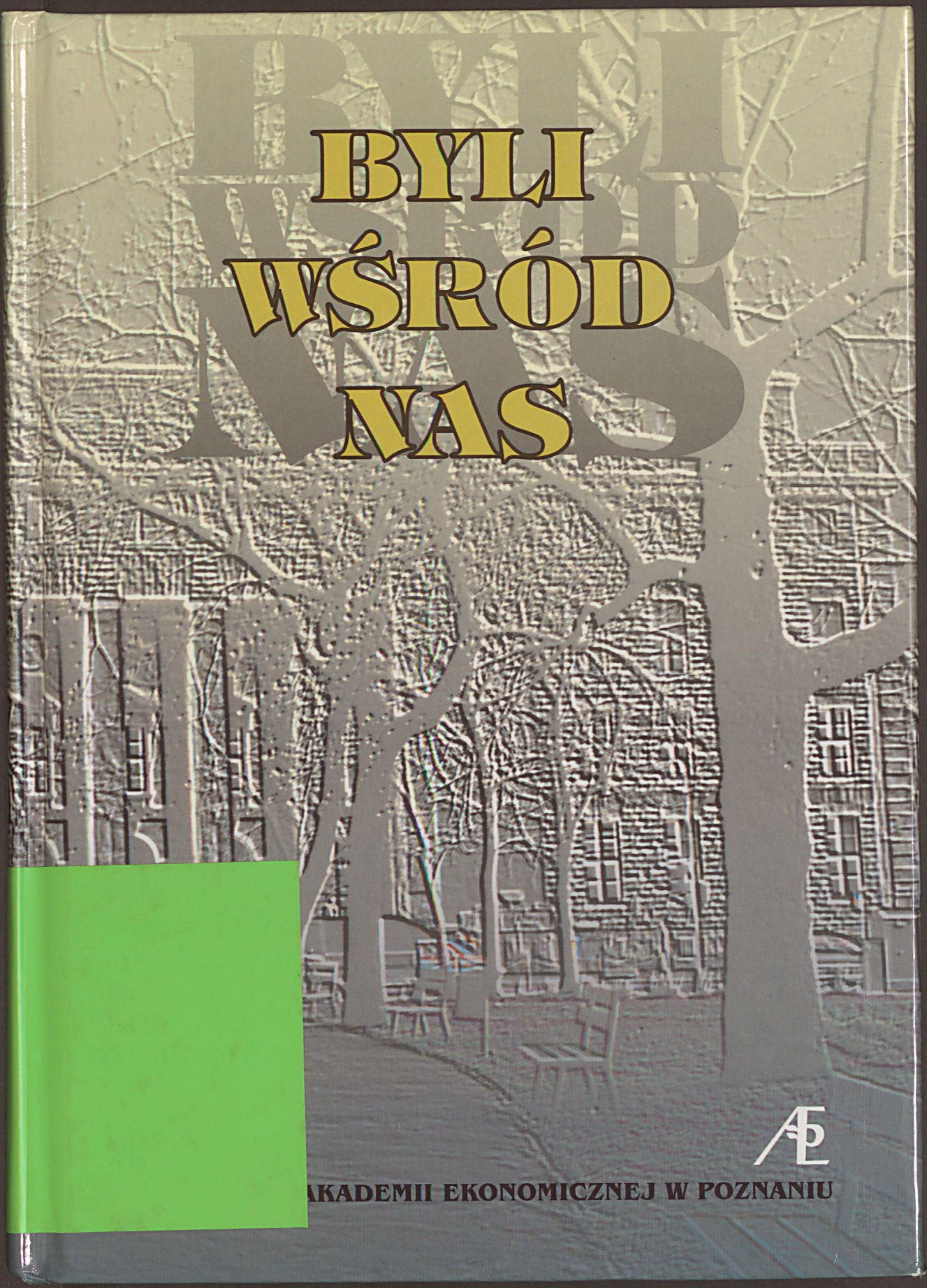
BYLI WŚRÓD NAS

AKADEMII EKONOMICZNEJ W POZNANIU

BIBLIOTEKA
AKADEMII EKONOMICZNEJ
W POZNANIU

BYLI WŚRÓD NAS

75 lat

AKADEMII EKONOMICZNEJ W POZNANIU

1926 - 2001

AKADEMIA EKONOMICZNA W POZNANIU

BYLI WŚRÓD NAS

Wspomnienia i biogramy

pod redakcją
Zenobii Knakiewicz

W POZNANIU 2001

50,00

Komitet Redakcyjny

Ryszard Barczyk, Bogusław Guzik, Andrzej Korzeniowski, Zbigniew Romanow, Antoni Sobczak (sekretarz), Jan Sobiech, Halina Szulce (przewodnicząca)

Projekt okładki

Elżbieta Krygowska-Butlewska

Fotografie zebrała

Sylwia Młodyszewska

258116
IN II

Redakcja wydawnicza i korekta

Ewa Sobczak

Wydanie I 1997

© Copyright by Akademia Ekonomiczna
w Poznaniu
Poznań 2001

ISBN 83-88760-21-1

WYDAWNICTWO AKADEMII EKONOMICZNEJ W POZNANIU
ul. Powstańców Wielkopolskich 16, 61-895 Poznań
tel. (0-61) 854-31-54, 854-31-55, fax 854-31-59
www.wydawnictwo-ae.pl; e-mail: info@wydawnictwo-ae.pl
Adres do korespondencji: al. Niepodległości 10, 60-967 Poznań

DRUK: WYDAWNICTWO I DRUKARNIA UNI-DRUK S.C.
ul. 28 Czerwca 1956 r. 223/229, 61-485 Poznań
tel. (0-61) 831-11-86, 831-11-90, fax (0-61) 831-11-94
e-mail: unidruk@defacto.icnet.pl

P. 2002. 364/1

„Nie ma takiego życia,
które by choć przez chwilę
nie było nieśmiertalne".

Wisława Szymborska

Spis treści

Przedmowa do drugiego wydania (*Emil Panek*) 11
Preface to the second edition 12
Słowo od Redaktora do drugiego wydania (*Zenobia Knakiewicz*) 13
Editor's remarks to the second edition 14
Przedmowa (*Bohdan Gruchman*) 15
Preface 16
Wprowadzenie (*Zenobia Knakiewicz*) 17
Introduction 26
WSPOMNIENIA
Współzałożyciele Wyższej Szkoły Handlowej
Sylwester Dybczyński, 1878 – 1946 (*Hanna Maciejewska*) 37
Leonard Glabisz, 1871 – 1951 (*Hanna Maciejewska*) 39
Franciszek Maciejewski, 1879 – 1948 (*Hanna Maciejewska*) 41
Stanisław Pernaczyński, 1872 – 1930 (*Hanna Maciejewska*) 43
Stanisław Waschko, 1895 – 1984 (*Hanna Maciejewska*) 45
Wykładowcy przedmiotów nauk prawno-ekonomicznych i socjologicznych
Florian Barciński, 1901 – 1987 (*Bohdan Gruchman*) 55
Maria Borna, 1920 – 1992 (*Walentyna Ignatczyk*) 61
Stanisław Borowski, 1921 – 1977 (*Stanisław Wierzchosławski*) 64
Zenon Chojecki, 1924– 1989 (*Zdzisław Kołaczyk*) 70
Zdzisław Dąbrowski, 1926 – 2000 (*Lucyna Wojtasiewicz*) 73
Leon Gattner, 1906 – 1983 (*Zdzisław Kołaczyk*) 77
Zbigniew Gługiewicz, 1926 – 1993 (*Marek Ciesielski*) 81
Józef Górski, 1904 – 1983 (*Jan Hołowiński*) 84
Ludwik Jankowiak, 1912 – 1991 (*Henryk Wojciechowski*) 88
Bolesław Piotr Kasprowicz, 1895 – 1982 (*Urszula Hoffmann*) 92
Mieczysław Kędelski, 1946 – 1998 (*Iwona Roeske-Słomka*) 97
Feliks Kroll, 1911 – 1977 (*Zdzisław Kołaczyk*) 101
Seweryn Kruszczyński, 1910 – 1982 (*Zdzisław Dąbrowski*) 104
Stanisław Marciniak, 1888 – 1955 (*Hanna Maciejewska*) 108
Klemens Matulewicz, 1940 – 1986 (*Henryk Gawron*) 111
Marcin Nadobnik, 1883 – 1953 (*Stanisław Wierzchosławski*) 113
Stanisław Nowakowski, 1888 – 1938 (*Florian Barciński*, *Hanna Maciejewska*) . 120
Stefan Ochociński, 1922 – 1996 (*Zenobia Knakiewicz, Jerzy Wolniak*) 124
Bolesław Henryk Olszewicz, 1893 – 1972 (*Hanna Maciejewska*) 128
Wiesław Janusz Otta, 1948 – 1997 (*Marian Gorynia*) 131
Antoni Peretiatkowicz, 1884 – 1956 (*Zbigniew T. Wierzbicki*) 134
Janusz Piasny, 1930 – 1997 (*Zygmunt Kowalczyk*) 141

Lucjan Pokorzyński, 1903 – 1979 (*Tadeusz Sangowski*) 146
Mieczysław Przedpelski, 1918 – 2001 (*Jerzy Unolt*) 150
Tadeusz Puchalski, 1908 – 1979 (*Kazimierz Kruszka*) 155
Klemens Ratajczak, 1921 – 1994 (*Wojciech Chomicz*) 159
Stefan Rosiński, 1888 – 1964 (*Zbigniew Zakrzewski, Zenobia Knakiewicz*) . . . 161
Antoni Roszkowski, 1894 – 1939 (*Karol Marian Pospieszalski*) 165
Władysław Rusiński, 1911 – 1986 (*Józef Orczyk*) 168
Józef Rzóska, 1897 – 1972 (*Hanna Maciejewska*) 173
Witold Skalski, 1879 – 1961 (*Zdzisław Kołaczyk*) 176
Antoni Skowroński, 1901 – 1988 (*Andrzej Szpaderski*) 180
Stanisław Smoliński, 1916 – 1994 (*Ewa Bittnerowa*) 184
Tadeusz Szczurkiewicz, 1895 – 1984 (*Franciszek Krzykała*) 188
Janusz Szpunar, 1927 – 1974 (*Tadeusz Sangowski*) 192
Zygmunt Szymczak, 1907 – 1976 (*Stefan Ochociński*) 195
Edward Taylor, 1884 – 1964 (*Janusz Wierzbicki*) 198
Kazimierz Wandelt, 1906 – 1984 (*Henryk Gawron*) 208
Stanisław Waszak, 1906 – 1974 (*Stanisław Wierzchosławski*) 212
Janusz Wierzbicki, 1920 – 1992 (*Emilia Denek*) 218
Józef Zajda, 1897 – 1976 (*Zenobia Knakiewicz*) 222
Zbigniew Zakrzewski, 1912 – 1992 (*Halina Szulce*) 226
Jan Zdzitowiecki, 1898 – 1975 (*Eryk Wojciechowski*) 231
Stefan Żardecki, 1887 –1963 (*Zdzisław Rembarz*) 235

Wykładowcy przedmiotów nauk towaroznawczych

Wykładowcy przedmiotów nauk towaroznawczych w latach 1926 – 1939

Kazimierz Celichowski, 1877 – 1954 (*Aleksandra Smoczkiewiczowa, Hanna Maciejewska*) 243
Alfred Denizot, 1873 – 1937 (*Aleksandra Smoczkiewiczowa, Hanna Maciejewska*) . 244
Julian Flatau, 1870 – 1935 (*Aleksandra Smoczkiewiczowa, Hanna Maciejewska*) . . 245
Antoni Korczyński, 1879 – 1929 (*Aleksandra Smoczkiewiczowa, Hanna Maciejewska*) 246
Alfons Krause, 1895 – 1972 (*Aleksandra Smoczkiewiczowa, Hanna Maciejewska*) . 247
Franciszek Magdziarski, 1876 – ? (*Aleksandra Smoczkiewiczowa, Hanna Maciejewska*) 248
Tadeusz Miłobędzki, 1973 – 1959 (*Aleksandra Smoczkiewiczowa, Hanna Maciejewska*) 249
Jan Wiertelak, 1900 – 1939 (*Aleksandra Smoczkiewiczowa, Hanna Maciejewska*) . . 250

Wykładowcy nauk towaroznawczych po II wojnie światowej

Przemysław Baranowski, 1926 – 1992 (*Jerzy Kwiatkowski*) 253
Marian Durski, 1918 – 1982 (*Jerzy Kwiatkowski*) 255
Maria Górna, 1930 – 1983 (*Jacek Kozioł*) 256
Aleksander Lempka, 1913 – 1989 (*Aleksandra Smoczkiewiczowa*) 261
Stafan Lewalski, 1921 – 1973 (*Jerzy Kwiatkowski*) 266

Witold Meissner, 1925 – 1993 (*Jerzy Skolik*) 269
Jerzy Skolik, 1928 – 1994 (*Jan Jasiczak*) 271
Franciszek Szeląg, 1907 – 1973 (*Aleksandra Smoczkiewiczowa*) 274
Maria Wojciechowska, 1923 – 1978 (*Aleksander Lempka*) 277

Pozostali pracownicy

Ludwik Karolczak, 1907 – 1988 (*Urszula Hoffmann*) 283
Maria Marcinkowska, 1901 – 1982 (*Urszula Hoffmann*) 285

BIOGRAMY

Leon Babiński, 1891 – 1973 (*Zdzisława Drozdowska*) 291
Tadeusz Bartkowski, 1920 – 1992 (*Zdzisława Drozdowska*) 294
Stefan Błachowski, 1889 – 1962 (*Zdzisława Drozdowska*) 296
Zygmunt Foltyński, 1923 – 1993 (*Krzysztof Fonfara*) 299
Marian Iwiański, 1896 – 1991 (*Zdzisława Drozdowska*) 301
Stanisław Kasznica, 1874 – 1958 (*Zdzisława Drozdowska*) 302
Piotr Kędzierski, 1912 – 1980 (*Zdzisława Drozdowska*) 305
Zygmunt Konrad Nowakowski, 1912 – 1993 (*Zdzisława Drozdowska*) 306
Alfred Marian Ohanowicz, 1888 – 1984 (*Zdzisława Drozdowska*) 308
Julian Popiel, 1919 – 1976 (*Zdzisława Drozdowska*) 310
Lechosław Siejak, 1920 – 1984 (*Zdzisława Drozdowska*) 311
Bohdan Winiarski, 1884 – 1969 (*Zdzisława Drozdowska*) 312

Przedmowa do drugiego wydania

Siedemdziesiąt pięć lat Akademii Ekonomicznej w Poznaniu to czas wystarczająco długi, aby na trwałe zapisać się na kartach miasta, regionu i kraju. W tym czasie Uczelnia wypromowała blisko 600 doktorów i 200 profesorów oraz przygotowała dla praktyki rzeszę ponad 50 tysięcy najwyższej klasy specjalistów z zakresu ekonomii, zarządzania i towaroznawstwa.

Jubileusz Uczelni przypada na pierwszy rok XXI wieku - wieku społeczeństwa informacyjnego, w którym zwłaszcza wiedza staje się szczególnie ważnym czynnikiem rozwoju. Nic dziwnego, że w warunkach globalizacji i rosnącej konkurencji na rynkach światowych państwa stawiające na edukację, inwestujące w kapitał ludzki zdobywają szybko przewagę ekonomiczną i cywilizacyjną. Akademia Ekonomiczna z powodzeniem stawia czoło tym wyzwaniom.

Nagromadzony w ciągu 75 lat potencjał intelektualny Alma Mater znaczony jest osobowościami jej profesorów. Tym profesorom, którzy już odeszli, a bez których nie byłoby dzisiejszych sukcesów Uczelni, poświęcone są niniejsze wspomnienia i biogramy. Ich pierwsze wydanie, z okazji 70-lecia Akademii, miało miejsce w roku 1997. Obecne drugie wydanie poprawione i uzupełnione uwzględnia 80 wspomnień i biogramów o Profesorach - naszych mistrzach, przyjaciołach i kolegach.

Podobnie jak to miało miejsce w pierwszym wydaniu wspomnień, tak i obecnie trudu zredagowania dzieła podjęła się zawsze pełna energii, życzliwości i niezłomnej wiary w człowieka Pani Profesor Zenobia Knakiewicz. Składam Jej za to gorące podziękowanie. Dziękuję Autorom wspomnień i biogramów oraz Pani Sylwii Młodyszewskiej za skrzętnie zebrane fotografie. Szczególne podziękowanie kieruję do Pani Zdzisławy Drozdowskiej za opracowanie biogramów naszych nauczycieli akademickich, którzy byli związani z Uczelnią w pierwszym jej dwudziestopięcioleciu. Wreszcie dziękuję Wydawnictwu Akademii Ekonomicznej za jak zwykle staranne i szybkie wydanie dzieła.

Dziękuję wszystkim, którzy przyczynili się do powstania tej jakże pięknej i wzruszającej publikacji.

Poznań, w lipcu 2001 roku

Preface to the second edition

Seventy five years of the Poznań University of Economics is a sufficiently long time to make a permanent impression on the page of the history of the city, the region and the country. Within that period the School promoted nearly 600 doctors and 200 professors and prepared over 50 thousand of top specialists in the field of economics, management and commodity sciences.

The School's anniversary falls on the first year of the 21st century – the age of information society where knowledge is a particularly important factor of development. It is not surprising that under globalisation and rapidly growing competition on the world markets, the countries which give priority to education and invest in human assets quickly gain the economic and civilisation advantage. The Poznań University of Economics successfully meets this challenge.

The intellectual potential of the Alma Mater accumulated over 75 years is marked by the personalities of her professors. The present memories and biograms are devoted to those professors who passed away and without whom the University would not be successful today. The first edition of the memories and biograms marked the 70th anniversary of the University's existence in 1997. The second edition, revised and supplemented, includes 80 memories and biograms of our Professors – our masters, friends and colleagues.

As was the case with the first edition, the editorial efforts of preparing the publication were undertaken by Professor Zenobia Knakiewicz, a person full of initiative, kindness and unshaken faith in people. I should like to express my deep gratitude to her. My thanks are also extended to the Authors of memories and biograms and to Sylwia Młodyszewska for the carefully collected photographs. Special thanks must be expressed to Zdzisława Drozdowska for the preparation of the biograms of our academic teachers who were linked with our School in the first 25 years of its existence. Last but not least, I express my appreciation to the Publishing House of the Poznan University of Economics for a careful and quick edition of this book.

I express my gratitude to all those who contributed to this exceptionally beautiful and moving publication.

Emil Panek

Poznań, July, 2001

Translated by Ewa Kotkowska

Słowo od Redaktora do drugiego wydania

W pierwszym wydaniu *Byli wśród nas* informowano, że nie udało się zebrać wspomnień i biogramów o wszystkich wykładowcach, a zwłaszcza o tych, którzy swoją pracą i trudem stopniowo nadawali kształt naszej Uczelni. Stawała się ona placówką, która na poziomie uniwersyteckim kształci ekonomistów na potrzeby gospodarki, placówką – która poprzez prowadzenie badań i seminariów przygotowuje również pracowników naukowych i rozsławia imię nauki polskiej.

Żywiono jednakże nadzieję, że w przyszłym wydaniu uda się ująć biogramy tych, o których winno się pamiętać. Miano głównie na myśli tych, którzy byli związani z naszą Uczelnią w okresie pierwszego jej 25-lecia. Zdawano sobie przy tym sprawę, że upływ czasu nie sprzyja realizacji zamierzenia wynikającego z chęci ocalenia od zapomnienia tych, którym nasza Uczelnia zawdzięcza swój kształt i rozwój.

Niniejsze wydanie obejmuje 80 wspomnień i biogramów (w wydaniu pierwszym – 63), stanowiąc w pewnej części spłatę podjętych zobowiązań. Większość biogramów, które ujęto w ostatnim punkcie publikacji jest poświęcona osobom, które wykładały w pierwszym 25-leciu. Opracowanie ich nie było łatwe. Poszukiwania były żmudne, wielokrotnie pomagała intuicja. Trudu tego podjęła się Pani Zdzisława Drozdowska, starszy kustosz dyplomowany Biblioteki Głównej naszej Uczelni.

Uzupełniając lukę informacyjną o zmarłych naszych wykładowcach, trzeba podkreślić, że od samego początku istnienia Akademii Ekonomicznej Uniwersytet Poznański służył pomocą, zasilając nowo utworzoną Uczelnię swoimi wykładowcami. Dzięki uzupełnieniu publikacji dodatkowymi biogramami bardziej wyraziście widać, że wśród nich było wiele osób, dla których działalność naukowa, pedagogiczna i organizacyjna była po prostu służbą. Służąc, byli kontynuatorami pracy organicznej, której korzenie tkwią w Wielkopolsce wieku XIX. Służąc, stali się Wielkopolanami z wyboru. Wynieśli oni przy tym ze swoich domów umiłowanie Ojczyzny. Kierowali się niejako dewizą Cypriana Kamila Norwida, że „nie trzeba kłaniać się okolicznościom, a Prawdom kazać, by za drzwiami stały". Swoją postawą wywierali wpływ na swoich uczniów i wychowanków. Okres 75 lat sprawił, że w niniejszym wydawnictwie znaleźli się ich uczniowie, a nawet uczniowie uczniów. Warta pokoleń trwa.

Z. Kaliński

Poznań, w lipcu 2001 roku

Editor's remarks to the second edition

In the first edition of "They were among us" the authors informed that it was impossible to collect memories and biograms of all the lecturers, particularly of those who through their work and effort gradually shaped our School. Step by step, it became an institution which educates economists at university level for the needs of the national economy, the institution which through research and seminars also prepares scientific research workers and glorifies the name of the Polish science.

The authors, however, still cherished the hope that in the next edition it would be possible to include the biograms of those who should be remembered. They mainly meant those who were linked with our School in the period of the first 25 years of its existence. At the same time the authors were aware of the fact that the flow of time is unfavourable to their endeavours which stemmed from the will to save from oblivion those who had contributed to the shape and development of our School.

The present edition includes 80 memories and biograms and is, in (the first edition – 63), a way, the repayment of commitments undertaken. Most of the biograms included under the last point of the publication is devoted to the lecturers of the first 25 years of the School's existence. The task was difficult to accomplish. The search was painstaking, frequently based on intuition. The effort was undertaken by Zdzisława Drozdowska, a senior custodian diplomated of the Main Library at our School.

Filling in the information gap about the deceased lecturers, it should be underlined that from the very beginning of our School's existence the Poznań University provided assistance, supporting the newly created School with its own lecturers. Thanks to supplementing the publication with additional biograms, it has become clear that among those lecturers there were many for whom scientific, academic and organisational activities were simply a service. Thus serving, they continued organic work the roots of which in Greater Poland can be traced back to the 19th century. Through their service they became citizens of Wielkopolska by choice. The love of their Motherland was inherited from their ancestors. Their motto was the words of Cyprian Kamil Norwid: "one should not bow to the circumstances, one should not tell the Truths to stand behind closed doors". With their attitudes they influenced their pupils and disciples. Thanks to seventy five years of the School's existence, this publication includes their disciples and even the disciples of disciples. The guard of generations continues.

Zenobia Knakiewicz

Poznań, July, 2001

Translated by Ewa Kotkowska

Przedmowa do pierwszego wydania

Na rok 1996 przypada siedemdziesięciolecie istnienia Akademii Ekonomicznej w Poznaniu. Powstała ona jako Wyższa Szkoła Handlowa z inicjatywy Izby Przemysłowo-Handlowej w Poznaniu i kręgów gospodarczych z nią powiązanych, przy poparciu ówczesnych władz miasta i województwa. Uczelnia przeżywała różne koleje losu, stale się jednak rozwijała, zyskując coraz to wyższy poziom. Obecnie jest to jedna z największych uczelni ekonomicznych w kraju, a w Poznaniu pod względem liczby studentów ustępuje tylko Uniwersytetowi im. Adama Mickiewicza.

Historię Uczelni, jak każdej instytucji, tworzyli ludzie. Można nawet twierdzić, że w rozwoju wyższej uczelni ludzie odgrywają szczególnie istotną rolę w każdej dziedzinie jej działania, zarówno na polu dydaktycznym, organizacyjnym, jak i naukowym. Twórców Uczelni i wielu jej profesorów nie ma już wśród nas. Pozostały po nich prace naukowe, uczniowie i współpracownicy, także pamięć uczniów i współpracowników oraz pamięć licznych rzesz studentów. Niestety, pamięć jest ulotna, a uczniowie i współpracownicy też odejdą w przeszłość. Stąd inicjatywa wydania na siedemdziesięciolecie Uczelni biogramów i wspomnień o twórcach i profesorach Akademii. Zrodziła się ona w rezultacie organizowanych od roku 1994 wydziałowych „zaduszek listopadowych", zapoczątkowanych przez Wydział Ekonomii, poświęconych zmarłym nauczycielom akademickim.

Wszystkim, którzy się przyczynili do powstania niniejszej publikacji, a zwłaszcza Autorom i Pani Sylwii Młodyszewskiej, która zebrała fotografie, składam serdeczne podziękowanie.

Szczególnie jestem zobowiązany Pani prof. dr hab. Zenobii Knakiewicz za podjęcie się trudu zredagowania tego dzieła, a Wydawnictwu Akademii Ekonomicznej za staranne i piękne jego wydanie.

Poznań, w sierpniu 1996 roku

Preface

In 1996 the Poznań University of Economics will celebrate its seventieth anniversary. The University was set up as the Higher School of Commerce on the initiative of the Poznań Chamber of Commerce and Industry and the related economic circles, with the support of the authorities of the city and the province. Although the University expe rienced different vicissitudes, it has been constantly developing, reaching a higher and higher level. Today it is one of the biggest schools of economics in the country, and as regards the number of students, it ranks second in Poznań, after Adam Mickiewicz University.

The history of the University, like that of any other institution, was made by people. One can even say that in the development of a university people play a particularly significant role in each field of its activity – teaching, organisation and science. The founders of the University and many of its professors are no longer with us. What remains is their scientific output while they stay in the memory of their disciples, co-workers and many students. Unfortunately, memories are fleeting and the pupils and colleagues will be gone too. Therefore, it might be worthwhile to publish biograms and reminiscences about the founders and professors of the University on the occasion of its seventieth anniversary. The idea of such a publication emerged during the Faculty's „All Souls' Day" initiated in 1994 by the Faculty of Economics and dedicated to the late academic teachers.

I should like to express my deep gratitude to all those who have contributed to this publication, particulary to the Autors and Mrs Sylwia Młodyszewska who has collected photographs. I am especially obliged to Professor Zenobia Knakiewicz who took the trouble to supervise editorial work and to the University's Publishing House for their efficient and fine publication.

Bohdan Gruchman

Poznań, August, 1996.

Translated by Ewa Kotkowska and Bernadetta Rosada

Wprowadzenie

Teraźniejszość jest pomostem między przeszłością i przyszłością. W naszym działaniu liczy się dzisiaj. Jednakże w działaniu tym zawsze tkwi cząstka tych, którzy swoim życiem, pracą i swoją postawą wywarli wpływ na rozwój i ukształtowanie się osobowości następców, tkwi cząstka tych, którzy byli wśród nas. Jest to szczególnie widoczne w życiu każdej wyższej uczelni, zwłaszcza że nauczyciele akademiccy są niejako łącznikami między „starymi a nowymi laty".

Jak na ogół wiadomo, nasza Uczelnia – początkowo jako zawodowa Wyższa Szkoła Handlowa – rozpoczęła swoją działalność kilka lat po odzyskaniu niepodległości. Utworzono ją dzięki ofiarnej, twórczej i wytężonej pracy tych, którzy wyżej cenili dobro narodu i społeczeństwa niż swoje własne i potrafili przekuć w rzeczywistość życzenie społeczeństwa Wielkopolski odczuwającego potrzebę kształcenia specjalistów dla potrzeb gospodarki. Pomysł założenia wyższej uczelni handlowej wyszedł z Izby Przemysłowo-Handlowej w Poznaniu. Współzałożycielami byli kierujący tą Izbą: Stanisław Pernaczyński, Franciszek Maciejewski i Stanisław Waschko, naczelnik Wydziału Szkolnictwa Zawodowego w Kuratorium Okręgu Szkolnego w Poznaniu – Sylwester Dybczyński oraz pierwszy dyrektor Uczelni – Leonard Glabisz, powołany na to stanowisko w listopadzie 1925 roku.

Zatwierdzenie statutu Uczelni oraz programu nauczania przez Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego nastąpiło 26 listopada 1925 roku. Tenże dzień uznano jako datę formalnego powołania WSH. Inauguracja pierwszego roku akademickiego – 1926/27 – odbyła się 12 października 1926 roku. Po dwunastu latach, w 1938 roku Uczelnia uzyskała prawa akademickie i otrzymała nazwę Akademii Handlowej. Duży wkład w jej przekształcenie z uczelni zawodowej na akademicką wniósł prof. Antoni Peretiatkowicz, będący dyrektorem WSH w latach 1930 – 1938, a następnie pierwszym jej rektorem. Była to jednak nadal jednowydziałowa wyższa szkoła niepaństwowa. Przekształcenie Akademii Handlowej w państwową wielowydziałową uczelnię akademicką pod nazwą Wyższa Szkoła Ekonomiczna nastąpiło z dniem 1 września 1950 roku. Przemianowano ją na Akademię Ekonomiczną z dniem 1 października 1974 roku.

Uczelnia istnieje więc siedemdziesiąt lat. Nie ma już wśród nas założycieli, nie ma także wielu tych, którzy swoim trudem i pracą rozwijali jej działalność, kształcąc kilkadziesiąt roczników ekonomistów na potrzeby

gospodarki i rozsławiając imię nauki polskiej. Dziś Akademia Ekonomiczna w Poznaniu stanowi silny ośrodek naukowy i dydaktyczny w Polsce, utrzymujący rozległe kontakty z zagranicą. Niejako więc obowiązkiem jest przypomnieć i utrwalić zarówno działalność założycieli Uczelni, jak i jej wykładowców, przybliżyć ich osobowość i ich dzieła, utrwalić pamięć o nich dla przyszłych pokoleń i ocalić ją od zapomnienia.

Myśl napisania pracy, będącej zbiorem krótkich wspomnień o założycielach i wykładowcach Uczelni, rzucił rektor Akademii Ekonomicznej – prof. dr hab. Bohdan Gruchman, pragnąc w ten sposób uczcić siedemdziesięciolecie utworzenia Uczelni, wieńcząc także dwie kadencje swojej działalności rektorskiej. Niełatwe to zadanie. Podejmując się tego trudu, przyjęto określony zakres i charakter wspomnień, uznając, że zasadniczo będą one poświęcone zarówno założycielom, jak i samodzielnym pracownikom naukowo-badawczym. Zgodnie z życzeniem rektora wspomnienie winno zawierać krótką charakterystykę działalności danej postaci i jej osobowości. Źródłem stały się więc archiwalia i wspomnienia własne. Mając to na względzie, o napisanie wspomnienia proszono ucznia lub kolegę zmarłego wykładowcy, ufając, że dzięki temu będzie możliwe poznanie jego osobowości i motywów działania. Uznano, że najlepszym autorem wspomnień o założycielach będzie córka jednego z nich, która jest zarazem absolwentką Uczelni z lat trzydziestych. Była ona bowiem zarówno mimowolnym świadkiem trosk, trudów i zmagań współzałożycieli, jak i żywo zainteresowanym obserwatorem.

Redagując wspomnienia, starano się, aby zawierały one oba wymienione elementy, dbając przy tym, by nie przekraczały określonego rozmiaru. Sposób pisania pozostawiono inwencji autorów. Ze względu na charakter opracowania przyjęto, że zbędne są przypisy – stosowano je tylko wyjątkowo – stąd w tekście zamieszczono informacje dotyczące głównych publikacji osoby, której poświęcono wspomnienie. Mimo niezbędnych retuszów redakcyjnych, starano się zachować swoisty sposób pisania autora. Chciałabym poinformować, że gdy zabrakło autorów, uciekano się do przedruku publikowanych wspomnień, wprowadzając w razie potrzeby pewne uzupełnienia.

Prezentowany zbiór zawiera wspomnienia o założycielach i wykładowcach, którzy wykładali w Uczelni tak w okresie międzywojennym, jak i po II wojnie światowej. Choć zbiór obejmuje kilkadziesiąt wspomnień, nie jest on, niestety, pełen. Z przyczyn naturalnych brakuje zwłaszcza wspomnień o części wykładowców nauk ekonomicznych, prawnych, a także pedagogicznych, którzy wykładali tylko w pierwszym dwunastoleciu istnienia Uczelni. Udało się jedynie uzyskać pewne minimalne kwantum informacji o wszystkich zmarłych wykładowcach nauk towaroznawczych

pracujących w okresie międzywojennym. Tak się bowiem szczęśliwie złożyło, że prof. Aleksandra Smoczkiewiczowa i Hanna Maciejewska (były dyrektor Biblioteki Głównej) opublikowały w „Kronice Miasta Poznania" (1988 nr 3, s. 77 – 87) pracę pt. *Początki wyższych studiów towaroznawczych w Poznaniu*. Wykorzystując tę publikację, uwzględniono w niniejszym zbiorze zawarte tam bardzo krótkie biogramy wszystkich wspomnianych wykładowców nauk towaroznawczych naszej Uczelni, wykładających w latach 1926 – 1939. Można mieć chyba nadzieję, że w przyszłości uda się zebrać biogramy wszystkich tych, o których nie można było napisać wspomnień. Ośmielam się proponować, aby zrobiono to w wydaniu drugim, z okazji jubileuszu 75-lecia Uczelni.

Uzupełniając lukę informacyjną o zmarłych wykładowcach, wypada zaznaczyć, że od samego początku istnienia Akademii Ekonomicznej Uniwersytet Poznański służył pomocą, zasilając nowo utworzoną Uczelnię swoimi wykładowcami. Jest godne podkreślenia, że Senat UP sam podjął w tym kierunku odpowiednią uchwałę, którą w pełni aprobowało Ministerstwo WR i OP. Na podstawie zachowanych w Bibliotece Głównej Uczelni planów zajęć można stwierdzić, że w roku akademickim 1926/27 w WSH wykładało siedmiu profesorów UP, a mianowicie Alfred Denizot – fizykę (do roku akademickiego 1930/31), Antoni Korczyński – chemię organiczną (do roku akademickiego 1930/31), Tadeusz Miłobędzki – chemię nieorganiczną (do roku akademickiego 1928/29), Marcin Nadobnik – statystykę, Stanisław Nowakowski – geografię gospodarczą, a w następnych latach także geografię handlową ziem polskich oraz geografię gospodarczą ZSRR (do roku akademickiego 1937/38), po jego śmierci zastąpił go Florian Barciński. Alfred Ohanowicz wykładał prawo cywilne ze wstępem do nauk prawnych (do roku akademickiego 1933/34), jego następcą został Józef Górski (dr h.c. AE w roku 1976). Antoni Peretiatkowicz wykładał naukę o państwie, a w następnych latach także prawo konstytucyjne i zarys ustroju administracyjnego, ustrój polityczny oraz prądy polityczne w Polsce (na tle poglądów politycznych w Europie).

W miarę uruchamiania następnych lat studiów oraz rocznych kursów specjalistycznych przy Uczelni, wykłady w WSH podejmowali także inni pracownicy UP. W poszczególnych latach, aż do wybuchu II wojny światowej najwięcej wykładów prowadził Edward Taylor. Wykładał on politykę przemysłową, zasady spółdzielczości, koniunktury gospodarcze, powojenne problemy gospodarcze oraz skarbowość i prawo skarbowe (tylko w roku akademickim 1936/37). Ten ostatni wykład prowadził aż do roku akademickiego 1935/36 Emil Schmidt, a od roku akademickiego 1937/38 – Jan Zdzitowiecki. Ekonomię społeczną w roku akademickim 1937/38 wykładał Stefan Zaleski. W roku akademickim 1938/39 wykład ten przejął

Antoni Roszkowski, jako samodzielny pracownik naukowy Akademii Ekonomicznej. Stefan Zaleski wykładał także do roku akademickiego 1937/38 zasady naukowej organizacji pracy. Stefan Rosiński miał dwa miejsca pracy Uniwersytet i WSH. Wykładał pieniądz, kredyt, banki i giełdy (wykład ten przejął w roku akademickim 1935/36 po Tadeuszu Adamczewskim), a także politykę handlową, politykę przemysłową oraz politykę komunikacyjną. Jan Hryniewiecki wykładał prawo handlowe, prawo morskie, a dodatkowo w niektórych latach handel zamorski oraz ogólne zasady postępowania sądowego i prawo upadłościowe. Do roku akademickiego 1930/31 procedury sądowe wykładał Bronisław Stelmachowski. Przedmiotem wykładu Bohdana Winiarskiego było prawo międzynarodowe. Julian Hubert wykładał ustawodawstwo pracy i ubezpieczeń społecznych, a Stanisław Kasznica - prawo prasowe i autorskie (po wojnie prowadził w Akademii Handlowej wykłady zlecone z prawa administracyjnego). Józef Sułkowski wykładał prawo handlowe, wekslowe i czekowe do roku akademickiego 1937/38, potem zastąpił go Józef Górski. Romuald Paczkowski wykładał prawo cywilne w latach 1937/38 - 1938/39 tylko na Kursie dla Księgowych-Rewidentów. Przedmiotem wykładów Tadeusza Szczurkiewicza były współczesne kierunki socjologiczne oraz socjologia pracy, a Floriana Znanieckiego - socjologia wychowania. Prowadząc Wyższy Kurs Pedagogiczny, korzystano z pomocy profesorów wykładających pedagogikę na Uniwersytecie. Stefan Błachowski wykładał psychotechnikę, psychologię ogólną i pedagogiczną, a Stanisław Tync - współczesne prądy pedagogiczne.

W okresie międzywojennym z Uczelnią współpracowali jeszcze inni wykładowcy, będący profesorami Uniwersytetu Poznańskiego. Wśród nich byli Bronisław Dembiński, Stanisław Pawłowski oraz inni pracownicy naukowi Uniwersytetu. Ponadto wykłady prowadzili także wybitni, wysoko kwalifikowani praktycy. Wszyscy oni już nie żyją.

Najdłużej i najściślej spośród profesorów Uniwersytetu Poznańskiego z WSH i AH byli związani Marcin Nadobnik, Antoni Peretiatkowicz i Edward Taylor. Wszyscy oni zasiadali we władzach Uczelni. Jak już wspomniano, Antoni Peretiatkowicz kierował Uczelnią w latach 1930 - 1939. Marcin Nadobnik i Edward Taylor byli członkami Kuratorium WSH i AH. Niestety, wszyscy oni w czasie ostrych powojennych zawirowań zostali faktycznie pozbawieni prawa wykładania w WSE. Jedynie prof. Edward Taylor został zaproszony do prowadzenia seminarium z ekonomii dla asystentów WSE w semestrze letnim 1956/57. Uczestniczyło w nim kilkanaście osób. Potem nastąpiło przerwanie formalnego powiązania Profesora z Uczelnią. Faktyczne istniało nadal. Kilku bowiem pracowników naukowo-badawczych WSE uczestniczyło w seminarium teoretyczno-ekonomicz-

nym dla zaawansowanych prowadzonym przez Niego na Uniwersytecie Poznańskim do końca 1960 roku, tj. do chwili przejścia Profesora na emeryturę*.

Z kadry profesorskiej pracującej w Uczelni w latach międzywojennych musieli także odejść na początku lat pięćdziesiątych prof. Stefan Rosiński i prof. Jan Zdzitowiecki. Na konferencji środowiskowej, która odbyła się w maju 1951 roku, z okazji przygotowywanego I Kongresu Nauki Polskiej przedstawiono im zarzut braku klasowego ujęcia treści prowadzonych wykładów. Ten sam zarzut przedstawiono prof. Marcinowi Nadobnikowi.

W czasie zawieruchy drugiej wojny światowej zginęło śmiercią żołnierza lub stało się ofiarami terroru wiele osób związanych z Uczelnią. Wśród nich byli zasłużeni dla WSH - AH: Zygmunt Arendt (lektor), Bronisław Dembiński (prof. UP), Franciszek Konieczny (wykładowca), Adam Łukaszewicz (prof. UP), Romuald Paczkowski (prof. UP), Stanisław Pawłowski (prof. UP), Cyryl Ratajski (prezydent m. Poznania, członek Kuratorium WSH - AH), Marcin Ratowski (starszy asystent AH), Stanisław Robiński (członek Kuratorium WSH - AH), ks. Antoni Roszkowski (prof. AH), Stanisław Salkowski (wykładowca), Włodzimierz Seydlitz (prezes Kuratorium AH i wykładowca), Michał Sobeski (prof. UP), Bronisław Stelmachowski (prof. UP), Jan Wiertelak (prof. AH i jej prorektor), Zygmunt Zaleski (wiceprezydent m. Poznania, członek Kuratorium).

Uzupełniając informację, chciałabym dodać, że w okresie międzywojennym utworzono i obsadzono tylko sześć stałych katedr. W kolejności ich powstawania były nimi katedry: Rachunkowości i Analizy Bilansów (prof. Witold Skalski); Ekonomii Społecznej (prof. Stefan Rosiński); Technologii i Towaroznawstwa (prof. Jan Wiertelak); Skarbowości i Polityki Gospodarczej (prof. Antoni Roszkowski); Prawa Handlowego (prof. Józef Górski); Geografii Gospodarczej (prof. Florian Barciński). Zaraz po wojnie, dzięki prężnej działalności rektora prof. Józefa Górskiego utworzono, z dniem 21 czerwca 1945 roku trzy dalsze katedry, a mianowicie: Prawa Publicznego (prof. Antoni Peretiatkowicz); Organizacji Przedsiębiorstw (zastępca prof. Józef Rzóska, a od 21 lutego 1948 roku - zastępca prof. Antoni Skowroń-

* Byli nimi współpracownicy prof. Janusza Wierzbickiego: Emilia Denek, Zenobia Knakiewicz, Stefan Ochociński i Jerzy Wolniak oraz Ludwik Dziewolski, nie pracujący jeszcze wówczas w Uczelni. Spośród nich Z. Knakiewicz i S. Ochociński otrzymali od prof. E. Taylora tematy swoich rozpraw doktorskich. Prof. E. Taylor obdarzył Z. Knakiewicz szczególnym zaufaniem, wręczając jej - bez słów - maszynopis części czwartej: *Socjalizm*, swojego dzieła: *Historia rozwoju ekonomiki*, która ze względu na cenzurę nie mogła być opublikowana w połowie lat pięćdziesiątych. Przez ponad dwadzieścia lat nikt nie wiedział o istnieniu tego maszynopisu. Na nim oparto druk III tomu *Historii ekonomiki*, wydanego przez PTPN w roku 1991.

ski); oraz Handlu Zagranicznego (zastępca prof. Stanisław Waschko). Następne dwie katedry utworzono 21 lutego 1948 roku. Były nimi: Katedra Ubezpieczeń (zastępca prof. Józef Rzóska) oraz Katedra Transportu (zastępca prof. Bolesław P. Kasprowicz). Do czasu przekształcenia Uczelni w państwową Wyższą Szkołę Ekonomiczną istniało jedenaście katedr. Tworząc WSE, powołano szesnaście katedr, a mianowicie: Marksizmu-Leninizmu (zastępca prof. Piotr Kędzierski); Ekonomii Politycznej (zastępca prof. Władysław Rusiński); Prawa (prof. Józef Górski); Geografii Gospodarczej (prof. Florian Barciński); Planowania Gospodarki Narodowej (zastępca prof. Seweryn Kruszczyński); Finansów i Kredytu (prof. Stefan Rosiński); Planowania Finansowego (zastępca prof. Kazimierz Wandelt); Finansów Publicznych (zastępca prof. Jan Zdzitowiecki); Bankowości (opiekun lic. Stefan Żardecki); Ubezpieczeń (opiekun prof. Józef Górski); Rachunkowości (prof. Witold Skalski); Statystyki (prof. Marcin Nadobnik); Ekonomiki Handlu (zastępca prof. Zbigniew Zakrzewski); Organizacji i Techniki Handlu (zastępca prof. Lechosław Siejak); Towaroznawstwa (zastępca prof. Franciszek Szeląg) i Chemii (zastępca prof. Maciej Wiewiórowski).

Wraz z reorganizacją Uczelni, bądź na początku lat pięćdziesiątych wszystkie katedry utworzone w okresie 1945 - 1948 zostały zlikwidowane. Ostała się jedynie Katedra Ubezpieczeń. Opiekę nad nią sprawował prof. Józef Górski. Pierwszy kierownik tej katedry, zastępca profesora, dr Józef Rzóska został bowiem uwięziony z przyczyn politycznych. Należy jednak podkreślić, że wymienione jednostki organizacyjne z czasem przywrócono w postaci katedr bądź zakładów. Nastąpiło to wiele lat później, po okresie ostrych zawirowań. Nie wznowiono jedynie Katedry Prawa Publicznego.

Ze „starych" katedr zasadniczo przekształcono Katedry: Ekonomii Społecznej oraz Skarbowości i Polityki Gospodarczej. Ta ostatnia była parokrotnie reorganizowana. Najpierw przekształcono ją w Katedrę Finansów Publicznych, później w Katedrę Budżetu, a w roku akademickim 1958/59 włączono ją w skład Katedry Finansów. Struktura organizacyjna Uczelni wielokrotnie się zmieniała. W rezultacie tych zmian w roku akademickim 1996/97 istnieje pięćdziesiąt katedr wchodzących w skład trzech wydziałów, a mianowicie: Wydziału Ekonomii, Wydziału Zarządzania i Wydziału Towaroznawstwa.

Niniejsza publikacja zawiera 63 wspomnienia (w tym 8 krótkich biogramów) ujęte w trzy grupy. Zasadniczo dotyczą one założycieli i wykładowców. Wyjątek stanowią dwa wspomnienia - ujęte w grupie: „Pozostali pracownicy". W ten sposób uhonorowano osoby, które w szczególny sposób zapisały się w pamięci absolwentów i dziejach Uczelni. Konstrukcja i charakter wspomnień nie są jednolite. Jak już zaznaczono, pozostawiono w tym zakresie pewną swobodę autorską, stąd też w niektórych wspom-

nieniach można znaleźć także oceny dorobku naukowego. Zawsze jednak autorzy starali się wyeksponować cechy osobowości i zakres działalności danej osoby.

Jest znamienne, że dominującą cechą działalności osób, którym poświęcono wspomnienia była praca organiczna. Zapoczątkował ją w Wielkopolsce Karol Marcinkowski. Znaczenie i charakter takiej pracy trafnie ujął Bolesław Prus. Według niego: „Praca rozumna i wytrwała, która nie myśli o zbieraniu owoców w tydzień po posiewie, przebija góry, nad przepaściami przerzuca mosty" [*Do dzieła*, seria „Perełki", nr 10]. Sedno właściwie rozumianej pracy jasno określił ks. kardynał Stefan Wyszyński, stwierdzając, że „praca jest dążeniem człowieka do człowieka: nie może ona zmierzać w pustkę. Zawsze wiąże nas z ludźmi, jeśli nie wprost, to przynajmniej pośrednio" [*Duch pracy ludzkiej*. Wyd. III. Poznań: 1957, s. 37].

Gdy uwypuklano walory osobowości, niejednokrotnie podkreślano, że są one tradycyjnie przypisywane Wielkopolanom. Akcentowano prawość, rzetelność, sumienność, uczciwość wobec siebie i wobec drugich, niezależność myśli oraz umiłowanie prawdy i odwagę. Cechą charakterystyczną osób, a zwłaszcza urodzonych w końcu XIX i na początku XX wieku był ponadto gorący patriotyzm i ofiarność. Wielu zawdzięczało swoje osiągnięcia i sukcesy przede wszystkim wprost niezwykłej pracowitości. Wielu w bardzo trudnych warunkach o własnych siłach, dzięki wytrwałości i twórczemu uporowi zdołało osiągnąć bardzo dużo. Część osób potrafiła godzić pracę nauczyciela akademickiego z działalnością w praktyce.

Niektórym profesorom udało się skupić wokół siebie uczniów. Można wyróżnić kilka szkół, a mianowicie: szkołę ekonomiczną, której twórcą był prof. Edward Taylor; szkołę socjologiczną, której współtwórcą i kontynuatorem był prof. Tadeusz Szczurkiewicz – uczeń prof. Floriana Znanieckiego; szkołę historii gospodarczej zapoczątkowaną przez prof. Franciszka Bujaka i prof. Jana Rutkowskiego, a umocnioną przez prof. Władysława Rusińskiego; szkołę geografii gospodarczej, której podwaliny położył prof. Stanisław Nowakowski; szkołę ubezpieczeń, której twórcami byli dr Józef Rzóska i prof. Lucjan Pokorzyński, a kontynuatorem prof. Janusz Szpunar; szkołę demografii i szkołę demometrii, których fundamenty położył prof. Stanisław Borowski pod wpływem fascynacji metodami poznańskiej szkoły historycznej i formacji statystyczno-demograficznej uzyskanej dzięki współpracy z prof. Stanisławem Waszakiem, wiernym uczniem prof. Marcina Nadobnika. Należy podkreślić, że prof. Stanisław Waszak zapoczątkował badania empiryczne prowadzone przez pracowników Uczelni. Był inspiratorem i organizatorem własnych badań, przyczyniając się do wykształcenia funkcji naukowo-badawczej Uczelni. Daje się

także wyodrębnić poznański przyrodniczy model towaroznawstwa rozpoczęty w okresie międzywojennym. Niestrudzonymi jego kontynuatorami byli przede wszystkim prof. Aleksander Lempka i dr Franciszek Szeląg.

Największy zasięg miała i chyba największy wpływ wywarła szkoła ekonomiczna prof. Edwarda Taylora. Profesor Edward Taylor należał do najwybitniejszych ekonomistów polskich bieżącego stulecia mocno związanych z praktyką gospodarczą. Był człowiekiem prawym i miłującym prawdę, reprezentował odważnie swoje niezależne poglądy oparte na wnikliwej analizie naukowej. Był przy tym obdarzony wprost genialną intuicją wspomaganą ogromną erudycją. Kilkadziesiąt lat temu pisał „marksizm wydaje się już obecnie systemem umysłowym i ideologicznym przestarzałym, pozbawionym wartości i uroku dla przyszłości". [*Historia rozwoju ekonomiki*. Tom III. Poznań: PTPN, Prace Komisji Nauk Ekonomicznych Tom XX, Wyd. Nakom, 1991, s. 73]. Przewidywania te spełniły się.

Profesor Edward Taylor był organizatorem pierwszego w Polsce Studium Ekonomicznego zlikwidowanego w końcu roku 1949. W gronie nauczających na tym Studium znaleźli się wybitni ekonomiści, którzy byli także wykładowcami w Wyższej Szkole Handlowej i Akademii Handlowej. W czasie międzywojennym byli nimi profesorowie: Jan Rutkowski, Marcin Nadobnik, Stanisław Nowakowski, Stefan Zaleski, Jerzy Libicki, Stefan Rosiński i Jan Zdzitowiecki. Dzięki swojej osobowości i głębokiej wiedzy prof. Edward Taylor zdobył autorytet i skupił wokół siebie w okresie międzywojennym wybitnych swoich uczniów. Byli nimi: Florian Barciński (dr h.c. AE w roku 1981), Bolesław P. Kasprowicz (dr h.c. UG w roku 1975), Jerzy Lubowicki, Stanisław Rączkowski (dr h.c. AE w roku 1994), Antoni Roszkowski, Józef Rzóska, Antoni Skowroński, Witold Trąmpczyński, Jan Zdzitowiecki, Zbigniew Zakrzewski (dr h.c. AE w roku 1986) i inni. Wśród wymienionych osób znakomitą większość stanowią zmarli wykładowcy naszej Uczelni, wielce dla niej zasłużeni.

Podkreślając duże znaczenie więzi osobowych występujących między Uniwersytetem Poznańskim a naszą Uczelnią – co znalazło wyraz także w wielu wspomnieniach – można powiedzieć, że nabrały one innego charakteru po II wojnie światowej. Pracownicy naukowi Uczelni stali się wykładowcami Uniwersytetu. Na początku lat pięćdziesiątych nastąpiły bowiem zmiany w poznańskim ośrodku naukowym. Na skutek likwidacji Studium Ekonomicznego przeniósł się punkt ciężkości w dziedzinie nauczania dyscyplin ekonomicznych z Uniwersytetu na naszą Uczelnię. Gdy patrzy się z perspektywy czasu na problemy kształcenia ekonomistów-praktyków w okresie przemian ustrojowych w Polsce, nasuwa się następująca refleksja. Choć nie obyło się bez ofiar, to jednak udało się Akademii Ekonomicznej ocalić to, co najważniejsze. Myślę, że jest to zarówno owoc

więzi zadzierzgniętych między obu placówkami naukowo-dydaktycznymi już w okresie międzywojennym, jak i owoc oddziaływania silnych osobowości wykładowców. Część z nich była Wielkopolaninami z urodzenia, a część z wyboru – co podkreślali autorzy wspomnień.

Ważnym elementem współpracy obu Uczelni był „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny". Założył go w roku 1921 prof. Antoni Peretiatkowicz. Czasopismo to było organem Wydziału Prawno-Ekonomicznego Uniwersytetu Poznańskiego, Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk oraz Towarzystwa Prawniczego i Ekonomicznego, a od roku 1928 także organem Wyższej Szkoły Handlowej. Po wojnie zdołano je reaktywować w roku 1958. Jest więc nadal wspólnym czasopismem.

Na koniec chciałabym także zaznaczyć, że wielu ze zmarłych profesorów utrzymywało żywe kontakty ze Stowarzyszeniem Absolwentów Wyższej Szkoły Handlowej, Akademii Handlowej, Wyższej Szkoły Ekonomicznej i Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, uczestnicząc w działalności Stowarzyszenia. Przyczyniając się do więzi absolwentów z Alma Mater, budzili podziw i szacunek. Niejako w podzięce i uznaniu nadano honorowe członkostwo Stowarzyszenia prof. prof. Józefowi Górskiemu, Witoldowi Skalskiemu i Zbigniewowi Zakrzewskiemu. Również Stowarzyszenie wspomagało działalność Uczelni. Najbardziej zasłużeni otrzymali Medal Honorowy za Zasługi dla Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, ustanowiony w roku 1986.

Oddając w ręce Czytelników zbiór wspomnień, niech mi wolno będzie żywić nadzieję, że publikacja *Byli wśród nas*, która, choć ma pewne niedostatki, pomoże ożywić pamięć o tych, których trud i działanie umożliwiło powstanie i rozwój Uczelni, którym absolwenci zawdzięczają swoje wykształcenie, a w pewnym stopniu także swoje postawy życiowe. Z kart opracowania wyłaniają się bowiem ludzie żywi. Ufam, że pomoże również ocalić od zapomnienia w przyszłości tych, którzy byli łącznikami między „starymi a nowymi laty". O utrwalenie pamięci o nich, jak i o ocalenie od zapomnienia starali się wszyscy autorzy.

Z. Kaliszewska

Introduction

The present is a bridge between the past and the future. Today is what counts in our activity. This activity, however, always contains a part of those who through their life, work and attitude influenced the development of their successors' personality, a part of those who lived among us. This is most clearly visible in the life of each institution of higher education, particularly that academic teachers are a kind of link between "the old and the new".

As is generally known, our University – initially the vocational Higher School of Commerce – started its activity several years after Poland regained her independence. It was founded thanks to devoted, creative and conscientious work of those who put the good of the nation and the society before their own and who were able to turn into reality the aspiration of Wielkopolska* community who felt the need to educate specialists so much required by the country's economy. The idea to establish a higher school of commerce originated in the Poznań Chamber of Commerce and Industry. The co-founders of the School were: Stanisław Pernaczyński, Franciszek Maciejewski and Stanisław Waschko – managers of the Chamber – along with Sylwester Dybczyński – Head of the Department of Vocational Education at the Local School Superintendent's Office – and Leonard Glabisz – the School's first director appointed to this post in November 1925.

On November 26, 1925 the Ministry of Religious Denominations and National Education approved the School's statutes and curriculum. That day was recognized as a formal date of establishing the Higher School of Commerce (WSH). Inauguration of the frist academic year – 1926/27 was held on October 12, 1926. After twelve years, in 1938, the School obtained academic rights and was given a new name: Academy of Commerce. Professor Antoni Peretiatkowicz, director of the WSH in the years 1930 – 1938 and the first rector of the Academy, contributed significantly to the transformation of the vocational school into an academic institution. At that time, however, the Academy of Commerce still education. Transformation of the Academy of Commerce into a state multi-faculty academic institution under the name Higher School of Economics occured on September 1, 1950. It was renamed the University of Economics as of October 1, 1974.

Thus the University is seventy years old. Its founders are no longer among us, neither are those who through their effort and work developed its activities, educating hundreds of economists needed by the country and

* The capital of the Region is Poznań.

winning fame for the Polish science. Today the Poznań University of Economics is a strong scientific and didactic centre in Poland, maintaining extensive contacts with foreign countries. Thus it is our duty to remind and to remember both the founders of the University and its lecturers, to present their personalities and their works, to bring them closer to the future generations and to save them from oblivion.

The idea of this publication which is a collection of short memories about the founders and lecturers of the University was put forward by its Rector, professor Bohdan Gruchman, who in this way wanted to celebrate the seventieth anniversary of the University, crowning his two terms of office. This by no means is an easy task. Taking up this effort the authors limited the range and character of memories basically to the founders and independent scientific research workers. According to the Rector's suggestion, a memory should contain a short characteristic of a given person's work and his/her personality. Archival materials and the author's own memories are the source of this text. Bearing this in mind, pupils or colleagues of the deceased lecturer were asked to write about him/her, believing that in this way it will be possible to get acquainted with his/her personality. The best author to recall the founders seemed to be a daughter of one of them who graduated from the School in the thirties. She was both an involuntary witness of the co-founder's troubles, hardships and struggle and at the same time a deeply involved observer.

The memories to be published were to contain both of the abovementioned elements but their volume had to be limited. The style of writing was left to the authors. Due to the character of the publication, the authors regard notes and references as unnecessary (only a few exceptions were allowed). The text, however, includes information on the main publications of the person a particular memory is devoted to. Despite some indispensable editorial corrections, the individual style of each author was retained. I should like to admit that when no authors were available, the already published materials were reprinted with some necessary, supplementary remarks.

The present collection contains memories about the founders and professors who were the School lecturers both in the period between the wars and after World War II. Although the collection contains a lot of memories, it is by no means complete. For obvious reasons there are no memories about some lecturers in economics, law and pedagogics who worked for the School in the first twelve years of its existence. It was only possible to obtain some information about all the deceased lecturers in commodity sciences from the inter-war period. It was a fortunate coincidence that professor Aleksandra Smoczkiewiczowa and Hanna Maciejewska (former director of the Main Library) published in the Kronika Miasta Poznania

(1988, No. 3, pp. 77 – 87) a paper entitled "The beginnings of higher studies of commodity sciences in Poznań". Basing on that publication, the present collection of short biograms of all the mentioned lecturers in commodity sciences who worked at our University in the years 1926 – 1939. Hopefully in the future it will be possible to collect all the missing biograms. May I take the liberty to suggest that this should be done in the second edition to celebrate the 75th anniversary of our University.

Filling the information gap about the deceased lecturers, it should be underlined that from the very beginning of our School's existence the Poznań University offered assistance through its lecturers who worked at the newly created school. The Senate of the Poznań University made an appropriate resolution, fully approved by the Ministry of Religious Denominations and National Education. Old time-tables preserved in the Main Library of our University show that in the academic year 1926/27 seven professors from the Poznań University lectured in the Higher School of Commerce. These were: Alfred Denizot – physics (until 1930/31), Antoni Korczyński – organic chemistry (until 1930/31), Tadeusz Miłobędzki – inorganic chemistry (until 1928/29), Marcin Nadobnik – statistics, Stanisław Nowakowski – economic geography, and in the successive years also trade geography of Poland and economic geography of the USSR (until 1937/38). After his death his place was taken by Florian Barciński. Alfred Ohanowicz had lectures on civil law together with basics of legal sciences (until 1933/34), his successor was Józef Górski (honoris causa doctor from our University in 1976). Antoni Peretiatkowicz lectured in state sciences and in the subseguent years also in constitutional law, administrative system, political system and political trends in Poland (against political views in Europe).

With a growing number of students in the successive years and yearly specialistic courses at the School, other academic teachers from the Poznań University took up lectures in the Higher School of Commerce. Until the breakout of World War II professor Edward Taylor had been the most active lecturer. His lectures included industrial policy, principles of cooperatives, business conditions, post-war economic problems, finances and fiscal law (only in 1936/37). Until 1935/36 the latter was lectured by Emil Schmidt and from 1937/38 – by Jan Zdzitowiecki. Social economics in the years 1937/38 was taught by Stefan Zaleski. In the academic year 1938/39 that lecture was taken over by an independent research worker of the Academy of Economics – Antoni Roszkowski. Stefan Zaleski lectured also in the scientific principles of labour organisation until 1937/38. Stefan Rosiński had two jobs – at the Poznań University and at the Higher School of Commerce. His lectures covered money, credits, banks, stock exchanges (the latter taken over in 1935/36 after Tadeusz Adamczewski), trade policy,

industrial policy and transport policy. Jan Hryniewiecki lectured in commercial law, maritime law and additionally in certain years in overseas trade, general principles of legal procedure and bankruptcy law. Until 1930/31 legal procedures were taught by Bronisław Stelmachowski and international law – by Bohdan Winiarski. Julian Hubert lectured in labour legislation and social insurance and Stanisław Kasznica – in press law and copyright law (after the war he was asked to give lectures in administrative law at the Academy of Commerce). Józef Sułkowski lectured in trade law, bill of exchange and cheque law and he was later substituted by Józef Górski. Romuald Paczkowski taught civil law in the years 1937/38 – 1938/39 only as part of the Course for Accountants – Auditors. The subject of the lectures by Tadeusz Szczurkiewicz was modern trends in sociology and the sociology of education. Professors lecturing in pedagogics at the Poznań University offered their assistance at the Higher Course in Pedagogics led by our school. Stefan Błachowski taught psychotechnics, general and pedagogical psychology whereas Stanisław Tync – contemporary trends in pedagogics.

During the inter-war period still other lecturers who were the professors of the Poznań University cooperated with our School. Among them were: Bronisław Dembiński, Stanisław Pawłowski and other research workers of the University. Moreover, lectures were also given by outstanding, highly qualified practitioners. All of them are dead.

The following professors of the Poznań University were most closely and for the longest period linked with the Higher School of Commerce and the Academy of Commerce: Marcin Nadobnik, Antoni Peretiatkowicz and Edward Taylor. All of them were members of the School's authorities. As has already been mentioned, Antoni Peretiatkowicz was the Director and the Rector in the years 1930 – 1939. Marcin Nadobnik and Edward Taylor were the members of the Higher School of Commerce and the Academy of Commerce Superintendent's Office. Unfortunately, all of them were deprived of the right to lecture at the Higher School of Economics in results of severe post-war regime. Only professor Edward Taylor was asked to lead a seminar in economics for the junior teachers of the Higher School of Economics in the summer term of 1956/57. Several persons participated in that seminar. Then formal connections between the Professor and the School were severed, however in practice they still continued. Several scientific research workers of the Higher School of Economics participated in the theoretical-economic seminar for advanced junior teachers of economics led by professor Edward Taylor at the Poznań University until the end of 1960 when he retired*.

* These were co-workers of prof. Janusz Wierzbicki: Emilia Denek, Zenobia Knakiewicz, Stefan Ochociński, Jerzy Wolniak and Ludwik Dziewolski who did not

In the early fifties professor Stefan Rosiński and professor Jan Zdzitowiecki who had been working at our School in the inter-war period, were forced to leave. At the local conference held in May 1951 on the occasion of the First Congress of the Polish Science they were accused that their lectures lacked the "class" approach. Professor Marcin Nadobnik was charged with the same accusation.

During the Second World War many people connected with our School died the soldier's death or become victims of terror. Among them were distinguished members of the Higher School of Commerce and the Academy of Commerce: Zygmunt Arendt (language teacher), Bronisław Dembiński (professor of the Poznań University), Franciszek Konieczny (lecturer), Adam Łukaszewicz (professor at the Poznań University), Romuald Pawłowski (professor at the Poznań University), Cyryl Ratajski (president of the City of Poznań, member of the Superintendent's Office of Higher School of Commerce – Academy of Commerce), Marcin Ratkowski (assistant at the Academy of Commerce), Stanisław Robiński (member of the Superintendent's Office of the Higher School of Commerce, Father Antoni Roszkowski (professor of the Academy of Commerce), Stanisław Salkowski (lecturer), Włodzimierz Seydlitz (Chairman of the Superintendent's Office of the Academy of Commerce and lecturer), Michał Sobeski (professor of the Poznań University), Bronisław Stelmachowski (professor of the Poznań University), Jan Wiertelak (professor of the Academy of Commerce and its Vice-Rector), Zygmunt Zaleski (Vice-President of Poznań, member of the Superintendent's Office).

Supplementing the information. I should like to add that during the inter-war period only six permanent Chairs were established and staffed. These were (in the order of their establishment) the following Chairs: Accountancy and Analysis of Balances [prof. Witold Skalski); Social Economics (prof. Stefan Rosiński): Technology and Commodity Sciences (prof. Jan Wiertelak): Finances and Economic Policy (prof. Antoni Roszkowski); Commercial Law (prof. Józef Górski); Economic Geography (prof. Florian Barciński). Immediately after the war, thanks to intensive activities of Rector profesor Górski three more Chairs were established as of June 21, 1945:

---

work at the School at that time. Out of this group Z. Knakiewicz and S. Ochociński were given the subjects of their PhD dissertations by prof. E. Taylor. Prof. E. Taylor entrusted Z. Knakiewicz with special confidence, handig her – without a word – a typescript of the fourth part (*Socjalizm*) of his work *Historia rozwoju ekonomiki* which due to censorship could not be published in the mid-fifties. For over twenty years no one knew about this typescript. It served as a basis for volume III of *Historia rozwoju ekonomiki* published by PTPN in 1991.

Public Law (prof. Antoni Peretiatkowicz); Organisation of Enterprises (Józef Rzóska, performing the function of professor) and from February 21, 1948 – Antoni Skowroński, performing the function of professor); Foreign Trade (Stanisław Waschko, performing the function of professor). The next two Chairs were created on February 21, 1948. Those were: the Chair of Insurance (Józef Rzóska, performing the function of professor) and the Chair of Transport (Bolesław P. Kasprowicz, performing the function of professor). Eleven Chairs had already existed when the School was transformed into the state Higher School of Economics (WSE). With the establishment of the WSE sixteen Chairs were created, namely the Chairs of: Marxism-Leninism (Piotr Kędzierski, performing the function of professor); Political Economics (Władysław Rusiński, performing the function of professor); Law (prof. Józef Górski); Economic Geography (prof. Florian Barciński); Planning of the National Economy (Seweryn Kruszczyński, performing the function of professor); Finances and Credits (prof. Stefan Rosiński); Financial Planning (Kazimierz Wandelt, performing the function of professor); Public Finance (Jan Zdzitowiecki, performing the function of professor); Banking (tutor – licen. Stefan Żardecki); Insurance (tutor – prof. Józef Górski); Accountancy (prof. Witold Skalski); Statistics (prof. Marcin Nadobriik); Economics of Trade (Zbigniew Zakrzewski, performing the function of professor); Organisation and Technique of Trade (Lechosław Siejak, performing the function of professor); Commodity Sciences (Franciszek Szeląg, performing the function of professor); Chemistry (Maciej Wiewiórowski, performing the function of professor).

Along with reorganisation of the School, or at the beginning of the fifties, all the Chairs established in the period 1945 – 1948 were liquidated. Only the Chair of Insurance was left. Professor Józef Górski was in charge of it. The first Head of this Chair Józef Rzóska, performing the function of professor, was sent to prison for political reasons. However, it must be underlined that the above-mentioned organisational units were later on reactivated either as Chairs of Departments. This occurrence many years later after the period of severe regime. The Chair of Public Law was the only one not to be reactivated.

Out of the „old" Chairs the following ones were substantially transformed: Social Economics, the Chair of Finance and the Chair of Economic Policy. The latter was reorganised several times. First it was transformed into the Chair of Public Finances, later into the Chair of Budget, and in 1958/59 it became a part of the Chair of Finance. The organisational structure of the School underwent numerous changes. As a result, in the academic year 1996/97 there exist fifty Chairs which constitute three faculties, namely: the Faculty of Economics, the Faculty of Management and the Faculty of Commodity Sciences.

The present publication contains 63 memories (including 8 short biograms) classified into three groups. Basically they refer to the founders and lecturers. Two memories classified in the group "the remaining employers" are an exception. Respect was paid in this way to people who occupy a special place in the memory of graduates and in the School's history. The construction and character of memories are differentiated. As has already been mentioned the authors were free in this respect, therefore some memories contain evaluation of scientific achievements. However, the authors always tried to expose personality traits and the range of activities of a given person.

It is worth mentioning that the dominant feature of those to whom the memories are devoted was organic work. It was initiated in the Wielkopolska by Karol Marcinkowski. The substance and nature of such work was most adequately defined by Bolesław Prus. According to him: "Wise and conscientious work, not expected to bear fruit a week after seeds were planted, breaks through the mountains and casts bridges over the abyss" (*Do dzieła*, seria „Perełki", N°. 10). The heart of the properly understood work was clearly identified by Cardinal Stefan Wyszyński who said: "work is a strive directing one human being towards another: it cannot aim at emptiness. It always links us with people, if not directly, at least indirectly" (*Duch pracy ludzkiej*. Wyd. III. Poznań: 1957, p. 37).

When personality traits were presented, the authors frequently emphasised that these virtues are traditionally attributed to the inhabitants of Wielkopolska. They underlined integrity, reliability, conscientiousness, honesty to oneself and to others, independence of opinions, truthfulness and courage. Moreover, a characteristic feature of these people, particularly those born at the turn of the 19th and 20th century was avid patriotism and generosity. Many of their achievements and successes resulted from incredibly hard work. Many of them under very difficult conditions thanks their own effort, persistence and creative self will managed to achieve a lot. Some of them were able to reconcile the job of an academic teacher with practical activities.

Some professors were able to gather many disciples around them. Several schools could be differentiated, namely: the Poznań the economic school established by prof. Edward Taylor; the sociological school whose co-founder and continuator was prof. Tadeusz Szczurkiewicz – the pupil of prof. Florian Znaniecki; the school of economic history initiated by prof. Franciszek Bujak and prof. Jan Rutkowski and consolidated by prof. Władysław Rusiński; the school of economic geography founded by prof. Stanisław Nowakowski; the school of insurance created by Dr. Sc. Econ. Józef Rzóska and prof. Lucjan Pokorzyński and continued by prof. Janusz

Szpunar; the school of demography and the school of demometry founded by prof. Stanisław Borowski who was fascinated by methods of the Poznań school of history and statistical-demographic formation obtained through cooperation with prof. Stanisław Waszak, a faithful disciple of prof. Marcin Nadobnik. It should be underlined that prof. Stanisław Waszak initiated empirical studies carried out by scientific workers of our School. He organised his own studies contributing towards the development of the School's scientific-research function. One can also differentiate the Poznań natural model of commodity sciences initiated in the inter-war period. Its brave continuators were above all prof. Aleksander Lempka and Dr. Sc. Chem. Franciszek Szeląg.

The economic school of prof. E. Taylor had the widest range and the greatest impact. Being closely linked to the economic practice, prof. E. Taylor belonged to the most outstanding Polish economists of this century. He was indeed a truthful and righteous man, courageous in presenting his independent views based on meticulous scientific analysis. At the same time he was gifted with a truly exceptional intuition supported by enormous knowledge. Many years ago he wrote "today marxism seems to be an obsolete intellectual and ideological system, deprived of values and charm for the future" (*Historia rozwoju ekonomiki*. Tom III. Poznań: PTPN, Prace Komisji Nauk Ekonomicznych Tom XX, Wyd. Nakom, 1991, p. 73). His prophecies came true.

Prof. E. Taylor was the organiser of the first Polish Department of Economic Sciences, liquidated at the end of 1949. Among its teachers were outstanding economists who were also the lecturers at the Higher School of Commerce and the Academy of Commerce. During the inter-war period these were the following professors: Jan Rutkowski, Marcin Nadobnik, Stanisław Nowakowski, Stefan Zaleski, Janusz Libicki, Stefan Rosiński and Jan Zdzitowiecki. Thanks to his personality and profound knowledge, prof. E. Taylor won great authority and in the inter-war period he gathered his outstanding disciples around himself. These were: Florian Barciński (honoris causa doctor from Poznań University of Economics, 1981), Bolesław P. Kasprowicz (honoris causa doctor, Gdańsk University, 1975), Jerzy Lubowicki, Stanisław Raczkowski (honoris causa doctor from our University, 1994), Antoni Roszkowski, Józef Rzóska, Antoni Skowroński, Witold Trampczyński, Jan Zdzitowiecki, Zbigniew Zakrzewski (honoris causa doctor from our University, 1986) and others. Among the above mentioned scientists a great majority are the deceased lecturers of great merit to our School.

Emphasising the importance of interpersonal links between the University of Poznań and our School – which found its reflection in many memo-

ries – one may say that these links changed their nature after World War II. Scientific workers of our School became the lecturers of the University. At the beginning of the fifties there occurred changes in the Poznań scientific centre. In result of the liquidation of the Department of Economic Sciences the point of gravity in the field of economic sciences was shifted from the University to our School. When looking back at the problems of educating economists-practitioners in the period of systemic changes in Poland, one may come to the following conclusion: although there were many victims, still the University of Economics managed to save what was the most significant. I think this is the result of the links established between both scientific-academic institutions already in the inter-war period as well as of the impact of the strong personalities of the lecturers. Some of them were the native inhabitants of Wielkopolska, others chose to live and work here – as is underlined by the authors of the memories.

An important element in the cooperation of both Schools was "Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny", founded in 1921 by prof. A. Peretiatkowicz. This journal was the organ of the Faculty of Law and Economics of the Poznań University, the Poznań Society of Friends of Science and The Legal and Economic Society and from 1928 – also the organ of the Higher School of Commerce. After the war it was possible to reactivate it in 1958. Thus it continues to be a joint journal.

Finally, I should like to underline that many of the deceased professors maintained lively contacts with the Association of the Graduates of the Higher School of Commerce, Academy of Commerce, Higher School of Economics and the University of Economics in Poznań. Contributing to the links of the graduates with their Alma Mater, they were admired and respected. As an expression of gratitude and recognition the honorary membership of the Association was awarded to prof. J. Górski, prof. W. Skalski and prof. Z. Zakrzewski. The Association also supported the School's activities. The most deserving received a Medal of Honour for Merits for the University of Economics in Poznań, approved in 1986.

Handing this collection of memories over to the readers, may I cherish the hope that the publication – They were among us – which is not free from some shortcomings, will help us to remember those whose effort and activity made it possible to establish and develop our School, to whom graduates should be grateful for their education and to a certain extent for their attitudes. Living people emerge from the pages of this publication. I trust that it will also help to save from oblivion those who were the links between "the old and the new". All the authors did their best to accomplish this task.

Translated by Ewa Kotkowska and Bernadetta Rosada

WSPÓŁZAŁOŻYCIELE WYŻSZEJ SZKOŁY HANDLOWEJ

„Człowiek nie tylko jest sprawcą swoich czynów, ale przez te czyny jest zarazem w jakiś sposób »twórcą siebie samego«".

Jan Paweł II

Sylwester Dybczyński
1878 - 1946

Zmarły 30 października 1946 roku Sylwester Dybczyński zasłużył się Uczelni przede wszystkim jako współzałożyciel. Położył duże zasługi jako zamiłowany pedagog, prawy i odważny człowiek oraz organizator szkolnictwa zawodowego w Wielkopolsce po odzyskaniu niepodległości. Dewizą jego życia była praca organiczna. Urodził się w roku 1878 w Pleszewie. Tamże ukończył w roku 1900. Seminarium Nauczycielskie, a następnie studiował na Akademii Handlowej w Lipsku. Przed I wojną światową rozpoczął swoją pracę nauczyciela w Kobylnicy. Później uczył w Tucholi. Zaraz po skończeniu wojny przeniósł się do Poznania. Podjął pracę w Ministerstwie b. Dzielnicy Pruskiej, prowadząc początkowo sprawy szkolnictwa zawodowego. Na zlecenie Naczelnej Rady Ludowej zorganizował szkolnictwo zawodowe w Wielkopolsce. Przyjął także stanowisko pierwszego dyrektora Miejskiej Szkoły Handlowej w Poznaniu.

W nowo zorganizowanym Kuratorium Okręgu Szkolnego w Poznaniu objął w roku 1921 funkcję kierownika Wydziału Szkolnictwa Zawodowego i pełnił ją około dwudziestu lat. Dostrzegłszy potrzebę zorganizowania w Wielkopolsce wyższej uczelni handlowej żywo interesował się tą sprawą i był jej orędownikiem. Na przykład na posiedzeniu Zarządu Miejskiej Szkoły Handlowej w dniu 3 czerwca 1925 roku uzasadnił potrzebę utworzenia takiej uczelni na poziomie akademickim. Głównie dzięki Niemu podjęta dwa miesiące przedtem przez Izbę Przemysłowo-Handlową inicjatywa utworzenia wyższej szkoły handlowej w Poznaniu znalazła przychylne poparcie Kuratorium.

Sylwester Dybczyński brał czynny udział w pracach organizacyjnych przyszłej Uczelni. Wszedł w skład pierwszego grona nauczającego Wyższej Szkoły Handlowej, która rozpoczęła swoją działalność inauguracją w dniu 12 października 1926 roku. W nowo utworzonej Uczelni wykładał naukę o handlu, pedagogikę i organizację szkolnictwa zawodowego. Gdy utworzono Studium Pedagogiczne został pierwszym jego kierownikiem.

W celu pogłębienia wiedzy w zakresie swojej specjalności, przebywał w latach 1927 - 1928 jako stypendysta w Międzynarodowym Instytucie przy Columbia University w Nowym Jorku (International Institute Columbia University), który należy do jednej z najstarszych i najpoważniejszych amerykańskich szkół wyższych. Przeprowadził tam badania dotyczące organizacji szkolnictwa zawodowego i dydaktyki nauk handlowych.

W okresie okupacji mieszkał w Częstochowie. Włączył się aktywnie w nurt tajnego nauczania. Doceniając Jego doświadczenie i odwagę powołano Go na tajnego kuratora Szkolnictwa Zawodowego przy Okręgu Szkolnym Ziem Zachodnich. Zaraz po ustaniu walk wojennych powrócił w roku 1945 do Poznania. Pełnił funkcję naczelnika Wydziału Szkolnictwa Zawodowego w Kuratorium Okręgu Szkolnego w Poznaniu oraz kontynuował w Akademii Handlowej wykłady z pedagogiki i organizacji szkolnictwa zawodowego.

Swoje doświadczenia i przemyślenia pozostawił w publikacjach. Jego dorobek piśmienniczy obejmuje artykuły w czasopismach pedagogicznych i gospodarczych. Poruszał w nich sprawy szkolnictwa zawodowego, dydaktyki i metodyki nauk handlowych. Przez całe życie pedagogika była Jego pasją. Służył zarówno szkolnictwu średniemu, jak i wyższemu tak jak umiał najlepiej, będąc zawsze przyjacielem młodzieży.

Hanna Maciejewska

Leonard Glabisz
1871 - 1951

W wieku osiemdziesięciu lat 10 września 1951 roku zmarł dr Leonard Glabisz, pierwszy dyrektor Wyższej Szkoły Handlowej. Na Jego barkach spoczywało wiele spraw organizacyjnych związanych z uruchomieniem i funkcjonowaniem nowej wyższej szkoły. Nie było to łatwe, mimo że na razie Uczelnia ta miała charakter zawodowy. Urodził się 27 grudnia 1871 roku w Pamiątkowie k. Szamotuł. Po ukończeniu gimnazjum w Poznaniu studiował ekonomię polityczną w Lozannie, Krakowie i Monachium, gdzie w 1905 roku uzyskał stopień doktora ekonomii na podstawie pracy: *Die Agraruerhältnisse in Polen d. XVI Jahrhunderts*. Praktykę zawodową odbył w bankach w Nowym Jorku i Berlinie. Uzupełniał swoje studia w Paryżu, Wiedniu i we Włoszech. W latach 1914 - 1915 pracował w Lozannie w Centralnej Agencji Polskiej, a od 1917 roku w tamtejszym Oddziale Polskiego Komitetu Narodowego w Paryżu. Równocześnie z tą pracą wykładał ekonomię polityczną w Szkole Nauk Politycznych w Lozannie. Był także prezesem Towarzystwa Naukowego przy tamtejszym Uniwersytecie.

Po powstaniu państwa polskiego powrócił do kraju w 1919 roku. Pracował w przemyśle i bankach. Był członkiem Rady Nadzorczej Polskiego Banku Krajowego w Warszawie oraz członkiem Zarządu Głównego Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych. Osiedliwszy się w Poznaniu został prezesem Zarządu Głównego Uniwersytetów Ludowych w Poznaniu.

Gdy Izba Przemysłowo-Handlowa w Poznaniu podjęła w czerwcu 1925 roku decyzję o utworzeniu Wyższej Szkoły Handlowej w Poznaniu, rozpoczęły się intensywne prace przygotowawcze z tym związane. Ogłoszono także konkurs na stanowisko dyrektora tejże Uczelni. Na podstawie tego konkursu, rozstrzygniętego w dniu 12 listopada 1925 roku, dr Leonard Glabisz został powołany na dyrektora przyszłej Wyższej Szkoły Handlowej. Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zatwierdziło Go na to stanowisko pismem z 17 lipca 1926 roku.

Już z chwilą powołania na stanowisko dyrektora dr Leonard Glabisz przystąpił do opracowania założeń organizacyjnych przyszłej Uczelni i jej statutu. Opierając się na przyjętej koncepcji jednowydziałowej trzyletniej uczelni oraz wstępnych założeniach organizacyjnych, nakreślonych przez Stanisława Waschkę, opracował jej statut. Włączył się także do intensywnych prac nad planem nauczania kierowanych przez dr Stanisława Waschkę od połowy roku 1925. Prace organizacyjne przebiegały bardzo sprawnie. Doktor Leonard Glabisz zasłużył się jako autor statutu, współautor pierwszego programu nauczania oraz pierwszy dyrektor WSH.

Doktor Leonard Glabisz był również wykładowcą. Wykładał ekonomię polityczną. Był przyjacielem młodzieży. Młodzież akademicka powołała Go na Członka Honorowego Bratniej Pomocy Studentów Studentek WSH. Zachował się we wdzięcznej pamięci absolwentów przede wszystkim jako współorganizator Uczelni i pierwszy dyrektor.

Hanna Maciejewska

Franciszek Maciejewski
1879 - 1948

Zmarły 9 stycznia 1948 roku Franciszek Maciejewski, wybitny praktyk i ofiarny społecznik, położył duże zasługi dla rozwoju gospodarczego Wielkopolski. Zajmuje także szczególne miejsce w historii Wyższej Szkoły Handlowej przekształconej w roku 1938 w Akademię Handlową. Należy do współorganizatorów tej Uczelni, zasłużył się przede wszystkim jako jej współtwórca i wieloletni członek Kuratorium i Fundacji WSH. Był związany z Uczelnią przez całe życie. Urodził się 11 września 1879 roku w Kobylinie. Po ukończeniu Seminarium nauczycielskiego w Rawiczu podjął pracę jako nauczyciel w Wierzbnie, pow. Ostrów Wlkp. W latach 1907 - 1914 nauczał w Szkole Handlowej w Berlinie. Tam też podjął studia w Wyższej Szkole Handlowej, przerwane powołaniem do armii pruskiej w roku 1914. Przydzielono Go do administracji wojskowej w Spandau koło Berlina, skąd mógł nadal działać w Polonii Berlińskiej.

Zaraz po skończonej wojnie, w roku 1919 przeniósł się do Poznania. Podjął zlecenie Naczelnej Rady Ludowej w Poznaniu i zorganizował Urząd dla Handlu Zagranicznego przy Ministerstwie b. Dzielnicy Pruskiej. Był jego kierownikiem do czasu likwidacji tej instytucji w roku 1920. Następnie pracował w przemyśle, pełniąc funkcję członka zarządu i dyrektora przedsiębiorstw przemysłowych. Od roku 1932 był wiceprezesem Związku Fabrykantów, a od roku 1935 jego prezesem. Był również prezesem Związku Obrony Przemysłu Polskiego i Związku Obrony Kresów Zachodnich. Pełniąc te funkcje, położył duże zasługi dla rozwoju przemysłu rodzimego. Propagował rozwój krajowej produkcji i walczył ze zbędnym importem.

Równolegle z tą pracą udzielał się aktywnie w pracach Izby Przemysłowo-Handlowej. Od roku 1923 pełnił funkcję radcy prawnego Izby, a od roku 1926 wiceprezesa ds. przemysłu oraz członka kilku komisji, a mianowicie administracyjnej, handlu zagranicznego, samorządowej i skarbowej. Był także członkiem Komisji Egzaminacyjnej dla Rzeczoznaw-

ców Księgowych przy Izbie Przemysłowo-Handlowej. Będąc ściśle związany z Izbą, zasłużył się przy powoływaniu i organizacji Wyższej Szkoły Handlowej oraz budowy gmachu Uczelni. Aktywnie i ofiarnie współpracował z Izbą Przemysłowo-Handlową, będącą formalnym założycielem i początkowo także faktycznym właścicielem tej Uczelni. Od chwili utworzenia WSH był członkiem Kuratorium Uczelni, a od roku 1935, po wyodrębnieniu jej z agend Izby Przemysłowo-Handlowej, członkiem Fundacji WSH (a następnie Akademii Handlowej). Wspierał przez kilka lat prace samorządu studenckiego, pełniąc funkcję kuratora Bratniej Pomocy Studentek i Studentów WSH. Był przyjacielem młodzieży. Niejako w podzięce młodzież akademicka nadała Mu członkostwo honorowe Bratniej Pomocy. Był także członkiem Korporacji Gedania Posnaniensis.

W roku 1939 został wysiedlony do Częstochowy. Zarządzał tu Hurtownią Galanteryjną. Będąc z natury społecznikiem, zorganizował Komitet Pomocy Wysiedlonym, który został przekształcony później w Polski Komitet Pomocy Społecznej, podlegający Radzie Głównej Opiekuńczej (RGO) w Krakowie. Organizacja ta od maja 1940 roku zespalała wszystkie organizacje pomocy społecznej, współdziałając z PCK. Franciszek Maciejewski był prezesem oddziału częstochowskiego RGO do roku 1945.

Gdy w roku 1945 ustały działania wojenne na terenie Wielkopolski wrócił do Poznania i kontynuował swoje prace, przerwane wybuchem wojny. Pełnił nadal funkcje viceprezesa Izby Przemysłowo-Handlowej i prezesa Związku Fabrykantów, który wkrótce przekształcono w Związek Przemysłowców. Jako prezes tego Związku organizował w nowych warunkach przemysł wielkopolski. Aktywnie działał nie tylko w dziedzinie gospodarczej. Gdy w roku 1946 zmieniono strukturę administracyjną Kościoła katolickiego w Polsce i przeniesiono stolicę prymasowską z Poznania do Warszawy współorganizował uroczystość pożegnalną prymasa Polski, ks. kardynała Augusta Hlonda związaną z tym przeniesieniem.

Wielostronna działalność Franciszka Maciejewskiego doczekała się uznania w formie odznaczeń państwowych. Był odznaczony Krzyżem Oficerskim Polonia Restituta, Krzyżem Zasługi oraz Medalem Zasługi Ministerstwa Przemysłu i Handlu. Dewizą Jego pracowitego życia była praca organiczna. Był jej wierny w całej swojej działalności.

Hanna Maciejewska

Stanisław Pernaczyński
1872 – 1930

Zmarły w roku 1930 dr Stanisław Pernaczyński, prezes Izby Przemysłowo-Handlowej w Poznaniu, wybitny działacz gospodarczy i społeczny, położył ogromne zasługi dla rozwoju Wielkopolski oraz rozwoju szkolnictwa i nauki w tym regionie kraju. Zajmuje On poczesne miejsce wśród współtwórców Wyższej Szkoły Handlowej w Poznaniu – drugiej wyższej uczelni, którą utworzono w stolicy Wielkopolski po odzyskaniu niepodległości. Przez blisko trzydzieści lat swojego twórczego i pracowitego życia był związany z Poznaniem.

Urodził się 11 kwietnia 1872 roku we Wrześni. Uczęszczał do gimnazjum we Wrocławiu i Gnieźnie, gdzie zdał maturę. Studiował prawo w Berlinie, a ekonomię w Monachium. Doktoryzował się na podstawie rozprawy o frachtach kolejowych i wodnych na zboże i mąkę (*Die Eisenbahn u. Wassertarife für Getreide u. Mehl in der Provinz Posen*). Po studiach podjął pracę zawodową w przemyśle drzewnym. Uczył w Grudziądzu. Był członkiem patriotycznych organizacji polskich.

W roku 1902 przeniósł się do Poznania. Założył tu własny bank pod firmą: Bank Kratochwil & Pernaczyński, którego celem było finansowanie polskich przedsiębiorstw. Od roku 1904 zasiadał w ówczesnej Izbie Przemysłowo-Handlowej w Poznaniu. Wykładał bankowość na kursach z ekonomii dla miejscowej inteligencji. Prowadzono je w latach 1905 – 1910 w Pałacu Działyńskich w Poznaniu. Był członkiem Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, pełniąc w latach 1908 – 1921 funkcję sekretarza tego Towarzystwa. Od roku 1918 był członkiem Zarządu Banku Spółek Zarobkowych w Poznaniu, który stanowił centralę finansową spółdzielczych banków zrzeszających polskich rzemieślników, kupców i rolników w zaborze pruskim.

Po odzyskaniu niepodległości jeszcze bardziej zintensyfikował swoją działalność. W latach 1919 i 1921 uczestniczył w pertraktacjach związanych z Genewską Konwencją dotyczącą Górnego Śląska. Została ona pod-

pisana przez Polskę i Niemcy 15 maja 1922 roku. Dekretem Naczelnej Rady Ludowej (utworzono ją w 1916 roku w Poznaniu, początkowo działała tajnie, a od 11 listopada 1918 roku jawnie), powołano Go na komisarza Izby Przemysłowo-Handlowej w Poznaniu. Po wyborach przeprowadzonych w roku 1923 został jej prezesem. Pełnił tę funkcję do swojej śmierci w roku 1930. Położył duże zasługi dla rozbudowy gospodarki Wielkopolski i dla przekształcenia niemieckiej Izby Przemysłowo-Handlowej w polską organizację gospodarczą. Włączył się w nurt prac związanych z organizacją pierwszej polskiej wystawy powszechnej (tzw. Pewuka), która odbyła się w Poznaniu w roku 1929. W latach 1926 - 1930 był członkiem Rady Głównej Powszechnej Wystawy Krajowej w Poznaniu i jej Komisji Rewizyjnej. Ponadto pełnił funkcję prezesa rad nadzorczych: Banku Wzajemnych Ubezpieczeń Vesta, Giełdy Pieniężnej, Browaru i Słodowni w Kobylepolu oraz firmy Hartwig-Kontorowicz.

Mimo nawału pracy udzielał się społecznie w związkach zawodowych i społecznych. Brał czynny udział w Związku Bankowców w Polsce, Oddział w Poznaniu. Założył Bratnią Pomoc Kupiecką. Wygłaszał odczyty na kursach prowadzonych przez organizacje kupieckie. Znalazł też czas na publikacje. Publikował artykuły w czasopismach gospodarczych oraz napisał pracę: *Stan i potrzeby przemysłu i handlu b. Dzielnicy Pruskiej* (Poznań: 1924).

Szczególne zasługi położył dr Stanisław Pernaczyński w dziedzinie utworzenia w Poznaniu szkoły handlowej wyższego stopnia. Inicjatorem tego pomysłu był dr Stanisław Waschko, syndyk Izby Przemysłowo-Handlowej. Jako urzędujący prezes IPH gorąco poparł tę inicjatywę i czynnie włączył się do prac z tym związanych. Na tymczasową siedzibę przyszłej Uczelni przeznaczył budynek przy al. Karola Marcinkowskiego 3, dotychczas zajmowany przez Izbę. Dla swoich celów Izba nabyła nowy budynek przy ul. Adama Mickiewicza 30. Ofiarnie uczestniczył we wszystkich pracach organizacyjnych, a zwłaszcza w ustaleniu programu nauczania, w powołaniu zespołu pedagogicznego i w finansowaniu tego przedsięwzięcia. W celu czuwania nad działalnością i finansami WSH utworzono Kuratorium tej uczelni, był pierwszym jego prezesem, w czasie 1926 - 1930.

W uznaniu Jego ogromnych zasług został odznaczony Krzyżem Komandorskim Polonia Restituta. W pamięci pierwszych wychowanków Uczelni pozostał także jako przyjaciel i opiekun młodzieży.

Hanna Maciejewska

Stanisław Waschko
1895 – 1984

Docent dr Stanisław Waschko zmarł 20 września 1984 roku. Zmarły zapisał się chlubnie w historii rozwoju Akademii Ekonomicznej w Poznaniu jako inicjator utworzenia w stolicy Wielkopolski akademickiej uczelni handlowej i realizator tego przedsięwzięcia, współzałożyciel tej Uczelni – będącej zaczątkiem dzisiejszej Akademii Ekonomicznej, pomysłodawca budowy odrębnego gmachu Uczelni i osobiście zaangażowany realizator tej budowy. Swoją działalnością organizacyjną i dydaktyczną był związany z nowo powstałą Uczelnią przez blisko ćwierć wieku. Był wierny Poznaniowi i Wielkopolsce przez ponad czterdzieści lat swej twórczej pracy.

Urodził się 7 kwietnia 1895 roku w Tarnobrzegu. Uczęszczał do gimnazjum typu klasycznego w Samborze, które ukończył w 1913 roku. Studia przerwane służbą w armii austriackiej, niewolą rosyjską i służbą w wojsku polskim ukończył w 1920 roku na Wydziale Prawa i Nauk Politycznych Uniwersytetu we Lwowie. Tam też uzyskał doktorat prawa w roku 1924. Osiedlił się w Poznaniu w roku 1919. W latach 1919 – 1922 pracował jako kierownik Urzędu Rozdzielczego w Ministerstwie b. Dzielnicy Pruskiej w Poznaniu. Po likwidacji tego Ministerstwa związał się na długie lata z Izbą Przemysłowo-Handlową w Poznaniu. Był najpierw zastępcą syndyka, a w okresie 1924 – 1939 i 1945 – 1950 dyrektorem Izby. Na tym stanowisku pozostał aż do likwidacji Izby w roku 1950. Swoją wiedzą, zmysłem organizacyjnym i energią przyczynił się do rozwoju Izby oraz przemysłu i handlu Wielkopolski.

W czasie okupacji niemieckiej pracował w Warszawie w firmie Transactor w charakterze prokurenta. Po upadku Powstania Warszawskiego przebywał w Częstochowie, gdzie wspólnie z byłymi radcami Izby Przemysłowo-Handlowej przygotowywał plany reaktywowania tej Izby i organizacji gospodarki Wielkopolski po II wojnie światowej.

Doktor Stanisław Waschko położył szczególne zasługi w utworzeniu Wyższej Szkoły Handlowej w Poznaniu. Pomysł założenia takiej Uczelni

wyszedł z Izby Przemysłowo-Handlowej. Z inicjatywą jej utworzenia wystąpił dr Stanisław Waschko na posiedzeniu Komisji Administracji Izby Przemysłowo-Handlowej w dniu 3 kwietnia 1925 roku. Projekt ten był odbiciem życzeń społeczeństwa Wielkopolski. Społeczeństwo odczuwało bowiem potrzebę kształcenia specjalistów dla celów tworzenia nowych przedsiębiorstw przemysłowych oraz handlowych w warunkach powstałych po zakończeniu I wojny światowej i odzyskaniu niepodległości przez Polskę. Projekt ten spotkał się z uznaniem ówczesnych władz Izby (dr Stanisław Pernaczyński, Franciszek Maciejewski). Izba zaakceptowała pomysł w dniu 17 czerwca 1925 roku i powierzyła dr. Stanisławowi Waschce realizację tego przedsięwzięcia. Decyzja ta zyskała poparcie Kuratorium Okręgu Szkolnego w Poznaniu, zwłaszcza że kierownik Wydziału Szkolnictwa Zawodowego tegoż Kuratorium Sylwester Dybczyński postulował także na posiedzeniu w Miejskiej Szkole Handlowej, w dniu 3 czerwca 1925 roku, utworzenie w Poznaniu uczelni handlowej na poziomie akademickim.

Po czerwcowej uchwale Izby rozpoczęły się intensywne prace nad kształtem i finansowaniem nowej Uczelni, planem nauczania i powołaniem zespołu nauczającego. Pracami kierował dr Stanisław Waschko. Źródłem finansowania wspomnianego dzieła miały być zarówno dodatki do państwowego podatku przemysłowego, przeznaczonego na finansowanie szkolnictwa zawodowego, jak i dotacje Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

W pracach organizacyjnych aktywnie uczestniczył również dr Leonard Glabisz, powołany w drodze konkursu na stanowisko dyrektora Uczelni w dniu 12 listopada 1925 roku. Zatwierdzenie statutu Uczelni i planu nauczania nastąpiło 26 listopada 1925 roku. Tenże dzień uznano jako datę formalnego powołania nowej Uczelni. Założycielką Uczelni pod nazwą Wyższa Szkoła Handlowa była Izba Przemysłowo-Handlowa. Pierwsze posiedzenie Rady Profesorów odbyło się 10 października 1926 roku z udziałem 25 osób, uczestnikiem Rady był także dr Stanisław Waschko. Pierwsza inauguracja roku akademickiego 1926/27 odbyła się 12 października 1926 roku w auli Uniwersytetu Poznańskiego.

Doktor Stanisław Waschko był również pomysłodawcą budowy dla Uczelni odrębnego gmachu. Wniosek ten zgłosił na posiedzeniu Izby już 24 listopada 1925 roku, przyjmując, że finansowaniem zajmie się Izba. Zakładał, że otrzyma ona pewne kwoty z dopłat na podatek przemysłowy, a na resztę zaciągnie pożyczkę w Banku Gospodarstwa Krajowego, której spłatę przejmie Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Wniosek ten został zatwierdzony przez Izbę Przemysłowo-Handlową 11 czerwca 1926 roku, a 22 czerwca 1927 roku, Izba przyjęła projekt archi-

tektoniczny gmachu wykonany przez inż. arch. Adama Ballenstaedta. Kosztorys opiewał na kwotę zł 2 022 431,87. Realizację budowy gmachu powierzono drowi Stanisławowi Waschce.

Budowę rozpoczęto 5 października 1927 roku na parceli skarbu państwa przydzielonej przez prezydenta miasta Poznania, Cyryla Ratajskiego, położonej przy Wałach Zygmunta Starego 2/3 (dziś aleja Niepodległości). Teren budowy okazał się bagnisty, po zasypanych fosach. Stąd też usadowienie fundamentów wymagało dodatkowego wzmocnienia za pomocą 1500 specjalnych pali betonowych Straussa. Zwiększyło to znacznie koszt budowy. Kamień węgielny gmachu Uczelni położył prezes Izby, dr Stanisław Pernaczyński 30 kwietnia 1928 roku.

Budowę przerwano w latach 1929 - 1930 z powodu braku funduszy. Dotacje Ministerstwa wpływały nieregularnie i w niższej niż zakładano wysokości. Wpływy z podatku przemysłowego zmniejszyły się znacznie z powodu zaczynającego się kryzysu. Brakowało też pracowników budowlanych, gdyż w roku 1929 byli oni zatrudnieni przy pracach dla Pewuki. Wzrosły też żądania płacowe. Przewłaszczenie gruntu na rzecz Izby nastąpiło 30 lipca 1931 roku. Budowę zakończono 1 lipca 1932 roku. Natomiast poświęcenie nowego gmachu przez Prymasa Polski nastąpiło 12 listopada 1932 roku, po czym odbyła się uroczysta inauguracja roku akademickiego 1932/33 w auli WSH.

Poznaniowi przybył jeden z piękniejszych budynków reprezentacyjnych. Uczelnia otrzymała własny gmach odpowiadający w tym czasie jej potrzebom dydaktycznym i naukowym oraz organizacji akademickich. Izba Przemysłowo-Handlowa borykała się jednakże z trudnościami finansowymi. Były trudności ze spłatą zadłużeń. Zdarzało się często, że dr Stanisław Waschko podpisywał weksle i gwarantował spłatę zobowiązań własnym majątkiem.

Dopiero po długotrwałych pertraktacjach z ministrami Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego; Przemysłu i Handlu; Skarbu i Najwyższą Izbą Kontroli na polecenie ministra WRiOP oraz w porozumieniu z Kuratorium WSH, Izba uchwałami z 20 sierpnia 1934 roku i 27 listopada 1935 roku podjęła decyzję o utworzeniu Fundacji WSH. Na rzecz tej Fundacji Izba przekazała na własność nowo wybudowany gmach wraz z ruchomościami, natomiast Fundacja przejęła na swoją hipotekę obciążenie wobec instytucji kredytowych, które udzieliły Izbie pożyczek na budowę. Nastąpiło to aktem notarialnym 2 września 1937 roku. Majątek Fundacji według stanu w dniu 1 stycznia 1936 roku został zapisany w księdze wieczystej Poznania - Św. Marcin, T. XXIII W.L. 569. Dopiero po ustanowieniu Fundacji, nad którą nadzór sprawowało MWRiOP (pierwszym reprezentantem Ministerstwa był prof. Stanisław Nowakowski), Izba Prze-

mysłowo-Handlowa uwolniła się od ciążących na niej zobowiązań z tytułu kredytów zaciągniętych na budowę, a WSH uzyskała samodzielność. Skończyły się też kłopoty finansowe dr. Stanisława Waschki, na którego barkach spoczywały wszystkie sprawy związane z budową gmachu.

Mimo ogromnego nakładu pracy związanego z Jego wielostronnym działaniem Stanisław Waschko zdołał łączyć te prace także z działalnością nauczyciela akademickiego. W roku 1926 objął w Wyższej Szkole Handlowej wykłady z ustawodawstwa przemysłowo-handlowego, celnictwa wraz z reglamentacją obrotu towarowego z zagranicą. Wykłady te prowadził do wybuchu wojny. Gdy w kwietniu 1945 roku powrócił z Częstochowy do Poznania podjął zajęcia w Akademii Handlowej. Objął nowo utworzoną (w czerwcu 1945 roku) Katedrę Handlu Zagranicznego w charakterze zastępcy profesora. Wykładał administracyjne ustawodawstwo przemysłowo-handlowe i celnictwo, współczesne ustawodawstwo gospodarcze oraz handel zagraniczny. Prowadził seminarium z handlu zagranicznego. Ponadto na nowo uruchamianych studiach i kursach specjalnie organizowanych przez AH wykładał politykę handlu zagranicznego najważniejszych krajów świata, technikę handlu zagranicznego i prawo przemysłowe.

W całym czasie swojej działalności dydaktycznej w Uczelni poznańskiej Stanisław Waschko brał czynny udział w wielu pracach organizacyjnych tej Uczelni. W okresie międzywojennym zasiadał w Radzie Profesorów WSH. Był członkiem honorowym Bratniej Pomocy Studentów. Aktywnie wspomagał realizację statutowych zadań Bratniej Pomocy, polegających na niesieniu pomocy moralnej i materialnej młodzieży. Włączył się też do starań o uzyskanie dla Uczelni pełnych praw akademickich. Prawa te Uczelnia otrzymała w roku 1938 i przyjęła nazwę Akademii Handlowej. Od roku 1945 Stanisław Waschko nadal zasiadał w Radzie Profesorów. Uczestnicząc w tej Radzie, wspomagał jej różnokierunkową działalność, m.in. starania: o uzyskanie przez Uczelnię prawa doktoryzowania i prawa habilitowania, o odbudowę zniszczonego gmachu Uczelni oraz o prawidłowe zorganizowanie studiów w powojennych warunkach.

W związku z upaństwowieniem Akademii Handlowej w dniu 1 września 1950 roku i przekształceniu jej na wielowydziałową Wyższą Szkołę Ekonomiczną zlikwidowano Katedrę Handlu Zagranicznego. Na żądanie ministra szkolnictwa wyższego dr Stanisław Waschko został usunięty z Uczelni. Pewne zadośćuczynienie uzyskał w roku 1956. Z okazji XXX-lecia Uczelni Senat na specjalnym posiedzeniu 27 września 1956 roku podjął jednomyślną uchwałę, którą przesłał drowi Stanisławowi Waschce pismem 30 września 1956 roku. W uchwale tej Senat przekazał Mu „jako głównemu inicjatorowi i współorganizatorowi Uczelni, członkowi Kura-

torium oraz długoletniemu wykładowcy i kierownikowi Katedry Handlu Zagranicznego wyrazy głębokiego szacunku i uznania".

W okresie swojej długoletniej pracy w Poznaniu dr Stanisław Waschko łączył stanowisko dyrektora Izby Przemysłowo-Handlowej z wykonywaniem różnych ważnych funkcji w życiu gospodarczym. Wykazywał niespożytą energię i duże zdolności organizacyjne w wielu dziedzinach. Specjalnie zasłużył się przy organizowaniu prezentacji dorobku wielkopolskiego przemysłu i handlu na Powszechnej Wystawie Krajowej w Poznaniu (Pewuka), która odbyła się w roku 1929. W latach 1927 - 1930 brał czynny udział w pracach organizacyjnych Pewuki, będąc członkiem pięcioosobowego Zarządu, a później jej likwidatorem Był także członkiem Zarządu Międzynarodowej Wystawy Komunikacji i Turystyki w Poznaniu w roku 1930. Współpracował przy organizacji Międzynarodowych Targów Poznańskich jako członek Zarządu do roku 1939, a w roku 1945 jako inicjator ich reaktywowania. Od roku 1934 był członkiem Zarządu Komitetu Wystaw Krajowych i Zagranicznych przy Państwowym Instytucie Eksportowym. Zorganizował dwie wystawy polskie w Mediolanie oraz uczestniczył w międzynarodowych kongresach izb przemysłowo-handlowych. Był stałym reprezentantem Polski w Międzynarodowej Izbie Handlowej. Uczestniczył w pracach Rady Handlu Zagranicznego przy Ministerstwie Przemysłu i Handlu jako członek jej trzech komitetów (Przywozowego - w 1939 roku jego prezes, Celnego, Popierania Stosunków Gospodarczych z ZSRR). Był delegatem Ministerstwa Przemysłu i Handlu ds. rokowań handlowych z Wolnym Miastem Gdańsk, Bułgarią, Czechosłowacją, Hiszpanią i Jugosławią. Zorganizował także międzynarodową konferencję izb przemysłowo-handlowych w 1929 roku i uczestniczył jako referent w dwu ogólnopolskich konferencjach handlu zagranicznego (1937 i 1939).

Znalazł również czas na uczestnictwo w stowarzyszeniach kulturalnych. Sprawował funkcję przewodniczącego w poznańskim oddziale Towarzystwa Polsko-Czechosłowackiego oraz Association Polonais-Français.

Po drugiej wojnie, w latach 1945 - 1950 inicjował utworzenie wielu organizacji. Powołał, między innymi, Gospodarczą Komisję Porozumiewawczą Władz Państwowych i Samorządowych w Poznaniu oraz Radę Gospodarczą Ziemi Lubuskiej. Był członkiem Polskiej Izby Handlu Zagranicznego w Warszawie oraz delegatem Ministerstwa Przemysłu i Handlu ds. rokowań handlowych z zagranicą.

Wielkie były zasługi Stanisława Waschki w zakresie wiązania działalności Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego Oddział w Poznaniu z praktyką gospodarczą. W latach 1946 - 1953 zasiadał w Komisji Rewizyjnej

PTE. Brał żywy udział w działalności odczytowej tej instytucji. W roku 1955 został powołany na pierwszego dyrektora Poznańskiej Dyrekcji Kursów Ekonomicznych PTE, której działalność obejmowała trzy dawne (duże) województwa: poznańskie, bydgoskie i zielonogórskie. Na tym stanowisku był do lutego 1962 roku. Dyrekcja ta przyjęła od 1958 roku nazwę Dyrekcji Szkolenia Ekonomicznego. Stanisław Waschko zasiadał z urzędu w Radzie Naukowej (programowej) przy wspomnianej Dyrekcji. Jej celem było zabezpieczenie nadzoru nad kierunkami i poziomem szkolenia oraz koordynowanie tej działalności od strony naukowo-dydaktycznej. Za całokształt swej aktywnej pracy w poznańskim oddziale PTE został w roku 1961 wyróżniony przez Zarząd Główny PTE Złotą Odznaką Honorową PTE.

Stanisław Waschko był doskonałym organizatorem kształcenia ekonomicznego. Dzięki Jego rzutkości i staraniom wzrosła znacznie liczba kursów i ich uczestników. Obok kursów przedmiotowych, specjalistycznych zainicjował też nową formę szkolenia, a mianowicie Wyższe Studium Ekonomiczne, którego celem było udostępnienie osobom zainteresowanym wiedzy ekonomicznej w ogólnym zarysie. Dzięki Jego energii poznańska Dyrekcja Szkolenia Ekonomicznego PTE zdobyła jedną z czołowych pozycji spośród wszystkich regionalnych dyrekcji w kraju.

Na skutek różnych okoliczności przeniósł się na Wybrzeże w roku 1958. W roku akademickim 1958/1959 podjął pracę w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Sopocie i pracował w tej Uczelni do chwili przejścia na emeryturę w roku 1965. Kierował tam Katedrą Handlu Zagranicznego. Wykładał handel zagraniczny i prowadził seminarium magisterskie z tego zakresu na kierunku ekonomiki transportu. Należał do Senackiej Komisji Budżetowej ds. Usprawnienia Administracji. Po przejściu na emeryturę kontynuował wykłady na Uniwersytecie Gdańskim aż do roku 1977.

Z pracą nauczyciela akademickiego wiązały się Jego publikacje. Z Jego skryptów i podręczników do wykładanych przez Niego dyscyplin naukowych korzystało wiele tysięcy studentów. Napisał około 100 artykułów w czasopismach naukowych, zwłaszcza z zakresu gospodarki i polityki ekonomicznej, prawa gospodarczego i historii gospodarczej. Był autorem trzech monografii. Najważniejszą z nich jest praca pt.: *Systemy celne* (Warszawa: PWN, 1971). Był też współredaktorem t. 1., a redaktorem t. 2. i 3. *Podręcznej Encyklopedii Handlowej*, wydanej przez Izbę Przemysłowo-Handlową w Poznaniu w latach 1929 - 1931. Do roku 1939 był członkiem Komitetu Redakcyjnego „Ruchu Prawniczego, Ekonomicznego i Socjologicznego". Od roku 1950 redagował „Poradnik Przedsiębiorcy".

Całe Jego życie było więc wypełnione bogatą, wielokierunkową i owocną pracą. Z tego tytułu otrzymał wiele polskich i zagranicznych od-

znaczeń, a mianowicie: Krzyż Komandorski Orderu Polonia Restituta, Krzyż Oficerski i Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Złoty i Srebrny Krzyż Zasługi, czechosłowacki Krzyż Komandorski Lwa Białego, łotewski Krzyż Komandorski Orderu 3 Gwiazd, francuski Krzyż Oficerski Złotych Palm Akademickich, francuski Dyplom Legii Honorowej. Wręczono Mu także Medal Honorowy za Zasługi dla Akademii Ekonomicznej w Poznaniu.

Pozostał w pamięci tych, którzy Go znali jako człowiek czynu, wielce zasłużony Wielkopolanin z wyboru, w pełni oddany pracy organicznej.

Hanna Maciejewska

BIBLIOTEKA AE * Poznań *

WYKŁADOWCY PRZEDMIOTÓW NAUK PRAWNO-EKONOMICZNYCH I SOCJOLOGICZNYCH

„Dobrych ludzi nikt nie zapomina"

Safona

„Kłamią niewolnicy,
wolni mówią prawdę".

Seneka

Florian Barciński
1901 – 1987

Moje pierwsze zetknięcie się z profesorem zwyczajnym dr. Florianem Barcińskim – zmarłym 22 grudnia 1987 roku – w niczym nie zapowiadało późniejszych bardzo bliskich kontaktów z tą wybitną osobistością, która pozostaje w trwałej pamięci wielu pokoleń studentów Akademii Handlowej, Wyższej Szkoły Ekonomicznej i Akademii Ekonomicznej. Było to w grudniu 1950 roku. Jako nowo zatrudniony pracownik Wojewódzkiej Komisji Planowania Gospodarczego doręczyłem ówczesnemu rektorowi WSE materiały robocze na przygotowywaną wspólnie przez WKPG i Uczelnię konferencję gospodarczą. Materiały te nie zostały należycie opracowane, co w dosadnych słowach wyraził rektor Florian Barciński, wypraszając mnie energicznie ze swego gabinetu. Tak poznałem człowieka, który całe swoje zawodowe życie związał z AE, był jej wybitnym wykładowcą, a dla mnie później promotorem pracy doktorskiej, opiekunem w dalszych awansach naukowych, za co miałem okazję się „zrewanżować" jako promotor Jego doktoratu honoris causa AE w roku 1981.

Urodził się 4 maja 1901 roku w Skarżysku Kamiennej. Tamże w roku 1923 ukończył gimnazjum, a następnie podjął studia na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego. Stopień magistra uzyskał w roku 1927. Jeszcze w czasie studiów – w roku 1926 – został asystentem prof. Stanisława Nowakowskiego, kierownika Katedry Geografii na UP i wykładowcy w Wyższej Szkole Handlowej w Poznaniu. W roku 1930, po uzyskaniu na UP doktoratu, został wykładowcą, a w roku 1938 (po nagłej śmierci prof. Stanisława Nowakowskiego) – zastępcą profesora Akademii Handlowej i kierownikiem katedry. Habilitował się na UP w roku 1945 i na tej podstawie uzyskał nominację na stanowisko profesora nadzwyczajnego w AH; profesorem nadzwyczajnym UP został w roku 1951, a w roku 1959 otrzymał tytuł profesora zwyczajnego geografii ekonomicznej.

We wrześniu 1939 roku znalazł się w obozie jeńców w Lublinie. Uciekłszy z obozu, podejmował różne prace na kielecczyźnie. W marcu 1945 roku powrócił do Poznania na swoje poprzednie stanowisko w Uczelni. Aż do przejścia na emeryturę w 1971 roku był kierownikiem Katedry Geografii Gospodarczej z wyjątkiem lat 1952/53 - 1953/54, kiedy funkcję tę sprawował Mieczysław Fleszar pełniący wówczas obowiązki rektora.

Prof. Florian Barciński pełnił ważne funkcje organizacyjne w obu uczelniach poznańskich. W roku 1946 był jednym z organizatorów i wykładowców filii AH w Szczecinie. Od stycznia 1949 roku do października 1951 roku piastował godność rektora Uczelni, będąc współorganizatorem przekształcenia Akademii Handlowej w Wyższą Szkołę Ekonomiczną. W roku akademickim 1954/55 był prodziekanem, a w latach 1955/56 - 1956/57 dziekanem Wydziału Biologii i Nauki o Ziemi Uniwersytetu Poznańskiego. Pełniąc te funkcje przyczynił się do jego organizacyjnego umocnienia i rozwoju. W czasie swej pracy na Uniwersytecie, trwającej do 30 września 1966 roku, położył znaczne zasługi dla utrzymania pozycji poznańskiej geografii ekonomicznej w kraju i dla stworzenia korzystnych przesłanek dalszego jej rozwoju w latach późniejszych.

W działalności dydaktyczno-wychowawczej Profesora na szczególne wyróżnienie zasługują Jego wykłady z geografii ekonomicznej Polski i świata. Przedmiot ten obowiązywał wszystkich studentów. Wykłady były przez studentów szczególnie wysoko cenione dzięki ich treści i ciekawej formie. Były podawane żywym, barwnym, niekiedy ciętym językiem, zawsze podbudowane konkretnymi faktami i ilustrowane obfitym materiałem statystycznym. Głęboko utkwiły w pamięci absolwentów Uczelni zarówno świetne wykłady, jak i egzaminy. Profesor był bardzo wymagający i reagował dość impulsywnie, gdy zdający był słabo przygotowany.

W trosce o ugruntowanie i poszerzenie wiedzy studentów z zakresu geografii ekonomicznej Profesor publikował skrypty i podręczniki. Do najważniejszych należały: *Wstęp do nauki geografii gospodarczej* (1935), *Geografia gospodarcza Polski w dwóch częściach* (1937), *Podstawowe zasad ekonomiki* (1938) oraz *Geografia gospodarcza ogólna* (1945 i 1946). Prowadził także seminarium magisterskie, cieszące się dużym zainteresowaniem. Dbał o rozwój młodej kadry. Wypromował wielu doktorów.

W dziedzinie publikacyjnej Profesora można wyróżnić kilka nurtów głównych, a mianowicie: opracowania monografii geograficzno-ekonomicznych i współautorstwo w dziełach o charakterze encyklopedycznym; badaniach przyrodniczych, a zwłaszcza surowcowych podstaw rozwoju gospodarczego kraju i wybranych regionów Polski i świata; studia w zakresie polityki rozwoju gospodarki narodowej i regionalnej oraz roli poznańskiego ośrodka w rozwoju geografii ekonomicznej i w kształtowaniu

polityki regionalnej. Ponadto Profesor zajmował się wieloma tematami pokrewnymi, co odzwierciedlało Jego szerokie zainteresowania intelektualne. Znalazły one szczególnie wymowny wyraz w znacznej liczbie recenzji i krytycznych omówień polskiej i zagranicznej literatury geograficzno-ekonomicznej oraz w rozległej działalności odczytowej, którą Profesor przyczynił się w stopniu szczególnym do szerokiej popularyzacji wiedzy geograficzno-ekonomicznej.

Jednym z pierwszych zwartych opracowań naukowych prof. Floriana Barcińskiego była monografia: *Geografia gospodarcza województwa kieleckiego* (1931). Była to pierwsza nowoczesna praca tego typu dla regionu szczególnie interesującego z punktu widzenia surowcowego, regionu znanego Profesorowi z autopsji. Do podobnego typu prac powrócił po wojnie jako współautor monumentalnej kilkutomowej monografii *Ziem staropolskich*, wydanej w latach 1948 - 1949 staraniem Instytutu Zachodniego w Poznaniu, dla udokumentowania polskości i znaczenia dla gospodarki polskiej przywróconych Ojczyźnie Ziem Zachodnich. Opracował w niej zagadnienia przemysłu Dolnego Śląska i Pomorza Zachodniego. Osobne opracowanie monograficzne poświęcił Profesor przemysłowi młynarskiemu i cukrowniczemu. Był też autorem wielu haseł i części w: *Encyklopedii* – przyroda i technika (1963), w *Geografii powszechnej* (1967) i w *Geografii gospodarczej świata* (1971). Wszystkie Jego opracowania odznaczają się szeroką dokumentacją faktograficzną i przejrzystym syntetycznym ujęciem problematyki geograficznej i gospodarczej omawianych kontynentów i krajów, dowodząc gruntownej wiedzy autora i jego głębokiej, podziwu godnej zdolności do syntetyzowania zjawisk i faktów.

W badaniach drugiego nurtu Profesor połączył gruntowną wiedzę ekonomiczną z wnikliwą oceną walorów ekonomicznych zasobów surowcowych i możliwości ich efektywnego wykorzystania dla rozwoju gospodarczego. Z tego zakresu opublikował wiele prac, a mianowicie: *Niewyzyskane źródła surowcowe* (1938), *Surowcowe możliwości uprzemysłowienia Polski* (1939), Bogactwa kopalne Polski (1947 i 1949), jak i *Problemy gospodarki surowcowo-mineralnej w Polsce* (1961). Zmianę sytuacji surowcowej Polski, dzięki odzyskaniu ziem zachodnich i północnych szczególnie mocno wyeksponował zwłaszcza w pracach: *Bogactwa naturalne ziem odzyskanych* (1946), jak i *Bogactwa naturalne ziem odzyskanych i ich znaczenie gospodarcze dla Polski* (1947). Do tego tematu powrócił Profesor także w analitycznym opracowaniu retrospektywnym: *Osiągnięcia Polski w dziedzinie gospodarki surowcowej na ziemiach zachodnich i północnych* (1962), dokumentując w nim przekonująco trafność swoich wczesnych postulatów i przewidywań.

Wśród badań nad surowcowymi podstawami rozwoju gospodarczego osobne miejsce zajęły Jego prace dotyczące Wielkopolski. Na możliwości

rozwojowe regionu w tej dziedzinie Profesor zwrócił uwagę już przed wojną w studium: *Podstawy surowcowe uprzemysłowienia Wielkopolski* (1938). W 28 lat później, opierając się na nowych badaniach zweryfikował swoje oceny, poszerzając ten temat w pracy: *Podstawy przyrodnicze rozwoju gospodarczego Wielkopolski* (1966). Osobno – i w stopniu bardziej szczegółowym – zajmował się częścią wschodnią Wielkopolski i obszarami przyległymi. Poświęcił temu prace: *Warunki środowiska konińsko-łęczycko-kujawskiego okręgu przemysłowego* (1959) i *Podstawy surowcowe uprzemysłowienia okręgu wielkopolsko-kujawskiego* (1962). Prace te miały szczególnie duże znaczenie utylitarne: zawierały bowiem analizę możliwości rozwojowych i sugerowały kierunki rozwoju kształtującego się nowego okręgu przemysłowego. Stąd wywarły one istotny wpływ na decyzje rozwojowe odnoszące się do tych terenów. Zajmując się tematyką o dużym znaczeniu dla gospodarki kraju, Profesor nie przestał się interesować surowcowymi podstawami rozwoju innych obszarów świata. Opracował studium: *Bogactwa kopalne ZSRR* (1948 i 1949), *Bogactwa kopalne Afryki* (1949) oraz *Bogactwa surowcowe Indii* (1977).

Szczególnie znaczącym nurtem pracy badawczej Profesora były Jego studia z zakresu rozwoju gospodarczego kraju i niektórych regionów, w tym zwłaszcza Wielkopolski. W licznych pracach Profesor uzasadniał racjonalne kierunki pożądanego rozwoju w przyszłości lub krytycznie oceniał opracowane plany rozwojowe. Najpełniej rozwiniętym z tego zakresu studium były: *Kierunki i perspektywy rozwoju gospodarczego woj. poznańskiego* (1957). Wytyczenie racjonalnych kierunków rozwoju jednego regionu nie jest możliwe bez gruntownej znajomości i analizy kierunków rozwoju całej gospodarki kraju. Profesor przeprowadził taką analizę w pracach: *Perspektywy rozwoju gospodarstwa narodowego Polski w planach 1961 – 1975* (1957) i *Tezy do założeń zmian w rozmieszczeniu sił wytwórczych w latach 1961 – 1975* (1957).

W syntezach retrospektywnych Profesor podsumowywał uzyskane rezultaty i oceniał stopień wykorzystania istniejących możliwości rozwojowych. Syntezy te dotyczyły dotychczasowego rozwoju Wielkopolski i m. Poznania, w których Profesor wnikliwie oceniał rozwój i wyciągnął wnioski na przyszłe lata. W pracach tych operował dłuższą perspektywą historyczną, wydobywał najbardziej istotne czynniki i tendencje rozwojowe i z wielkim zaangażowaniem stawiał postulaty na przyszłość. Do reprezentatywnych dla tego kierunku badań Profesora należą prace: *Przebudowa współczesnej struktury gospodarczej woj. poznańskiego* (1964), *Kierunki i tendencje rozwojowe przemysłu w Wielkopolsce w XX-leciu 1946 – 1964* (1966) oraz *Poznań XX-lecia* i *Poznań w Polsce Ludowej* (1956). Tą ostatnią pracą nawiązał Profesor do żywych zainteresowań, jakimi darzył sprawy rozwoju miasta

od chwili swojego zamieszkania w Poznaniu. Oprócz Wielkopolski i Poznania Profesor analizował również problemy rozwojowe innych regionów kraju, w tym zwłaszcza ziemi lubuskiej.

Wśród innych zainteresowań badawczych Profesora znalazły się także prace dotyczące roli poznańskiego ośrodka geograficznego w kraju, ośrodka, którego był przez jakże długi okres wybitnym reprezentantem. Do prac z tej dziedziny zaliczyć można opracowanie: *Poznański ośrodek nauki o ziemi w służbie gospodarki narodowej* (1962) oraz cykl prac na temat dorobku wybitnego reprezentanta tego ośrodka, prof. Stanisława Nowakowskiego. Tymi ostatnimi pracami złożył prof. Florian Barciński dowody pamięci i uznania dla swego mistrza, u którego tak owocnie terminował.

Bardzo charakterystycznym rysem pracy Profesora było wiązanie pracy naukowo-badawczej z bardzo dużym jego zaangażowaniem w działalności organizatorskiej zarówno na polu naukowym, jak i praktycznym. Przyczynił się walnie do uzyskania przez naszą Uczelnię pełnych praw akademickich. Jego działalność organizatorska na polu naukowym wykraczała wszakże daleko poza teren uczelni. Profesor Florian Barciński przysłużył się znacząco geografii polskiej w stosunkowo krytycznym okresie jej rozwoju jako przewodniczący Rady Naukowej Instytutu Geografii PAN (1963 – 1965). Był też członkiem Rady Głównej PAN oraz Rady Głównej Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego, delegatem Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego do Komitetu Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN oraz przewodniczącym Kuratorium Instytutu Zachodniego w Poznaniu.

Charakterystyka pracy i osoby Profesora byłaby dalece niepełna, gdyby nie podnieść Jego zasług na polu współpracy z praktyką i Jego głębokiego zaangażowania w pracy społecznej. Wśród licznych prac i zasług na szczególną uwagę zasługuje rola Profesora jako przewodniczącego Rady Naukowo-Ekonomicznej Województwa Poznańskiego – organu doradczego władz wojewódzkich i miejskich w końcowych latach pięćdziesiątych i sześćdziesiątych oraz jego ofiarna praca w charakterze długoletniego radnego Wojewódzkiej Rady Narodowej w Poznaniu. Jako przewodniczący Rady Naukowo-Ekonomicznej odegrał istotną rolę w wytyczeniu kierunków rozwoju gospodarczego Wielkopolski. Był inspiratorem wielu bardzo ważnych dla regionu badań naukowych z zakresu demografii, rozwoju gospodarki wodnej, przemysłu i innych opublikowanych w zainicjowanych przez siebie „Rocznikach Rady Naukowo-Ekonomicznej przy WRN w Poznaniu". W efektywnej pracy w tej Radzie uwidocznił się bodajże najbardziej charakterystyczny rys całokształtu pracy Profesora: głęboka więź naukowca z praktyką i jej głównymi problemami.

Za swe zasługi w pracy zawodowej i społecznej był wielokrotnie wyróżniany i nagradzany. Otrzymał Krzyże Kawalerski i Komandorski Orderu

Odrodzenia Polski, został wyróżniony tytułem Zasłużonego Nauczyciela PRL. Minister nauki i szkolnictwa wyższego przyznał Mu w roku 1976 nagrodę I stopnia za całokształt działalności dydaktyczno-wychowawczej i organizacyjnej. Wręczenie Profesorowi Florianowi Barcińskiemu dyplomu doktora honoris causa naszej Uczelni było dopełnieniem wymienionych wyróżnień. Stanowiło dowód najwyższego uznania, jaki wyrazić może społeczność akademicka, za jakże owocną i twórczą pracę dla dobra Uczelni i nauki.

Profesor Florian Barciński był w pełni oddany Uczelni do końca swoich dni. Po przejściu na emeryturę w roku 1971 nie zaprzestał aktywnej pracy naukowej i dydaktycznej. Brał także udział w pracy społeczno-organizacyjnej. W końcu roku 1980 został wybrany do komisji uczelnianej NSZZ Solidarność, w której aktywnie uczestniczył do stanu wojennego w grudniu 1981 roku. Dopiero w połowie lat osiemdziesiątych na skutek choroby ograniczył przyjazdy do Uczelni. Nadal jednak, jak to często czynił dawniej, zapraszał do siebie – do gościnnego mieszkania przy ul. Głogowskiej lub do swego domku letniego w Puszczykówku. W spadku przekazał Bibliotece Głównej Uczelni swój spory zbiór książek naukowych, a niżej podpisany otrzymał obraz gmachu głównego Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, który wisiał na poczesnym miejscu w pokoju jadalnym w mieszkaniu Profesora, symbolizując Jego oddanie tej Uczelni.

Bohdan Gruchman

Maria Borna
1920 - 1992

Wpełni oddana pracy naukowo-badawczej i dydaktycznej, związana przez ponad trzydzieści lat z Uczelnią dr Maria Borna zmarła 6 czerwca 1992 roku. Była szczególną postacią wśród nauczycieli akademickich Uczelni. Będąc nauczycielem z powołania, swoimi cechami charakteru ujmowała studentów i zdobywała ich zaufanie. Urodziła się 29 września 1920 roku w Mylinie (pow. Międzychód), w rodzinie o trzypokoleniowej tradycji nauczycielskiej. Ojciec był kolejno kierownikiem szkoły, inspektorem i wizytatorem. Atmosfera domu miała duży wpływ na wybór przyszłej pracy zawodowej. Egzamin dojrzałości zdała 15 maja 1939 roku w Gimnazjum i Liceum Miejskim w Międzychodzie. Możliwość dalszego kształcenia przerwała wojna. W grudniu 1939 roku została wysiedlona do Grodziska Mazowieckiego. Tam, w latach 1940 - 1945, uczyła w zakonspirowanym Prywatnym Gimnazjum i Liceum.

Po wojnie, w 1945 roku podjęła pracę w Państwowym Gimnazjum w Szamotułach, a następnie w szkole podstawowej w Chrzypsku Wielkim. Studia ekonomiczno-handlowe rozpoczęła w październiku 1945 roku w Akademii Handlowej w Poznaniu. Równocześnie kontynuowała pracę nauczycielki w Chrzypsku Wielkim. Dyplom ukończenia AH uzyskała w styczniu 1950 roku, a w czerwcu tegoż roku zdała z wyróżnieniem egzamin magisterski.

Od września 1950 roku podjęła pracę asystenta u prof. Marcina Nadobnika, wiążąc się na stałe z Uczelnią. Zainteresowania naukowe dr Marii Bornej koncentrowały się na problematyce demograficznej. Efektem mrówczej pracy badawczej było zgromadzenie olbrzymiego materiału dotyczącego problematyki ludnościowej ziem północno-zachodnich Polski. Wykorzystując część zebranego materiału, napisała pracę doktorską pt. *Stosunki ludnościowe północnych województw Polski oraz perspektywy ich rozwoju*. Tytuł doktora nauk ekonomicznych uzyskała 3 lutego 1964 roku.

W publikacjach koncentrowała się na badaniu zmian w makrostrukturze demograficznej ze szczególnym uwzględnieniem migracji, umieralności i struktur ludnościowych województw północno-zachodnich. Ważniejsze Jej publikacje dotyczyły: przyrostu naturalnego w północnych województwach Polski, ruchu wędrówkowego ludności w północnych województwach Polski w latach powojennej stabilizacji, umieralności na obszarze północnych województw Polski w zróżnicowaniu społeczno-zawodowym, współczynników zgonów w zróżnicowaniu społecznym i regionalnym oraz zastosowania analizy kohortowej do badania umieralności niemowląt. Ponadto przeprowadziła badanie ankietowe wśród studentów Uczelni na temat zainteresowań kulturalnych i artystycznych młodzieży, które wzbudziło duże zainteresowanie władz Uczelni.

Pracując naukowo nad problematyką ludnościową, równocześnie z dużym zamiłowaniem oddała się pracy dydaktycznej. Prowadziła wykłady i ćwiczenia z zakresu statystyki ogólnej, ekonomicznej, demografii oraz seminaria dyplomowe. Prowadząc zajęcia z przedmiotu tak formalnego, jakim jest statystyka, potrafiła zainteresować studentów danym tematem. Umiejąc skupić uwagę studenta, równocześnie wyrabiała zamiłowanie do pracy rzetelnej. Była osobą wymagającą, a zarazem życzliwą i serdeczną, zawsze starała się nikogo nie urazić. Brała udział w pracach organizacyjnych. Była opiekunką grup studenckich, opiekunką lat studiów oraz kierownikiem Podyplomowego Studium Statystyki. Cokolwiek robiła starała się robić dobrze. W uznaniu efektów pracy została odznaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski oraz Honorową Odznaką m. Poznania i Odznaką za Zasługi dla Województwa Poznańskiego. Na emeryturę przeszła w roku 1981. Nadal była jednak związana z Katedrą Statystyki, pracując na części etatu. Niestety, w roku 1985 kłopoty zdrowotne zmusiły Ją do rezygnacji z pracy.

Dla nas, którzy znaliśmy Ją jeszcze jako studenci, a potem Jej młodsi koledzy, była człowiekiem w pełnym tego słowa znaczeniu. Była pedagogiem i wychowawcą młodzieży z powołania. Posiadała dużą intuicję dydaktyczną. Obowiązki swoje wykonywała z pasją i emocjonalnym zaangażowaniem. Była wzorem godnym naśladowania. Cieszyła się szacunkiem i uznaniem wśród pracowników Uczelni, a zwłaszcza nas – Jej kolegów.

Charakterystyczne, że kolejne roczniki studentów, które miały szczęście, iż była ich opiekunką, często nazywały ją Mamą. Chciałabym podkreślić, że w trudnym okresie stalinowskim, jak i później, wielu studentów doświadczyło od Niej wsparcia psychicznego i materialnego. Dla tych, którzy mieli kłopoty z przyswojeniem wiedzy, prowadziła nieodpłatnie dodatkowe zajęcia. W jej kontaktach ze studentami było dużo serdeczności

i opiekuńczości. Posiadała dar nawiązywania więzi osobistej. Stąd znała troski i radości studentów, a kontakt ze studentami utrzymywała także po zakończeniu procesu dydaktycznego. Równocześnie umiała zachowywać szczególny dystans w swych kontaktach z młodzieżą. Wynikało to z Jej autorytetu nauczycielskiego.

Wśród współpracowników Katedry miała miejsce szczególne. Stwarzała przyjazną koleżeńską atmosferę. Dla każdego z nas miała uśmiech, wiele ciepła, a gdy była potrzeba, także czas. Dzieliła nasze radości, martwiły Ją nasze kłopoty. Pamiętała o naszych imieninach, urodzinach i innych ważnych dniach życia. Mimo przejścia na emeryturę nadal starała się pozostawać z nami. Przychodziła więc do nas, a gdy zabrakło Jej siły na przychodzenie do Uczelni, z wieloma z nas utrzymywała kontakt telefoniczny. Gdy ostatni raz odwiedziłam Ją na dwa tygodnie przed Jej odejściem, była bardzo słaba, chora i samotna – lecz nadal bardzo serdeczna, życzliwa i pełna troski wobec wielu zarówno drobnych, jak i wielkich spraw.

Są chwile, że w katedrze szczególnie odczuwa się Jej brak. Zawsze była sobą, osobą wielkiego serca, czyniącą dobro. Była osobą integrującą, stwarzającą niepowtarzalny klimat.

Walentyna Ignatczyk

Stanisław Borowski
1921 - 1977

Dnia 10 lipca 1977 roku zmarł nagle, w wieku pięćdziesięciu sześciu lat, profesor nadzwyczajny dr hab. Stanisław Borowski, kierownik Zakładu Statystyki i Demografii Akademii Ekonomicznej. Jego wkład do nauki polskiej budzi wielki podziw, uznanie i szacunek. Osiągnął to dzięki swojej inwencji twórczej, pracowitości, heroicznemu wprost wysiłkowi intelektualnemu i fizycznemu, zasługując na miano tytana pracy naukowej. Stworzył nowoczesną szkołę demografii i położył podwaliny pod szkołę demografii. Był jednym z najwybitniejszych statystyków i demografów polskich powojennego okresu.
Urodził się w dniu 8 maja 1921 roku w Łasinie w b. powiecie grudziądzkim, jako syn rolnika, Floriana Borowskiego i jego żony, Agnieszki z Walendowskich. Szkołę podstawową ukończył w 1935 roku w miejscu urodzenia. W okresie 1935 - 1939 kontynuował naukę w Gimnazjum Klasycznym w Bydgoszczy. W okresie wojny podzielił los wielu rodzin polskich. W listopadzie 1941 roku, wraz z całą rodziną, został wywieziony do obozu koncentracyjnego w Sztutthofie, przebywając kolejno do marca 1945 roku w lagrach filialnych: Potulice, Elbląg, Sophienwalde. W obozie zginęli Jego ojciec i młodszy brat. Egzamin dojrzałości złożył w roku 1947 jako eksternista w Liceum św. Marii Magdaleny w Poznaniu, po czym studiował na Uniwersytecie Poznańskim, który ukończył w roku 1951 magisteriami prawa oraz nauk ekonomiczno-politycznych. Na tejże Uczelni uzupełniał w okresie późniejszym studia matematyczne.

Podczas studiów uczestniczył w seminarium historii gospodarczej prof. Jana Rutkowskiego, współzałożyciela GUS, historyka i statystyka, który rozwijał metody statystyczne w zastosowaniu do badań długoterminowych i historycznych. Po jego śmierci seminarium tym kierowali kolejno profesorowie Stanisław Hoszowski i Władysław Rusiński. Szczególnie ten ostatni wywarł duży wpływ na historyczną formację naukową Stanisława Borowskiego i fascynację metodami poznańskiej szkoły historycznej. Nie mniejszy wpływ na Jego późniejsze zainteresowania demografią wywarł

prof. Stanisław Waszak. W latach 1948 - 1952 pracował bowiem w Biurze Statystycznym m. Poznania, a po ukończeniu studiów w Katedrze Statystyki WSE. Obiema placówkami kierował statystyk-demograf, prof. Stanisław Waszak.

Napisał monumentalną rozprawę doktorską, którą rozpoczął pod kierunkiem prof. Jana Rutkowskiego, a ukończył pod kierunkiem prof. Władysława Rusińskiego (*Kształtowanie się rolniczego rynku pracy w Wielkopolsce w okresie wielkich reform agrarnych 1807 - 1860.* Poznań: PWN, 1963, ss. 663). Obronił ją na Wydziale Filozoficzno-Historycznym UAM w roku 1960. Habilitował się w roku 1963 w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Krakowie na podstawie studium poświęconego roli czynnika ludzkiego w ekonomicznym rozwoju Wielkopolski (*Rozwarstwienie wsi wielkopolskiej w latach 1807 - 1914. Studium statystyczne nad społecznymi i ekonomicznymi następstwami włączenia wsi w orbitę rynku.* Poznań: PWN, 1962, ss. 335). Tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego uzyskał w roku 1970. Będący w toku realizacji wniosek o nadanie profesora zwyczajnego nie mógł być zrealizowany z powodu Jego nagłego zgonu w roku 1977.

Naukowa działalność Stanisława Borowskiego obejmowała kilka nurtów tematycznych, wśród których na wyróżnienie zasługują: metody statystyki ludnościowej i ekonomicznej, studia nad trendami czasowo-przestrzennymi rozwoju procesów demograficznych i ekonomicznych oraz studia nad czynnikami reprodukcji. Zainteresowania metodologiczne wiązał ściśle z rozwojem swego warsztatu naukowego. Czynił to w sposób przemyślany i konsekwentny. W procesie poznania statystycznego główny akcent położył na fazę obserwacji statystycznej. Stąd genezie źródła statystycznego, jego charakterowi, klasyfikacji i ocenie poświęcił wiele uwagi, tworząc podwaliny pod nieznaną gałąź wiedzy statystycznej: źródłoznawstwo w dziedzinie badań historycznych i współczesnych. Wprowadził do badań demograficznych silną podbudowę społeczno-ekonomiczną, tworząc własną, nowoczesną szkołę badawczą. W swych dociekaniach sięgał po nowoczesne statystyczno-matematyczne narzędzia poznawcze (analizę czynnikową, taksonomię i analizę kohortową), które umożliwiły Mu przeprowadzenie w demografii w niespotykanym dotąd zakresie syntez naukowych, opartych na obszernym materiale źródłowym. Modernizując proces poznawczy, przyczynił się do rozwoju w warunkach polskich nowej dyscypliny - demometrii.

Początkowo skupił uwagę nad opracowaniem trendów rozwoju demograficznego Wielkopolski, opracowując syntezę jej rozwoju dla XIX i XX w. Następnie przeszedł do szeroko zakrojonych badań nad przeobrażeniami ludnościowymi w skali ogólnopolskiej. Posługując się metodą obserwacji reprezentacyjnej, tworzył imponujący empiryczny materiał dokumentacyj-

ny dotyczący rodzin polskich, których rozwój w układzie pokoleniowym gromadził w Banku Informacji o Rodzinie. Bank ten umożliwia prowadzenie wielostronnych studiów o charakterze diagnostycznym nad uwarunkowaniami procesów prokreacyjnych w rodzinie polskiej w okresie powojennym. Profesor Stanisław Borowski podjął, wzorem prof. Stanisława Waszaka, pionierskie badania monograficzne z demografii historycznej, opierając się na obszernych źródłach archiwalnych. W rekonstrukcji rodzin posługiwał się zasadami wypracowanymi przez wybitnych demografów historycznych (S. Waszaka, L. Henryego, H. Hyreniusa). Do badań historycznych wykorzystał te same nowoczesne instrumenty badawcze, którymi posługiwał się, badając zbiorowości rodzin współczesnych. Udokumentował tym samym tezę, iż współczesny badacz może mierzyć z zadowalającą precyzją przeobrażenia mikrostruktur ludnościowych w przekroju stuleci, zatem jest zdolny do tworzenia wielkich syntez naukowych.

Pozostawił po sobie imponujący dorobek naukowy, obejmujący z górą 250 pozycji ogłoszonych drukiem. Wśród tych prac było 13 monografii oraz ponad 50 studiów i rozpraw. Poważną część publikacji wydano w językach obcych. Ranga tego dorobku wyraża się nie tylko w liczbie publikowanych pozycji, ich odkrywczym charakterze, lecz w równym stopniu w ich wysokiej użyteczności naukowej i społecznej. Wiele podjętych badań ma wyraźnie charakter pionierski. Znamienną cechą, spotykaną tylko w pracach wybitnych badaczy, jest ich wielodyscyplinowość. Stąd też pogląd i ocena tego dorobku w aspekcie wybranych dyscyplin, stanowi przedmiot osobnych opracowań*.

Profesor wyrył głęboki ślad w wielu naukach, a w szczególności w nauce demografii, wzbogacając ją pod względem metodologicznym. W historii poszukiwał klucza dla zrozumienia teraźniejszych procesów ludnościowych i do prawidłowego wnioskowania o przyszłych tendencjach ich rozwoju. Wprowadzenie do badań demograficznych silnej podbudowy społeczno-ekonomicznej, pozwoliło Mu rozpatrywać zjawiska w ich uwarunkowaniu przyczynowo-skutkowym. Jest to cecha osobliwa, wyróżniająca Stanisława Borowskiego wśród pozostałych demografów polskich. W swych koncepcjach badawczych zbliżył się do Jana Rutkowskiego i Wincentego Stysia. Przyjmując od nich pewne koncepcje, rozwinął je jednak w odmiennym kierunku, tworząc własną, nowoczesną

* Charakterystykę dorobku omawiają: S. Wierzchosławski: *Profesor S. Borowski jako statystyk i demograf*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny" 1982, z. 4, s. 11–26; W. Rusiński: *Profesor S. Borowski jako historyk gospodarczy*, op. cit., s. 27–32; J. Topolski: *Profesor S. Borowski jako badacz dziejów Wielkopolski*, op. cit., s. 33–48.

szkołę demograficzną. Jest ona bliższa badaniom wyrosłym z nurtu francuskiej szkoły Annales (np. Dupâquiera), aniżeli czystym demograficznie Studium Cambridge Group for History of Population and Social Structure (np. P. Lasletta). Był badaczem o wszechstronnym umyśle. Niestety, nadwerężone zdrowie wskutek pobytu w obozie koncentracyjnym oraz niezwykle intensywnej pracy naukowej uniemożliwiło Profesorowi dokończenie Jego ambitnych zamierzeń badawczych. Znaczenie niemal symboliczne ma fakt, że zgon nastąpił w czasie pobytu na obozie naukowym.

Był pracownikiem nauki z powołania. Wierny temu powołaniu, ideały pracy naukowej realizował w sposób odpowiedzialny, z podziwu godną konsekwencją, nie poszukując łatwych dróg w swym bardzo pracowitym, pełnym przeciwieństw życiu. Przejmując po prof. Stanisławie Waszaku Zakład Demografii, połączył go z kierowanym przez siebie Zakładem Statystyki Ekonomicznej, tworząc jeden z najbardziej prężnych ośrodków badań ludnościowych w Polsce, liczący się w skali międzynarodowej. Skupił wokół siebie zespół młodych pracowników, tworzących dynamiczny zespół badawczy. Miał dar wywoływania zainteresowań badawczych wśród studentów. Wdrażając w arkana metody naukowej, uczył jednocześnie rzetelności. Pracowitość i sumienność stawiał na pierwszym miejscu wśród przymiotów wymaganych od kandydata sposobiącego się do pracy naukowej. Problem badań naukowych łączył nierozerwalnie z problemem etyki.

Miał dar koncentracji umysłowej. Rozumiał doskonale cenę czasu w pracy naukowej, stąd głosił słowem i przykładem zasadę, iż praca wydajna musi być pracą zorganizowaną. Przejawiał talent organizatorski w kierowaniu dużymi zespołami badawczymi. Umiejętnie włączał problematykę seminariów magisterskich oraz doktorskich w główny nurt kierowanych przez siebie badań, zmierzając konsekwentnie do tworzenia wielkich syntez naukowych. Wypromował 14 doktorów, którzy stali się pracownikami naukowymi w wielu uczelniach w kraju. Kierował łącznie ponad 300 pracami magisterskimi.

Stanisław Borowski przywiązywał ogromne znaczenie do działalności dydaktycznej. Treść wykładu była zawsze oryginalna i zawierała ładunek wychowawczy. Unikał szablonu. Posiadał rzadki dar przedstawiania trudnych problemów w sposób niezwykle przystępny. Przejrzysta konstrukcja, jasność wywodów, konkretność problemów pozostawiały u słuchaczy niezatarte wrażenia.

Profesor brał czynny udział w organizacji życia naukowego oraz doskonalenia procesu nauczania w Uczelni. W latach 1967/68 - 1968/69 był prodziekanem ds. studiów zaocznych, w 1969/70 - 1971/72 był dziekanem

Wydziału Ekonomiki Produkcji, a w latach 1972/73 - 1974/75 prorektorem ds. nauki w WSE - AE. Przyczynił się do intensyfikacji badań naukowych w Uczelni. Stworzył preferencje dla badań o charakterze podstawowym, tworząc równocześnie odpowiednią infrastrukturę dla ich realizacji. Zabiegał usilnie, o rozwinięcie odpowiedniego zaplecza techniki statystycznej w postaci niezbędnego wyposażenia w urządzenia komputerowe oraz kwalifikowanych pracowników naukowo-technicznych. Dzięki temu wzrosła w tym okresie liczba opracowań podejmowanych w ramach problemów centralnie sterowanych. Wykazał wielką aktywność w nawiązywaniu licznych kontaktów z zagranicznymi uczelniami i ośrodkami naukowo-badawczymi.

Działalność Profesora jako organizatora badań wykraczała poza poznański ośrodek naukowy. W roku 1972 został powołany na przewodniczącego Komitetu Nauk Demograficznych PAN. Pełnił te obowiązki nieprzerwanie przez dwie kadencje, do chwili zgonu. Na tym stanowisku dał się poznać jako znakomity organizator nauki polskiej w dziedzinie demografii zarówno w płaszczyźnie inicjowania badań naukowych, jak i prognozowania ich rozwoju. Z Jego inicjatywy podjęto pierwsze kompleksowe badania nad optymalizacją struktur i procesów demograficznych w Polsce. Był czynnym członkiem w Rządowej Komisji Ludnościowej przy Radzie Ministrów, Komitetu Polska 2000 PAN, Rady Nadzorczej GUS i wielu innych towarzystw krajowych i zagranicznych. W wyniku Jego starań została utworzona Podsekcja Demometryczna w Komitecie Nauk Demograficznych PAN, pracująca nad zastosowaniami statystyki i matematyki w demografii, której działalność odegrała poważną rolę w kształceniu młodej kadry w zakresie współczesnych metod demometrycznych. Był inicjatorem i organizatorem licznych międzynarodowych demograficznych konferencji naukowych w Poznaniu, które stały się płaszczyzną do nawiązywania współpracy naukowej z wieloma europejskimi i pozaeuropejskimi ośrodkami badań demograficznych.

Troszczył się o należyty poziom popularyzacji wyników badań pracowników, prowadząc nieprzerwanie prace redakcyjne. Był sekretarzem redakcji Zeszytów Naukowych WSE w Poznaniu, a trzy lata później (aż do zgonu) redaktorem działu ekonomicznego kwartalnika „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny". Był także redaktorem dwu wydawnictw Komitetu Nauk Demograficznych PAN: „Studia Demograficzne" i „Przeszłość Demograficzna Polski".

Bogata była jego osobowość. Posiadał umysł głęboki i poszukiwawczy. Mając wszechstronne przygotowanie teoretyczne, a zwłaszcza metodologiczne oraz ogromne doświadczenie w stosowaniu technik statystycznych, był badaczem autonomicznym i samowystarczalnym. Wszystkie

koncepcje badawcze opierał na własnych przemyśleniach, rzadko poddając je dyskusji na seminariach i posiedzeniach naukowych. Mimo wykształcenia wielu uczniów był typem badacza samotnego, typem mistrza, który cały cykl badawczy rozwiązywanego problemu realizował samotnie. Uczniów inspirował do podejmowania własnych płaszczyzn badawczych i wdrażał do tworzenia ich własnego warsztatu naukowego, które w mniej lub bardziej bezpośredni sposób wiązały się z głównym nurtem prowadzonych przez Niego badań. W pracy naukowo-badawczej jako probierz wartości etyczno-moralnych pracownika nauki traktował poszukiwanie autentycznej prawdy. Piętnował i zwalczał każdą łatwiznę w pracy badawczej. Rygorystycznie przestrzegał praw autorskich, będąc wzorem głoszonych przez siebie zasad. Te surowe wymagania stawiane wobec siebie, swych współpracowników i uczniów jednały Mu wielki autorytet, szacunek i uznanie. W kontaktach międzyludzkich Stanisław Borowski był bezpośredni, przyjacielski, życzliwy, skromny, nie wynoszący się nad otoczenie.

Pozostał w pamięci jako skromny, prawy człowiek, uczony wielkiego formatu.

Stanisław Wierzchosławski

Zenon Chojecki
1924 - 1989

Docent dr hab. Zenon Chojecki zmarł 28 czerwca 1989 roku w wieku sześćdziesięciu pięciu lat, z których około pięćdziesięciu przypadało na pracę. Gros swojego pracowitego życia poświęcił pedagogice w zakresie szkoły średniej i wyższej. Był pedagogiem, który umiejętnie wykorzystywał w nauczaniu swoje doświadczenie uzyskane w praktyce. Urodził się 7 marca 1924 roku w Gnieźnie. Po ukończeniu szkoły powszechnej zaczął uczęszczać do tamtejszego Miejskiego Gimnazjum Kupieckiego. Wybuch II wojny światowej uniemożliwił dalszą naukę. Mając piętnaście lat, pracował przymusowo najpierw jako robotnik rolny, a później jako murarz. W marcu 1943 roku przekazano Go do obozu pracy w Blachowni k. Kędzierzyna, nakazując pracę w tamtejszych zakładach chemicznych. Pracował tam aż do wyzwolenia obozu w styczniu 1945 roku. Zaraz po jego wyzwoleniu powrócił do Gniezna i kontynuował naukę.

Maturę z zakresu liceum handlowego złożył w Gnieźnie w roku 1946. W tymże roku podjął studia w Akademii Handlowej w Poznaniu. W roku 1949 uzyskał dyplom nauk ekonomiczno-handlowych, a w roku 1951 został magistrem nauk ekonomicznych. Stopień doktora nauk ekonomicznych otrzymał w roku 1970 w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu na podstawie rozprawy: *Normatywne koszty przerobu jako mierniki produkcji i oceny działalności przedsiębiorstwa*, napisanej pod kierunkiem doc. Józefa Zajdy. Habilitował się w roku 1982 w Akademii Ekonomicznej w Poznaniu. Podstawę stanowiła publikacja pt. *Mechanizm kształtowania kosztów* (1982).

Pierwszą pracę zawodową po wojnie podjął 1 września 1946 roku w Technikum Handlowo-Gastronomicznym w Gnieźnie. Był bardzo obciążony, ucząc wielu przedmiotów ekonomicznych (ekonomia, statystyka, finanse), a także towaroznawstwa. Był wzorowym nauczycielem. W roku 1955 został oddelegowany z technikum do Centralnego Zarządu Szkolenia Zawodowego Ministerstwa Handlu Wewnętrznego w Warszawie. Przez dwa

lata pełnił tam funkcję wizytatora szkół handlowych. Po likwidacji CZSZ w roku 1956 powrócił do pracy w technikum: We wrześniu 1959 roku minister przemysłu lekkiego powołał Go na stanowisko doradcy ds. postępu ekonomicznego w Gnieźnieńskich Zakładach Garbarskich. Pracował tam na pół etatu aż do końca maja 1972 roku, łącząc tę pracę z pracą nauczycielską.

Po uzyskaniu doktoratu został przyjęty od października 1970 roku w charakterze adiunkta w Zakładzie Rachunkowości Przedsiębiorstw w Instytucie Finansów i Rachunkowości naszej Uczelni. Po czterech latach, w październiku 1974 roku, otrzymał stanowisko docenta kontraktowego. W roku 1983 minister szkolnictwa wyższego powołał Go na stanowisko docenta. Już w roku 1977 powierzono Mu kierownictwo nowo utworzonego Zakładu Rachunku Kosztów. Docent Zenon Chojecki prowadził wykłady oraz seminaria dyplomowe i magisterskie z zakresu swojej specjalności. Problematyka rachunku kosztów była szeroko uwzględniana na Studium Podyplomowym dla Inżynierów. Był inicjatorem i kierownikiem tego Studium począwszy od stycznia 1975 roku. Cieszyło się ono dużym zainteresowaniem, stąd wznawiano je co roku.

Docent Zenon Chojecki pełnił wiele funkcji organizacyjnych. Poza już wymienionymi był przez jedną kadencję wicedyrektorem Instytutu Organizacji i Zarządzania, do którego z chwilą reorganizacji Uczelni, weszły zakłady związane z rachunkowością. Brał czynny udział w pracy organizacyjnej jako członek wielu komisji wydziałowych i senackich. Wchodził też w skład Komitetu Redakcyjnego Wydawnictwa Uczelnianego.

Problematyka kosztów dominowała w Jego publikacjach dydaktycznych i naukowych. Był redaktorem i współautorem podręcznika pt. *Rachunek kosztów w rolnictwie* (1987), napisanego przez pracowników zakładów rachunkowości. Był to pierwszy w Polsce podręcznik z zakresu kosztów w tej gałęzi gospodarki. Był redaktorem i współautorem wielokrotnie wydanych skryptów pt. *Podstawy rachunkowości* (wyd. IV, 1984; wyd. V zmienione, 1986). Z zakresu publikacji naukowych, poza pracą habilitacyjną, był autorem monografii pt. *Koszty przerobu w zarządzaniu przedsiębiorstwami* (PWE, 1973). Ponadto opublikował około trzydziestu artykułów w czasopismach branżowych.

Docent Zenon Chojecki współpracował także ze Stowarzyszeniem Księgowych w Polsce. Był członkiem władz Oddziału Okręgowego w Poznaniu oraz Rady Naukowej tego Stowarzyszenia. Będąc aktywnym członkiem tej organizacji wygłaszał wiele prelekcji i odczytów dla praktyków. Był znakomitym popularyzatorem wiedzy z zakresu rachunkowości.

Długoletnia praktyka w przemyśle i szkolnictwie, bogate doświadczenia i wiedza sprawiały, że wszystkie prowadzone przez Niego zajęcia były

interesujące, cieszyły się uznaniem zarówno studentów, jak i praktyków. Doceniając Jego osiągnięcia, przyznano Mu Krzyż Kawalerski oraz Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski. Odznaczono Go również Medalem Edukacji Narodowej. Pracował do końca swojego życia. W pamięci tych, którzy znali doc. Zenona Chojeckiego, pozostał jako człowiek ideowy i bezinteresowny.

Zdzisław Kołaczyk

Zdzisław Dąbrowski
1927 - 2000

Nagły zgon profesora nadzwyczajnego dr hab. Zdzisława Dąbrowskiego zaskoczył społeczność akademicką Akademii Ekonomicznej w Poznaniu. Odszedł 6 listopada 2000 roku - w trakcie pełnienia obowiązków - doświadczony i zamiłowany nauczyciel akademicki, wychowanek prof. Seweryna Kruszczyńskiego, znawca zagadnień systemu funkcjonowania i rozwoju współczesnej gospodarki, wnikliwy i wrażliwy badacz przeobrażeń ustroju gospodarczego, znany i ceniony przez praktykę gospodarczą ekspert, inicjator uruchomienia w Uczelni macierzystej specjalności polityka i strategia przedsiębiorstw, pełen życzliwości dla tych, z którymi współpracował oraz z którymi się spotykał, oddany młodzieży akademickiej i cieszący się jej zaufaniem. Z Uczelnią był trwale związany blisko pięćdziesiąt lat.

Zdzisław Dąbrowski urodził się 9 grudniu 1927 roku w Szubinie. Wybuch II wojny światowej przerwał Jego naukę. Już w grudniu 1939 roku został wraz z rodzicami wysiedlony do Mińska Mazowieckiego, gdzie ukończył szkołę podstawową, a następnie uczęszczał na tajne komplety z zakresu 1 - 3 klasy szkoły średniej. Tam też w okresie 1940 - 1944 włączył się w działalność Szarych Szeregów.

Po powrocie z wysiedlenia, wiosną roku 1945, uczęszczał do liceum ogólnokształcącego w Bydgoszczy, gdzie uzyskał świadectwo dojrzałości w roku 1948. W tymże roku podjął studia w Akademii Handlowej w Poznaniu. W związku z reorganizacją Uczelni i programu nauczania ukończył najpierw studia I stopnia Wyższej Szkoły Ekonomicznej w roku 1951, otrzymując dyplom w zakresie planowania finansowego. Studia II stopnia ukończył w roku 1953, uzyskując tytuł magistra ekonomii. Dalszą naukę kontynuował na studiach doktoranckich na Wydziale Ogólno-Ekonomicznym macierzystej Uczelni. Doktoryzował się w marcu 1961 roku na podstawie rozprawy: *Makroekonomiczny rachunek gospodarki kapitalistycznej*. Praca ta została opublikowana w 1964 roku. Jego promotorem był prof. Se-

weryn Kruszczyński. Habilitował się w maju 1991 roku na podstawie dotychczasowego dorobku naukowego, a w szczególności na monotematycznym cyklu samodzielnych prac naukowych dotyczących przemian systemu planowania w Polsce w latach siedemdziesiątych XX wieku. Uzyskał stopień doktora habilitowanego nauk ekonomicznych w zakresie polityki ekonomicznej i planowania. Nominację na profesora nadzwyczajnego otrzymał w listopadzie 1992 roku.

Pracę rozpoczął w Wyższej Szkole Ekonomicznej w roku 1951, będąc jeszcze studentem III roku. Został zatrudniony w charakterze zastępcy asystenta w Katedrze Planowania Gospodarki Narodowej, kierowanej przez prof. Kruszczyńskiego. Asystentem został w roku 1952, adiunktem w roku 1956, docentem w 1969, a profesorem nadzwyczajnym w roku 1992. W Uczelni pełnił różne funkcje kierownicze. W latach akademickich 1969/70 - 1977/78 był zastępcą dyrektora Instytutu Planowania i Ekonomiki Regionu, przemianowanego (od roku 1977) na Instytut Planowania. Od roku 1977 sprawował również funkcję kierownika Zakładu Polityki Ekonomicznej. Ponownie pełnił obowiązki zastępcy dyrektora Instytutu Planowania w okresie od kwietnia do listopada 1990 roku, a w grudniu tegoż roku został dyrektorem tego Instytutu. W roku 1991 w wyniku przeprowadzonych w Uczelni zmian organizacyjnych - polegających na likwidacji instytutów i wydzieleniu samodzielnych jednostek katedralnych - został powołany na stanowisko kierownika Katedry Polityki Gospodarczej Planowania i Rozwoju. Funkcję tę sprawował do czasu przejścia na emeryturę we wrześniu 1998 roku. Ponadto w latach akademickich 1970/71 - 1971/72 był kierownikiem punktu konsultacyjnego w Bydgoszczy, a od roku 1993 kierownikiem corocznie uruchamianego Studium Podyplomowego: Strategia i Planowanie Biznesu. Przez wiele lat opiekował się Studenckim Kołem Naukowym. Był także członkiem różnych komisji wydziałowych i senackich. Od stycznia 1948 roku pełnił funkcję członka Kapituły Medalu Honorowego za Zasługi dla Akademii Ekonomicznej w Poznaniu.

Profesor utrzymywał liczne kontakty z praktyką gospodarczą. Aktywnie uczestniczył w działalności Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego. Był członkiem Zarządu Poznańskiego Oddziału Stowarzyszenia Księgowych w Polsce oraz egzaminatorem w Państwowej Komisji Egzaminacyjnej dla Biegłych Księgowych.

Przedmiotem zainteresowań badawczych Profesora, w okresie Jego prawie pięćdziesięcioletniej pracy w Uczelni, były zagadnienia systemu funkcjonowania i rozwoju gospodarki. We wczesnych fazach Jego pracy były to zagadnienia polityki gospodarczej i interwencjonizmu państwowego w krajach Europy Zachodniej, zwłaszcza we Francji oraz zagadnie-

nia wszechstronnej oceny systemu rachunku makroekonomicznego w kapitalizmie. W późniejszych fazach zaczął interesować się problematyką planowania i zarządzania gospodarką Polski, przy czym Jego zainteresowania badawcze ewoluowały od aspektów makroekonomicznych do zagadnień relacji miedzy centralną polityką gospodarczą a rozwojem przedsiębiorstw. Badanie tych relacji stanowiło novum w latach osiemdziesiątych. Poświęcił im szczególną uwagę.

Profesor Zdzisław Dąbrowski z wielkim wyczuciem i wrażliwością analizował przeobrażenia ustrojowe Polski i wiążące się z nimi zmiany systemu gospodarczego. Głównym tematem Jego prac po roku 1989 stała się polityka gospodarcza Polski w okresie transformacji. Zajmował się zagadnieniami bardzo istotnymi w polityce gospodarczej Polski. Należą do nich sprawy przełamywania inflacji, walki z bezrobociem, rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw, a także zmiany polityki gospodarczej w aspekcie dążenia Polski do członkostwa w Unii Europejskiej. Profesor opublikował ponad 70 artykułów, referatów i komunikatów naukowych oraz 2 monografie. Był uznanym specjalistą współczesnych zagadnień polityki gospodarczej. Prawie wszystkie ogólnokrajowe konferencje z dziedziny polityki gospodarczej w okresie ostatnich 20 lat odbywały się z Jego czynnym udziałem. Jako kierownik Katedry Polityki Gospodarczej i Planowania Rozwoju naszej Uczelni był członkiem rad naukowych większości konferencji, seminariów i zjazdów bliźniaczych katedr. Był recenzentem i konsultantem wielu prac naukowych prowadzonych w tych katedrach. W środowisku szanowano Jego opinie i liczono się w wynikami Jego badań.

Profesor Dąbrowski w sposób umiejętny wiązał prace badawcze z zadaniami dydaktycznymi. Był doświadczonym nauczycielem akademickim, oddanym młodzieży i cieszącym się jej zaufaniem i szacunkiem. Był współautorem 6 skryptów ogólnopolskich i autorem kilkudziesięciu programów nauczania. Wypromował 2 doktorów, ponad 300 magistrów ekonomii i prawie 40 dyplomowanych ekonomistów. Zawsze starał się o to, aby jego wiedza i doświadczenia badawcze przenikały do współpracowników i uczniów. Poświęcał wiele czasu na seminaria i konsultacje. W ostatnim czasie opiekował się 10 doktorantami, kierował badaniami statutowymi, w których brało udział liczne grono młodych pracowników Katedry.

Szczególnym osiągnięciem Profesora było uruchomienie i sprawowanie opieki nad specjalnością studiów: polityka gospodarcza i strategia przedsiębiorstw. Dzięki Jego inicjatywie specjalność ta został uruchomiona na Wydziale Ekonomii naszej Uczelni pod Jego opieką programową w roku 1992. Autorska koncepcja specjalności, opracowana i wdrożona

przez Niego, okazała się właściwą odpowiedzią na zapotrzebowanie praktyki gospodarczej i zainteresowania studentów. Profesor wniósł także duży wkład w kształcenie podyplomowe. Od roku 1993 kierował corocznie Studium Podyplomowym: Strategia i Planowanie Biznesu. Studium to cieszy się dużą popularnością i wysoką renomą. Zgłoszenia kandydatów, pochodzących z województwa wielkopolskiego i odległych miejscowości znajdujących się w pobliżu innych ośrodków uczelnianych przekraczają limit możliwych przyjęć.

W uznaniu za osiągnięcia, w szerokiej działalności, Profesor był wielokrotnie wyróżniany nagrodami rektorskim i dwukrotnie nagrodami indywidualnymi ministra. Był odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Medalem Komisji Edukacji Narodowej i Medalem Honorowym za Zasługi dla Akademii Ekonomicznej w Poznaniu. Otrzymywał także odznaczenia regionalne i towarzystw naukowych. Za udział w działalności w Szarych Szeregach przyznano Mu Medal Zwycięstwa i Wolności.

Wszystkie swoje liczne obowiązki Profesor Zdzisław Dąbrowski realizował z niezwykłym oddaniem. Współpracując z Nim można było odnosić wrażenie, iż nie odczuwał uciążliwości pracy. Przynosiła Mu ona radość. Pozostał w pamięci swych współpracowników i kolegów, a także studentów, jako człowiek wielkiej pracowitości, niezawodnej życzliwości i pełnego oddania ludziom i sprawom, którym służył.

Lucyna Wojtasiewicz

Leon Gattner
1906 – 1983

Docent dr Leon Gattner zmarł 15 sierpnia 1983 roku. Był wybitnym znawcą rachunkowości, znakomitym i zamiłowanym dydaktykiem oraz organizatorem. Do końca życia pozostał wierny swojemu powołaniu nauczyciela, pracując w szkolnictwie około czterdziestu lat, w tym w szkolnictwie wyższym ponad dwadzieścia pięć. Był postacią ogólnie znaną i cenioną w środowisku poznańskim.

Urodził się 5 marca 1906 roku w Pietrowie w pow. kościańskim, w rodzinie robotnika rolnego. Gdy miał 13 lat, osierocił Go ojciec. Matka otrzymywała bardzo niską, symboliczną rentę. Warunki były więc szczególnie trudne. Uczył się bardzo dobrze, stąd nauczyciel szkoły powszechnej skierował Go do Zakładu Księży Salezjanów w Oświęcimiu. Ukończył tam czteroletnią szkołę średnią, po czym kontynuował naukę w Państwowym Gimnazjum w Jarocinie. Maturę złożył w roku 1928, a następnie podjął studia w Wyższej Szkole Handlowej w Poznaniu. Studiował, utrzymując się z korepetycji. Dyplom nauk handlowych uzyskał w roku 1932, a stopień magistra nauk ekonomiczno-handlowych w roku 1945. Doktoryzował się w roku 1950 na podstawie pracy: *Międzyzakładowe porównanie kosztów w przedsiębiorstwach ceramiki budowlanej*, napisanej pod kierunkiem prof. Marcina Nadobnika. Uzyskał stopień doktora nauk ekonomiczno-politycznych na Uniwersytecie Poznańskim. Praca należała do pionierskich rozpraw naukowych w Polsce z tej dziedziny. Wykazał w niej możliwość i przydatność dokonywania porównań przestrzennych. Starając się pogłębić swoją wiedzę, napisał pracę pt. *Metodologiczne problemy porównywania przedsiębiorstw przemysłowych*. Została ona pozytywnie oceniona jako rozprawa spełniająca wymogi pracy habilitacyjnej. Nie doszło jednak do otwarcia przewodu habilitacyjnego z przyczyn pozamerytorycznych. Nominację na docenta etatowego i kierownika Zakładu Teorii Rachunkowości uzyskał w roku 1969.

Pracę zawodową rozpoczął w roku 1932. W związku z trudną sytuacją na rynku pracy w okresie wielkiego kryzysu, podjął początkowo

bezpłatną praktykę w Państwowym Banku Rolnym w Poznaniu, utrzymując się z korepetycji. Pierwszą pracę uzyskał w Urzędzie Skarbowym w Lesznie. W roku 1935 powrócił do Poznania, gdyż otrzymał pracę w Ubezpieczalni Społecznej. Ciągnęła Go jednak praca pedagogiczna. Dlatego też, pracując, podjął dalsze studia na Studium Podyplomowym z Pedagogiki, prowadzonym przy Wyższej Szkole Handlowej w Poznaniu. Ukończył to Studium w roku 1937, uzyskując uprawnienia do kształcenia uczniów w szkołach średnich o profilu ekonomicznym. Realizując swoją pasję życiową i powołanie nauczycielskie, podjął następnie pracę w Miejskim Liceum Handlowym w Poznaniu jako nauczyciel przedmiotów ekonomicznych, a zwłaszcza - rachunkowości. Pracę tę przerwała druga wojna światowa.

Przedostawszy się na teren Generalnego Gubernatorstwa, pracował najpierw na poczcie w Miechowie jako robotnik, a następnie podejmował pracę jako księgowy i rewident w różnych przedsiębiorstwach przemysłowych i handlowych w Krakowie i jego okolicach. Koniec wojny zastał Go w Krakowie. W czasie trwania walk w okolicy Krakowa współdziałał w organizacji straży robotniczej, ochraniając mienie fabryki, w której pracował. Zaraz po wyzwoleniu Krakowa, w styczniu 1945 roku zgłosił się na apel pełnomocnika rządu, ministra oświaty, dra Stanisława Skrzeszewskiego, wzywającego nauczycieli, aby niezwłocznie podjęli się zadań organizacji szkolnictwa. Otrzymał od niego polecenie wyjazdu do Leszna, aby tam jako dyrektor tej placówki uruchomił Gimnazjum i Liceum Handlowe. Zadanie to zrealizował i pełnił funkcję dyrektora do czasu powrotu do Leszna przedwojennego dyrektora tej szkoły. Po jego powrocie wrócił w lipcu 1945 roku do Poznania i podjął pracę w Akademii Handlowej. Był najpierw wykładowcą, a od roku 1946 adiunktem. Od chwili zorganizowania przez rektora Józefa Górskiego filii Akademii Handlowej w Szczecinie, dojeżdżał tam z Poznania i wykładał rachunkowość w latach 1947/48 - 1948/49. W roku 1950 został mianowany zastępcą profesora w Katedrze Rachunkowości prowadzonej przez prof. Witolda Skalskiego. Po przejściu prof. Witolda Skalskiego na emeryturę w roku 1957 przejął kierownictwo tej Katedry i kierował nią do roku 1962. Od października 1966 roku wykładał także rachunkowość na Studium Administracyjnym przy Wydziale Prawa UAM.

W wyniku reorganizacji Uczelni w roku 1969 zlikwidowano Katedrę Rachunkowości, włączając ją do nowo utworzonego Instytutu Finansów i Rachunkowości pod kierownictwem prof. Janusza Wierzbickiego. W Instytucie tym uruchomiono dwa zakłady utworzone z b. Katedry Rachunkowości. Były nimi: Zakład Teorii Rachunkowości i Zakład Rachunkowości Przedsiębiorstw. Pierwszym z nich kierował doc. Leon Gattner. Funkcję tę

sprawował do 1 kwietnia 1971 roku, tj. do czasu przejścia na emeryturę. Przejście na emeryturę nie osłabiło Jego aktywności dydaktycznej. Do roku 1978 prowadził nadal wykłady oraz seminaria magisterskie i dyplomowe.

Od początków swej pracy w Uczelni był w pełni oddany sprawie kształcenia studentów. Był utalentowanym i zamiłowanym dydaktykiem. Troszczył się o wysoki poziom studiów. Jego wykłady, poza walorami merytorycznymi, cechowały się jasnością i logiką wywodów. Były prowadzone interesująco, stąd na Jego wykładach nie było wolnych miejsc. Swoją sumiennością i wiedzą zdobył zaufanie słuchaczy. Stawiał młodzieży wysokie wymagania, które mógł egzekwować dzięki dobrze prowadzonym wykładom i seminariom. Charakteryzowała Go wielka sumienność w wykonywaniu funkcji egzaminatora. Pod Jego kierunkiem napisano ponad 300 prac magisterskich i dyplomowych. O poziomie tych prac mogą świadczyć wyróżnienia i nagrody uzyskiwane przez dyplomantów i magistrantów na corocznie organizowanych ogólnopolskich konkursach Rady Naukowej Stowarzyszenia Księgowych w Polsce. Jego wychowankowie byli chętnie zatrudniani, a liczne ich grono obejmowało ważne funkcje kierownicze w przedsiębiorstwach i instytucjach.

Wyrazem Jego zainteresowań dydaktycznych było wydanie wielu skryptów i przewodników metodycznych. Skrypty obejmowały poszerzoną tematykę Jego wykładów. Przewodniki dydaktyczne dotyczyły podstaw rachunkowości i miały zasięg ogólnopolski. Pisał je na zlecenie Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego, korzystając ze współpracy swoich asystentów. Łączyła Go z nimi serdeczna więź. Starał się im też pomagać w ich rozwoju naukowym.

Poza dydaktyką miał doc. Leon Gattner duże osiągnięcia w dziedzinie organizacyjnej Uczelni. W czasie swojej długoletniej pracy wniósł poważny wkład w prace organizacyjne Uczelni. Zorganizował Katedrę Rachunkowości w filii Akademii Handlowej w Szczecinie. Był organizatorem dwu form studiów zaocznych w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu i pierwszym kierownikiem tych studiów, wykazując się dobrym zmysłem organizacyjnym. Początkowo, a mianowicie w latach 1951 - 1956, studia zaoczne w naszej Uczelni funkcjonowały jako Oddział Poznański Studiów Zaocznych Szkoły Głównej i Statystyki w Warszawie. Własne studia zaoczne uruchomiono w roku 1957. Był ich kierownikiem do roku 1958. W latach 1952/53 - 1953/54 był prodziekanem Wydziału Finansów, a w okresie 1963/64 -1969/70 pełnił funkcję kierownika Punktu Konsultacyjnego Studiów Zaocznych w Bydgoszczy. Ponadto był przewodniczącym Komisji Dyscyplinarnej i członkiem Sekcji Ekonomicznej ds. Studiów Zaocznych przy Radzie Głównej Szkolnictwa Wyższego.

Docent Leon Gattner brał także czynny udział w życiu gospodarczym. W latach 1945 - 1952 pełnił funkcję rzeczoznawcy księgowości w Izbie Przemysłowo-Handlowej w Poznaniu. W roku 1956 otrzymał nominację na członka Rady Naukowo-Ekonomicznej przy Wojewódzkim Komitecie Planowania Gospodarczego w Poznaniu. Brał także żywy udział w pracach Poznańskiego Oddziału Stowarzyszenia Księgowych w Polsce należał do grona najbardziej ofiarnych działaczy Stowarzyszenia Absolwentów WSH, AH i WSE.

W uznaniu Jego zasług szczególnie w dziedzinie kształcenia był wielokrotnie wyróżniany nagrodami ministra szkolnictwa wyższego. Został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. Otrzymał też liczne odznaczenia regionalne i medale honorowe.

Współpracując z wieloma ludźmi, doc. Leon Gattner zawsze starał się być sobą. Cieszył się zaufaniem zarówno swoich współpracowników, jak i studentów. Był człowiekiem dobrym, uczynnym i życzliwym. Był postacią ogólnie znaną i cenioną w środowisku poznańskim. W pamięci tych, którzy Go znali i współpracowali z Nim pozostał także jako człowiek bezkompromisowy, znakomity pedagog, bardzo wymagający, sprawiedliwy i obiektywny w ocenie innych.

Zdzisław Kołaczyk

Zbigniew Gługiewicz
1926 - 1993

Profesor zwyczajny dr hab. Zbigniew Gługiewicz miał dwie wielkie pasje – muzykę i ekonomię. Był im wierny przez całe życie. Zmarł 23 lipca 1993 roku. Przez ponad czterdzieści lat był w pełni oddany Uczelni, z którą związał się w roku 1950. Wyróżniał się umiejętnościami kierowniczymi, stwarzał pełną życzliwości atmosferę sprzyjającą współpracy naukowej. Dzięki Jego staraniom powstał w Uczelni kierunek: transport i logistyka. Urodził się 17 stycznia 1926 roku w Brześciu nad Bugiem. Już jako chłopiec musiał w latach okupacji podjąć pracę zawodową, gdyż Jego ojciec przebywał w obozie jenieckim. Jednocześnie uczył się na tajnych kompletach w Siedlcach. Maturę uzyskał w roku 1944. Studia podjął w Poznaniu w roku 1945, pracując jako pianista w Teatrze Muzycznym, a następnie jako ekonomista w dużym przedsiębiorstwie handlu detalicznego w Poznaniu. Studiował równolegle na Uniwersytecie Poznańskim i w Akademii Handlowej w Poznaniu. Był seminarzystą prof. Edwarda Taylora. W roku 1949 uzyskał tytuł magistra nauk ekonomiczno-politycznych na Wydziale Prawno-Ekonomicznym UAM, a w roku 1951 tytuł magistra nauk ekonomiczno-handlowych naszej Uczelni. Asystentem został w Wyższej Szkole Ekonomicznej we wrześniu 1950 roku w Katedrze Ekonomiki Handlu Wewnętrznego, kierowanej przez prof. Zbigniewa Zakrzewskiego. Odtąd zdobywał kolejne stopnie naukowe w tejże Uczelni.

Sferą Jego zainteresowań była ekonomika transportu – dyscyplina, która stała się później Jego główną specjalnością dydaktyczną prowadzoną w Uczelni i w Wyższej Szkole Oficerskiej Służb Kwatermistrzowskich w Poznaniu. W pracy naukowej koncentrował się na zagadnieniach zastosowania metod statystycznych w badaniu zjawisk ekonomicznych, a w tym w szczególności, badaniu lokalizacji i procesów rozwojowych sieci handlowej i rozkładu przestrzennego produkcji rolnej i hodowli. W tym nurcie badawczym mieści się Jego praca doktorska. 4 marca 1961 roku uzyskał

stopień doktora nauk ekonomicznych. W dalszym ciągu kontynuował badania tej problematyki. Nadto zaczął badać zagadnienia transportu, wnosząc istotny wkład do teorii ekonomiki transportu. Zajął się także badaniem funkcjonowania i rozwoju dużych przedsiębiorstw transportowych oraz transportu w regionie poznańskim. Habilitował się 27 maja 1966 roku na podstawie rozprawy: *Kryteria w liniowym programowaniu przewozów w handlu*.

Po uzyskaniu habilitacji skoncentrował badania na ekonomice transportu. Był autorem i redaktorem kilkunastu książek i podręczników poświęconych tej problematyce. Większość prac dotyczyła transportu w handlu i transportu miejskiego. Rozwijał w nich teorię kosztów transportu, metodykę planowania i oceny zamierzeń inwestycyjnych w transporcie oraz model procesów decyzyjnych związanych z wyborem gałęzi i środka transportu. Liczne Jego publikacje artykułowe dotyczyły wielu problemów, z zwłaszcza zagadnień kosztów transportu i przebiegów towarowych. Wykonywał także bardzo dużo opracowań dla miasta Poznania, województwa poznańskiego i przedsiębiorstw. W roku 1978 Zbigniew Gługiewicz otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego, a tytuł profesora zwyczajnego uzyskał w roku 1992.

Od roku 1972 Profesor objął kierownictwo Zakładem Ekonomiki Transportu, który wchodził najpierw w skład Instytutu Ekonomiki Obrotu Towarowego, a później Instytutu Gospodarki Przestrzennej, by ostatecznie w roku 1991 przekształcić się w samodzielną Katedrę Ekonomiki Transportu. Jego staraniem uruchomiono w roku 1976 nowy kierunek studiów: ekonomika i organizacja transportu, nadając mu w latach dziewięćdziesiątych nazwę transport i logistyka.

Problematyka ta wzbudziła zainteresowanie. Stąd też wokół Jego osoby skupiało się liczne grono współpracowników i uczniów, które dzięki Jego opiece i pomocy merytorycznej oraz życzliwości, jaką otaczał członków swego zespołu badawczego, odnosił wiele sukcesów na polu naukowym i dydaktycznym. W zespole, którym kierował przez przeszło dwadzieścia lat, panowała szczególna atmosfera współpracy i życzliwości. Wiedza, umiejętności metodyczne, innowacyjność i zdolności dydaktyczne pozwoliły Profesorowi wypromować kilku doktorów. Pod Jego opieką ukończyło studia i uzyskało tytuł magistra ekonomii wiele dziesiątek studentów.

Profesor włączył się czynnie w prace organizacyjne Uczelni. W latach 1977/78 - 1980/81 sprawował funkcje prodziekana, a w okresie 1981/82 - 1986/87 dziekana Wydziału Ekonomiki i Obrotu. Ponadto pełnił odpowiedzialne funkcje w wielu organizacjach naukowych i instytucjach. Był członkiem Rady Naukowej Instytutu Handlu Wewnętrznego, członkiem Rady Naukowej Ośrodka Badawczego Ekonomiki Transportu i członkiem

Prezydium Komitetu Nauk Ekonomicznych PAN. Był także aktywnym członkiem Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego, Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk i Towarzystwa Naukowego Organizacji i Kierownictwa.

Praca Profesora była doceniana. Otrzymywał nagrody ministra edukacji narodowej. Został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. Ponadto został uhonorowany wieloma medalami, odznakami i odznaczeniami resortowymi.

Cieszył się powszechnym szacunkiem i sympatią. Charakterystycznymi cechami Profesora były pogoda ducha, aktywność i optymizm. Zachował te cechy charakteru także w ostatnich latach życia. Mimo długotrwałej choroby wykonywał obowiązki dydaktyczne i organizacyjne oraz pracował naukowo.

Marek Ciesielski

Józef Górski
1904 - 1983

W historii rozwoju Akademii Ekonomicznej profesor zwyczajny dr Józef Górski, doktor honoris causa tej Uczelni, zajmuje szczególne miejsce, nie tylko jako naukowiec i dydaktyk, ale przede wszystkim jako organizator. Pod Jego kierownictwem Uczelnia została odbudowana po II wojnie światowej, nastąpiło zwiększenie katedr i grona wykładającego oraz uruchomiono filię Uczelni w Szczecinie. Stworzono więc sprzyjające warunki jej rozwoju w ośrodek dydaktyczno-naukowy, jeden z pierwszych w Polsce. Profesor był związany z Uczelnią od roku 1931 do końca swojego życia. Zmarł 4 lutego 1983 roku. Józef Górski urodził się 16 lutego 1904 roku. Uczęszczał do szkoły powszechnej w sławnym Liskowie, a następnie do gimnazjum w Pleszewie, w którym żywe były tradycje walki z zaborcą pruskim. Maturę uzyskał w roku 1923, po czym studiował na Uniwersytecie Poznańskim (Wydział Prawno-Ekonomiczny, sekcja prawna).

Rodzice pomagali jak mogli, ale młody Józef Górski musiał dorabiać, jak tylko mógł i gdzie tylko mógł. Podczas studiów pomagał przy pisaniu skryptów i pełnił funkcję wolontariusza, zwracając na siebie uwagę profesorów i kierownictwa różnych instytucji państwowych. Toteż gdy w 1927 roku uzyskał stopień magistra praw, miał do wyboru różne możliwości pracy zawodowej. Wybrał Oddział Poznański Prokuratorii Generalnej. Była to doskonała szkoła i okazja do praktycznego zaznajomienia się z życiem gospodarczym Polski Zachodniej i Północnej, nad którą Poznański Oddział Prokuratorii pełnił nadzór i udzielał opieki prawnej. W instytucji tej systematycznie awansował, osiągając w roku 1938 stanowisko kierownika wydziału.

W tym samym czasie ciągle coś pisał i publikował, wygłaszał referaty i wykłady, wiążąc się z Katedrą Prawa Cywilnego Uniwersytetu Poznańskiego, kierowaną przez prof. Alfreda Ohanowicza, który doceniał zdolności i pracowitość młodego kolegi. Stąd, gdy ogłoszono konkurs na

stypendium naukowe na studia uniwersyteckie w Paryżu, przyznano je Józefowi Górskiemu. Rezultatem pobytu w Paryżu był doktorat obroniony w roku 1930. Podczas pobytu w Paryżu stypendysta Józef Górski współpracował z Polonią, udzielając społecznie porad prawnych w sprawach majątkowych. Wspomagał poradami m.in. Marię Curie-Skłodowską, w związku z jej darowiznami w Polsce.

W roku 1931 powierzono Józefowi Górskiemu wykłady z prawa cywilnego, prawa handlowego, prawa czekowego i wekslowego zarówno na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu, jak i w Wyższej Szkole Handlowej w Poznaniu. W tej drugiej Uczelni Jego wykłady cieszyły się ogromnym wzięciem i popularnością. W roku 1934 zaproponowano Mu kierownictwo Katedry Prawa w WSH. Był kierownikiem tej katedry także w AH i WSE przez blisko 30 lat najlepszego i najwydajniejszego okresu swojego życia.

W roku 1938 Józef Górski przeprowadził przewód habilitacyjny, stając się pierwszym docentem WSH. Uczelnia ta, powołując się również na ten fakt, wystąpiła z wnioskiem o nadanie jej praw akademickich. Prawa te otrzymała w roku 1938 i przyjęła nazwę Akademii Handlowej. Tytuł profesora zwyczajnego uzyskał w roku 1945.

Po wejściu okupanta Józef Górski wraz z żoną schronił się w Warszawie. W roku 1940 gestapo wytropiło Józefa Górskiego i osadziło na Pawiaku. Po zwolnieniu z Pawiaka przeprowadził się do Krakowa. Tu pracował najpierw w przedsiębiorstwach handlu zbożowego, a później chemicznego. Po raz wtóry został wytropiony i osadzony w obozie koncentracyjnym w Płaszowie.

Zaraz po wyzwoleniu Krakowa Józef Górski zgłosił się na apel ministra oświaty Stanisława Skrzeszewskiego i otrzymał polecenie wyjazdu do Poznania, by organizować szkolnictwo wyższe.

W marcu 1945 roku, gdy jeszcze toczyła się wojna, pełnił obowiązki rektora, a niedługo potem wybrano Go rektorem Akademii Handlowej. Działalnością Uczelni kierował Józef Górski dwukrotnie: w latach 1945/46 - 1948/49 (do grudnia 1948 r.) i 1956/57 - 1958/59. W roku akademickim 1950/51 był dziekanem Wydziału Finansów, a prorektorem w latach 1959/60 - 1961/62. Ponadto w latach 1950/51 - 1951/52 był opiekunem Katedry Ubezpieczeń, którą w roku 1952 objął zastępca profesora dr Lucjan Pokorzyński.

Józef Górski pracował w szczególnie trudnych warunkach. Podniósł z ruin (w dosłownym znaczeniu słowa ruiny) Uczelnię i ją zorganizował. W roku 1945 w lot zorientował się, że dawny budynek Akademii będzie niebawem za mały. Z własnej inicjatywy zakupił parcelę po zburzonym domu obok gmachu Uczelni i podpisał kontrakt z przedsiębiorstwem bu-

dowlanym, któremu płacił... własnymi wekslami. Weksle Józefa Górskiego były warte tyle, co pieniądze; każdy bank w Poznaniu byłby je zdyskontował, mając ustne zapewnienie, że ... ministerstwo kiedyś zapłaci. I zapłaciło, mimo że Uczelnia jeszcze wtedy była – formalnie biorąc – prywatną fundacją.

Na przełomie lat 1945/46 Józef Górski podjął brzemienną w skutki polityczne decyzję o utworzeniu w Szczecinie pierwszej w dziejach tego miasta (od jego zarania) wyższej uczelni akademickiej – w formie filii poznańskiej Akademii Handlowej. Później szczecińska filia usamodzielniła się. Gdy organizował tę Uczelnię ważyły się jeszcze losy Szczecina. Nie było pewności, czy zostanie on wcielony do państwa polskiego.

Tezą życiową Józefa Górskiego było stwierdzenie, że zadaniem Uczelni jest kształcenie przyszłych pracowników gospodarki narodowej. Mając to na względzie, wymagistrował na WSE (i w jej poprzednich wcieleniach) około pół tysiąca osób. Był świetnym, lubianym wykładowcą, zarówno z powodu humoru, jaki Go nie opuszczał podczas wykładów, jak i z powodu przykładów praktycznych, którymi sypał w toku wykładów. To było ważne.

Z biegiem lat Profesorowi było coraz trudniej obsługiwać dwie uczelnie: UAM i WSE. Wycofał się z Wyższej Szkoły Ekonomicznej w roku 1962; zrezygnował z etatu, pozostając jednak na godzinach zleconych, aby wykończyć rozpoczęte pod Jego kierunkiem prace magisterskie. Regularnie też przychodził do Uczelni, aby niejako sprawdzić, czy wszystko idzie dobrze i czy Jego następcy czynią odpowiednie postępy naukowe. Był ogromnie wymagający pod tym względem. Jeszcze trzy tygodnie przed swoją śmiercią Józef Górski był w swojej Akademii, uczestnicząc w posiedzeniach, zorganizowanego dzięki niemu, w zainicjowanym przez siebie ośrodku dyskusyjnym prawa morskiego, mającym na celu ratowanie niezdrowej sytuacji panującej w kraju w tym zakresie.

Działalność naukowo-badawcza Józefa Górskiego jest, jak każda taka działalność, trudno wymierna, ale jest oceniana bardzo wysoko. Dorobek naukowy Józef Górski ma ogromny. Obejmuje prace z zakresu prawa cywilnego i gospodarczego. Szczególne znaczenie mają monograficzne opracowania konosamentu oraz analiza podstawowych pojęć prawa morskiego, z czym wiązał się udział Profesora w pracach kodyfikacyjnych. Opublikował przeszło czterysta czterdzieści pozycji bibliograficznych w kraju i za granicą. Wygłosił wiele referatów i zabierał głos na forum konferencji polskich i międzynarodowych. Ileż to krytyki musieli przy tych okazjach wysłuchać członkowie najwyższych organów państwowych i innych. Wiele czasu pochłaniały Profesorowi ekspertyzy, był bowiem przewodniczącym Komisji Prawa Morskiego i członkiem Kolegium Arbitrów

przy Polskiej Izbie Handlu Zagranicznego. Z Jego podręczników uczyło się w Polsce około miliona studentów. Nakłady tych podręczników przekraczają liczbę 60 tysięcy egzemplarzy.

W październiku 1976 roku, przy okazji uroczystych obchodów jubileuszu pięćdziesięciolecia Uczelni, nadano Józefowi Górskiemu tytuł doktora honoris causa Akademii Ekonomicznej w Poznaniu. Nadając najwyższy tytuł honorowy, uznano Jego zasługi położone dla tej Uczelni, nauki polskiej i praktyki gospodarczej.

Józef Górski opisał swoje barwne życie, a raczej wszystko to, co się wokół niego działo. Uzupełniał wspomnienia bez mała do swoich ostatnich dni. Jego pamiętniki pozostały w maszynopisie archiwum. Profesor nie oszczędzał się, nie szanował zdrowia. Był tytanem pracy, stawiał sobie i innym wysokie wymagania. Był człowiekiem prawym i pełnym życzliwości, doskonałym organizatorem i wybitnym uczonym, będąc do końca swojego życia oddany nauce i nauczaniu.

Jan Hołowiński

Ludwik Jankowiak
1912 - 1991

Zmarły w kwietniu 1991 roku profesor zwyczajny dr Ludwik Jankowiak - wybitny ekonomista - był czołowym reprezentantem międzynarodowych stosunków gospodarczych wśród grona naukowców poznańskiej AE. Dyscyplina ta była przedmiotem Jego szczegółowych i długotrwałych zainteresowań. Zasłużył się dla uruchomienia i rozwoju tego kierunku w naszej Uczelni. Przyczynił się również do ożywienia działalności PTE w ośrodku poznańskim. Urodził się 18 stycznia 1912 roku w Hamborn (Nadrenia) z ojca Wacława i matki Antoniny z domu Słoma, którzy za chlebem wywędrowali parę lat wcześniej do Niemiec. Na obczyźnie rodzina Jankowiaków utrzymała swoją polskość. Tęsknota za rodzinnymi stronami sprawiła, że zaraz po uzyskaniu przez Polskę niepodległości, wrócili do Poznania. W roku 1931 ukończył Gimnazjum im. Bergera w Poznaniu, zdając egzamin maturalny. W tym samym roku podjął studia na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego, a ukończył je w lipcu 1935 roku, uzyskując dyplom i tytuł magistra. Był seminarzystą prof. Zygmunta Nowakowskiego.

Bezpośrednio po ukończeniu studiów, pragnąc pogłębić swoje zainteresowania naukowe, a przede wszystkim rozwinąć i przekształcić w przyszłą rozprawę doktorską swoją pracę magisterską, w uzgodnieniu ze swoim promotorem udał się na roczne studia do Londynu. W Pitman College i w bibliotece British Museum pogłębiał swoją wiedzę ekonomiczną, a także doskonalił znajomość języka angielskiego. Gdy powrócił w połowie roku 1936 został niezwłocznie zaangażowany przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych do pracy w służbie dyplomatyczno-konsularnej. We wrześniu 1936 roku skierowano Go do pracy w Konsulacie Generalnym RP w Chicago w charakterze referenta wydziału ekonomicznego. W marcu 1939 roku został odwołany z Chicago do Warszawy dla odbycia dodatkowego szkolenia specjalistycznego. We wrześniu tegoż roku był ewakuowany wraz z centralą Ministerstwa. Przeszedł do Rumunii, skąd po

czteromiesięcznym pobycie przesunął się do Francji, aby wstąpić do formującego się tam Wojska Polskiego. Wcielony do Dywizji Strzelców Pieszych brał krótko udział w działaniach kampanii francuskiej w czerwcu 1940 roku. Już 20 czerwca Dywizja wycofała się do Szwajcarii, gdzie została rozbrojona i internowana.

Okres przebywania w obozie jenieckim nie oznaczał dla Niego bezczynności i marazmu umysłowego. Pracując w służbach informacyjnych dowództwa dywizji, rychło uzyskał zgodę władz szwajcarskich na wyjazdy z obozu na Uniwersytet w Zurychu. Uczęszczał tam na wykłady i korzystał z zasobów biblioteki uniwersyteckiej, pogłębiając swoją wiedzę ekonomiczną. Zaraz po zakończeniu wojny został zdemobilizowany. Wykorzystując swoją doskonałą znajomość języków (niemiecki, francuski, angielski), podjął pracę początkowo w organizacji UNRRA, a później w Polskiej Misji Wojskowej oraz Delegaturze American-Polish War Relief i w Polskim Czerwonym Krzyżu w Monachium.

W lipcu 1947 roku wrócił do kraju. Ministerstwo Spraw Zagranicznych zaproponowało Mu powrót do służby dyplomatycznej, jednak z propozycji tej zrezygnował. Podjął najpierw pracę w Polskich Zakładach Zbożowych w Poznaniu, a od 1 stycznia 1949 roku w Izbie Przemysłowo-Handlowej, obejmując stanowisko kierownika Wydziału Zagranicznego. Od tego czasu datuje się Jego stale zacieśniająca się współpraca z dr. Stanisławem Waschką, ówczesnym dyrektorem Izby i wykładowcą handlu zagranicznego w Akademii Handlowej. Od października 1949 roku został asystentem. Gdy w lipcu 1950 roku Izba Przemysłowo-Handlowa została postawiona w stan likwidacji, poświęcił się już całkowicie pracy dydaktyczno-naukowej.

W dniu 8 lutego 1951 roku doktoryzował się na Wydziale Prawnym Uniwersytetu Poznańskiego na podstawie przedłożonej i obronionej dysertacji pt. *Polski system ulg celnych*. Docentem został mianowany w roku 1958. Tytuł profesora nadzwyczajnego uzyskał 1 stycznia 1965 roku, a profesora zwyczajnego 1 listopada 1975 roku.

Przez trzydzieści lat był wierny pracy naukowo-badawczej, specjalizując się głównie w zagadnieniach handlu zagranicznego i międzynarodowych stosunków gospodarczych. W ciągu tego okresu pełnił coraz wyższe funkcje. Po likwidacji Katedry Handlu Zagranicznego został od 1 października 1950 roku adiunktem w Katedrze Statystyki. W związku z reorganizacją Uczelni mianowano Go w 1952 roku zastępcą profesora, powierzając Mu kierownictwo Katedry Finansów Publicznych. Katedrę tę przekształcono w Katedrę Budżetu. W latach 1953/54 - 1957/58 był kierownikiem tej Katedry. Po jej likwidacji i wchłonięciu przez Katedrę Finansów został kierownikiem Zakładu Ekonomiki i Finansowania Handlu Zagra-

nicznego w Katedrze Finansów. Z czasem Zakład ten jako Zakład Ekonomiki Handlu Zagranicznego wszedł w skład Instytutu Ekonomiki Obrotu Towarowego. Częste zmiany specjalizacji naukowej zmuszały Ludwika Jankowiaka do dużego wysiłku intelektualnego i opanowywania wiedzy coraz to nowych dyscyplin, dla których trzeba było w krótkim czasie przygotowywać tematykę podejmowanych wykładów, seminariów i ćwiczeń.

Od połowy lat sześćdziesiątych rozpoczął się okres szczególnej aktywności dydaktyczno-naukowej Profesora. Wiązało się to z tworzeniem i rozbudową wznawianego kierunku handlu zagranicznego. Zamysł skoncentrowania ogółu problematyki handlu zagranicznego i międzynarodowych stosunków gospodarczych w jednej wyodrębnionej jednostce organizacyjnej nie mógł być na razie zrealizowany ze względu na brak kadry pracowników naukowych przygotowanych do realizacji programów dydaktycznych. W latach 1973 - 1977 Profesor, jako kierownik Katedry Ekonomiki Handlu Zagranicznego, podjął się realizacji tego zadania. Dzięki Jego staraniom zwielokrotniła się grupa młodych naukowców specjalizujących się w tych zagadnieniach. Stała się ona na tyle liczna, że władze Uczelni mogły wystąpić do Ministerstwa o wyrażenie zgody na utworzenie z dniem 1 października 1975 roku Instytutu Międzynarodowych Stosunków Gospodarczych. Profesor został jego pierwszym dyrektorem i kierował nim do chwili przejścia na emeryturę we wrześniu 1978 roku.

Równolegle z tą działalnością kontynuował prace naukowo-badawcze. W swoich publikacjach wydawanych w PTE-PWN, PWN i PWE oceniał podłoże i następstwa ekonomiczne, z jednej strony, autarkii, a z drugiej - międzynarodowego podziału pracy oraz kształtowania się terms of trade. Ciekawiły Go także możliwości intensyfikacji wymiany międzynarodowej Wschód-Zachód. Przeprowadził porównawczą analizę struktury rzeczowej produkcji, eksportu i importu w wybranych krajach europejskich. Zwracał uwagę na procesy integracyjne i skupiał szczególną uwagę na przedsiębiorstwach wielonarodowych, podkreślając zjawiska umiędzynarodowienia kapitału. Zajmował się także problemami rozwoju eksportu regionu poznańskiego. Publikował dziesiątki artykułów poświęconych aktualnym problemom gospodarowania międzynarodowego. Ukazywały się one w wielu czasopismach naukowych i popularno-naukowych w kraju i za granicą.

W pogłębianiu wiedzy o współczesnych problemach międzynarodowych stosunków gospodarczych wielce pomagała Profesorowi doskonała znajomość kilku języków obcych. Umożliwiało to także prowadzenie szerokiej współpracy naukowej i wymianę doświadczeń badawczych. To z kolei dawało możność pracownikom Instytutu podtrzymywania szero-

kich kontaktów z ośrodkami naukowymi i międzynarodowymi stowarzyszeniami głównie w krajach Europy Zachodniej.

Profesor Ludwik Jankowiak pełnił także funkcje organizacyjne. W latach 1970/71 - 1971/72 był prodziekanem Wydziału Handlowo-Towaroznawczego, a następnie przez dwie kadencje - 1972/73 - 1976/77 dziekanem tegoż Wydziału. Przez blisko 15 lat był aktywnym członkiem władz Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego, będąc początkowo wiceprzewodniczącym, a następnie przewodniczącym Zarządu Wojewódzkiego PTE. Jego zasługą jest znaczne ożywienie działalności PTE w województwie, poznańskim w latach siedemdziesiątych.

Wobec osiągnięcia wieku emerytalnego, prof. Ludwik Jankowiak zakończył aktywną działalność dydaktyczno-naukową w Akademii Ekonomicznej w Poznaniu z dniem 30 września 1978 roku. Nie przerwał jednak swoich kontaktów z Uczelnią, Instytutem, a przede wszystkim z jego pracownikami będącymi uczniami Profesora. Dzielił się z nimi swoimi bystrymi spostrzeżeniami.

Do ostatnich chwil interesował się wszystkim, co wiązało się z problemami handlu zagranicznego i międzynarodowego, którym to badaniom poświęcił całe swoje życie.

Henryk Wojciechowski

Bolesław Piotr Kasprowicz
1895 - 1982

Zmarły w grudniu 1982 roku profesor zwyczajny dr Bolesław Piotr Kasprowicz, doktor honoris causa Uniwersytetu Gdańskiego był związany w pierwszych latach powojennych z Akademią Handlową. Realizując pomysł rektora Józefa Górskiego, aby utworzyć w Uczelni ośrodek myśli gospodarki morskiej, zorganizował prężnie działającą Katedrę Transportu. Niestety, została ona zlikwidowana przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego.
Urodził się dnia 2 grudnia 1985 roku w Gnieźnie jako syn znanego przemysłowca i działacza społecznego Bolesława Michała Kasprowicza. Początkowo uczył się niezbyt chętnie, sprawiając rodzicom wiele kłopotu. Ojciec widział w nim swojego następcę, stąd w roku 1912 nakłonił go, by rozpoczął praktykę w ojcowskiej firmie. Wyjeżdżał za granicę do Londynu, Antwerpii i Berlina. W czasie miesięcznego pobytu w Berlinie nawiązał kontakt z kolegami z Gniezna i zaczął z nimi uczęszczać na wykłady z literatury polskiej, prowadzone przez sławnego Aleksandra Brücknera. To sprawiło, że postanowił przeciwstawić się rodzicom, by nie zostać tzw. juniorem w firmie. Zdecydował się podjąć studia ekonomiczne.

Okres I wojny światowej był dla Bolesława Kasprowicza sprzymierzeńcem. Zwolniony po znajomości w Gnieźnie ze służby w wojsku niemieckim, musiał opuścić miasto. Dla „poratowania zdrowia" przebywał kolejno w kilku sanatoriach, przygotowując się w tym czasie do zdania matury. Po jej uzyskaniu podjął studia ekonomiczne. Odbywał je w latach 1916 - 1918 w Berlinie na Uniwersytecie i w Wyższej Szkole Handlowej. W czasie studiów włączył się do pracy w Towarzystwie Naukowym Polaków w Berlinie (którego prezesem był Wojciech Korfanty).

Po ukończeniu studiów Bolesław Kasprowicz powrócił do Gniezna i podjął pracę w firmie ojca. Miał szczęście być świadkiem wybuchu powstania wielkopolskiego w Poznaniu w dniu 27 grudnia 1918 roku. Wstąpił więc do Szkoły Obserwatorów-Lotników w Ławicy koło Pozna-

nia. Rozkazem gen. Józefa Dowbora-Muśnickiego, dowódcy Armii Wielkopolskiej, został jednak zwolniony ze służby w lotnictwie wojskowym ze względu na stan zdrowia.

W roku 1919 podjął studia na Uniwersytecie Poznańskim na Sekcji Ekonomicznej Wydziału Prawno-Ekonomicznego. Po zdaniu egzaminów uzupełniających zapisał się na seminarium doktorskie u prof. Edwarda Taylora. Pod jego kierunkiem napisał pracę doktorską pt.: *Przemysł spirytusowy w byłej dzielnicy pruskiej w okresie etatyzmu*. Została ona opublikowana w 1922 roku jako pierwsza w założonym przez prof. Edwarda Taylora Wydawnictwie Poznańskie Prace Ekonomiczne. Promocja pierwszego doctoris economiae et rerum politicarum odbyła się na Uniwersytecie Poznańskim w dniu 12 maja 1923 roku.

W związku z trudną sytuacją firmy ojca, nowo promowany dr Bolesław Kasprowicz postanowił osobiście nią pokierować. Po doprowadzeniu do sanacji przedsiębiorstwa, junior rozpoczął życie na własny rachunek. Podjął pracę prokurenta w Oddziale Warszawskim Zachodnio-Polskiego Zjednoczenia Spirytusowego Zachospir. Polecono Mu zorganizowanie działu zakupu i transportu dla polskiej spółki dzierżawnej w Turcji. To zmusiło Go do studiowania problematyki transportu morskiego. Gdy kierował transporty do Turcji drogą morską przez Hamburg, uświadomił sobie monopolistyczną rolę Hamburga jako portu dyspozycyjno-rozdzielczego dla Polski. Zdał sobie w sprawę z zależności Polski od Niemiec w zakresie pośrednictwa komunikacyjnego. Zaczął więc interesować się zagadnieniami polskiego handlu zagranicznego drogą morską i w pełni uświadomił sobie brak odpowiedniego polskiego okna na świat.

Po załamaniu się działalności spółki w Turcji, zaproponowano Bolesławowi Kasprowiczowi zorganizowanie placówki eksportowej spirytusu w Gdańsku. Po rozeznaniu sytuacji na Wybrzeżu, dr Bolesław Kasprowicz stwierdził, że jego rola w tej branży została zakończona. Był to lipiec 1930 roku. Miał trudności ze znalezieniem odpowiedniej pracy. Dzięki zbiegowi okoliczności, nawiązał kontakt z Czesławem Peche, dyrektorem gabinetu ministra przemysłu i handlu, którym wówczas był Eugeniusz Kwiatkowski, twórca Gdyni. Zaproponowano Mu stanowisko dyrektora tworzącej się instytucji Rady Interesantów Portu w Gdyni (RIP). Objął tę funkcję w grudniu 1930 roku i związał się z morzem i z Gdynią na całe życie.

Praca organizacyjna w Radzie Interesantów Portu dawała Bolesławowi Kasprowiczowi dużo satysfakcji. Zaczął wydawać *Roczniki Rady Interesantów Portu*. Po pięciu latach pracy dla gospodarki morskiej dokonał szczegółowej analizy, którą przedstawił w pracy pt.: *Kierunki polskiego handlu zagranicznego w latach 1926 - 1935*, ze szczególnym uwzględnieniem

udziału i roli Gdyni. Trwałe zainteresowanie gospodarką morską stało się dla Bolesława Kasprowicza startem do rozpoczęcia kariery naukowej. Nie było wówczas aparatu naukowego, który by zajmował się aktualnymi problemami gospodarki morskiej. W Toruniu od roku 1926 istniał Instytut Bałtycki, z którym RIP współpracowała. Bolesław Kasprowicz napisał pierwszą monografię analityczno-statystyczną o polskich portach morskich i w roku 1935 zainicjował działalność Morskiego Kolegium Ekonomicznego. Stało się ono forum dyskusyjnym dla wszystkich grup fachowców, mających ambicje naukowego pogłębiania zagadnień morskich. Zespół ten publikował materiały z seminariów dyskusyjnych w nowo założonym kwartalniku „Uprawa Morza".

Bolesław Kasprowicz, działacz i publicysta w zakresie gospodarki morskiej, mający inklinacje naukowo-badawcze uznał, że należałoby szkolić ludzi morza, prawników, ekonomistów, transportowców i praktyków gospodarki morskiej. Postanowił przeto połączyć dotychczasowe zadania z dydaktyką. Związał się więc z Instytutem Handlu Morskiego i Techniki Portowej, będącym szkołą społeczną pod patronatem Izby Przemysłowo-Handlowej w Bydgoszczy. Niestety, nie miała ona ustalonego programu ani stałych wykładowców. Wyszkoliła tylko dwa roczniki absolwentów, którzy podjęli pracę na odpowiedzialnych stanowiskach w gospodarce morskiej.

Tragiczny wrzesień 1939 roku zmusił Bolesława Kasprowicza do opuszczenia Wybrzeża. Będąc honorowym konsulem Rumunii pojechał do Warszawy. Został jednak zatrzymany w Milanówku, gdzie działała już komenda niemiecka. Na podstawie przedstawionych dokumentów konsula wydano Mu przepustkę do Poznania, a w Poznaniu uzyskał przepustkę do Gdyni. Na Wybrzeżu został zmuszony do codziennego zgłaszania się w gestapo i do przekazania Niemcom dokumentacji Rady Interesantów Portu. Na szczęście, część ważnych dokumentów, szczególnie o charakterze personalnym, udało mu się spalić. Gestapo aresztowało nieomal całą inteligencję gdyńską. Bolesław Kasprowicz skorzystał więc z rady przyjaciół i jako konsul honorowy Rumunii dotarł do Warszawy dowiedziawszy się w drodze, że jest poszukiwany i grożą mu represje nie tylko za Gdynię, ale również za udział w powstaniu wielkopolskim.

W Warszawie, dzięki znajomości języka niemieckiego i zdolnościom organizacyjnym, nie tylko zaczął zarabiać na chleb dla swojej rodziny, ale pewną część zysku przekazywał na cele społeczne i na potrzeby podziemia. Uczestniczył w spotkaniach omawiających sprawę specjalistów dla gospodarki morskiej zaraz po wojnie. W spotkaniach brał także udział Tadeusz Ocioszyński – były naczelnik Wydziału Żeglugowego w Ministerstwie Przemysłu i Handlu. Za jego pośrednictwem, w połowie roku 1942,

przyłączył się do organizowanego Instytutu Morskiego przy Tajnym Uniwersytecie Ziem Zachodnich w Warszawie. Był jego wykładowcą. Praca Instytutu Morskiego trwała do wybuchu powstania warszawskiego. Po upadku powstania, Bolesław Kasprowicz przeszedł przez Fort Mokotowski, obóz w Pruszkowie i dotarł do Piotrkowa Trybunalskiego. Gdy tylko stało się to możliwe, zgłosił się w Warszawie do grupy operacyjnej „Związku Wodniaków" i zajął się zorganizowaniem wyjazdu na wybrzeże studentów Instytutu Morskiego. Pierwsza grupa operacyjna wyruszyła z Warszawy 20 marca 1945 roku. Dotarła do Gdańska 30 marca 1945 roku jeszcze pod obstrzałem cofających się wojsk niemieckich i niezwłocznie objęła służbę ochrony portu Gdańskiego. Druga grupa studentów dotarła na Wybrzeże w kwietniu 1945 roku.

W maju 1945 roku prof. Józef Górski, pełniący funkcje rektora Akademii Handlowej w Poznaniu, postanowił utworzyć w Uczelni ośrodek myśli gospodarki morskiej. Stąd też zaproponował Bolesławowi Kasprowiczowi objęcie wykładów z ekonomiki transportu i zorganizowanie już w roku akademickim 1946/47 Katedry Transportu. Jako zastępca profesora Akademii Handlowej w Poznaniu podjął te wykłady w roku 1945. Zaznaczył jednak, że jeśli na Wybrzeżu zostanie powołana wyższa uczelnia o specjalizacji ekonomiczno-morskiej, to przejdzie do niej. Działał cały czas w porozumieniu z partnerami z wybrzeża, chcąc w Poznaniu rozpocząć szkolenie specjalistów dla gospodarki morskiej. Zorganizował prężnie nowo powołaną Katedrę, uważając, że związki Wielkopolski z gospodarką morską są bardzo ścisłe.

Gdy w roku 1945 rektor Józef Górski utworzył w Szczecinie filię poznańskiej Akademii Handlowej, dla prof. Bolesława Kasprowicza zaczęła się stała wędrówka w trójkącie Poznań (z odskocznią do Gniezna) – Szczecin – Gdańsk. W październiku 1945 roku rozpoczęła bowiem działalność Uczelnia, która 17 sierpnia 1946 roku uzyskała nazwę Wyższej Szkoły Handlu Morskiego w Gdyni. W roku 1947 jej siedziba została przeniesiona do Sopotu, a uchwałą Rady Ministrów z 3 marca 1952 roku została uznana za uczelnię państwową i przemianowana na Wyższą Szkołę Ekonomiczną. W latach siedemdziesiątych została włączona do Uniwersytetu Gdańskiego jako Wydział Ekonomii. Profesor położył duże zasługi w powołanie i rozwój tej Uczelni. Był tam kierownikiem Katedry Transportu i Katedry Ekonomiki Portów. W latach 1948 – 1951 pełnił funkcję rektora WSHM; w okresie 1956 – 1960 dziekana Wydziału Morskiego WSE, a w kadencji 1962 – 1965 rektora Wyższej Szkoły Ekonomicznej.

Profesor utrzymywał stałe kontakty ze swoimi asystentami. Dbał o ich rozwój i starał się, by mogli poznać klimat gospodarczy wybrzeża. Kontakty te nie zostały zerwane mimo likwidacji katedry w Poznaniu. Gdy w ro-

ku 1975 nadano Profesorowi najwyższą godność akademicką – doktorat honoris causa Uniwersytetu Gdańskiego, dawni asystenci byli Jego gośćmi. Uroczystość była barwna i spontaniczna, tak jak działalność Jubilata, który chociaż był synem ziemi wielkopolskiej, większość swego życia poświęcił gospodarce morskiej i kształceniu fachowców na jej potrzeby.

Po przejściu na emeryturę był nadal czynny. Utrzymywał stały kontakt z Uniwersytetem Gdańskim, prowadził wykłady i seminaria. Udzielał też konsultacji magistrantom i doktorantom, również w mieszkaniu prywatnym, zaskarbiając sobie wdzięczność i pamięć wielu.

W pogrzebie Profesora w dniu 13 grudnia 1982 roku, uczestniczyła także delegacja Akademii Ekonomicznej w Poznaniu. Żegnało Go społeczeństwo Wybrzeża, przedstawiciele nauki z całej Polski, wychowankowie i licznie zgromadzeni przyjaciele, a wygłoszone przemówienia uświadomiły jeszcze raz zasługi Profesora dla ukochanego Wybrzeża i polskiego morza.

Non omnis moriar.

Urszula Hoffmann

Mieczysław Kędelski
1946 - 1998

Nagły zgon profesora zwyczajnego dr hab. Mieczysława Kędelskiego, kierownika Katedry Statystyki i Demografii zaskoczył wielce społeczność akademicką Akademii Ekonomicznej w Poznaniu. Odszedł w pełni sił twórczych 5 lipca 1998 roku, w wieku pięćdziesięciu dwóch lat. Był wychowankiem prof. Stanisława Borowskiego, godnym jego następcą i kontynuatorem jego pracy badawczej. Będąc typem badacza-samotnika dzielił swoje zainteresowania między kilka specjalności, którym oddawał się z pasją. Był wybitnym demografem i demometrykiem, cenionym członkiem demograficznych towarzystw naukowych krajowych i międzynarodowych. Był niezwykle pracowity i uparty, dążąc do realizacji kolejnych trudnych i ważnych zadań, jakie sobie sam wyznaczał. Jako nauczyciela akademickiego pochłaniała Go przede wszystkim nauka. Jego prace z zakresu demografii historycznej przyczyniły się istotnie do rozwoju tego działu demografii w Polsce, którego podwaliny położyli prof. Stanisław Waszak i prof. Stanisław Borowski. W Uczelni pracował z pełnym oddaniem przez dwadzieścia siedem lat.

Mieczysław Kędelski urodził się 5 kwietnia 1946 roku w Gnieźnie w rodzinie wielodzietnej, jako syn Józefa i Bronisławy z domu Szafrańskiej. W roku 1949 Jego rodzice przeprowadzili się do Poznania, gdzie uczęszczał do szkoły podstawowej, a następnie do Technikum Poligraficzno-Księgarskiego. Świadectwo dojrzałości otrzymał w roku 1965. W tymże roku podjął studia na Wydziale Handlowo-Towaroznawczym Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Poznaniu. Tytuł magistra ekonomii otrzymał we wrześniu 1969 roku na podstawie pracy poświęconej problematyce cen płaconych i uzyskiwanych przez producentów płodów rolnych, napisanej pod kierunkiem prof. S. Borowskiego. Rozprawa ta została w części opublikowana w „Ruchu Prawniczym, Ekonomicznym i Socjologicznym" oraz w „Poznańskich Rocznikach Ekonomicznych". Po półrocznej pracy w przedsiębiorstwie został przyjęty w lutym 1970 roku na studia dokto-

ranckie w WSE. Już w październiku 1971 roku obronił pracę doktorską: *Statystyczne metody badania relacji cen, na przykładzie cen wysoce elastycznych*, napisaną pod kierunkiem prof. S. Borowskiego. Praca ta została opublikowana w PWN w roku 1974, nagrodzona przez ministra szkolnictwa wyższego i nauki, a także wydana w języku rosyjskim przez wydawnictwo Statistica w Moskwie. Doktorem habilitowanym nauk ekonomicznych w zakresie statystyki został w styczniu 1983 roku na podstawie pracy: *Szacowanie potencjału życiowego ludności w Polsce*, opublikowanej w roku 1982. Publikacja ta została wyróżniona nagrodą ministra nauki, szkolnictwa wyższego i techniki oraz nagrodą naukową Wydziału I Nauk Społecznych PAN. Tytuł profesora nadzwyczajnego otrzymał w roku 1991, a profesora zwyczajnego w roku 1993.

Z Akademią Ekonomiczną związał się na trwałe w roku 1971 i pracował w niej nieprzerwanie do końca swojego życia. Kolejno obejmował stanowiska asystenta, adiunkta, docenta i profesora. Brał także udział w pracach organizacyjnych Uczelni. Od października 1987 roku do końca kwietnia 1988 roku pełnił funkcję prodziekana Wydziału Planowania i Zarządzania ds. Bytowych Studentów, od października 1991 roku był kierownikiem Katedry Statystyki i Demografii, w latach 1985 - 1991 kierownikiem Pracowni Demometrii w Instytucie Cybernetyki Ekonomicznej, w latach 1980 - 1983 delegatem adiunktów i asystentów Wydziału PiZ w Senacie, w latach 1974 - 1977 sekretarzem Uczelnianej Komisji Zdrowia, w latach 1984 - 1987 członkiem Uczelnianej Komisji Bibliotecznej, od października 1991 roku członkiem Komisji ds. Oceny Pracowników przy Wydziale Ekonomii, od 1994 roku członkiem Komisji ds. Badań Naukowych przy Wydziale Ekonomii i od 1996 roku przewodniczącym Uczelnianej Komisji ds. badań Naukowych.

Działalność organizacyjna Profesora nie ograniczała się do Uczelni. Brał czynny udział w pracy organizacyjnej w sferze nauki. W Polskiej Akademii Nauk był od roku 1974 członkiem Komitetu Nauk Demograficznych, od roku 1975 członkiem Sekcji Demometrii, w latach 1985 - 1990 przewodniczącym Sekcji Demometrii, a od roku 1990 członkiem Polskiego Towarzystwa Demograficznego, od roku 1981 członkiem Polskiego Towarzystwa Statystycznego, Oddział w Poznaniu, a w latach 1986 - 1993 przewodniczącym Komisji Rewizyjnej tegoż Towarzystwa. Od roku 1981 był członkiem Międzynarodowej Unii ds. Naukowych Badań Ludności (International Union for the Scientific Study of Population) w Liége.

W latach osiemdziesiątych był kierownikiem i współrealizatorem tematów badawczych z dziedziny demometrii, opracowywanych najpierw w ramach tzw. problemów węzłowych, a następnie w ramach Centralnego Programu Badań Podstawowych. Wykonał także ekspertyzę dla Główne-

go Urzędu Statystycznego w związku z przygotowaniami do Narodowego Spisu Ludności w roku 1988.

Profesor Mieczysław Kędelski był przede wszystkim badaczem naukowym. Mimo młodego wieku zgromadził znaczny dorobek naukowy, obejmujący ponad 200 pozycji, w tym blisko 150 prac publikowanych, a wśród nich kilka monografii. Zainteresowania naukowe wykazywał już w czasie studiów, aktywnie uczestnicząc w pracach Studenckiego Koła Naukowego. W całokształcie Jego prac badawczych można wyraźnie wyodrębnić trzy nurty badań.

Pierwszy z nich obejmuje okres przygotowania rozprawy magisterskiej i doktorskiej, wiążąc się z ówczesnym kierunkiem badań prof. S. Borowskiego, który rozwinął szeroko zakrojone studia nad kształtowaniem się cen wolnorynkowych w czasie i przestrzeni. Mieczysław Kędelski dokonał rozpoznania: mechanizmu kształtowania się cen, czynników cenotwórczych oraz wzajemnych związków cen.

Drugi nurt Jego badań ewoluował w kierunku powiązań statystyki ekonomicznej i demografii. Wyniki tych badań znalazły odbicie w licznych artykułach. Po doktoracie skoncentrował się na badaniach demograficznych i w tej dziedzinie osiągnął swój główny dorobek naukowy, który uzewnętrznił się w monografiach, artykułach i raportach z badań. Jego badania w tym nurcie dotyczyły początkowo analizy ruchu naturalnego i wędrówkowego ludności w różnych przekrojach terytorialnych, migracji ludności w przekroju „miasto - wieś" oraz wyodrębnienia ekonomicznych czynników płodności kobiet w Polsce.

Przygotowując się do napisania rozprawy habilitacyjnej, zajął się następnie problematyką pomiaru trwania życia biologicznego i zawodowego ludności oraz konstrukcją modeli demograficznych. Skłaniając się w kierunku demografii, skupił się początkowo na demografii opisowej, a później na demometrii. W tym celu coraz szerzej wykorzystywał metody statystyczno-mtematyczne i podjął próbę modelowania zjawisk i procesów demograficznych. Na tym etapie skrystalizował koncepcję ostatecznej wersji rozprawy habilitacyjnej, poświęconej demometrycznej analizie potencjału życiowego ludności w Polsce.

W pracy habilitacyjnej: *Szacowanie potencjału życiowego ludności w Polsce* przeprowadził analizę zmienności średniego czasu trwania życia w czasie i w przestrzeni oraz jego uwarunkowań. Skonstruował też progresywne i regresywne tablice trwania życia oraz wysunął hipotezę o realizacji w Polsce regresywnego typu wymierania. Rzeczywisty przebieg tego procesu potwierdził Jego hipotezę.

Trzeci nurt badań wyłonił się po opublikowaniu w roku 1983 pracy: *Szacowanie relacji między umieralnością i trwaniem życia a środowiskiem*

społeczno-ekonomicznym w Polsce. Profesor podjął szerzej problematykę statystycznej rekonstrukcji rozwoju demograficznego miasta Poznania i Wielkopolski. Pokłosie szerokich badań statystyczno-demograficznych stanowią trzy publikacje monograficzne: *Rozwój demograficzny Poznania w XVIII i na początku XIX wieku*, Poznań 1992; *Perspektywy demograficzne Poznania (1991 – 2015)*, Poznań 1994; *Umieralność i trwanie życia ludności Wielkopolski w XIX wieku*, Poznań 1996. Wszystkie te publikacje z dziedziny demografii historycznej przyczyniły się istotnie do rozwoju tego działu demografii w Polsce.

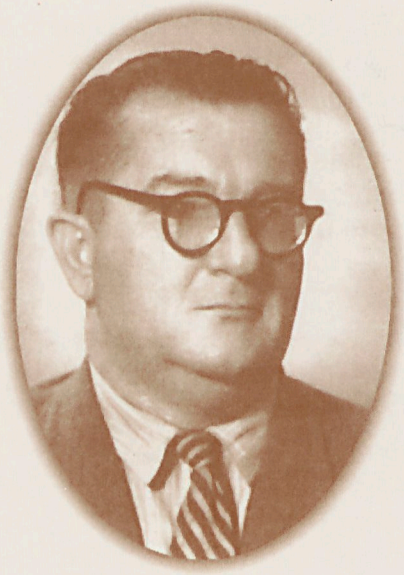
Profesor prowadził seminaria: doktorskie, magisterskie i dyplomowe, na których podejmował oryginalną i ambitną tematykę badawczą. Wypromował jednego doktora oraz kilkudziesięciu magistrów. Przez kilka lat kierował pracami Sekcji Demometrii PAN. Na posiedzeniach tej Sekcji młodzi pracownicy naukowi z całej Polski referowali założenia i wyniki swoich prac kwalifikacyjnych. Profesor był także recenzentem kilku prac doktorskich i habilitacyjnych. We współautorstwie opracował podręcznik do nauczania statystyki i demografii.

Dowód uznania dla Jego pracy badawczej stanowią liczne nagrody ministra szkolnictwa wyższego i Polskiej Akademii Nauk. W roku 1996 został odznaczony Medalem Komisji Edukacji Narodowej za całokształt pracy nauczyciela akademickiego.

Profesor miał bogatą osobowość. Odznaczał się wysokimi walorami moralno-etycznymi. Był człowiekiem sumiennym, wrażliwym, niezwykle pracowitym i skromnym. Wymagał od innych, ale był szczególnie wymagający od siebie. Jego nieśmiałość sprawiała, że wydawał się zamknięty w sobie. Miał dwie miłości życia: Naukę i Rodzinę. Im oddawał się cały. Taki pozostał w pamięci tych, którzy Go bliżej znali.

Iwona Roeske-Słomka

Feliks Kroll
1911 - 1977

Zmarły 13 kwietnia 1977 roku magister nauk ekonomicznych Feliks Kroll był jedną z najbardziej popularnych osób w naszej Uczelni. Urodzony pedagog, wybitny znawca rachunkowości, wieloletni prodziekan i dziekan Wydziału Handlu WSE, wieloletni zastępca profesora w Katedrze Rachunkowości był przez czterdzieści lat związany z Uczelnią. Urodził się 9 maja 1911 roku w Höningen w Nadrenii, gdzie Jego ojciec pracował jako ślusarz. Zaraz po skończeniu I wojny światowej rodzice powrócili do Poznania. W roku 1930 ukończył Liceum Handlowe Izby Przemysłowo-Handlowej w Poznaniu, a następnie podjął studia w Wyższej Szkole Handlowej w Poznaniu. W roku 1933 otrzymał absolutorium, a w roku 1935 dyplom nauk ekonomiczno-handlowych. W roku 1936 ukończył Wyższy Kurs Pedagogiczny przy Wyższej Szkole Handlowej, a w roku 1938 Wyższy Kurs dla Księgowych-Rewidentów przy tejże Uczelni. Stopień magistra nauk ekonomiczno-handlowych uzyskał w Akademii Handlowej w roku 1947. Ciągle zapracowany, nie znalazł czasu na doktorat, mimo że posiadał szeroką wiedzę z problematyki swoich zainteresowań.

Profesor Kroll - bo tak z szacunkiem zwracali się do Niego studenci i absolwenci, a także pracownicy Uczelni - od początku swej pracy zajmował się dydaktyką. W latach 1933 - 1939 uczył przedmiotów zawodowych w Liceum Handlowym i Gimnazjum Kupieckim w Poznaniu, a także - w Państwowej Szkole Sztuk Zdobniczych. Od 15 października 1935 roku do marca 1939 roku był ponadto asystentem wolontariuszem w Katedrze Rachunkowości kierowanej przez prof. Witolda Skalskiego.

W czasie okupacji został wysiedlony wraz z rodziną do Sanoka. Pracował tu w Szkole Handlowej jako nauczyciel przedmiotów zawodowych. Do Poznania powrócił w kwietniu 1945 roku Związał się na stałe z Akademią Handlową od 17 kwietnia 1945 roku, podejmując pracę w Katedrze Rachunkowości jako młodszy asystent. W roku 1950 powołano Go na stanowisko adiunkta, a w roku 1954 został mianowany przez ministra nauki

i szkolnictwa wyższego zastępcą profesora. Od roku 1961 był starszym wykładowcą. Na emeryturę przeszedł z dniem 1 października 1976 roku.

Profesor Feliks Kroll był przede wszystkim dydaktykiem. Z pasją uczył i wychowywał młodzież. Był wybitnym i urodzonym dydaktykiem. Przez cały czas swej pracy poszukiwał ciągle nowych form przekazywania swej bogatej wiedzy teoretycznej i praktycznej. Dzięki doświadczeniu oraz intuicji dydaktycznej przeprowadzał selekcję materiału i w sposób sugestywny przekazywał wiedzę. Zarówno przed wybuchem II wojny światowej, jak i po wojnie, mając bardzo wiele zajęć dydaktycznych, nastawił się głównie na wykonywanie funkcji związanych z nauczaniem młodzieży i jej wychowaniem. Na tym polu położył wyjątkowo duże zasługi, będąc przy tym jednym z najbardziej lubianych wykładowców. Prowadził znakomicie nie tylko wykłady i seminaria z rachunkowości, ale także przez wiele lat opiekował się młodzieżą akademicką z największym poświęceniem. Ponadto współdziałał ze Stowarzyszeniem Absolwentów WSH i AH.

Na prowadzone przez Niego seminaria dyplomowe i magisterskie garnęło się wielu studentów. Pisane pod Jego kierunkiem prace magisterskie uzyskiwały wyróżnienia na ogólnopolskich konkursach organizowanych przez Stowarzyszenie Księgowych w Polsce.

Jego publikacje miały charakter dydaktyczny. Napisane prze Niego skrypty z rachunkowości ubezpieczeniowej oraz z rachunkowości handlowej charakteryzowały się wysokimi walorami dydaktycznymi. Skrypt pt. *Rachunkowość przedsiębiorstw handlu wewnętrznego* (1973), napisany wespół z Edmundem Kurtysem i Stanisławem Nowakiem doczekał się drugiego wydania (1975). Był on zalecany jako ogólnopolski podręcznik dla studentów. Profesor opracowywał także programy z zakresu rachunkowości handlowej i ubezpieczeniowej.

W czasie swej pracy w Uczelni pełnił wiele funkcji organizacyjnych. W latach 1954/55 - 1956/57 był prodziekanem Wydziału Handlu, a w roku akademickim 1957/58 dziekanem Wydziału Handlu. Ponadto w roku 1961 przez kilka miesięcy pełnił funkcję prodziekana Wydziału Ogólnoekonomicznego, zastępując prof. Zygmunta Szymczaka w czasie jego urlopu naukowego. Przez wiele lat był opiekunem różnych lat studiów i przewodniczącym Rady Pedagogicznej. Opiekował się także Sekcją Księgowych przy Kole Naukowym Akademii Handlowej. Za swoją działalność dydaktyczną i organizacyjną był uhonorowany trzykrotnie nagrodą ministra nauki i szkolnictwa wyższego. W uznaniu całokształtu Jego pracy został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi.

Profesor był także wybitnym praktykiem. Był konsultantem Biura Organizacji Rachunkowości w Poznaniu. Współpracował z Ministerstwem

Budownictwa w zakresie zmiany systemu ujmowania kosztów w budownictwie. Od roku 1958 był dyplomowanym biegłym księgowym, a od roku 1960 egzaminatorem Państwowej Komisji Egzaminacyjnej dla kandydatów na dyplomowanych biegłych księgowych. Miał wielkie doświadczenie w tym zakresie, gdyż uprzednio był rewidentem skarbowym oraz zaprzysiężonym rzeczoznawcą w dziedzinie księgowości przy Izbie Przemysłowo-Handlowej w Poznaniu. Był członkiem założycielem i wieloletnim członkiem Zarządu Poznańskiego Oddziału Okręgowego Stowarzyszenia Księgowych w Polsce. Położył też zasługi jako wykładowca na kursach prowadzonych przez PTE w Poznaniu. Przez wiele lat był również członkiem Rady Programowej przy Dyrekcji Szkolenia Ekonomicznego Poznańskiego Oddziału PTE.

Absolwenci Uczelni i współpracownicy pamiętają Profesora jako człowieka wielkiego serca, sprawiedliwego, przyjaznego oraz życzliwego dla każdego. Potrafił łagodzić konflikty, zwłaszcza że miał dużą łatwość nawiązywania kontaktów i cieszył się dużym zaufaniem.

Zdzisław Kołaczyk

Seweryn Kruszczyński
1910 – 1982

Dnia 2 sierpnia 1982 roku zmarł profesor zwyczajny dr Seweryn Kruszczyński, rektor WSE w latach 1954 – 1956, pierwszy kierownik Katedry Planowania Gospodarki Narodowej, a później dyrektor Instytutu Planowania i Ekonomiki Regionu, promotor kilkunastu doktorów nauk ekonomicznych i zamiłowany pedagog. Był związany z Uczelnią ponad czterdzieści lat. W czasie bardzo aktywnej i burzliwej drogi życiowej osobowość, postawa i zapatrywania Profesora nie pozostawały niezmienne. Urodził się 25 grudnia 1910 roku w Łagiewnikach k. Gniezna. W roku 1929 ukończył Państwowe Gimnazjum im. Bolesława Chrobrego w Gnieźnie, a następnie podjął studia w Wyższej Szkole Handlowej w Poznaniu. Zaraz po uzyskaniu dyplomu rozpoczął pracę w Miejskiej Szkole Handlowej w Poznaniu, a w roku 1937 został asystentem w WSH. Wojna przerwała Jego pracę. Aby uniknąć aresztowania przez okupanta przeniósł się do Włocławka. W czasie wojny pracował jako księgowy w kilku gospodarstwach rolnych w powiecie włocławskim.

W lutym 1945 roku powrócił do Poznania, by kontynuować pracę dydaktyczną w Uczelni, łącząc ją z dalszymi studiami. Po uzyskaniu w roku 1946 tytułu magistra nauk ekonomiczno-handlowych w Akademii Handlowej i magistra nauk ekonomiczno-politycznych na Uniwersytecie Poznańskim zabiegał, by prof. Edward Taylor przyjął Go na prowadzone przez siebie seminarium doktorskie. Pod jego kierunkiem napisał pracę doktorską pt. *Ewolucja pojęcia dochodu narodowego w historii doktryn ekonomicznych*. Niestety, w roku 1949 prof. Taylor musiał odejść z Uniwersytetu, nie mógł już przyjąć tej pracy, a doktorant był zmuszony do napisania nowej rozprawy pt. *Pojęcie i metody szacunku dochodu narodowego*. Promotorem zechciał być prof. Marcin Nadobnik. Doktoryzował się na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego. W roku 1950 został zastępcą profesora w WSE w Poznaniu, w roku 1955 uzyskał stanowisko docenta, a w roku 1971 profesora zwyczajnego.

Profesor włączył się niezwykle czynnie do prac organizacyjnych Uczelni. Wniósł duży wkład w rozbudowę gmachu Uczelni. Został kierownikiem nowo utworzonej w roku 1950. Katedry Planowania Gospodarki Narodowej. Po przekształceniu struktury organizacyjnej Uczelni pełnił funkcję dyrektora Instytutu Planowania i Ekonomiki Regionu (1969 - 1976) przemianowanego (od 1977 roku) na Instytut Planowania. W latach 1950/51 był prodziekanem Wydziału Finansowego, w latach 1951/52 prorektorem ds. nauki, a w latach 1954/55 - 1955/56 piastował godność rektora Uczelni. Ponadto w latach 1951 - 1962 był kierownikiem Katedry Ekonomii Politycznej na Uniwersytecie Poznańskim, a później (1965 - 1969) kuratorem Katedry Planowania i Polityki Ekonomicznej we Wrocławiu.

Profesor brał udział w licznych instytucjach naukowych. Wśród nich były: Komisja Główna Badań i Nauk Ekonomicznych przy Komitecie Nauki i Techniki, Komitet Nauk Ekonomicznych Polskiej Akademii Nauk, Rada Naukowa Instytutu Planowania przy Radzie Ministrów, Sekcja Ekonomiczna Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego (był jej przewodniczącym przez dwie kadencje). Był aktywnym członkiem Rady Naukowej GUS, przez wiele lat przewodniczącym Sekcji Ogólno-Ekonomicznej Oddziału Poznańskiego PTE, członkiem Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk i wielu jeszcze innych.

Profesor Seweryn Kruszczyński był zamiłowanym pedagogiem. Wielką Jego troską było zawsze podnoszenie wiedzy i dobre przygotowanie młodych pracowników Katedry do prowadzenia zajęć dydaktycznych. Działalność tę traktował jako szczególnie ważny obowiązek nauczyciela akademickiego. Stąd też prowadził instruktaż, zobowiązywał do uczestnictwa w Jego wykładach, skłaniał do samodzielnego prowadzenia wykładów pod Jego kierunkiem, pisania fragmentów skryptów, jak i propozycji oceny prac magisterskich. Jako nauczyciel akademicki był w stosunku do siebie bardzo wymagający. Starannie przygotowywał swoje wykłady i prowadził je w sposób żywy i interesujący. Był surowym, ale sprawiedliwym egzaminatorem. Wielokrotnie wydawał skrypty, a w roku 1974 opublikował podręcznik dla wykładanego przez siebie przedmiotu. Prowadził seminarium magisterskie. Pod Jego kierunkiem prace magisterskie napisało około 150 studentów, uzyskując tytuł magistra ekonomii. Wypromował 16 doktorów nauk ekonomicznych. Spośród Jego wychowanków kilku uzyskało tytuły profesora.

Profesor był niestrudzonym, wymagającym od siebie i godnym naśladowania poszukiwaczem wiedzy, zgłębiającym nowości literatury ekonomicznej i doświadczenia praktyki gospodarczej, co nie owocowało jednak pełnym wymiarem publikacji. Praca naukowo-badawcza prof. Seweryna Kruszczyńskiego obejmowała następujące dziedziny: ogólną teorię ekono-

mii, politykę ekonomiczną i planowania gospodarki narodowej oraz ekonomikę i planowanie rozwoju regionu. Badając tę problematykę, zajmował krytyczne stanowisko, odważnie głosząc swoje poglądy.

Ważnym nurtem badawczym Profesora były studia modelowe, empiryczne i wdrożeniowe dotyczące rozwoju regionu. W pracy zbiorowej poświęconej analizie węzłowych problemów ekonomicznego rozwoju Wielkopolski, której był także redaktorem, opublikował w roku 1965 pionierskie studium nt. kształtowania się majątku, zatrudnienia i produkcji uspołecznionego przemysłu Wielkopolski w latach 1946 - 1965. Kierował zespołem prowadzącym zarówno unikatowe badania nad produkcją i strukturą gospodarki Wielkopolski, jej powiązaniami (1974), jak i badania poświęcone opracowaniu regionalnych tablic przepływów międzygałęziowych (1976). W dziedzinie badań regionalnych był także redaktorem 14 tomów prac badawczych, napisanych przez pracowników Instytutu Gospodarki Regionalnej.

Za szczególne osiągnięcia w pracy naukowo-badawczej, dydaktycznej i organizacyjnej Profesor został odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotym Krzyżem Zasługi, Odznaką Zasłużonego Nauczyciela PRL i wieloma innymi odznaczeniami państwowymi i regionalnymi. Otrzymał także Złotą Odznakę PTE.

Ogromny wpływ na Profesora wywarł prof. Edward Taylor. Do końca życia pozostawał pod wpływem dorobku naukowego i poglądów prof. Edward Taylora. Szczycił się uczestnictwem w Jego seminarium. Wysoko je cenił, czemu dawał niejednokrotnie wyraz w systematycznie prowadzonych przez siebie zebraniach naukowych Katedry i Instytutu.

Pewnym przełomem życiowym stał się dla Niego podjęty w końcu lat czterdziestych półroczny staż naukowy w Instytucie Gospodarki Narodowej im. Plechanowa w Moskwie, przygotowujący do prowadzenia wykładów z planowania gospodarki narodowej, a następnie objęcia Katedry o takiej samej nazwie w naszej Uczelni. W nowo utworzonej Katedrze byłem jednym z pierwszych asystentów i naocznym świadkiem wielu uporczywych starań Profesora, by temu wykładowi nadać charakter rzetelnej, pogłębionej teoretycznie i metodologicznie dyscypliny ekonomicznej.

Przez wiele lat pozostawał pod wpływem teorii ekonomicznych socjalizmu. Nigdy jednak nie przyjmował tych teorii bezkrytycznie, domagał się dowodu ich racjonalności oraz empirycznej, praktycznej wiarygodności. Nie zdołały Go opanować żadne pojawiające się doraźnie odchylenia socjalistyczne, nazywane stalinizmem, titoizmem i gomułkowszczyzną. Reprezentował wobec nich swój autonomiczny stosunek i wizję własnych koncepcji rozwiązań. Wydaje się, że Profesorowi bliskie były teoretycznie

deklarowane społeczne aspekty gospodarki socjalistycznej, natomiast praktyczna ich realizacja oraz przyjmowanie całego systemu rozwiązań budziły Jego niepokój, wywoływały sprzeciw i dezaprobatę.

Wielkim wstrząsem dla Profesora stało się ujawnienie prawdy o Stalinie. Poznański Czerwiec i wszystkie inne zjawiska przełomu solidarnościowego, raporty o stanie gospodarki i suwerenności państwa pogrzebały wiarę w ludzkie oblicze i możliwości racjonalnego funkcjonowania tzw. realnego socjalizmu. Oznaczało to konieczność powrotu do korzeni wiedzy ekonomicznej, tworzenia podstaw gospodarki rynkowej i przekazywania wiedzy o takiej gospodarce. Mimo że nie dane było Mu tego doczekać, potrafił jednak wyzwolić się i dostrzec prawdę.

Zdzisław Dąbrowski

Stanisław Marciniak
1888 - 1955

Dnia 8 maja 1955 roku zmarł Stanisław Marciniak zasłużony i ceniony wykładowca Wyższej Szkoły Handlowej - Akademii Handlowej w Poznaniu oraz lektor księgowości na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego, wybitny praktyk, ofiarny społecznik, zaprzysiężony rzeczoznawca księgowy oraz wieloletni biegły sądowy przy Sądzie Apelacyjnym w Poznaniu. Urodził się 5 maja 1988 roku w Poznaniu. Ukończył Szkołę Realną im. Gotthilfa Bergera w Poznaniu oraz jednoroczny kurs przy Miejskiej Szkole Handlowej w Poznaniu. Od roku 1912 studiował w Wyższej Szkole Handlowej w Berlinie, uzyskując w roku 1914 dyplom z dziedziny nauk handlowych. Jako dyplomowany absolwent tejże Uczelni uczestniczył następnie w Seminarium dla Pracowników i Rzeczoznawców Księgowych przy Wyższej Szkole Handlowej w Kolonii.

Pracę zawodową podjął w Poznaniu w roku 1907 w Biurze Rachunkowości Rolniczej i Handlowo-Przemysłowej J. Szumana. W roku 1914 został współwłaścicielem i kierownikiem tej firmy. W roku 1919 po fuzji z firmą Powiernik SA przyjęła ona nazwę: Powiernik, Spółka Rewizyjno-Powiernicza Thiel-Marciniak. W roku 1939 okupacyjne władze niemieckie władze niemieckie skierowały Stanisława Marciniaka do firmy Werner w charakterze księgowego. Po skończonej wojnie od roku 1945 był rewidentem Związku Rewizyjnego Spółdzielni RP. W roku 1946 udało Mu się wznowić działalność Powiernika. Po zamknięciu tej firmy przez władze PRL pracował w Domu Książki, a w latach 1953 - 1955 w Wojewódzkim Związku Spółdzielni Pracy.

Jako wybitny fachowiec z dziedziny rachunkowości, począwszy od roku 1920, był biegłym sądowym przy Sądzie Apelacyjnym w Poznaniu, a od roku 1924 zaprzysiężonym rzeczoznawcą księgowym na okręg Izby Przemysłowo-Handlowej w Poznaniu. W roku 1946 Sąd Apelacyjny powołał Go ponownie na biegłego sądowego, a w roku 1948 Izba Prze-

mysłowo-Handlowa w Poznaniu powołała Go ponownie na rzeczoznawcę. Będąc cenionym rzeczoznawcą i księgowym, otrzymywał zlecenia na przeprowadzanie rewizji spółdzielni od Związku Spółdzielni, a w okresie międzywojennym od Spółdzielni Związku Obrony Kresów Zachodnich. Stąd dokonywał również rewizji spółdzielni niemieckich na Śląsku.

Pracę dydaktyczną podjął w roku 1919. Od chwili utworzenia Uniwersytetu Poznańskiego w roku 1919 aż do wybuchu II wojny światowej był lektorem księgowości na Wydziale Prawno-Ekonomicznym tegoż Uniwersytetu. Pracę tę kontynuował w latach 1945 - 1949. Gdy w roku 1926 powstała Wyższa Szkoła Handlowa w Poznaniu został w niej zatrudniony jako pierwszy wykładowca księgowości, analizy bilansów i techniki rewizyjnej. Był także wykładowcą na Wyższym Kursie dla Rewidentów uruchamianym corocznie przy WSH. Zajęcia te kontynuował po roku 1945. Ponadto w latach 1937 - 1938 prowadził kursy dokształcające dla bezrobotnych w Poznaniu, a w roku 1938 zajęcia z techniki rewizyjnej dla rewidentów Związku Księgowych w Warszawie.

Jako wykładowca oddał duże zasługi w zakresie przygotowania pomocy dydaktycznych. Był autorem książki: *Księgowość kalkulacyjna*, wydanej w Poznaniu w roku 1917 i skryptu dla studentów: *Technika rewizyjna* wydanego ok. roku 1927 oraz wielu artykułów publikowanych w trzech czasopismach: „Poradnik Gospodarki", „Tygodnik Gospodarczy" i „Poradnik Księgowego". W swoich publikacjach poruszał nie tylko sprawy związane z rachunkowością. Interesował się także rolnictwem. Zagadnieniom tym poświęcił dwie publikacje, a mianowicie: *Wpływ wojny na finansowe położenie rolnictwa w Księstwie Poznańskim* (w pracy zbiorowej: *W przededniu nowych zadań*. Poznań: 1918) oraz *W sprawie reformy rolnej* (w pracy zbiorowej: *W sprawie polskiej*. Poznań: 1919).

Poza pracą zawodową i dydaktyczną udzielał się także społecznie. W roku 1913 był przewodniczącym Zarządu Kasy Bratniej Pomocy Studentów WSH w Berlinie. W roku 1920 współorganizował największą w Wielkopolsce Spółdzielnię Spożywców „Zgoda". Do roku 1935 pełnił funkcję członka Komisji Rewizyjnej tej Spółdzielni. Od roku 1926 był członkiem korespondentem Związku Buchalterów w Warszawie, a w latach 1929 - 1939 członkiem Zarządu Związku Księgowych, Oddział w Poznaniu. Był także przewodniczącym Komisji Rewizyjnej Ligi Morskiej i Kolonialnej w Poznaniu. Od roku 1930 pełnił funkcje członka Komisji Egzaminacyjnej dla Rewidentów przy Izbie Handlowo-Przemysłowej w Poznaniu.

Działalność Stanisława Marciniaka była doceniana. W roku 1933 został odznaczony Medalem Niepodległości, a w roku 1939 Złotym Krzyżem Zasługi. Młodzież akademicka przyznała Mu w roku 1938 tytuł członka

honorowego Bratniej Pomocy Studentek i Studentów Akademii Handlowej. Pozostał w pamięci jako przyjaciel młodzieży, wymagający pedagog i świetny znawca wykładanej problematyki. Był bardzo związany z naszą Uczelnią. Cały swój specjalistyczny księgozbiór w liczbie ok. 150 woluminów przekazał Bibliotece Akademii Handlowej.

Hanna Maciejewska

Klemens Matulewicz
1940 - 1986

Dnia 23 czerwca 1986 roku, zmarł docent dr hab. Klemens Matulewicz, zamiłowany nauczyciel akademicki i społecznik, człowiek o wysokiej kulturze osobistej i niezwykłej skromności, współorganizator specjalności ekonomika i organizacja rolnictwa na kierunku: ekonomika i organizacja produkcji Akademii Ekonomicznej w Poznaniu. Urodził się 20 maja 1940 roku w Sitkowiźnie na Suwalszczyźnie w rodzinie rolnika Klemensa i Heleny z Jaźwińskich. W roku 1958 ukończył Technikum Handlowe CRS „Samopomoc Chłopska" w Suwałkach, uzyskując świadectwo dojrzałości. W tymże roku rozpoczął pracę zawodową w Lubelskim Przedsiębiorstwie Budowlanym. Chciał jednakże kształcić się dalej, stąd po dziesięciu miesiącach zrezygnował z pracy i w roku 1959 rozpoczął studia w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu. Ukończył je w roku 1964.

Stopień naukowy doktora nauk ekonomicznych uzyskał na tejże Uczelni w roku 1970 na podstawie pracy: *Postęp techniczny a układ drobnotowarowy w rolnictwie*. Doktorem habilitowanym nauk ekonomicznych w zakresie ekonomii został w roku 1979 na podstawie pracy: *Problemy integracji pionowej w kompleksie gospodarki żywnościowej*, opublikowanej w roku 1978. Obie prace uzyskały nagrody ministra nauki, szkolnictwa wyższego i techniki. Otrzymał też w roku 1984 nagrodę zespołową sekretarza naukowego PAN za pracę: *Badania równomierności rozwoju społeczno-gospodarczego regionu na przykładzie woj. leszczyńskiego* (współautorstwo). Jego zainteresowania badawcze koncentrowały się na problemach rozwoju i funkcjonowania rolnictwa. Prowadził intensywne prace badawcze. Opublikowany dorobek naukowy osiągnął 46 pozycji bibliograficznych (w tym 4 książki). Był współautorem kilku cennych podręczników i skryptów z zakresu ekonomii politycznej i ekonomiki rolnictwa.

Z Akademią Ekonomiczną związał się na trwałe od przyjęcia Go do pracy w roku 1964 w charakterze asystenta. Na Uczelni pracował przez 22

lata, kolejno obejmując coraz wyższe stanowiska i funkcje. Docentem został w roku 1979, a kierownictwo Zakładu Ekonomiki i Organizacji Rolnictwa w Instytucie Ekonomiki Produkcji objął w roku 1981. Funkcję prodziekana Wydziału Ekonomiki Produkcji i Obrotu pełnił w latach 1981/82 - 1983/84, a prorektorem ds. nauki i doskonalenia kadr był w latach 1984/85 - 1985/86 (do 30 kwietnia). Poza tymi funkcjami prowadził ofiarnie działalność społeczną i polityczną, zapoczątkowaną już w czasie studiów. Niezależnie od pracy w Uczelni współpracował z Uniwersytetem im. M. Kopernika w Toruniu. Nawiązywał i utrzymywał liczne kontakty naukowe z zagranicznymi ośrodkami naukowymi. Działał aktywnie w Komisji Rolnictwa PAN w Poznaniu oraz w Prezydium Oddziału Wojewódzkiego PTE w Poznaniu. W uznaniu Jego zasług nadano Mu Złotą Odznakę PTE.

Klemens Matulewicz umiejętnie łączył pracę naukową z dydaktyczną i organizacyjną. Pod Jego kierunkiem napisano jedną pracę doktorską i 40 prac magisterskich. Pod Jego życzliwą opieką rozpoczęło pracę naukową kilku młodych pracowników. Osiągnięcia były doceniane. Za dwudziestoletnią wyróżniającą się pracę dydaktyczno-wychowawczą otrzymał w roku 1985 Złoty Krzyż Zasługi. Cieszył się zaufaniem środowiska akademickiego i posiadał duże umiejętności integracji tego środowiska. Inicjował wiele działań przyczyniających się do rozwoju badań naukowych. Był człowiekiem prawym, o godnych naśladowania walorach charakteru.

Niestety, śmierć przerwała przedwcześnie Jego życie i dobrze rozwijającą się działalność, stanowiąc niepowetowaną i nieodżałowaną stratę dla wszystkich Mu bliskich i całej Uczelni.

Henryk Gawron

Marcin Nadobnik
1883 – 1953

Postać profesora zwyczajnego dra Marcina Nadobnika, zmarłego 31 grudnia 1953 roku, łączy się z okresem utworzenia i rozwoju na zachodnich rubieżach wskrzeszonej Rzeczypospolitej instytucjonalnych form życia akademickiego. W dziedzinie tej Profesor położył wielkie zasługi, nie zawsze należycie doceniane. Niemal do końca swojego życia był ściśle związany z Uniwersytetem Poznańskim i Wyższą Szkołą Handlową – Wyższą Szkołą Ekonomiczną w Poznaniu. Marcin Nadobnik urodził się 9 listopada 1883 roku w Wielichowie, w dawnym powiecie kościańskim, w wielodzietnej rodzinie rolniczej Jana Nadobnika i Weroniki z Krajewskich. Po ukończeniu szkoły podstawowej w miejscu urodzenia, dalszą naukę kontynuował w Gimnazjum im. św. Marii Magdaleny w Poznaniu, które ukończył w roku 1905 z wyróżnieniem jako prymus. W czasie nauki w gimnazjum działał w tajnych patriotycznych organizacjach młodzieżowych (m.in. w Czerwonej i Białej Róży). W latach 1905 – 1908 studiował filozofię, ekonomię i statystykę na uniwersytetach w Krakowie i Berlinie, a następnie w Gryfii, gdzie w roku 1908 uzyskał stopień doktora na podstawie rozprawy: *Die Abnahme des durchschnittlichen Heiratsalters in Deutschland*. Berlin: 1908. Po studiach, ze względów politycznych, był zmuszony opuścić były zabór pruski. Stąd w roku 1909 przeniósł się do Lwowa, gdzie podjął pracę jako pracownik naukowy w Biurze Statystycznym Wydziału Krajowego, którym kierował znany statystyk, prof. Józef Buzek. W tym okresie ogłosił drukiem wiele prac poświęconych stosunkom ludnościowym i narodowościowym Galicji (*Przyszły spis ludności*. Lwów: 1910; *Ludność Galicji w 1910*. Warszawa: 1912; *Przysiółki w Galicji Wschodniej*. Lwów: 1911; *Szkoły dla mniejszości polskich*. Lwów: 1910) oraz sprawom budżetowo-podatkowym (m.in. *Podatki bezpośrednie w Galicji przypisane na rok 1910*. Lwów: 1912; *Die Finanzen der Bezirksvertretungen Statistisches Jahrbuch der autonomischen Landesverwaltung*. Wien: 1914).

Z chwilą odzyskania niepodległości i powierzenia kierownictwa Głównym Urzędem Statystycznym prof. Józefowi Buzkowi, Marcin Nadobnik przeniósł się w roku 1919 do Warszawy i stanął w gronie pierwszych współorganizatorów tego Urzędu, obejmując w nim stanowisko naczelnika wydziału. Zrezygnował jednak z rysujących się pomyślnie perspektyw szybkiej kariery urzędniczej. Wrócił wkrótce do Poznania, oswobodzonego w wyniku powstania wielkopolskiego, obejmując stanowiska naczelnika Wydziału Budżetowego w Ministerstwie b. Dzielnicy Pruskiej. Na tym stanowisku przyczynił się do zabezpieczenia podstaw materialnych nowo tworzonego Uniwersytetu Poznańskiego (nazywanego w tym okresie Wszechnicą Piastowską) przez nadanie decyzją Naczelnej Rady Ludowej na własność Uniwersytetowi gmachów działających tu poprzednio pruskich instytucji naukowych (gmachów Reichsuniversität Posen, gmachów klinik, bibliotek i muzeów), a także licznych okazałych gmachów rządowych. Nadania te były uzupełniane licznymi darowiznami obywateli ziemskich na rzecz Uniwersytetu (dla przyszłego Wydziału Rolno-Leśnego). W wyniku tych wysiłków Uniwersytet Poznański zgromadził duży majątek i stąd należał do najlepiej wyposażonych w bazę materialną uniwersytetów polskich w odrodzonej Rzeczypospolitej. Marcin Nadobnik był współorganizatorem nowo powstającego Uniwersytetu Poznańskiego nie tylko w zakresie tworzenia jego bazy materialnej, lecz również Wydziału Prawa przekształconego później w Wydział Prawno-Ekonomiczny.

W roku 1920 habilitował się na Uniwersytecie im. Jana Kazimierza we Lwowie. Na tej podstawie powołano go na stanowisko profesora nadzwyczajnego Uniwersytetu Poznańskiego kierownika pierwszej w tym środowisku Katedry Statystyki. Należał do grupy trzech profesorów – rodowitych Wielkopolan (Marcin Nadobnik, Romuald Paczkowski, Bronisław Stelmachowski), którzy zabiegali o utworzenie tego Wydziału, pokonując liczne trudności kadrowe i programowe. Dzięki ich wysiłkom Wydział ten zasilili profesorowie Uniwersytetów: Jagiellońskiego oraz Jana Kazimierza we Lwowie.

Profesor Marcin Nadobnik brał czynny udział w życiu organizacyjnym Uniwersytetu. Pełnił funkcje prodziekana i dziekana Wydziału Prawno-Ekonomicznego, był delegatem tegoż Wydziału do senatu. W latach 1923 – 1925 był redaktorem działu ekonomicznego kwartalnika „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny". W następnych latach aktywność swą przejawiał w Towarzystwie Ekonomistów i Statystyków Polskich, będąc prezesem Oddziału Poznańskiego Polskiego Towarzystwa Statystycznego oraz długoletnim członkiem Rady tegoż Towarzystwa w Warszawie. Ponadto był aktywnym członkiem Komisji Nauk Społecznych Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk.

Od chwili utworzenia w roku 1926 Wyższej Szkoły Handlowej (przekształconej w roku 1938 w Akademię Handlową) wykładał w tej Uczelni statystykę. Należał do siedmiu profesorów, którzy już w roku 1926 prowadzili wykłady w WSH. Profesor Marcin Nadobnik, obok prof. Antoniego Peretiatkowicza i prof. Edwarda Taylora, należał do tych, którzy najdłużej pracowali w tej Uczelni i byli jej wierni aż do chwili przeniesienia ich w stan spoczynku. Profesor przez cały czas wykładał statystykę i prowadził seminarium dyplomowe.

W czasie okupacji niemieckiej został w roku 1940 wysiedlony z Poznania do Generalnego Gubernatorstwa. Zamieszkał w Warszawie, gdzie objął stanowisko kierownika Biura Statystycznego Ubezpieczalni Społecznej. Prowadził jednocześnie wykłady na tajnym Uniwersytecie Ziem Zachodnich i prace badawcze na zlecenie Delegatury Rządu na Kraj dotyczące organizacji i zagospodarowania Ziem Zachodnich i Północnych po wojnie. Po powstaniu warszawskim został wywieziony do obozu w Pruszkowie. Po wyjściu z niego pracował w Ubezpieczalni Społecznej w Miechowie.

Po zakończeniu działań wojennych na terenie Wielkopolski, w marcu roku 1945 wrócił do Poznania. Objął ponownie kierownictwo Katedry Statystyki na Uniwersytecie Poznańskim oraz podjął zajęcia dydaktyczne w Akademii Handlowej. W kwietniu 1945 roku powierzono Mu funkcję prezesa Kuratorium, które było organem Fundacji Akademii Handlowej. Był nim do końca 1948 roku, a następnie aż do czasu upaństwowienia Uczelni pozostał członkiem wspomnianego Kuratorium. W roku 1946 otrzymał nominację na profesora zwyczajnego.

Okres powojenny charakteryzował się poważnym ożywieniem działalności seminarium statystycznego na UP. Zaowocowała ona licznymi doktoratami, wspierając kadrowo zespół pracowników Katedry Statystyki Uniwersytetu (Stanisław Waszak, Tadeusz Puchalski), lecz nade wszystko Akademii Handlowej (Stanisław Smoliński, Ludwik Jankowiak, Lesław Siejak, Leon Gattner oraz uczestnicy seminarium ekonomicznego prof. Edwarda Taylora: Seweryn Kruszczyński i Janusz Wierzbicki, którzy przenieśli się na seminarium statystyczne z chwilą jego likwidacji (1949) i przymusowego przeniesienia w stan spoczynku prof. Edwarda Taylora. Praktycznie wszyscy powojenni doktorzy Profesora tworzyli nie tylko trzon poznańskiej statystyki, ale również i trzon wielu dyscyplin ekonomicznych, pielęgnowanych i intensywnie rozwijanych w Wyższej Szkole Ekonomicznej. Po reorganizacji szkolnictwa wyższego w roku 1950. WSE stała się głównym ośrodkiem kształcenia oraz pracy naukowo-badawczej w dziedzinie nauk społeczno-ekonomicznych. Szybki rozwój tej Uczelni, jaki następował w okresie powojennym nie byłby możliwy bez niezwykle

życzliwego i konstruktywnego wsparcia rozwoju własnej kadry naukowej przez prof. Marcina Nadobnika. Pracując jednocześnie w obu uczelniach poznańskich, nigdy nie przekładał – jak to się zdarzało u pracowników nauki – interesów jednej uczelni nad interesami drugiej. Obowiązki swoje spełniał z tą samą sumiennością i odpowiedzialnością.

W roku 1950 Profesor zorganizował wespół z najbardziej cenionym przez Niego uczniem, dr. Stanisławem Waszakiem, pierwszą w Wyższej Szkole Ekonomicznej Katedrę Statystyki. W początkowej fazie w skład tej Katedry, obok Stanisława Waszaka, wchodzili dwaj dalsi uczniowie Profesora: Stanisław Smoliński i Ludwik Jankowiak oraz zespół asystentów: Stanisław Borowski, Maria Gacek (później Borna), Jerzy Liczkowski, Stanisław Wolny i Stanisław Wierzchosławski. Z uwagi na szczupłość kadry samodzielnych pracowników nauki, stan kadrowy został w dalszej fazie działalności katedry znacznie odchudzony. W roku 1952 odszedł Ludwik Jankowiak, by objąć Katedrę Finansów Publicznych. Te same potrzeby dalszego rozwoju Uczelni spowodowały odejście Stanisława Smolińskiego. W roku 1958 został on kierownikiem nowo utworzonej Katedry Ekonomiki Przemysłu. Wskutek różnych okoliczności Profesorowi nie było dane długo kierować Katedrą Statystyki. W połowie roku 1951 kierownictwo jej powierzono Stanisławowi Waszakowi, będącego wówczas zastępcą profesora.

Jakkolwiek Profesor z wykształcenia był statystykiem, to jako przedmiot swoich badań przyjął zjawiska i procesy demograficzne. Naukę statystyki traktował jako zbiór wiadomości liczbowych, charakteryzujących poszczególne zbiorowości statystyczne, bądź zbiór zbiorowości statystycznych, opisujących określone zagadnienie. Opis tych zbiorowości następuje w formie prawidłowości statystycznych. W tym ujęciu koncepcja tej dyscypliny nawiązywała do ukształtowanej historycznie statystyki opisowej „państwoznawców", wykładanej z początkiem XX w. na wydziałach prawa uniwersytetów niemieckich i austriackich jako zbiór liczbowych wiadomości o ustroju i funkcjonowaniu państwa, będącej wówczas niezbędnym składnikiem wykształcenia prawno-administracyjnego. Statystyka jako metodyka badania liczbowego zbiorowości statystycznych była traktowana początkowo przez Profesora w sposób drugoplanowy, zwłaszcza że w ówczesnym systemie kształcenia nie wywoływała ona szerszego zainteresowania. Podstawowe metody opisu zbiorowości statystycznych zawarł Profesor w pierwszym podręczniku statystyki (*Statystyka teoretyczna*. Poznań: 1929). Była ona natomiast przedmiotem szerszych zainteresowań na seminarium statystycznym, na którym poszczególne metody obserwacji i analizy były traktowane w sposób monograficzny. Do roku 1950 program nauczania statystyki w WSH – AH nie różnił się istotnie od

programu uniwersyteckiego. W roku 1950 nauczanie statystyki uległo gruntownej modernizacji. Problematyka opisu statystycznego zjawisk społeczno-ekonomicznych została przesunięta do dyscyplin szczegółowych. Natomiast w zajęciach ze statystyki główny akcent położono na narzędzia poznawcze i ich aplikację, co wiązało się z rozbudowaniem zajęć proseminaryjnych (ćwiczeń) tej dyscypliny.

Przedmiotem zainteresowań badawczych prof. Marcina Nadobnika były głównie zagadnienia ludnościowe. W okresie Jego „banicji", spowodowanej nie ukrywaną patriotyczną postawą, w której wyniku był zmuszony opuścić Wielkopolskę (1909 - 1919), badaniami swymi obejmował zagadnienia demograficzne i stosunki społeczno-ekonomiczne i kulturowe ziem polskich zaboru austriackiego, tzw. Galicji. W okresie międzywojennym uwagę swą skupił wyłącznie na zagadnieniach demograficznych kraju, ziem zachodnich, a zwłaszcza regionu Wielkopolski. Żywo interesował się problemem ludności niemieckiej, w szczególności problematyką kolonizacji niemieckiej na ziemiach polskich w latach 1772 - 1918, przeobrażeniami struktur demograficznych i społeczno-zawodowych ludności niemieckiej na ziemiach zachodnich w okresie międzywojennym, ich rozmieszczeniem i migracjami.

Niezwykle cenne z punktu widzenia ogólnego bilansu ludnościowego kraju są Jego studia nad procesem wyludniania się wsi Wielkopolskiej w kontekście innych regionów kraju. Swych rezultatów badawczych nie ujął jednak w tym okresie w postaci prac zwartych, ograniczając się do obszernych przyczynków i rozpraw publikowanych w formie artykułów. Ogłosił również kilkadziesiąt recenzji i drobnych opracowań, publikowanych głównie w „Ruchu Prawniczym, Ekonomicznym i Socjologicznym", „Przeglądzie Administracji", „Strażnicy Zachodniej" i „Miesięczniku Statystycznym". Zainteresowania badawcze Profesora demografią nie pozostały bez wpływu na badania jego uczniów, którzy włączyli się bezpośrednio (poprzez dziedziny pokrewne) do tej problematyki badawczej, która wywarła swoiste piętno na specjalizacji poznańskiego środowiska naukowego.

W okresie po II wojnie osłabła znacznie działalność badawcza Profesora. Całą energię skupił na pracy organizacyjno-pedagogicznej. Prowadzone przez Niego seminarium statystyczne, obejmujące swym zakresem zarówno opracowania magisterskie, jak i doktorskie, obok zagadnień metodologicznych z zakresu statystyki, zajmowało się przede wszystkim zagadnieniami demograficznymi oraz aplikacjami metod statystycznych w życiu społeczno-ekonomicznym kraju. Wychował zarówno wielu wybitnych praktyków, jak i pracowników naukowych.

Profesor położył wielkie zasługi w rozwój poznańskiego środowiska naukowego. Można je rozpatrywać w różnych płaszczyznach. Pierwszą

z nich jest niewątpliwie wkład w rozwój organizacyjny Uniwersytetu i naszej Uczelni. W tych dwóch uczelniach przyczynił się do powstania katedr statystyki, ich kadrowego rozwoju, a nade wszystko do inspiracji badań demograficznych, które stały się w okresie późniejszym jednym z ważniejszych kierunków badań w poznańskim środowisku naukowym, liczącym się w skali kraju. Nie można pominąć wkładu Profesora w kształcenie i rozwój naukowy kadry WSE i upowszechnienie metod statystycznych prowadzonych przez nich badań w dziedzinie zjawisk społeczno-ekonomicznych.

Profesor w okresie swej działalności na obu uczelniach nie stworzył własnej szkoły naukowej. Wiązało się to ze swoistością reprezentowanej przez Niego dziedziny nauki, wymagającej stworzenia warunków instytucjonalnych, które pozwalałyby rozwinąć odpowiednią infrastrukturę naukową, umożliwiającą prowadzenie własnych badań empirycznych. Infrastruktura ta, obok przygotowania czynnika ludzkiego w postaci kwalifikowanej kadry, wymagała odpowiedniego wyposażenia w technikę statystyczną. Obie uczelnie znajdowały się natomiast w okresie międzywojennym in statu nascendi. Stworzył niewątpliwie warunki instytucjonalne dla rozwoju dwóch dyscyplin: statystyki i demografii oraz wstępne elementy infrastruktury od strony warunków kadrowych. Swą działalnością zapoczątkował rozwój tradycji empirycznych badań naukowych w dziedzinie zjawisk demograficznych i społeczno-ekonomicznych w środowisku poznańskim.

Był człowiekiem o silnej osobowości, ukształtowanej w wielodzietnej rodzinie rolniczej, gdzie w trudnych warunkach życiowych wykształciły się nieomal wszystkie pozytywne cechy charakteru Wielkopolanina, jak: pracowitość, sumienność i rzetelność w spełnianiu obowiązków, wyniesione z domu nasyconego głęboką religijnością i patriotyzmem, nastawionego na pracę organiczną, w którym dobro wspólne przedkładano nad korzyści jednostki.

Prostolinijność postępowania jednała Mu wielki szacunek i zaufanie; cieszył się powszechnie wysokim autorytetem etyczno-moralnym. W bezpośrednich kontaktach był niezwykle prosty, skromny, nie wynoszący się ponad otoczenie, życzliwy. Życzliwość ta nazbyt często była nadużywana przez pracowników i studentów.

Postać dobrotliwego, pogodnego starszego pana, którego życzliwe oczy patrzyły na współkolegów i studentów, nie określała rozmiarów tragedii i zawodu wewnętrznego przeżywanego przez Profesora. Z racji swego pochodzenia zawsze sympatyzował z ruchem chłopskim, w nim upatrywał siłę państwa i jego rozwój. W tej atmosferze wychował swego syna Kazimierza, absolwenta Wydziału Prawno-Ekonomicznego UP, któ-

ry, będąc członkiem ruchu ludowego (PSL), pełnił po wyzwoleniu Poznania w roku 1945 funkcję pierwszego wiceprezydenta miasta, a następnie wiceprzewodniczącego Wojewódzkiej Rady Narodowej. Jednakże w roku 1948 został aresztowany i w wyniku upozorowanego procesu sądowego skazany na 16 lat więzienia. Fakt ten położył się głębokim cieniem na nieposzlakowanej osobie Profesora i Jego karierze naukowej.

Gdy z okazji przygotowywanego na przełomie czerwca i lipca 1951 roku I Kongresu Nauki Polskiej odbyła się w maju 1951 roku w WSE okolicznościowa konferencja środowiskowa, mająca na celu analizę i ocenę stanu nauki polskiej, prof. Marcinowi Nadobnikowi – podobnie jak i profesorom Janowi Zdzitowieckiemu i Stefanowi Rosińskiemu – postawiono zarzut braku klasowego ujęcia treści prowadzonych wykładów. Zabiegi, których celem była deprecjacja Jego osoby, przerodziły się w publiczną owację na stojąco uczestników konferencji. Tej właśnie okoliczności przypisać należy, iż w połowie roku 1951 kierownictwo katedry przekazał swemu uczniowi Stanisławowi Waszakowi. Zrezygnował jednocześnie z prowadzenia wykładów ze statystyki i podjął się wykładów monograficznych z języka niemieckiego, które prowadził aż do chwili zgonu.

Bezpodstawnym i bezzasadnym aresztowaniem syna Kazimierza i osadzeniem go w więzieniu (zrehabilitowano go po roku 1956, zmarł wkrótce wskutek wyniszczonego stanu zdrowia), Profesor był głęboko wstrząśnięty. Nie skarżył się z tego tytułu nikomu z otoczenia, pozostając nadal pogodnym i życzliwym dla każdego. Po ostatnim widzeniu z synem w więzieniu w Rawiczu, dostał wylewu do mózgu i umarł nagle 31 grudnia 1953 roku na ulicy Poznania. Został pochowany w rodzinnym Wielichowie. Na spoczynek wieczny odprowadzili Go tylko: wierny uczeń Stanisław Waszak wraz ze skromną delegacją Katedry Statystyki oraz dwaj przyjaciele z WSE. Liczne powózki, które wyjechały na stację kolejową w Rakoniewicach, by przewieźć członków Senatu obu poznańskich uczelni wróciły do Wielichowa puste, gdyż złowrogi „cień reakcji" kładł się na osobie Profesora do samego końca. Ktoś z uczestników tej ostatniej drogi Profesora słusznie zauważył „To był człowiek wielkiego wymiaru, żył cicho i skromnie, ...cicho i skromnie odszedł". Wielkość Jego ducha i owoców pracy ocenią kiedyś potomni.

Stanisław Wierzchosławski

Stanisław Nowakowski
1888 – 1938

Dnia 10 marca 1938 roku zmarł profesor zwyczajny dr Stanisław Nowakowski twórca szkoły geografii gospodarczej, jeden z największych polskich geografów okresu międzywojennego, kierownik Katedry Geografii Gospodarczej na Uniwersytecie Poznańskim i w Wyższej Szkole Handlowej w Poznaniu.
Urodził się w roku 1888 w Sosnówce w pobliżu Kamieńca Podolskiego. Do gimnazjum uczęszczał najpierw w Kamieńcu, a potem Saratowie, gdzie je ukończył w roku 1907. W tymże roku wstąpił do Kijowskiego Instytutu Handlowego, studiując nauki ekonomiczne i handlowe, zwłaszcza geografię ekonomiczną pod kierunkiem prof. Mikrofana W. Downar-Zapolskiego. Dzięki wybitnym zdolnościom i wyjątkowej pracowitości został wysłany przez ten Instytut, jeszcze przed ukończeniem studiów, w podróż naukową na Daleki Wschód i do Japonii celem zapoznania się ze stanem rolnictwa krajów wschodnio-azjatyckich i zbadania możliwości nawiązania bliższych stosunków gospodarczych Rosji z Japonią. Rezultatem tej podróży była praca: *Rolnictwo współczesnej Japonii*, napisana po rosyjsku i wydana przez Instytut Handlowy w Kijowie w roku 1913. Na podstawie tej pracy został czynnym członkiem Naukowego Towarzystwa Ekonomicznego w Kijowie.

W tymże roku udał się ponownie do Japonii dla zbadania pewnych zagadnień ekonomicznych, związanych z otwarciem Kanału Panamskiego. Zebrawszy ogromny materiał naukowy, napisał obszerne dzieło: *Kanał Panamski i jego znaczenie światowe*, wydane w Kijowie w roku 1915. Przeprowadzając w tym dziele analizę wpływów i zmian, jakie ten kanał spowoduje w przyszłym układzie stosunków ekonomicznych i politycznych na Pacyfiku, niezwykle trafnie przewidział narastanie konfliktów pomiędzy Rosją, Stanami Zjednoczonymi i Japonią w walce o supremację na Pacyfiku i wpływy w Chinach. Wkrótce potem odbył trzecią podróż do Japonii i na Formozę, gdzie miał przeprowadzić – z polecenia Towarzystwa Antropologicznego w Piotrogradzie – specjalne badania antropogeograficzne.

W roku 1917 został profesorem nadzwyczajnym geografii gospodarczej w Kijowskim Instytucie Handlowym. Na stanowisku tym pozostawał zaledwie kilka miesięcy, musiał bowiem z polecenia rządu Aleksandra F. Kiereńskiego udać się po raz czwarty do Japonii. Zaskoczony przewrotem bolszewickim, do Rosji więcej nie powrócił, lecz wyjechał do Ameryki i osiedlił się na stałe w Chicago. Pierwszy, rosyjski okres działalności naukowej Zmarłego kończy Jego obszerna praca: *Japonia a Rosja*, wydana w roku 1918 w Tokio.

Znalazłszy się w Ameryce, prof. Stanisław Nowakowski uzupełnił swoje studia geograficzne pod kierunkiem takich wybitnych geografów, jak Salisbury, Barrows, Gregory i Huntington. Dzięki wielu mniejszym pracom naukowym, ogłoszonych w języku angielskim, został mianowany profesorem geografii w Clark University w Worcester. Otrzymawszy misję naukową zbadania pod względem geograficzno-gospodarczym krajów słowiańskich, przybył do Polski w roku 1922. Nawiązał kontakt z Uniwersytetem Poznańskim. W czasie swego pierwszego pobytu w Polsce, zebrał niezmiernie bogatą literaturę do historii geografii w Polsce, którą wywiózł do Stanów Zjednoczonych, gdzie Mu posłużyła do urządzenia pierwszej polskiej wystawy geograficznej.

W roku 1923 przybył po raz drugi do Polski z amerykańską misją rządową prof. Mikela. Wówczas to postanowił osiedlić się na stałe w Poznaniu, gdzie uzyskał katedrę Geografii Gospodarczej na Uniwersytecie Poznańskim. Został także kierownikiem Katedry Geografii Gospodarczej w Wyższej Szkole Handlowej od chwili jej uruchomienia w roku 1926. Wykładał w tej Uczelni geografię handlową Polski i świata. Prowadził również wykłady z esperanto. Ponadto był stałym reprezentantem Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w tejże Uczelni oraz członkiem Kuratorium - organu Fundacji WSH.

Działalność naukową w Polsce rozpoczął wykładami uniwersyteckimi i napisaniem ciekawej rozprawy: *Do kogo świat należy?* Następnie przystąpił do opracowania wielkiego dzieła regionalnego: *Geografia gospodarcza Polski Zachodniej*, które wydał w dwóch olbrzymich tomach w latach 1929 - 1930. Równie bogato wyposażonego w mapy, wykresy i wspaniałe ilustracje dzieła regionalnego z zakresu geografii gospodarczej nie posiada żadna inna dzielnica Polski. W podobny sposób zamierzał prof. Stanisław Nowakowski opracować monografie wszystkich innych województw, zniechęcony jednakże nieprzezwyciężonymi trudnościami wydawniczymi, porzucił badania regionalne i zwrócił się ku zagadnieniom teoretycznym.

Pierwszą z tego zakresu była jego rozprawa: *Marksizm a geografia gospodarcza* („Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny", 1928). Myśli tam

zawarte rozwinął później w swym największym teoretycznym dziele: *Geografia jako nauka*, ogłoszonym w latach 1934 - 1935 w wydawnictwie: Wielka Geografia Powszechna. W dziele tym uzasadnił, iż geografia jako nauka całkowicie samodzielna i twórcza może się rozwijać tylko na podłożu filozofii materialistycznej, a jej cele i zadania określa najpełniej materializm dziejowy Marksa. Krytyka polska o dziele tym nie wyraziła swej opinii, choć wywołało ono za granicą - zwłaszcza w Rosji i Francji - znaczne zainteresowanie, wyrażające się w gotowości dokonania przekładu na język rosyjski i francuski. Zawarte w dziele rewolucyjne poglądy stały się przyczyną izolacji naukowej i źródłem wielu przykrości osobistych jego Autora.

We wspomnianym wydawnictwie ukazało się również ostatnie wielkie Jego dzieło: *Geografia ZSRR*, do którego zebrał materiał w czasie podróży do Rosji Sowieckiej w lecie 1934 roku. Dzieło to wzbogaciło naszą naukę geografii. Równie pięknego i wyczerpującego dzieła o ZSRR nie było w literaturze światowej do połowy lat pięćdziesiątych.

W ostatnich tygodniach swego życia prof. Stanisław Nowakowski pracował nad niezwykle ciekawym i aktualnym zagadnieniem walki narodów o kolonie i surowce. W odniesieniu do polskich usiłowań pozyskania terenów kolonialnych, ustosunkował się raczej sceptycznie twierdząc, że nie polepszyłoby to w niczym naszych trudności gospodarczych, które widział w wadliwościach i sprzecznościach współczesnego ustroju kapitalistycznego, a nie w braku surowców i terenów.

Pozostawił bardzo bogaty i cenny dorobek piśmienniczy w postaci 36 poważnych prac w języku angielskim, polskim i rosyjskim. Współpracował z „Ruchem Prawniczym, Ekonomicznym i Socjologicznym". Z wydawnictwem tym łączyły prof. Stanisława Nowakowskiego serdeczne więzy niemal od początku objęcia przez Niego katedry w Poznaniu. Od 1925 do 1927 roku był kierownikiem działu ekonomicznego tego czasopisma, a do roku 1931 współredagował ten dział łącznie z prof. Edwardem Taylorem i prof. Stefanem Zaleskim.

Jako człowiek prof. Stanisław Nowakowski był niezwykle uczynny, odznaczał się wyjątkową dobrocią i szlachetnością charakteru. Zaznawszy w młodości niedostatku, był szczególnie wrażliwy na nędzę ludzką, a zwłaszcza na troski materialne młodzieży studiującej, która znajdowała u Niego zawsze pomoc i opiekę. Udzielał się w Związku Niezależnej Młodzieży Socjalistycznej „Życie". Był członkiem Polskiego Związku Myśli Wolnej i prelegentem Towarzystwa Uniwersytetów Robotniczych.

Umarł, mając zaledwie 50 lat. Bezpośrednią przyczyną śmierci był skrzep, który powstał po operacji komór Highmora. W obawie przed manifestacją polityczną na pogrzebie, starostwo grodzkie zabroniło urządza-

nia pogrzebu w niedzielę i wyznaczyło go na dzień roboczy i to na godziny południowe, ażeby świat pracy nie mógł w nim wziąć udziału. Pomimo to pogrzeb zamienił się w wielką manifestację. Studenci na zmianę z robotnikami fabrycznymi ciągnęli karawan sprzed auli uniwersyteckiej na odległy Cmentarz Ewangelicki na Górczynie, oddając Zmarłemu ostatnią posługę i hołd.

Florian Barciński
Hanna Maciejewska

Stefan Ochociński
1922 - 1996

Dnia 22 lutego 1996 roku zmarł nagle profesor nadzwyczajny dr hab. Stefan Ochociński, długoletni kierownik Zakładu Bankowości, wybitny znawca problematyki banków spółdzielczych, niestrudzony propagator idei wielkopolskiego systemu spółdzielczego, zamiłowany nauczyciel akademicki, przez ponad czterdzieści lat związany z Uczelnią.

Urodził się 27 sierpnia 1922 roku w Kłecku jako syn Wojciecha i Teofilii z domu Kuśnierkiewicz. Był jednym z siedmiorga dzieci. Warunki były szczególnie trudne, gdyż matka bardzo wcześnie je osierociła. Ojciec, będąc listonoszem, przejął na siebie cały trud wychowania dzieci i utrzymania rodziny. Byli wszyscy razem, ucząc się zarówno samodzielności, solidarności, jak i opiekuńczości.

Szkołę powszechną ukończył w Gnieźnie w roku 1936, a następnie uczęszczał tamże do Gimnazjum Kupieckiego. Wojna przerwała naukę. Świadectwo dojrzałości uzyskał w roku 1946 w Liceum Handlowym w Gnieźnie. W tymże roku podjął studia na Akademii Handlowej w Poznaniu. W roku 1950 otrzymał stopień magistra nauk ekonomiczno-handlowych. Stopień doktora nauk ekonomicznych uzyskał w październiku 1962 roku na Wydziale Ogólnoekonomicznym Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Poznaniu na podstawie pracy pt. *Istota, organizacja i gospodarka spółdzielni wielkopolskiego systemu spółdzielczości kredytowej do 1918 roku*. Temat pracy otrzymał od prof. Edwarda Taylora, będąc uczestnikiem Jego seminarium teoretyczno-ekonomicznego dla zaawansowanych (seminarium to uruchomił Profesor w roku 1956 na Wydziale Prawa Uniwersytetu Poznańskiego i prowadził je do końca roku 1960). Promotorem został prof. Zbigniew Zakrzewski. Praca ta w zmodyfikowanej wersji została opublikowana pt. *Podstawy i zasady wielkopolskiej spółdzielczości kredytowej do roku 1918*. Poznań: PTE, 1965. Habilitował się w roku 1984 w Akademii Ekonomicznej w Poznaniu na podstawie rozprawy pt. *Podstawy i zasady spółdzielczości kredytowej w Polsce Ludowej (w świetle doświadczeń wielkopol-*

skiego systemu spółdzielczego). Poznań: Wyd. AE, 1984. Tytuł profesora nadzwyczajnego uzyskał w roku 1988.

Stefan Ochociński bardzo wcześnie rozpoczął pracę. Na początku września 1939 roku został zatrzymany przez Wehrmacht i osadzony w obozie dla zakładników w Inowrocławiu. Po zwolnieniu z obozu został skierowany do przymusowej ciężkiej pracy nadzorowanej przez gestapo. Po nieszczęśliwym wypadku w czasie pracy gestapo przekazało Go do pomocniczych prac bieżących w Ubezpieczalni Społecznej w Gnieźnie, gdzie pracował do 20 stycznia 1945 roku, do czasu wyzwolenia miasta. Z chwilą wyzwolenia podjął pracę w Zarządzie Miejskim w Gnieźnie. W latach 1947 - 1948 pełnił funkcję zastępcy przewodniczącego Komisji Notowań Cen wydzielonego miasta Gniezna. Pociągała Go praca nauczycielska. Od września 1948 roku do końca sierpnia 1953 roku był nauczycielem przedmiotów ekonomicznych w Technikum Handlowym w Gnieźnie (w szkole, której był uczniem). Po uzyskaniu w roku 1950 dyplomu nauczyciela szkół zawodowych wszystkich stopni pełnił dodatkowo funkcję przewodniczącego zespołu metodycznego dla przedmiotów ekonomiczno-handlowych. Brał także czynny udział w pracach programowych Centralnego Urzędu Szkolenia Zawodowego.

Od września 1953 roku podjął pracę jako asystent w Katedrze Finansów i Kredytu w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu. Odtąd pozostał wierny tej Uczelni do ostatnich chwil swojego życia. Przechodził kolejno wszystkie stanowiska nauczyciela akademickiego.

Profesor Stefan Ochociński włączył się w nurt pracy organizacyjnej Uczelni. W latach 1969/70 - 1971/72 był prodziekanem ds. studiów zaocznych. Po zmianach organizacyjnych Uczelni pełnił w okresie 1972/73 - 1973/74 funkcję dyrektora Międzywydziałowych Studiów dla Pracujących. Po śmierci prof. Zygmunta Szymczaka w roku 1976 przejął kierownictwo Zakładu Bankowości. Pełnił tę funkcję do czasu przejścia na emeryturę w roku 1992. Ponadto był członkiem wielu komisji wydziałowych i senackich. Brał także udział w pracy społecznej i organizacyjnej poza Uczelnią. Od roku 1969 aż do ostatnich swoich dni był przewodniczącym Pracowniczej Kasy Zapomogowo-Pożyczkowej przy AE w Poznaniu. Współpracował z Naczelną Radą Spółdzielczą. W latach 1969 - 1973 był członkiem Komisji Planu Gospodarczego, Budżetu i Finansów Wojewódzkiej Rady Narodowej w Poznaniu. Od roku 1958 należał do Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego w Poznaniu, rozwijając ożywioną działalność odczytową i dydaktyczną. W roku 1967 został powołany na członka Komisji Nauk Ekonomicznych Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk.

Głównym przedmiotem Jego badań naukowych była spółdzielczość kredytowa. Opublikował z tej dziedziny kilkadziesiąt prac, a wśród nich

trzy książki własnego autorstwa. Poza już wymienionymi dwiema trzecią była praca: *Formy i zasady spółdzielczych i komunalnych instytucji kredytowych w Polsce*. Poznań: Wyd. AE, 1990. Był współautorem kilku książek, mając w nich znaczący udział. Zainteresowanie problematyką spółdzielczości kredytowej zapoczątkowały badania objęte rozprawą doktorską. Jego dorobek jest bardzo cenny.

W trakcie wieloletnich badań opartych także na materiałach archiwalnych stwierdził, że do roku 1949 roku istniały i rozwijały się w Polsce niejednorodne formy bankowości spółdzielczej. Zasady, metody i formy organizacyjne jednolitego wielkopolskiego systemu spółdzielczości kredytowej, ukształtowane na przełomie XIX i XX wieku, stanowią oryginalny wkład do teorii i praktyki polskiego i ogólnego ruchu spółdzielczego. Ukształtowane wówczas banki ludowe odgrywały doniosłą rolę w udostępnieniu kredytu bankowego jednostkom słabym pod względem wyposażenia kapitałowego.

Profesor Stefan Ochociński udowodnił, że charakteryzujący się pewnymi odrębnościami wielkopolski system spółdzielczy promieniował z Poznania na Wielkopolskę, Pomorze, Śląsk, Warmię i Mazury, a częściowo także na główne ośrodki emigracji polskiej. W okresie dwudziestolecia międzywojennego zapoczątkowano ekspansję tego systemu na wszystkie ziemie Polski. Jednolity i finansowo silny wielkopolski system spółdzielczości kredytowej, oparty w zasadzie na samopomocy finansowej, stanowił także podstawę do zapoczątkowania rozwoju spółdzielni specjalnych, a więc parcelacyjnych, spożywców i innych. Z badań wynikało, że system wielkopolski stanowi przykład umiejętnego wykorzystania metody spółdzielczej dla organizacji drobnego kredytu, obrotu ziemią, zaopatrzenia i skupu produktów rolnych. Z badań wynikało także, że dzięki spółdzielczości można udostępnić jednostkom gospodarczo słabym ułatwienia, z których bezpośrednio korzystają wielkie przedsiębiorstwa.

W swych badaniach stwierdził również, że w okresie gospodarki scentralizowanej w trakcie przemian strukturalnych spółdzielczości wprowadzono do praktyki błędy biurokratycznego centralizmu. Ograniczały one stosowanie spółdzielczych zasad gospodarczych i finansowych, utrudniając urzeczywistnienie programowych zadań bankowych i społeczno-gospodarczych. Miało to swoje odbicie w wewnętrznej sytuacji finansowej spółdzielni kredytowych, stanowiącej pośredni wyraz pobudzania lub też hamowania inicjatywy i rozwoju indywidualnego rolnictwa i rzemiosła.

Profesor Stefan Ochociński opowiadał się za wykorzystaniem zasad wielkopolskiego systemu spółdzielczego w trakcie restrukturyzacji gospodarki polskiej w latach dziewięćdziesiątych. Uważał również za wskazane

włączenie samorządu terytorialnego do krótko i długoterminowego kredytowania kojarzącego interes ogólny z interesem lokalnych społeczności. Proponował też, aby samorząd terytorialny podjął działalność założycielską komunalnych kas oszczędności i instytucji długoterminowego kredytu hipotecznego. Jako wybitny znawca problematyki spółdzielczości kredytowej był wielokrotnie zapraszany do wygłaszania odczytów na sesjach naukowych oraz konferencjach naukowych krajowych i międzynarodowych. Opiniował też projekty ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych z dnia 22 kwietnia 1994 roku. Będąc cenionym ekspertem, na życzenie władz ustawodawczych sporządzał ekspertyzy. Kierował też badaniami zespołowymi dotyczącymi spółdzielczości kredytowej. Był niezależny w przekonaniach, rzetelny w swoich badaniach i wymagający tego samego od uczestników badań.

Profesor Stefan Ochociński był nauczycielem akademickim, który dużą wagę przywiązywał do nauczania. Był zamiłowanym pedagogiem. Rozumiał młodzież akademicką, był jej życzliwy, ale stawiał wysokie wymagania i umiejętnie inspirował do samodzielnego efektywnego studiowania. Prowadził seminarium z bankowości. Wypromował stu kilkudziesięciu magistrów, część z nich zajmuje odpowiedzialne stanowiska w bankowości. Prowadził wykłady z przedmiotów objętych zarówno specjalnością finanse, jak i bankowości.

Za swoje osiągnięcia w pracy dydaktyczno-wychowawczej i w dziedzinie badań naukowych otrzymał wielokrotnie nagrody ministra. Był także laureatem nagrody Naczelnej Rady Spółdzielczej za najlepszą pracę w dziedzinie spółdzielczości. Został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski oraz Medalem Edukacji Narodowej. Otrzymał również wiele odznak regionalnych oraz Medal za Zasługi dla Akademii Ekonomicznej w Poznaniu.

W pamięci tych, którzy Go znali, z którymi współpracował i którymi kierował pozostał jako osoba bliska, wzbudzająca szacunek ze względu na swą wielkoduszną prawość, ogromną serdeczność i życzliwą wyrozumiałość. Z natury impulsywny potrafił przeprosić, gdy mimo woli zdarzyło Mu się zrobić przykrość. Był wrażliwy na kłopoty współpracowników. Starał się zawsze pomóc. Troskliwa opiekuńczość była Jego dominującą cechą.

Zenobia Knakiewicz
Jerzy Wolniak

Bolesław Henryk Olszewicz
1893 - 1972

Zmarły w roku 1972 we Wrocławiu profesor zwyczajny dr Bolesław Henryk Olszewicz był zasłużonym organizatorem i pierwszym kierownikiem Biblioteki WSH w Poznaniu, cenionym i zamiłowanym kartografem, historykiem, bibliografem, bibliotekarzem i wykładowcą.
Urodził się 5 stycznia 1893 roku w Warszawie, tam też uczęszczał do gimnazjum, a po strajku szkolnym w Królestwie kontynuował naukę w Lozannie i Genewie. Studia wyższe odbył w latach 1910 - 1913. Studiował historię i geografię w Paryżu na Sorbonie i w École des Sciences Politiques. Otrzymawszy stypendium Funduszu Kultury Narodowej, przebywał w Paryżu i tam przygotował pracę doktorską pt. *La prétendue découverte de l'Amérique en 1476*, lecz jej nie obronił z powodu nieprzedłużenia stypendium. Stopień naukowy doktora uzyskał w roku 1933 na Uniwersytecie Poznańskim, tamże habilitował się w roku 1935 z historii geografii. Rok później habilitował się dodatkowo z geografii politycznej na Uniwersytecie Warszawskim. W roku 1945 został profesorem nadzwyczajnym, a w roku 1958 uzyskał tytuł profesora zwyczajnego.

Pracę zawodową rozpoczął jako bibliograf w Bibliotece Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego w Warszawie. Ponadto w latach 1918 - 1925 działał społecznie w Towarzystwie Miłośników Historii i w Polskim Towarzystwie Geograficznym - jako członek Zarządu. Uczestniczył w wojnie polsko-bolszewickiej. Na zlecenie Ministerstwa Spraw Wojskowych przeprowadzał badania nad kartografią wojskową w Centralnej Bibliotece Wojskowej. Jako specjalista historii geografii współpracował w charakterze eksperta ds. zbiorów kartograficznych w pracach Delegacji Rzeczpospolitej Polskiej w Mieszanej Komisji Rewindykacyjnej w rokowaniach z Radziecką Komisją Federacji Rosyjskiej.

Na lata 1926 - 1931 przypadła Jego działalność w Bibliotece WSH w Poznaniu, która została utworzona równocześnie z powołaniem tej Uczelni

w roku 1926. Zasłużył się jako pierwszy jej kierownik i organizator. Biblioteka ta, będąc wówczas drugą biblioteką uczelnianą w Poznaniu, specjalizowała się w literaturze ekonomiczno-społecznej. Była ona także otwarta dla czytelników spoza Uczelni zainteresowanych zagadnieniami ekonomicznymi. Zbiory gromadzono drogą zakupów oraz darów instytucji i osób prywatnych (m.in. Biblioteki Narodowej, Biblioteki Szkoły Głównej Handlowej i Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie). Ponadto wiele redakcji czasopism bieżąco przekazywało Bibliotece swoje publikacje. Bolesław H. Olszewicz założył podstawową dokumentację biblioteczną, księgi inwentarzowe i katalogi oraz opracował Regulamin Biblioteki. Podkreślił w nim, że Biblioteka służy wyłącznie do studiów naukowych i poważnej pracy naukowej i to przede wszystkim w zakresie nauk i umiejętności, które były uwzględniane w programie Szkoły. Zorganizował również magazyn i wypożyczalnię, opracował katalog alfabetyczny i zaplanował katalog krzyżowy ważniejszych artykułów w czasopismach i fragmentów w wydawnictwach zbiorowych.

Będąc kierownikiem Biblioteki WSH, był równocześnie członkiem Kuratorium, które stanowiło wówczas władzę kolegialną Uczelni. Był także wykładowcą z zakresu geografii politycznej.

W roku 1931 przeniósł się do Instytutu Śląskiego w Katowicach. Od roku 1933 zamieszkał w Warszawie. Pracował kolejno w Bibliotece Narodowej, a od roku 1933 w Bibliotece Uniwersytetu Warszawskiego, pełniąc w latach 1938 - 1939 funkcję wicedyrektora. Okupację spędził w Warszawie, nie mając stałego zatrudnienia. Współpracował z tajnym Instytutem Śląskim i Bałtyckim. Od roku 1946 był kierownikiem Katedry Geografii Historycznej na Uniwersytecie Wrocławskim. Od roku 1959 kierował także Pracownią Geografii i Kartografii w Instytucie Geograficznym Polskiej Akademii Nauk, Oddział we Wrocławiu.

Profesor Bolesław Olszewicz umiejętnie łączył pracę organizacyjną, dydaktyczną i naukową. Zaczął publikować już w czasie studiów. Pozostawił bardzo cenny i bogaty dorobek piśmienniczy, obejmujący około 240 tytułów*. Do ważniejszych Jego prac opublikowanych do 1931 roku należą: *Zbiory kartograficzne. Instrukcja do katalogowania*, 1915; *Polska kartografia wojskowa z lat 1815 - 1931*, 1919; *Podręczny słownik geograficzny*, t. 1, red. B. Olszewicz i E. Maliszewski, t. 2, red. B. Olszewicz, 1927 - 1928; *Podręczna encyklopedia handlowa*, t. 1, red. B. Olszewicz i S. Waschko, Poznań: 1931.

* Bibliografię prac B. Olszewicza opublikowanych w latach 1950 - 1959 zestawił A. Drozdowski (Studia i Materiały do Dziejów Nauki Polskiej, 1961, seria C, nr 4, s. 162–163).

Na emeryturę przeszedł w roku 1961. Za swoje zasługi został odznaczony Krzyżem Komandorskim Orderu Polski Odrodzonej. W pamięci absolwentów Wyższej Szkoły Handlowej pozostał jako prawy człowiek, zasłużony organizator Biblioteki Uczelni i ceniony wykładowca.

Hanna Maciejewska

Wiesław Janusz Otta
1948 - 1997

Zginął tragicznie 1 lutego 1997 roku profesor nadzwyczajny dr hab. Wiesław Janusz Otta. Odszedł w pełni sił twórczych, przeżywszy czterdzieści osiem lat, zamiłowany nauczyciel akademicki, współpracownik Katedry Handlu Zagranicznego Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, znawca i ceniony badacz problematyki przedsiębiorstw w procesie transformacji ustrojowej, współpracujący w tym zakresie z kilkoma ośrodkami naukowymi w Europie, współorganizator Wielkopolskiej Szkoły Biznesu przy Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, członek Zarządu Fundacji Kadr dla Wielkopolski oraz zespołu doradców Polskiego Górnictwa Nafty i Gazu, wieloletni koordynator programów Tempus i ACE, członek międzynarodowych organizacji naukowych oraz Rady Programowej brytyjskiego kwartalnika „Journal of European Business Education". Z Uczelnią był trwale związany przez dwadzieścia sześć lat.

Wiesław J. Otta urodził się 7 sierpnia 1948 roku w Stargardzie Gdańskim jako syn Tadeusza i Wandy z domu Szczełkun. Po ukończeniu szkoły podstawowej uczęszczał do Liceum Ogólnokształcącego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu. Świadectwo dojrzałości otrzymał w 1966 roku, a następnie podjął studia w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu. Magisterium uzyskał w roku 1971. Stopień doktora nauk ekonomicznych otrzymał w marcu 1976 roku na podstawie rozprawy: *Marketing w strukturze organizacyjnej przedsiębiorstwa*. Doktorem habilitowanym ekonomii w zakresie ekonomiki handlu zagranicznego został w maju 1987 roku na podstawie pracy: *Zachowanie się przedsiębiorstw handlu zagranicznego. Przyczynek do teorii przedsiębiorstwa w gospodarce socjalistycznej*, opublikowanej w roku 1986. Profesorem nadzwyczajnym został w roku 1992.

Z Akademią związał się w roku 1971 i pracował w niej do ostatnich dni swojego życia. Kolejno otrzymywał stanowiska: asystenta, adiunkta, docenta i profesora. Brał także udział w pracach organizacyjnych Uczelni. W latach 1981/82 - 1983/84 był przewodniczącym Wydziałowej Komisji

Praktyk Studenckich. Wielokrotnie był organizatorem i sekretarzem naukowym konferencji poświęconych problematyce handlu międzynarodowego i współpracy z zagranicą. Współdziałał w organizowaniu Wielkopolskiej Szkoły Biznesu, będącej wspólnym przedsięwzięciem Akademii Ekonomicznej w Poznaniu z brytyjskim Know-How Fund. Pełnił funkcję negocjatora, organizatora i członka Rady Nadzorczej tej Szkoły.

Jego działalność organizacyjna nie ograniczała się do Uczelni. Profesor był aktywnym członkiem Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego, Towarzystwa Naukowego Organizacji i Kierownictwa oraz trzech organizacji międzynarodowych, a mianowicie: European International Business Akademy, Strategic Managament Society i European Association for Evolutionary Political Economy. Zapraszano Go do wygłaszania referatów na konferencjach naukowych - krajowych i zagranicznych. Wielokrotnie był organizatorem i sekretarzem naukowym konferencji organizowanych przez PTE i TNOiK w Poznaniu i Toruniu.

Zainteresowania badawcze Profesora początkowo dotyczyły przedsiębiorstwa w sferze wymiany z zagranicą. Tematy zespołowe, w których uczestniczył i którymi kierował dotyczyły funkcjonowania turystyki zagranicznej, uwarunkowań i barier zagranicznej turystyki przejazdowej oraz regulacji sfery turystyki zagranicznej. Szczególnie dużą aktywność badawczą przejawiał po rozpoczęciu w Polsce procesu transformacji ustrojowej. Głównym nurtem Jego zainteresowań stała się wówczas praktyka i teoria przekształcania gospodarki administracyjnie kierowanej w gospodarkę rynkową. W roku 1991 kierował zespołem badawczym zajmującym się problematyką regulacji zachowań przedsiębiorstw w gospodarce postsocjalistycznej. W latach 1992 - 1994 kierował zespołem badawczym Projektu ACE (Action for Cooperation in Economics), którego tematem było studium porównawcze dotyczące gospodarczej polityki przystosowawczej w kilku krajach (Economic Adjustment Policy and the Sektoral and Subnational Level. A Comparative Study of Poland, Eastern Germany, Portugal and Britain). Natomiast w latach 1994 - 1995 kierował zespołem badawczym Projektu ACE, którego tematem była problematyka ekonomicznych przystosowań średnich przedsiębiorstw we Wschodniej i Centralnej Europie (Economic Adjustment in Medium - Sised Firm in Eastern and Central Europe).

Realizując międzynarodowe tematy badawcze, współpracował z kilkoma ośrodkami zagranicznymi, a zwłaszcza tymi, które zajmowały się problematyką transformacji gospodarczej. Prowadząc te badania, starał się integrować koncepcje współczesnej mikroekonomii z teorią zarządzania strategicznego, łączył przy tym umiejętnie doświadczenia praktyczne z teorią. Jego liczne prace z tego zakresu były publikowane w „Ekonomiście",

„Gospodarce Narodowej", a także w zagranicznych czasopismach ekonomicznych.

Dorobek naukowy Profesora jest znaczny. Obejmuje około sto kilkadziesiąt pozycji, z których około dwie trzecie stanowią publikacje. W publikacjach gros stanowią artykuły, a także współautorstwo w pracach zwartych. Profesor był także współautorem dwóch podręczników. Prace niepublikowane obejmują raporty z badań, ekspertyzy wykonane na zlecenie ministerstw oraz referaty. Ponadto Profesor brał udział w opracowaniu wielu ekspertyz i badań dla przedsiębiorstw.

Profesor Otta umiejętnie łączył pracę naukowo-badawczą z działalnością dydaktyczną. Prowadził seminaria magisterskie i doktorskie. Wypromował jednego doktora oraz około stu magistrów. Ponadto był koordynatorem corocznego semestralnego kursu dla studentów HEAO - Arnhem: East - West Business. Wykładał dwa przedmioty: przedsiębiorstwo w handlu zagranicznym oraz organizacja i zarządzanie przedsiębiorstwem wielonarodowym. Potrafił współpracować z młodymi adeptami nauki i umiał dzielić się z innymi swoją pasją badawczą. Pod Jego życzliwą opieką kilku młodych pracowników rozpoczęło pracę naukową w Akademii Ekonomicznej.

Tragiczna śmierć przerwała Jego życie w pełni sił twórczych, zniweczyła ambitne plany naukowe. Przygotowywał do druku książkę: *Strategie przystosowawcze przedsiębiorstw*, stanowiącą podsumowanie II etapu badań nad zachowaniem się przedsiębiorstw w okresie przejścia do gospodarki rynkowej.

W pamięci tych, którzy Go bliżej znali i z którymi współpracował pozostał przede wszystkim jako wielki indywidualista, człowiek bardzo kompetentny, bardzo pracowity i wymagający od siebie, jak i od współpracowników. Wysokim wymaganiom towarzyszyła równocześnie życzliwa wyrozumiałość i koleżeństwo, a naturalna impulsywność charakteru była kompensowana przez umiejętność powiedzenia „przepraszam".

Marian Gorynia

Antoni Peretiatkowicz
1884 - 1956

Zmarły 18 grudnia 1956 roku profesor zwyczajny dr Antoni Peretiatkowicz, ściśle związany swoją działalnością z Uniwersytetem Poznańskim oraz Wyższą Szkołą Handlową - Akademią Handlową w Poznaniu i wielce zasłużony dla rozwoju obu tych Uczelni, należał do najwybitniejszych prawników polskich ostatniego stulecia, znanym również za granicą. Był twórczym uczonym, co najmniej w zakresie filozofii prawa, historii doktryn politycznych, oraz prawa pozytywnego; był wybitnym organizatorem nauki; był wreszcie zasłużonym popularyzatorem prawa i problemów życia politycznego, co kształtowało świadomość i kulturę prawną inteligencji, zwłaszcza młodego pokolenia. Profesor był niewątpliwie najwybitniejszym „roussoistą" w Polsce, wpisał się również w poczet europejskich znawców koncepcji Rousseau, drążąc ten temat przez cały niemal okres swej twórczości. Wielkość Profesora polegała na trzech jego cechach: naukowej wszechstronności w zakresie prawoznawstwa, nieprzeciętnym zmyśle organizacyjnym i na posiadaniu cech charakteru szczególnie cennych w życiu publicznym i społecznym.

Urodził się 13 czerwca 1884 roku w Boruchowie na Wołyniu. Ukończył gimnazjum w Kamieńcu Podolskim, po czym podjął studia prawnicze na Uniwersytecie w Warszawie. W latach 1905/06 - 1906/07 studiował na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie, a w okresie 1907/08 - 1909/10 na Uniwersytecie Jagiellońskim. Stopień doktora praw uzyskał na tymże Uniwersytecie w roku 1909. Dalsze studia odbywał za granicą - w Heidelbergu, Paryżu i Genewie. Studia te owocowały zarówno poważnymi publikacjami, jak i bezpośrednimi kontaktami z ówczesnymi wybitnymi uczonymi niemieckimi (G. Radbuch, G. Jellinek) i francuskimi (A. Esmein, L. Deguit) oraz wykorzystaniem zasobnych bibliotek i archiwów zagranicznych. Najważniejszym rezultatem Jego studiów zagranicznych, zwłaszcza w Genewie, była praca: *Filozofia prawa Jana Jakuba Rousseau* (1913). Na jej podstawie habilitował się na Uniwersytecie Jagiellońskim.

W roku 1918 został powołany na profesora nadzwyczajnego Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, skąd w charakterze profesora zwyczajnego przeszedł do Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. W kwietniu 1919 roku osiedlił się w Poznaniu, gdzie rozporządzeniem Naczelnej Rady Ludowej (z dnia 8 lipca 1919 r.) został mianowany profesorem zwyczajnym i kierownikiem Katedry Nauki o Państwie i Prawa Publicznego, w nowo otwartym Uniwersytecie Poznańskim (wówczas pod nazwą Wszechnicy Piastowskiej). Odtąd był związany z Poznaniem do końca życia, łatwo adaptując się zarówno do poznańskiego środowiska naukowego, jak i społecznego przede wszystkim dzięki swoim cechom charakteru i umysłu, bliskim Wielkopolanom, a mianowicie: systematyczności w życiu i pracy, rzeczowości i racjonalności w postępowaniu; ponadto i tolerancji wobec innych przekonań oraz ujmującemu sposobowi bycia.

Profesor położył wielkie zasługi w wielu dziedzinach życia akademickiego środowiska poznańskiego, stając się wzorem uczonego, profesora i organizatora życia naukowego. Wspólnie z prof. Janem Rutkowskim i prof. Tadeuszem Brzeskim organizował w latach 1919 - 1920 Wydział Prawno-Ekonomiczny Uniwersytetu Poznańskiego, został jego pierwszym dziekanem, a w roku akademickim 1920/21 prorektorem Uniwersytetu. Godność rektora UP piastował w latach 1936 - 1939.

Od chwili utworzenia w Poznaniu w roku 1926 drugiej uczelni wyższej - Wyższej Szkoły Handlowej został w niej profesorem zwyczajnym, obejmując Katedrę Prawa Państwowego. Wykładał tu naukę o państwie, a w następnych latach międzywojennych także prawo konstytucyjne i zarys ustroju administracyjnego oraz ustrój polityczny i prądy polityczne w Polsce (na tle prądów politycznych w Europie). Po drugiej wojnie w tejże Uczelni został kierownikiem nowo utworzonej (1945) Katedry Prawa Publicznego. Był nim do czasu jej zlikwidowania z przyczyn politycznych w roku akademickim 1950/51.

Profesor Antoni Peretiatkowicz pełnił w WSH ważne funkcje organizacyjne. Był dyrektorem tej Uczelni w latach 1930 - 1938. Zostając dyrektorem WSH, przeprowadził zasadniczą reformę studiów, polegającą na zastąpieniu wąskich kierunków przez szeroki profil kształcenia. Wytrwale zabiegał o pozyskanie dla Uczelni wysoko wykwalifikowanych pracowników naukowo-dydaktycznych i o podnoszenie poziomu nauczania. Systematycznie dbał także o stworzenie wszystkich wewnętrznych podstaw, umożliwiających otrzymanie praw akademickich. Dzięki podobnej polityce oraz staraniom kręgów gospodarczych Wielkopolski, młodzieży akademickiej i Stowarzyszenia Absolwentów WSH, Uczelnia uzyskała status niepaństwowej uczelni akademickiej - już jako Akademia Handlowa. Pierwszym jej rektorem został w roku 1938 Antoni Peretiatko-

wicz, piastujący w tym czasie również godność rektora Uniwersytetu Poznańskiego.

W połowie 1939 roku zrezygnował z profesury na Uniwersytecie Poznańskim i ze stanowiska rektora Akademii Handlowej (na Jego miejsce wybrano zasłużonego dla Uczelni prof. Witolda Skalskiego). W sierpniu 1939 roku przeniósł się do Warszawy, gdzie objął stanowisko sędziego w Najwyższym Trybunale Administracyjnym. Po zajęciu Poznania przez Niemców był poszukiwany przez gestapo. Zaraz po wojnie powrócił do Poznania i podjął pracę na Uniwersytecie i w Akademii Handlowej.

Wielkim osiągnięciem zarówno naukowym, jak i organizacyjnym było założenie przez Profesora w roku 1921 kwartalnika „Ruch Prawniczy i Ekonomiczny", przekształconego w roku 1925 w „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny". Był to organ Wydziału Prawno-Ekonomicznego Uniwersytetu Poznańskiego, Towarzystwa Przyjaciół Nauk oraz Towarzystwa Prawniczego i Ekonomicznego, a od roku 1928 także organ Wyższej Szkoły Handlowej - Akademii Handlowej. Od samego początku aż do roku 1939 prof. Antoni Peretiatkowicz był naczelnym redaktorem tego czasopisma, należącego do najpoważniejszych kwartalników naukowych w Polsce. Mając zasięg ogólnokrajowy, „Ruch" zachował jednak charakter czasopisma w znacznym stopniu związanego z Polską Zachodnią. Gdy w czasie wielkiego kryzysu inne czasopisma naukowe w II RP kulały lub padały, „Ruch" trwał i regularnie wychodził do wybuchu II wojny światowej (ukazało się około 80 tomów), zadziwiając środowiska naukowe nie tylko regularnością ukazywania się, lecz również poziomem naukowym. Publikowali w nim nie tylko znani uczeni poznańscy jak Edward Taylor, Czesław Znamierowski czy Florian Znaniecki, lecz również autorzy innych ośrodków naukowych w Polsce, a nawet z zagranicy (np. H. Poincaré - b. prezydent Francji, J. Bartholemy - profesor prawa z Paryża, H. Kelsen - światowej sławy prawnik i G. Leibholz - profesor z Getyngi).

Profesor Antoni Peretiatkowicz brał również żywy udział w organizacjach i imprezach naukowych w Poznaniu. Przez wiele lat (1919 - 1927) był prezesem Towarzystwa Prawniczego i Ekonomicznego. Podtrzymywał starannie stosunki z prawnikami krajów słowiańskich i Francji. Był współzałożycielem i prezesem Towarzystwa Polsko-Francuskiego, odznaczonym w roku 1936 Legią Honorową. Był faktycznym organizatorem Zjazdu Prawników i Ekonomistów w Poznaniu w roku 1929. W roku 1937 założył Instytut Prawa Publicznego w Poznaniu.

Profesor dzielił bardzo umiejętnie swój czas i wysiłki między pracę ściśle naukową, popularyzatorską, naukowo-organizacyjną, a nawet społeczno-towarzyską. Jego dorobek ściśle naukowy do roku 1939 liczy wiele

poważnych pozycji książkowych, w tym kilkuczęściowej *Encyklopedii prawniczej*, do której przywiązywał duże znaczenie; wiele artykułów i szkiców, recenzji prac polskich i obcych, wreszcie przekładów. Zaczął publikować w roku 1907, już w czasie studiów.

Specjalizował się w teorii i filozofii prawa, historii doktryn politycznych oraz prawie konstytucyjnym. Interesował się szczególnie ustrojami politycznymi państw współczesnych, m.in. faszystowskim (*Państwo faszystowskie, Bilans rządów pięcioletnich*, Poznań: 1927) i sowieckim, oceniając oba negatywnie. Ustrój sowiecko-komunistyczny w pełni dyskwalifikował. Profesor, będąc zawsze przeciwnikiem ustrojów totalitarnych, krytycznie odnosił się również do ustrojów parlamentarnych skrajnie demokratycznych. Opierał się tu na historii różnych ustrojów politycznych, pisząc: „... jest ona wiecznym ścieraniem się idei porządku z ideą wolności. Zapewne wolność bez porządku prowadzi do anarchii. Ale porządek bez wolności prowadzi do despotyzmu... Autorytet i wolność winny być ze sobą harmonijnie zespolone" (*Państwo faszystowskie...*, s. 26). Wśród przekładów znajduje się *Umowa społeczna* Rousseau, klasyczne dzieło G. Jellinka: *Ogólna nauka o państwie* (Ks. I, 1921) oraz redakcja naukowa dzieła P. Janeta: *Historia doktryn politycznych* (cz. I i II) i z uzupełnieniem Jego pióra: *Doktryny polityczne XIX i XX w.*

W swych zainteresowaniach filozoficznych nie ograniczał się tylko do filozofa genewskiego. Jako pierwszy w Polsce zajął się francuskim socjologiem Georgem Sorelem, teoretykiem rewolucyjnego syndykalizmu. Pisał również o Nicollň Machiavellim (1938), Andrzeju Fryczu-Modrzewskim (1952). Z opracowań z teorii prawa warto wymienić przede wszystkim Jego wnikliwe studia nad koncepcjami austriackiego uczonego H. Kelsena, zbiór subtelnych studiów aktualnych wówczas problemów prawnych. Prace te można określić jako analizy twórcze, gdyż Profesor nie tylko wskazywał na słabe punkty czy luki w omawianych teoriach czy koncepcjach, lecz również rozwijał własne oryginalne poglądy i stanowiska.

Uważa się, iż na poglądy Profesora oddziałały silnie: neokantyzm, normatywizm Kelsena oraz psychologizm Petrażyckiego. Własnej szkoły prawniczej nie stworzył, był, najogólniej ujmując, najbliższy kierunkowi pozytywizmu prawnego związanego z rzeczywistością, z faktami, przypisując zasadnicze znaczenie dla pojęcia zwierzchnictwa państwowego oraz do państwa. Jest ono - zdaniem Profesora - podmiotem praw i obowiązków, co stosunkowo najlepiej gwarantuje regulowanie stosunków prawnych między państwami oraz państwem i obywatelem. Być może był zbyt krytyczny i konsekwentnie logiczny w analizie różnych kierunków, by utworzyć własną szkołę. Natomiast istniały wyraźne przesłanki na

utworzenie przez Profesora szkoły filozofii prawa i historii doktryn politycznych, gdyby nie wybuch wojny, a następnie zmiana ustroju politycznego.

Był niezmiernie pożyteczny w procesie nauczania, co zresztą uważał za swój podstawowy obowiązek. Na Jego popularnych pracach i podręcznikach kształciły się nie tylko rzesze prawników, lecz i uczniowie liceum. Seminaria prowadzone przez Profesora cieszyły się dużym zainteresowaniem. Panowała na nich całkowita swoboda, pod jednym warunkiem: nieczynienia „personalnych wycieczek". Był bardzo dobrym dydaktykiem, choć bez, jak się wydaje, skłonności pedagogicznych. Tu był znów zbyt liberalny i tolerancyjny, co jednało mu wiele sympatii u ludzi.

W początkach PRL, w okresie względnej liberalizacji i „... cichej wojny domowej ...", Profesor opublikował kilka prac będących rozszerzonymi bądź częściowo zmienionymi wznowieniami przedwojennych opracowań. Kolejno ukazywały się: *Wstęp do nauk prawnych* (1947, wyd. 6), *Podstawowe pojęcia prawa administracyjnego* (1947, wyd. 2), *Państwo współczesne* (1948, wyd. 9), *Kodeks polityczny* (Konstytucja Lutowa i ważniejsze ustawy polityczne wraz ze statutem Organizacji Narodów Zjednoczonych) – (1948, wyd. 2), Rousseau: *Umowa społeczna* (tłum. z objaśnieniami, 1948, wyd. 3), wreszcie najpoważniejsza publikacja, o myślicielu genewskim, pod zmienionym nieco tytułem: *Jan Jakub Rousseau. Filozof demokracji społecznej* (1949). Tytuł oraz kilka lekko ideologizujących zdań (ten sam krótki cytat Lenina) w *Przedmowie* i w *Zakończeniu* mogłyby świadczyć o przyjęciu barwy ochronnej przed coraz bardziej natrętną cenzurą państwową po to, by ocalić treść książki. A więc swoista, niestety, autocenzura, wzrastająca w miarę zaostrzania się państwowej, licząca na domyślność czytelników, którzy na szczęście szybko uczyli się czytać między wierszami. W wolnej Polsce książka ta byłaby traktowana jako jeszcze jedna interesująca analiza twórczości wielkiego filozofa genewskiego. W warunkach ograniczonej wolności słowa pisanego, mimo iż spełniała kanony pracy naukowej, nie mogła być wolna od piętna państwowej cenzury.

Autorzy polscy uciekali więc w przeszłość lub tłumaczenia klasycznych pozycji, które – jeśli nie zabrania się opublikować, to trudno ocenzurować. Paradoksalnie, najlepiej byli widziani przez władzę ci profesorowie, którzy nic lub niewiele pisali przed wojną, gdyż nie stwarzali w ten sposób okazji do krytyki z jedynie „słusznego" naukowego punktu widzenia.

Ostatnie przebłyski względnej swobody istniały do roku 1949. Powołano jeszcze Profesora na rzeczoznawcę w procesie Arthura Greisera, jeszcze wygłaszał odczyty i brał udział w publicznych dyskusjach naukowych, lecz wykłady były coraz częściej zwyczajem sowieckim, bardziej czytane niż wygłaszane. Coraz bardziej zajmował się problematyką bez-

pieczną, niekontrowersyjną, mniej aktualną, np. tłumaczeniami czy zamierzchłą przeszłością, na przykład - jak już wspomniano - doktryną pokojową Frycza-Modrzewskiego lub pisał... „do szuflady".

Po roku 1950 presja na „starą profesurę" wzrasta. Ci, którzy nie mieli jakiegoś oparcia w Kościele, wstępowali do Stronnictwa Demokratycznego, formalnie współrządzącego krajem, lecz nazywanym w społeczeństwie „Stronnictwem Drżących". Skupiało ono przeważnie inteligencję i resztki inicjatywy prywatnej (głównie rzemieślników), wstąpił doń i Profesor, co jednak nie uchroniło Go od groźnego nacisku „od góry" oraz mniej groźnego „oddolnego", lecz bardziej bolesnego, bo z kategorii „hańby domowej". Ostatni polegał na wykorzystaniu istniejącej sytuacji politycznej przez niektórych młodszych pracowników naukowych, by kosztem „starej profesury" przyspieszyć swe kariery naukowe. Jako swoisty przykład modelowy można potraktować próbę szantażu Profesora celem zmiany recenzji pracy habilitacyjnej (bądź dorobku naukowego) z negatywnej na pozytywną, a w razie odmowy - grożenie interwencją polityczną w komitecie partii, oczywiście w imię walki z „reakcyjną profesurą" hamującą awans młodych, postępowych pracowników nauki. Zbyteczne nadmieniać jak chętnie było to przyjmowane przez partię, zwłaszcza gdy młody adept ułatwionej kariery naukowej był bezpartyjny. Wzmacniało to legitymację moralną partii do występowania w obronie młodych, w większości przecież bezpartyjnych naukowców, a nie tylko nielicznych partyjnych.

W ówczesnych warunkach, co było do przewidzenia, odmowa zmiany oceny z negatywnej na pozytywną, a zdarzyło się to w przypadku prof. Antoniego Peretiatkowicza (oraz drugiego bezpartyjnego profesora) nie przeszkodziła rzekomo dyskryminowanemu adeptowi nauki w zrobieniu znacznej kariery naukowej, będącej częściowo polityczną. Być może nie były to częste przypadki, lecz są dobrym przykładem pewnego modelu ogólnej wówczas walki w PRL o „jednolitość. i czystość" nauki, w której również wykorzystywano międzypokoleniowe konflikty.

Profesor oceniał ludzi według talentów i pracy oraz wartości moralnej. Cechowała Go jasność myśli, elegancja wypowiedzi, rzeczowość i przekonywająca zwięzłość. Był niezwykle pracowity, systematyczny w pracy, wyróżniając się przy tym regularnością w przyjętym trybie życia. Miał wrodzone poczucie taktu oraz życzliwość wobec ludzi, z pewną jednak wrodzoną wobec nich rezerwą. Sprzyjało to umiejętności dyskutowania również w sporach politycznych. Był rzeczowy w podejmowaniu dyskusji i odsuwał na plan dalszy względy prestiżowe.

Przeszedł na emeryturę w Akademii Handlowej w roku 1951 jednocześnie z likwidacją Katedry Prawa Publicznego. Na Uniwersytecie pracował

jednak do końca swego życia. Zmarł 18 grudnia 1956 roku w szpitalu miejskim w Poznaniu, w wyniku nieudanej operacji. Nie doczekał się wznowienia „Ruchu Prawniczego, Ekonomicznego i Socjologicznego". Nastąpiło to dopiero w roku 1958. Odszedł w pełni sił twórczych ze sceny dwóch najpoważniejszych wyższych Uczelni Poznania, pozostawiając parę nie dokończonych prac naukowych. Poznań zaś stracił znamienitego swego obywatela, który choć urodzony i wychowany na dawnych wschodnich kresach I RP, stał się z serca Wielkopolaninem, którego praca i osiągnięcia wzbogaciły w sposób trwały zarówno naukę polską, jak i kulturę kresów zachodnich II RP, a tym samym i kulturę Polski.

Zbigniew T. Wierzbicki

Janusz Piasny
1930 - 1997

Dnia 14 października 1997 roku zakończył swoje pracowite życie profesor zwyczajny dr hab. Janusz Piasny, zamiłowany nauczyciel akademicki, społecznik, wielce zasłużony dla rozwoju Akademii Ekonomicznej w Poznaniu oraz środowiska naukowego miasta Poznania i kraju, były rektor tej Uczelni, kierownik Katedry Ekonomiki Konsumpcji. Profesor był wybitnym znawcą szeroko rozumianej dyscypliny konsumpcji i czołowym reprezentantem tej dziedziny nauki, współpracującym z wieloma ośrodkami naukowymi w kraju i zagranicą. Niektóre z Jego licznych publikacji były tłumaczone na kilka języków obcych (w tym także na jęz. chiński). W Uczelni pracował z pełnym oddaniem przez ponad czterdzieści lat, aż do ostatnich dni swojego życia.

Janusz Piasny urodził się 17 kwietnia 1930 roku w Dachowej k. Kórnika. Na początku roku 1940 został wysiedlony wraz z rodzicami do Skarżyska-Kamiennej, gdzie ukończył szkołę podstawową. Następnie brał udział w kompletach tajnego nauczania w zakresie dwóch klas szkoły średniej. Po powrocie z wysiedlenia w roku 1945 kontynuował naukę w gimnazjum w Śremie. Po uzyskaniu tzw. małej matury uczęszczał do Liceum Pedagogicznego w Krotoszynie, gdzie w styczniu 1949 roku otrzymał świadectwo dojrzałości. Już w lutym tegoż roku podjął pracę nauczyciela w szkole podstawowej w Poznaniu oraz w Komendzie Wielkopolskiej Chorągwi Związku Harcerstwa Polskiego. Pracując zawodowo, rozpoczął w roku 1949 studia w Akademii Handlowej w Poznaniu. W związku z reorganizacją Uczelni i jej przekształceniem w Wyższą Szkołę Ekonomiczną ukończył najpierw studia I stopnia, otrzymując w roku 1952 dyplom WSE, a następnie studia II stopnia, uzyskując w roku 1954 magisterium nauk ekonomicznych.

W latach 1955 - 1958 odbył studia doktoranckie (zwane wówczas aspiranturą krajową) uwieńczone stopniem doktora nauk ekonomicznych. Stopień ten uzyskał 21 grudnia 1960 roku na podstawie rozprawy: *Spożycie*

ludności wiejskiej na tle przemian społeczno-gospodarczych w Polsce Ludowej w latach 1948 - 1958, napisanej pod kierunkiem prof. Zbigniewa Zakrzewskiego. Praca ta została opublikowana w roku 1961. Doktorem habilitowanym nauk ekonomicznych w zakresie ekonomii politycznej został w maju 1968 roku na podstawie pracy: *Miejsce konsumpcji w teorii gospodarki socjalistycznej*, opublikowanej w roku 1967. Tytuł profesora nadzwyczajnego otrzymał w roku 1975, a profesora zwyczajnego w roku 1982.

Z Akademią Ekonomiczną związał się na trwałe już w czasie studiów. W roku 1951 przyjęto Go jako wybitnego studenta trzeciego roku, na stanowisko zastępcy asystenta. W Uczelni kolejno obejmował stanowiska: asystenta, adiunkta, docenta i profesora. Profesor wniósł duży wkład w prace organizacyjne Uczelni. W latach 1969/70 - 1989/90 był zastępcą dyrektora Instytutu Ekonomii Politycznej, a od reorganizacji Uczelni w październiku 1990 roku został kierownikiem Katedry Ekonomiki Konsumpcji, będąc nim do końca swojego życia. W latach 1968/69 - 1974/75 pełnił funkcję prorektora, a w latach 1981/82 - 1986/87 piastował godność rektora, będąc przy tym w latach 1983/84 - 1986/87 przewodniczącym Kolegium Rektorów m. Poznania. Był pierwszym, w okresie czterdziestolecia, rektorem AE wybranym demokratycznie w tajnym głosowaniu. Będąc rektorem w czasie stanu wyjątkowego, skutecznie bronił pracowników i studentów Uczelni; nikt z pracowników nie został wtedy internowany ani pozbawiony pełnionych funkcji, co było rzadkością w środowisku akademickim w Polsce.

Profesor pozostawił ogromny dorobek naukowy w liczbie 230 pozycji w tym 13 książek; w dziesięciu z nich był współautorem lub/i redaktorem naukowym. Niektóre z tych publikacji ukazały się za granicą tłumaczone na język angielski, chiński, gruziński, litewski, niemiecki, rosyjski i ukraiński.

Do ważniejszych publikacji w swoim dorobku naukowym sam zaliczył następujące prace: *O relacji cen: pasz, mleka i żywca wołowego* (1958); *Wpływ mechanizacji na towarowość rolnictwa* (1960); *Spożycie ludności wiejskiej na tle przemian społeczno-gospodarczych* (1961); *Miejsce konsumpcji w teorii gospodarki socjalistycznej* (1967); *Konsumpcja w teorii i praktyce gospodarki socjalistycznej* (1971); *Kulturowa faza rozwoju społeczeństwa a realizacja perspektywicznego wzorca konsumpcji* (1976); *Polityka społeczna i jej wpływ na warunki życiowe ludności w Polsce Ludowej* (1978); *Modele konsumpcji najmniej zamożnych i wielodzietnych rodzin w Polsce* (1981); *Ekonomika konsumpcji* (1984); *Próba porównania systemu zabezpieczenia socjalnego w Polsce i Republice Federalnej Niemiec* (1988); *Świadczenia społeczne na rzecz rodzin* (1989); *System zabezpieczenia socjalnego ludności w RFN* (1992); *Poziom i jakość życia ludności oraz źródła i mierniki ich określania* (1993).

Główne zainteresowania Profesora Piasnego koncentrowały się na problematyce szeroko rozumianej konsumpcji. Zajmował się zarówno teorią konsumpcji, jak i jej realizacją w praktyce. Zakres Jego prac badawczych ewoluował w miarę rozwoju gospodarczego i przemian ustrojowych kraju. Zaczął od badań nad funkcjonowaniem rynku rolnego i spożycia wsi w Polsce. Następnie przeszedł do problematyki bardziej ogólnej. Zajął się teorią konsumpcji i zachowań konsumentów, modelami i wzorcami konsumpcji. Przedmiotem Jego badań były zagadnienia regionalnego zróżnicowania poziomu i jakości życia oraz sprawy zabezpieczeń socjalnych rodzin. Prowadził badania porównawcze warunków życiowych ludności w skali międzynarodowej. W ostatnich latach zajął się także zagadnieniem marketingu oraz systemem ochrony interesów konsumenta.

Jako czołowy badacz konsumpcji Profesor był w latach 1977 - 1994 kilkakrotnie zapraszany do wygłoszenia cyklu wykładów na uniwersytetach w Niemczech w: Kolonii, Padeborn, Marburgu, Pasaau oraz w Instytucie im. Maxa Plancka w Monachium. Dwukrotnie przebywał na stażach naukowych w Stanach Zjednoczonych, a mianowicie, w roku 1975 na Uniwersytecie w Cambridge i w roku 1982, na Uniwersytecie Kalifornijskim w Berkeley, jako gość Departamentu Stanu USA.

Profesor prowadził seminarium magisterskie i był kierownikiem około 260 prac magisterskich i dyplomowych. Potrafił skupić wokół siebie wielu młodych ekonomistów doktorów i habilitantów zajmujących się problematyką konsumpcji. Wypromował ośmiu doktorów, był wielokrotnie recenzentem albo przewodniczącym w przewodach doktorskich i habilitacyjnych. Opiniował wiele wniosków o tytuł naukowy profesora, nie tylko w Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, ale także w wielu innych polskich uczelniach. Na zlecenie różnych instytucji naukowych i gospodarczych brał udział w opracowaniu i opiniowaniu problemu międzynarodowego oraz wielu problemów węzłowych, związanych z problematyką konsumpcji.

Profesor Piasny pełnił odpowiedzialne funkcje w wielu organizacjach naukowych i instytucjach. Od roku 1968 był członkiem Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. W latach 1978 - 1990 był członkiem z wyboru Komitetu Nauk Ekonomicznych PAN w Warszawie, a w latach 1984 - 1990 członkiem Prezydium tegoż Komitetu. W latach 1981 - 1983 był członkiem Zespołu Dydaktyczno-Wychowawczego Nauk Społecznych przy Ministerstwie NSzWiT, a w latach 1993 - 1995 - członkiem Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego, pełniąc funkcję przewodniczącego Sekcji Uczelni Ekonomicznych. Od roku 1995 sprawował funkcję członka Centralnej Komisji ds. Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych.

Profesor włączył się czynnie także w prace społeczne. Od roku 1956 był członkiem Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego, działając aktywnie

przez wiele lat. W latach 1960 - 1962 pełnił funkcję sekretarza naukowego Poznańskiego Oddziału PTE, a w latach 1987 - 1989 członka Zarządu tegoż Oddziału. W latach 1981 - 1988 był członkiem Rady Głównej PTE w Warszawie.

Praca Profesora była doceniana. Otrzymywał nagrody ministra oraz nagrody rektorskie. Za całokształt pracy naukowej, dydaktycznej i organizacyjnej został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski i Krzyżem Oficerskim Odrodzenia Polski. Był wyróżniony tytułem Zasłużonego Nauczyciela oraz Medalem Komisji Edukacji Narodowej. Ponadto został odznaczony Medalem Honorowym za Zasługi dla Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Złotą Odznaką PTE oraz wieloma odznaczeniami regionalnymi.

Pełniąc rozmaite funkcje w Uczelni, Profesor Janusz Piasny dał się poznać jako człowiek życzliwy i otwarty na sugestie swoich współpracowników. Zwracano się do Niego z pełną ufnością, wierząc, że znajdzie właściwe rozwiązanie ich problemów. Darzono Go szacunkiem i sympatią, a On tymi samymi uczuciami się odwzajemniał. W sytuacjach konfliktowych, których nigdy nie brakuje w życiu, potrafił zawsze znaleźć rozwiązanie kompromisowe.

We współpracy nie szczędził nigdy sił i czasu pomagając w opracowaniu problemów naukowo-badawczych podejmowanych w Jego otoczeniu, będących przedmiotem Jego zainteresowań naukowych. Służył zawsze radą w rozwiązywaniu problemów naukowych. Dorobek naukowy, doświadczenie oraz wieloletnia praca Profesora dawały niejako gwarancje, że udzielone rady pozwolą efektywnie rozwiązywać dane problemy badawcze. Również pracownicy naukowi z innych ośrodków w kraju zwracali się do Niego z pełnym zaufaniem o pomoc i radę w trudnościach, które napotykali w prowadzonych badaniach naukowych. Wiedzieli, że się nie zawiodą, znając jego życzliwość połączoną z ogromna pracowitością. Nie odmawiał tej pomocy i zawsze udzielał kompetentnych rad.

Będąc z zamiłowania nauczycielem akademickim przywiązywał ogromną wagę do swojej pracy jako wykładowcy i wychowawcy młodzieży studiującej. Niezwykle starannie przygotowywał wykłady. Szanował i lubił studentów, i cieszył się ich wzajemnością. Niejako w podzięce i uznaniu Stowarzyszenie Absolwentów Akademii Ekonomicznej w Poznaniu nadało Profesorowi Piasnemu honorowe członkostwo Stowarzyszenia. W moich wspomnieniach zachowuję Jego postać w szpitalu, jak poprawiał prace magisterskie swoich studentów na parapecie okna szpitalnego. Był już wtedy bardzo osłabiony i wiedział, że jego dni są policzone. Jego sumienność i rzetelność nie pozwalały mu zaniedbać spraw swoich magistrantów.

Profesor Janusz Piasny budził zaufanie i stwarzał klimat zaufania. Pozostał we wdzięcznej pamięci przyjaciół, współpracowników, uczniów i licznej rzeszy studentów jako wybitny znawca uprawianej przez siebie dyscypliny naukowej, człowiek niezwykle pracowity, życzliwy, otwarty i bezpośredni oraz zawsze gotowy służyć pomocą. Pamięć o Nim jest ciągle żywa.

Zygmunt Kowalczyk

Lucjan Pokorzyński
1903 - 1979

Zmarły nagle 5 września 1979 roku profesor nadzwyczajny dr Lucjan Pokorzyński był przez ponad trzydzieści lat związany z Akademią Ekonomiczną. Pracował w niej z pełnym oddaniem w okresie bardzo trudnym dla nauki polskiej. Od roku 1952 był kie rownikiem jedynej w Polsce Katedry Ubezpieczeń. Stworzył teoretyczne podwaliny poznańskiej szkoły ubezpieczeń. Był zamiłowanym pedagogiem i wielce zasłużonym nauczycielem akademickim, wychowawcą wielu roczników ekonomistów - praktyków i pracowników naukowych. Do końca życia twórczo pracował, nie zrywając kontaktów z Uczelnią.

Urodził się 6 stycznia 1903 roku w Szamotułach. W roku 1920 ukończył szkołę średnią w Poznaniu. W latach 1920 - 1923 odbył studia wyższe na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego, gdzie uzyskał w roku 1923 dyplom nauk prawnych. Po ukończeniu studiów rozpoczął pracę zawodową w sądownictwie - początkowo jako sędzia, a później jako adwokat i notariusz.

Działalność naukową rozpoczął już w latach trzydziestych. W roku 1939 miał przygotowaną pracę doktorską z dziedziny postępowania egzekucyjnego. Wybuch II wojny światowej przeszkodził Mu w sfinalizowaniu przewodu doktorskiego, a praca doktorska zaginęła w czasie wojny. W okresie okupacji znajdował się w bardzo trudnych warunkach (podejmował się różnych zajęć, pracując jako nauczyciel, biuralista, robotnik rolny). Mimo to nie przerwał pracy naukowej. Przygotowywał nową rozprawę doktorską, zajmując się bardzo aktualnym ówcześnie tematem aneksji terytorium państwa na tle prawa międzynarodowego. Pracę tę pt.: *Istota i legalność aneksji w świetle prawa międzynarodowego* ukończył pod kierunkiem prof. dr. Antoniego Peretiatkowicza. Na jej podstawie w roku 1947 uzyskał na Uniwersytecie Poznańskim stopień doktora praw.

Zaraz po wojnie, całkowicie poświęcił się pracy naukowo-dydaktycznej. W roku 1945 został asystentem na Uniwersytecie Poznańskim, by

w roku następnym przejść do pracy w Akademii Handlowej w Poznaniu, przekształconej w roku 1950 w Wyższą Szkołę Ekonomiczną, a później w Akademię Ekonomiczną. Z Uczelnią tą związał się do końca swojego życia. Przeszedł w niej wszystkie szczeble kariery akademickiej, pracując jako starszy asystent, adiunkt, zastępca profesora, docent i profesor nadzwyczajny. Tytuł profesora nadzwyczajnego otrzymał w roku 1968.

Przez kilkanaście lat pełnił wiele trudnych i odpowiedzialnych funkcji organizacyjnych. W latach 1947 - 1949 pełnił funkcję sekretarza generalnego Akademii Handlowej. W okresie 1954/55 - 1955/56 był dziekanem Wydziału Finansów, w latach 1956/57 - 1958/59 prorektorem ds. nauczania, w okresie 1961/62 - 1962/63 prodziekanem ds. studiów zaocznych, a w latach 1963/64 - 1967/68 dziekanem Wydziału Ogólno-Ekonomicznego Wyższej Szkoły Ekonomicznej. Był także przez wiele lat kierownikiem punktu konsultacyjnego tejże Uczelni w Bydgoszczy i Zielonej Górze oraz Studiów Podyplomowych dla Inżynierów i Ubezpieczeniowców. Ponadto przewodniczył licznym komisjom lub był członkiem licznych komisji wydziałowych i uczelnianych.

Profesor Lucjan Pokorzyński, z zamiłowania uczony i nauczyciel, łączył w sobie najlepsze cechy profesora akademickiego. Charakterystycznym rysem Jego działalności jako uczonego, nauczyciela i wychowawcy był przede wszystkim realizm, oparty na głębokiej i wszechstronnej wiedzy, znajomości ludzi i stosunków społeczno-gospodarczych. Dorobek naukowy Profesora jest bardzo bogaty i wszechstronny. Obejmuje liczne prace monograficzne, artykuły naukowe, kierowanie pracami naukowymi oraz ich redakcjami. Ranga tego dorobku opiera się nie tylko na liczbie opublikowanych pozycji i ich odkrywczym charakterze, ale także na ich funkcji społecznej i przydatności dla potrzeb teorii i praktyki.

Ubezpieczenia gospodarcze były główną dziedziną zainteresowań naukowych Profesora, a Jego dorobek w tym zakresie zdobył sobie trwałe miejsce w polskiej i światowej literaturze ubezpieczeniowej. Po opublikowaniu, wkrótce po wojnie, kilku opracowań z zakresu prawa międzynarodowego i gospodarczego, skupił się później przede wszystkim na ubezpieczeniach gospodarczych. Zogniskował swoje badania wokół prawnych, ekonomicznych, społecznych i historycznych zagadnień. Zainteresowania naukowe Profesora w dziedzinie ubezpieczeń były zawsze wielokierunkowe. Szczególnie dużo uwagi poświęcił funkcjonowaniu ubezpieczeń gospodarczych w socjalizmie i kapitalizmie (*Ubezpieczenia gospodarcze w kapitalizmie* - współautor). Zajmował się zagadnieniami związanymi z ubezpieczeniami wiejskimi (1953 i 1956), nadzorem państwa nad ubezpieczeniami (1962) oraz genezą i rozwojem ubezpieczeń gospodarczych na ziemiach polskich (1958). Z innych licznych prac na uwagę

zasługują opracowania na temat przesłanek ubezpieczeń w socjalizmie (1956), udziału własnego ubezpieczającego (1970), dochodzenia roszczenia o odszkodowanie ubezpieczeniowe (1973), rozwoju prawa ubezpieczeń gospodarczych (1973), prawa osób trzecich wobec ubezpieczyciela (1973), odpowiedzialności ubezpieczyciela wobec ofiar wypadków komunikacyjnych w systemach prawnych Europy Zachodniej (1975). Wszystkie prace Profesora – dalekie od jakiejkolwiek sztywności i schematyzmu – zawierają ogromny ładunek myśli twórczej. Wyróżniają się szczególną zwięzłością i przejrzystością, starannością i dokładnością opracowania. Prace te są wielokrotnie cytowane w polskiej i obcej literaturze, wywołują do dzisiaj twórczą polemikę.

Profesor Lucjan Pokorzyński był także autorem opracowań o charakterze naukowo-dydaktycznym, przeznaczonych dla studentów szkół wyższych. Cechowało je powiązanie wiedzy teoretycznej z praktyką. Taki charakter miały również opracowane przez Niego pomoce naukowe i dydaktyczne wydawane przez Oddział Poznański PTE w postaci skryptów, poradników i przewodników metodycznych pisanych na zlecenie zainteresowanych instytucji i resortów. W publikacjach Profesora przeznaczonych zarówno dla studentów, jak i dla słuchaczy kursów zawodowych problematyka ubezpieczeń gospodarczych została przedstawiona w sposób przystępny i ściśle dostosowany do odbiorców prac. To było ich wielką zaletą.

Profesor był także redaktorem kilkunastu opracowań oraz autorem kilkudziesięciu recenzji wydawniczych, kierownikiem naukowym tematów podstawowych, międzyresortowych i węzłowych. Był współorganizatorem wydawnictwa Studia Ubezpieczeniowe, przewodniczącym Rady Redakcyjnej tego wydawnictwa oraz jego redaktorem.

Działalność pedagogiczna odgrywała dużą rolę w twórczości prof. Lucjana Pokorzyńskiego. Przez wiele lat prowadził wykłady i seminaria na wszystkich stopniach kształcenia. W Akademii Handlowej wykładał prawo rzeczowe, a w Szczecińskim Oddziale Akademii Handlowej prawo administracyjne i gospodarcze. Od roku 1952, kiedy to objął kierownictwo Katedry Ubezpieczeń WSE w Poznaniu, problematyka ubezpieczeń gospodarczych stała się głównym przedmiotem Jego wykładów. Przygotowywał je wyjątkowo starannie. Panował nad ogromnym i zawikłanym materiałem. Wykład miał jasną konstrukcję i piękny styl. Wykłady były bardzo interesujące i przystępne dla słuchaczy. Przedstawiały one instytucję ubezpieczeniową zarówno na szerokim tle historycznym, jak i ówczesnych przemian społeczno-gospodarczych. Profesor był promotorem kilkuset prac dyplomowych i magisterskich oraz kilkunastu prac doktorskich. Był szczególnie serdeczny dla młodych pracowników nauki. Nigdy

nie odmawiał im przyjacielskiej rady i pomocy. Wiele trudu wkładał w liczne recenzje prac doktorskich i habilitacyjnych.

Mimo dużego zaangażowania w pracy naukowo-dydaktycznej i organizacyjnej prof. Lucjan Pokorzyński brał stale czynny udział w pracy społecznej poza Uczelnią. Od roku 1947 był aktywnym członkiem Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, będąc przez wiele lat sekretarzem naukowym Komisji Nauk Społecznych oraz jego wydawnictw. Od roku 1949 działał aktywnie jako członek Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego, pełniąc w Oddziale Poznańskim różne funkcje. Był również aktywnym członkiem polskiej sekcji Międzynarodowego Stowarzyszenia Prawa Ubezpieczeniowego (AIDA), od chwili jej założenia w roku 1961. Był członkiem wielu jeszcze stowarzyszeń i organizacji.

W dowód uznania dla Jego pracy naukowej, dydaktyczno-wychowawczej i organizacyjnej został odznaczony Krzyżem Kawalerskim i Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski. Uzyskał też tytuł Zasłużonego Nauczyciela PRL. Otrzymał liczne odznaczenia i odznaki. Był także wielokrotnie nagradzany przez ministra szkolnictwa wyższego.

Profesor miał bogatą osobowość. Był zawsze sobą, odznaczał się wysokimi walorami moralno-etycznymi. Był człowiekiem prawym i szlachetnym, nieskazitelnego charakteru i nad wyraz skromnym. Na zewnątrz sprawiał wrażenie człowieka zamkniętego, a nawet oschłego. Zyskiwał przy bliższym poznaniu. Był człowiekiem wielkiego serca i wrażliwości (np. śmierć prof. Janusza Szpunara w roku 1974 przeżył poważnym atakiem serca). Zrezygnował z założenia własnej rodziny, by móc wychowywać wcześnie osierocone dzieci brata. Był bardzo punktualny, znane są wspomnienia studentów, którzy nastawiali swoje zegarki z chwilą rozpoczęcia wykładu, gdyż wiadomo było, że Pan Profesor wchodzi na salę wykładową zgodnie z wybiciem zegara prawie co do sekundy. Języki klasyczne – greka i łacina – były Jego ulubionymi językami. Ponadto znał znakomicie język niemiecki, angielski i francuski. Z prof. Józefem Rzóską mógł przez wiele godzin rozprawiać i recytować klasykę grecką i łacińską. Był przy tym pełen subtelnego humoru. Szanowali i cenili Go wszyscy.

Tadeusz Sangowski

Mieczysław Przedpelski
1918 – 2001

W życiu profesora zwyczajnego dra hab. Mieczysława Przedpelskiego można wyodrębnić dwie dziedziny i dwa okresy Jego działania, a mianowicie: działalność konspiracyjną i działalność naukowo-badawczą oraz dydaktyczną. Obu tym dziedzinom oddawał się z ogromną pasją. W konspiracji działał w latach 1939 – 1945, a także na początku swych studiów. Pracę w charakterze nauczyciela akademickiego rozpoczął w roku 1951 w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu i kontynuował ją przez ponad czterdzieści lat. Profesor był wybitnym znawcą problematyki pracy i polityki społecznej, prężnym organizatorem działalności naukowo-badawczej i dydaktyczno-wychowawczej Akademii Ekonomicznej oraz cenionym dydaktykiem. Wykładał ekonomikę przemysłu, ekonomikę pracy i teorię spółdzielczości. Wypromował 8 doktorów i kilkuset magistrów oraz opublikował kilkadziesiąt prac, w tym kilka książek. Przez wiele lat brał czynny udział w życiu naukowym i społecznym zarówn w ośrodku poznańskim, jak i w skali kraju. Z Uczelnią łączyły Go silne więzi. Do końca swojego życia utrzymywał stały kontakt i przyjacielskie stosunki z byłymi uczniami oraz współpracownikami, którzy często korzystali z bogactwa Jego wiedzy i doświadczenia. Zmarł 19 lutego 2001 roku.

Mieczysław Przedpelski urodził się 5 lutego w 1918 roku w Iczinie, w Czechach. Po przyjeździe wraz z rodzicami do Polski uczęszczał do szkoły powszechnej w Łukowie, a następnie – po przeniesieniu się rodziny na Śląsk – do gimnazjum i liceum w Mysłowicach. Maturę uzyskał w roku 1939. Wybuch II wojny światowej przerwał Jego dalszą naukę. W okresie okupacji mieszkał w większości w Krakowie i na Śląsku, pracując na utrzymanie matki i młodszego rodzeństwa. Jego ojciec był bowiem w niewoli niemieckiej, a starszy brat został w roku 1940 osadzony w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.

Z rodzinnego domu wyniósł gorący patriotyzm. Od samego początku wojny brał czynny udział w walce z hitlerowskim najeźdźcą. W grudniu

1939 roku wstąpił do Narodowej Organizacji Wojskowej (NOW) i przyjął pseudonim „Pobóg". W roku 1941 organizacja oddelegowała Go do okręgu rzeszowskiego, zlecając Mu trzy zadania, a mianowicie: zorganizowanie sieci punktów kontaktowych NOW i sieci kolportażu; nawiązanie kontaktów z oddziałami partyzanckimi tworzącymi się wówczas na Zasaniu, w okolicach Zamościa i Janowa Lubelskiego, oraz zbadanie rozmieszczenia i obsady placówek niemieckich na tym terenie; przygotowanie zasadzek na patrole wroga. Zadania te realizował z pełnym oddaniem przez dwa lata, współdziałając z miejscowymi proboszczami, którzy udzielali mu schronienia i innej pomocy. Raporty wysyłał do kierownictwa NOW w Krakowie.

W drugiej połowie roku 1943 zmienił się zakres Jego zadań. Nastąpiło to w związku z rozszerzaniem się represji niemieckich na Zamojszczyźnie. Od listopada 1942 roku do marca 1943 roku Niemcy zaczęli masowo wysiedlać ludność rolniczą i przesiedlać na te tereny volksdeutschów z okupowanych terenów wschodnich. Ludność polską wywożono w większości na roboty przymusowe do Niemiec i do obozów koncentracyjnych. Znaczną grupę małych dzieci wywieziono do Niemiec. Część ludności zdołała zbiec do lasu. Na przełomie maja i czerwca 1943 roku okupant zaczął pacyfikować teren Zasania, aresztując masowo mężczyzn i osadzając ich w więzieniu na Zamku w Lublinie.

W tych okolicznościach Jego kontakty z partyzanckimi leśnymi oddziałami stawały się coraz częstsze. Otrzymał bowiem zadanie koordynacji działań Narodowej Organizacji Wojskowej i Armii Krajowej. Szybki rozwój partyzantki sowieckiej na Zasaniu zmuszał do nawiązania z nią współpracy i organizowania wspólnych akcji sabotażowych. Największą z tych akcji, w której uczestniczył z bronią w ręku, było rozbicie nastawni kolejowej w Rozwadowie.

W roku 1944 nasiliły się aresztowania i deportacje na Zasaniu. Niemcy przygotowywali bowiem drugą pacyfikację tego terenu, chcąc „oczyścić" zaplecze frontu dla cofającej się swojej armii. W tej sytuacji Mieczysław Przedpelski włączył się do jednego z oddziałów Armii Krajowej, które koncentrowały się w Puszczy Solskiej. Wziął udział w wielkiej bitwie, do której doszło w dniach 11 - 13 czerwca 1944 roku w Lasach Janowskich. W lipcu - sierpniu 1944 roku teren Zasania opanowała Armia Czerwona i przez kilka miesięcy zatrzymała się na Wiśle i Wisłoce. Partyzantka polska, ścigana przez NKWD, stopniowo się rozpraszała. Mieczysław Przedpelski początkowo ukrywał się w Mielcu, a następnie przedostał się na Śląsk i w lutym 1945 roku podjął pracę w tartaku w Mysłowicach.

Gdy nowa władza ludowa zaczęła organizować administrację polską na Ziemiach Zachodnich, zgłosił się do tej pracy. W maju 1945 roku wyje-

chał wraz z 30-osobową ekipą do Niemodlina (niem. Falkenberg). Początkowo pracował jako referent w Starostwie, a od sierpnia 1945 roku jako zastępca kierownika Tymczasowego Zarządu Państwowego, zajmującego się administracją majątku poniemieckiego. Po rocznej pracy w tej instytucji przeniósł się do Poznania i w roku 1946 rozpoczął studia na Akademii Handlowej. Od Narodowej Organizacji Wojskowej otrzymał nowe zadanie, a mianowicie kontynuowanie działalności konspiracyjnej, mającej na celu wzmocnienie i uaktywnienie nielegalnej organizacji młodzieżowej - Młodzież Wszechpolska. Śledzony przez funkcjonariuszy Urzędu Bezpieczeństwa został aresztowany w styczniu 1947 roku. W dniu 16 kwietnia tegoż roku Wojskowy Sąd Rejonowy w Poznaniu skazał Go na karę czterech lat więzienia i dwóch lat pozbawienia praw obywatelskich pod zarzutem „działania mającego na celu obalenie przemocą ustroju państwa polskiego". Kary jednak nie odbył, gdyż objęła go amnestia.

Po wyjściu z aresztu podjął dalsze studia. W grudniu 1949 roku otrzymał dyplom Akademii Handlowej i podjął pracę w spółdzielczości mleczarskiej, godząc pracę z nauką. W grudniu 1950 roku uzyskał tytuł magistra nauk ekonomiczno-handlowych tejże Uczelni. Z dniem 1 kwietnia 1951 roku został przyjęty na stanowisko asystenta do Katedry Rachunkowości, kierowanej przez prof. Witolda Skalskiego, kolejno awansując na stanowisko starszego asystenta (1.08.1951 - 31.05.1955) i adiunkta (1.06.1955 - 28.02.1968). Po reorganizacji Uczelni przeszedł w roku 1958 do Katedry Ekonomiki Przemysłu, zorganizowanej i kierowanej przez prof. Stanisława Smolińskiego. Pod jego kierownictwem napisał i obronił rozprawę doktorską: *Płaca jako bodziec materialnego zainteresowania w przemyśle spółdzielczości pracy.* Stopień doktora nauk ekonomicznych uzyskał 31 maja 1961 roku. Habilitował się na podstawie publikacji: *Aktywizacja zawodowa kobiet w związku z industrializacją w Polsce Ludowej* (ZN WSE nr 39, Poznań 1967). Stopień naukowy docenta nauk ekonomicznych w zakresie ekonomiki przemysłu otrzymał 24 stycznia 1968 roku. Na stanowisko docenta etatowego został awansowany 29 lutego 1968 roku, a po roku otrzymał nominację na kierownika Zakładu Ekonomiki Pracy. Tytuł profesora nadzwyczajnego uzyskał 1 sierpnia 1972 roku, a profesora zwyczajnego 17 września 1982 roku.

Profesor Mieczysław Przedpelski brał czynny udział w organizacji życia naukowego i doskonalenia procesu nauczania w Uczelni. Był wielokrotnie kierownikiem Podyplomowego Studium Pracy i Spraw Socjalnych. W roku akademickim 1968/69 pełnił funkcję prodziekana Wydziału Ogólnoekonomicznego, a w latach 1969/70 - 1971/72 piastował stanowisko prorektora ds. nauczania. W roku 1977 współorganizował Instytut Polityki Społecznej i był jego dyrektorem przez 6 lat, do 30 września 1983 roku.

W Instytucie tym kierował Zakładem Ekonomiki Pracy i Polityki Społecznej do 30 września 1993 roku, mimo przejścia na emeryturę w roku 1988.

Zainteresowania naukowe Profesora rozwijały się w kilku kierunkach. Zawsze jednak nawiązywał do potrzeb praktyki gospodarczej. Na plan pierwszy w Jego badaniach wybijają się zagadnienia zatrudnienia i płac. Z tego zakresu, poza wymienioną już pracą habilitacyjną, opublikował trzy prace zwarte, a mianowicie: *Płace jako bodziec materialnego zainteresowania w przemyśle spółdzielczości pracy* (WSE, Poznań 1962), *Struktura zatrudnienia kobiet w Polsce Ludowej* (PWN, Poznań 1975) oraz podręcznik, którego był współautorem i redaktorem – *Ekonomika pracy. Ekonomiczno-społeczne zagadnienia pracy człowieka* (PWN, Poznań 1981).

Oryginalnym kierunkiem Jego badań było określenie przyczyn ekonomicznych, warunkujących poziom zatrudnienia kobiet na tle procesów uprzemysłowienia kraju. W rozważaniach z tego zakresu uwypuklił zależności między rozwojem gospodarczym a aktywizacją kobiet, przeprowadził ocenę przemian, jakie nastąpiły w strukturze ich zatrudnienia w okresie 1945 – 1964, oraz podjął próbę perspektywicznej oceny zmian zatrudnienia kobiet do roku 1984, koncentrując się w swoich badaniach na problemach gospodarowania zasobami pracy w szerokim społecznym aspekcie. Profesor przyczynił się do utworzenia i rozwoju w Uczelni dyscyplin naukowych ekonomiki pracy i polityki społecznej. Przy jego wydatnej pomocy uruchomiono po raz pierwszy w Uczelni wykłady z ergonomii. Kierował także pracami badawczymi zespołu pracowników Instytutu na rzecz praktyki i organizowania przez nich konferencji naukowych.

W pierwszym okresie swojej pracy interesował się problematyką rachunkowości. Znalazło to odzwierciedlenie w dwukrotnie wydawanych książkach (w roku 1959 i 1960), poświęconych powstaniu i rozwojowi kont. Na podkreślenie zasługują także dwie prace, których był współautorem, a mianowicie: *Struktura przemysłu Ziem Zachodnich w latach 1939 – 1959* (IZ, Poznań, 1961) oraz *Struktura społeczno-gospodarcza Ziem Zachodnich w latach 1933 – 1960* (IZ, Poznań 1964).

Aktywnej działalności naukowo-badawczej, dydaktycznej i organizacyjnej Profesora towarzyszyła praca społeczna na rzecz Uczelni, środowiska poznańskiego oraz kraju. Przez wiele lat redagował *Roczniki* Uczelni. Był wieloletnim wiceprzewodniczącym Oddziału Poznańskiego Stowarzyszenia Księgowych w Polsce (1958 – 1962); sekretarzem naukowym Wojewódzkiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego w Poznaniu (1962 – 1975), a następnie jego wiceprezesem (1975 – 1980). Był wieloletnim członkiem: Komisji Zarządu Głównego PTE w Warszawie, Rady Naukowej Instytutu Pracy i Spraw Socjalnych w Warszawie, Rady Progra-

mowej Zakładu Organizacji i Informatyki Centralnego Związku Spółdzielni Mleczarskiej w Warszawie, Komitetu Problemów Pracy i Polityki Społecznej PAN, Komisji Badań Regionalnych PAN oraz Rady Programowej miesięcznika „Polityka Społeczna".

Wyraz uznania dla Jego działalności i osiągnięć stanowią wielokrotne nagrody ministra oraz odznaczenia. Był odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotym Krzyżem Zasługi, Medalem Zasłużonego Nauczyciela PRL, Medalem Komisji Edukacji Narodowej i Medalem Honorowym za Zasługi dla Akademii Ekonomicznej w Poznaniu. Otrzymał również liczne odznaki regionalne i Złotą Odznakę PTE. Za działalność w czasie wojny nadano Mu Krzyż Partyzancki.

Profesor Mieczysław Przedpelski pozostawił po sobie trwałą wdzięczność i pamięć, zwłaszcza tych, którzy Go znali i z Nim współpracowali. Zasłużył na nią nie tylko jako dobry nauczyciel i sprawiedliwy przełożony, ale przede wszystkim jako życzliwy człowiek, gotowy przyjść z pomocą każdemu, kto jej oczekiwał.

Jerzy Unolt

Tadeusz Puchalski
1908 - 1979

Niespodziewanie 30 października 1979 roku zmarł profesor nadzwyczajny dr Tadeusz Puchalski, prawy człowiek, zamiłowany i niestrudzony nauczyciel, wychowawca kilku pokoleń ekonomistów, znany i ceniony statystyk. Z ośrodkami akademickimi miasta Poznania był związany ponad trzydzieści lat. Najsilniejsze więzy łączyły Go z Akademią Ekonomiczną.

Urodził się 10 stycznia 1908 roku w Kowlu w rodzinie inteligenckiej. Uczęszczał do Gimnazjum Państwowego im. króla Zygmunta Augusta w Białymstoku, gdzie w roku 1928 otrzymał świadectwo dojrzałości. W tymże roku podjął studia w Wyższej Szkole Handlowej w Warszawie, będąc stypendystą Ministerstwa Komunikacji. Ukończył je w roku 1933, a następnie podjął pracę u swojego fundatora w Dyrekcji Okręgowej Kolei Państwowych w Warszawie. Pracę tę przerwał wybuch wojny. W czasie wojny był sprzedawcą w sklepach Społem w kilku miastach województwa lubelskiego i warszawskiego.

Zaraz po wojnie, w roku 1945 uzyskał stopień magistra nauk ekonomicznych w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie. Doktoryzował się na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego w roku 1948 na podstawie rozprawy pt. *Płace realne pracowników Kolei Państwowych w 1945 i 1946 r.* Tytuł naukowy docenta otrzymał w roku 1959, a w roku 1970 Rada Państwa nadała Mu tytuł profesora nadzwyczajnego nauk ekonomicznych.

Do Poznania przeniósł się w maju 1945 roku. Podjął tu najpierw pracę w Dyrekcji Okręgowej Kolei Państwowych. Ciągnęła Go jednak praca w szkolnictwie. W latach 1946 - 1951 był nauczycielem Liceum Handlowego, Technikum Finansowego i dyrektorem Ośrodka Kształcenia i Doskonalenia Kadr Pedagogicznych. W tymże okresie podjął także działalność pedagogiczną w szkolnictwie wyższym, którą prowadził do ostatnich chwil swojego życia. Praca ta okazała się Jego powołaniem. W latach 1946 - 1949 był asystentem wolontariuszem, a następnie, do roku 1952, asysten-

tem na Uniwersytecie Poznańskim. W okresie 1953 - 1966 był najpierw zastępcą profesora, a potem adiunktem w Wyższej Szkole Rolniczej w Poznaniu. W Uczelni tej kierował Zakładem Administracji i Rachunkowości, a później Katedrą Ekonomiki Leśnictwa. Był także prodziekanem Wydziału Leśnego. Równocześnie (do 1959 r.) pracował w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Sopocie, pełniąc funkcję kierownika Katedry Statystyki. Począwszy od roku 1960 zaczął pracować w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu. Uczelnia ta, od roku 1966, stała się jedynym miejscem Jego pracy. Po przejściu na emeryturę we wrześniu 1978 roku prowadził w niej nadal działalność dydaktyczną i pedagogiczną.

Kierował Zakładem Statystyki Matematycznej w latach 1963/64 - 1968/69, a po jego likwidacji Zakładem Statystyki Ogólnej w 1969/70 - 1975/76. Ponadto w latach 1965/66 - 1968/69 pełnił obowiązki kierownika Zakładu Statystyki Teoretycznej i Demografii. W roku akademickim 1965/66 pełnił obowiązki kierownika Katedry Statystyki, a w latach 1966/67 - 1968/69 był jej kierownikiem. Po zmianach organizacyjnych Uczelni został dyrektorem Instytutu Statystyki i Ekonometrii. Funkcję tę pełnił w latach 1969/70 - 1975/76. Brał także czynny udział w działalności organizacyjnej Uczelni. W latach 1964/65 - 1965/66 był prodziekanem Wydziału Ogólnoekonomicznego. Sprawował funkcję kierownika Podyplomowego Studium Ekonomiki Przemysłu dla Inżynierów w okresie 1966/67 - 1971/72.

Ponadto przez wiele lat współpracował z Instytutem Zachodnim, Oddziałem Wojewódzkim Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego i Wojewódzkim Urzędem Statystycznym w Poznaniu. Od chwili powstania Sekcji Statystyki i Ekonometrii PTE w Poznaniu, tj. od roku 1968, był jej przewodniczącym i aktywnym członkiem. Działalność prof. Tadeusza Puchalskiego zaznaczyła się również w innych regionach Polski. Był bowiem członkiem Komitetu Statystyki i Ekonometrii PAN, przez wiele lat prowadził zajęcia dydaktyczne w Bydgoszczy oraz współpracował z Głównym Urzędem Statystycznym w Warszawie.

Za wybitne zasługi dla nauki, pracy dydaktyczno-naukowej i praktyki gospodarczej był wielokrotnie wyróżniany przez ministra nauki. Został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, otrzymał honorowe odznaki za zasługi w rozwoju miasta Poznania i województwa poznańskiego, a także bydgoskiego.

Dorobek naukowy i dydaktyczny Profesora jest znaczący. Obejmuje liczne książki, artykuły, podręczniki, skrypty i recenzje (łącznie ponad 60 pozycji publikowanych). Wyróżnić w nim można kilka nurtów tematycznych, wśród których na specjalną uwagę zasługują prace z dziedziny statystyki transportu morskiego (*Sezonowość przewozów w transporcie morskim*,

1958); międzynarodowego obrotu drzewnego (*Bilans drzewny krajów RWPG*, 1971); warunków bytowych ludności (*Próba analizy wydatków rodzin robotniczych w Polsce*, 1958; *Warunki bytowe ludności NRF w porównaniu z innymi krajami*, 1965) i statystyki handlu (*Eksport NRF*, 1962; *Import NRF*, 1963; *Tendencje rozwojowe w handlu zagranicznym*, 1966; *Badanie wpływu lokalizacji sklepu detalicznego na wahania sezonowe sprzedaży*, 1974).

Godna szczególnego podkreślenia jest troska Profesora o zapewnienie studentom odpowiednich pomocy dydaktycznych. Jej imponującym wyrazem są liczne podręczniki: *Statystyka*. Wyd. 3. Warszawa: PWN, 1975; *Elementy statystycznej kontroli jakości produkcji*. Wyd. 3. Warszawa: PWN, 1975; *Wnioskowanie statystyczne*. Wyd. 2. Warszawa: PWN, 1975 oraz skrypty i materiały ćwiczeniowe z zakresu teorii statystyki, rachunku prawdopodobieństwa, statystyki opisowej i matematycznej czy też statystycznej kontroli jakości. Cechuje je wysoki poziom. Były i są nadal cenione przez czytelników, znane szeroko w kraju i poza jego granicami, ciągle potrzebne i poszukiwane.

Brać studencka, darząca Profesora sympatią, nazywała Go Dziadkiem lub Puchatkiem. Jego słuchacze nadal pamiętają wykłady ze statystyki matematycznej oraz egzamin z tego przedmiotu, który najczęściej kończył się oceną pozytywną. Byłem jednym z nich, zanim w roku 1964 zostałem asystentem Profesora. Błogosławiąc mnie w roli nauczyciela akademickiego, powiedział: „Sam tego chciałeś, nieś więc ten kaganiec oświaty, powodzenia". Noszę go, choć czasem uwiera i przydałaby się wtedy szczególnie rada Profesora, o którym wiadomo, że jeśli czasem komuś nie pomógł, to z pewnością nigdy nie zaszkodził.

Profesor miał bogatą osobowość. W pamięci uczniów, współpracowników i wszystkich, którzy Go znali, pozostał jako człowiek niepowszechnego formatu: umysł otwarty na wszystko co nowe, dobre i pożyteczne; serce życzliwe i oddane na służbę innym; uczony, lecz człowiek skromny; nauczyciel i wychowawca niestrudzony; przełożony troskliwy i spolegliwy. Wyróżniała Go życzliwość, skromność, szczerość, konkretność, zaufanie do bliźnich, miał bardzo życzliwe usposobienie, przejawiające się w naturalny sposób. Nie uprzedzał się do nikogo, wolał dostrzegać tylko dobre strony otaczających Go osób, odnosił się z szacunkiem do każdego, pomagał, nie żądając niczego w zamian – niby mimochodem i nie wywołując poczucia długu wdzięczności. Bywało, że zatrzymywał pomocną dłoń w połowie drogi, czasem nie angażował się wcale, choć wydawałoby się, że nie powinien tak postąpić.

Profesor był człowiekiem bardzo skromnym, nigdy nie wynosił się i nie puszył, zawsze znał miarę rzeczy. Autorytetu i uznania przysparzały Mu inne źródła. Był przy tym bardzo skryty: nie lubił się zwierzać, o kłopotach

nie słyszeliśmy nigdy. Niektórzy mówili o Nim - Anglik, bo to niby taki kostyczny, z sylwetką i postawą dżentelmena, nie ujawniający spraw osobistych i rodzinnych, ukryty za zasłoną bardzo pozytywnie traktowanego snobizmu.

Profesor nie lubił intryg, plotek i wszelkich podobnych praktyk. Czasem powalał na kolana przeciwników intelektualnych krótkim „Nie wiem" lub z rozbrajającą szczerością przyznawał się do błędu. Mówił: „Chwalcie się sami, bo nikt za was tego lepiej nie uczyni". Zgodnie z tym zaleceniem pracownicy naukowi, którymi kierował, musieli sami o sobie pisać wszelkie pozytywne opinie. Profesor podpisywał, dopisując wyłącznie pozytywne stwierdzenia, jeśli ktoś o nich zapomniał. Cenił Profesor szczerą i otwartą postawę u swoich studentów i współpracowników.

Profesor był nad wyraz konkretny w słowie i czynie. Decydował szybko, nie lubił dzielić włosa na czworo. Pracował systematycznie, skutecznie i doceniał higieniczne, jak mówił, warunki pracy (słynął z tego, że wychodził z każdego posiedzenia, które przedłużało się ponad 120 minut). Kochał piękno w każdej postaci, potrafiła Go zauroczyć muzyka, poezja, przyroda, wciągało malarstwo, lubił podróże.

Zaufanie do ludzi było u Profesora znamienne. Nie dopuszczał myśli, że ktoś może je zawieść, że go nadużyje. Wierzył, że w każdym drzemią talenty i możliwości, którym należy stworzyć warunki do ujawnienia się. Czy to zaufanie i wiara były jednak właściwie potraktowane?

Kazimierz Kruszka

Klemens Ratajczak
1921 - 1994

Zmarły 6 czerwca 1994 roku profesor zwyczajny dr hab. Klemens Ratajczak był wybitnym ekonomistą, wieloletnim dyrektorem Instytutu Nauk Społecznych Akademii Rolniczej, dyrektorem Instytutu Ekonomiki Produkcji naszej Uczelni, zamiłowanym dydaktykiem i wychowawcą. Urodził się 14 listopada 1921 roku w Stajkowie w pobliżu Pniew. W czasie wojny został wywieziony na przymusowe roboty do Niemiec. Pracował tam w gospodarstwie rolnym. Udało Mu się jednak zbiec i przedostać się do tzw. Generalnego Gubernatorstwa w okolice Krakowa, dokąd zostali wysiedleni Jego rodzice. Ukrywał się tam. Został współzałożycielem i członkiem oddziału partyzanckiego Batalionów Chłopskich. Po wojnie ukończył szkołę średnią, a następnie podjął studia I stopnia na Wydziale Prawa UAM. Ukończył je w roku 1953, a następnie kontynuował studia II stopnia na Uniwersytecie Wrocławskim, specjalizując się z prawa gospodarczego. W roku 1955 podjął pracę jako asystent w Wyższej Szkole Rolniczej w Poznaniu. W uczelni tej w roku 1962 obronił pracę doktorską pt. *Płaca jako bodziec materialnego zainteresowania w PGR* i uzyskał tytuł doktora nauk rolniczo-leśnych. Habilitował się w roku 1969 w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu na podstawie pracy: *Ekonomiczna ocena postępu technicznego w PGR* i uzyskał stanowisko docenta w Akademii Rolniczej. W roku 1976 otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego, a w roku 1984 profesora zwyczajnego. W roku 1981 podjął dodatkowo pracę w Akademii Ekonomicznej, obejmując stanowisko dyrektora Instytutu Ekonomiki Produkcji. Był nim do chwili przejścia na emeryturę w roku 1991.

W ciągu swojej wieloletniej pracy pełnił ważne funkcje organizacyjne poza Uczelnią. Był kilka lat prezesem PTE w Poznaniu, członkiem Zarządu Głównego PTE w Warszawie, przewodniczącym Komisji Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN Oddział w Poznaniu, przewodniczącym Komisji Rolnej Rady Naukowej przy Wojewodzie Konińskim, członkiem Komisji

Rolnictwa i Organizacji Przedsiębiorstw PAN w Warszawie, członkiem Komitetu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej PAN w Warszawie.

Profesor dzięki swojemu wykształceniu łączył w sobie znajomość prawa, rolnictwa i ekonomii. Stąd miał szerokie spojrzenie na problemy polskiego rolnictwa i całej gospodarki żywnościowej. W centrum Jego zainteresowań naukowych leżały problemy postępu technicznego w rolnictwie, metody jego wdrażania i ocena efektywności. Zajmował się tym przede wszystkim w swojej pracy habilitacyjnej. Drugą dziedzinę Jego zainteresowań stanowiły zagadnienia związane z dokonującymi się przeobrażeniami społeczno-gospodarczymi na wsi oraz ekonomiczno-produkcyjnymi aspektami rozwoju rolnictwa polskiego. Zwracał uwagę na przyczyny kryzysów trapiących nasze rolnictwo w minionych latach, wskazując środki ich przezwyciężenia. Widział potrzebę stosowania aktywnej polityki interwencyjnej państwa mającej na celu zmiany strukturalno-własnościowe rolnictwa w trakcie przechodzenia do gospodarki rynkowej.

Dorobek naukowy Profesora obejmuje około 210 pozycji. Wśród nich publikacjami podstawowymi są dwie monografie – praca doktorska i habilitacyjna. Pozostałe pozycje stanowią artykuły oraz referaty przygotowane na konferencje i sympozja. Profesor Klemens Ratajczak przeprowadzał także ekspertyzy dotyczące oceny stanu i ruchu ludności oraz siły roboczej w rolnictwie, a także przeobrażeń społeczno-gospodarczych na wsi w województwie poznańskim.

Profesor był zamiłowanym dydaktykiem. Jego wykłady i seminaria cieszyły się dużym zainteresowaniem i nie słabnącym powodzeniem wśród studentów. Pod Jego kierunkiem napisano ponad 150 prac magisterskich z ekonomiki i organizacji rolnictwa oraz gospodarki żywnościowej. Był promotorem 7 prac doktorskich i opiekunem 7 rozpraw habilitacyjnych.

Na emeryturę przeszedł w roku 1991. Nadal współpracował z Uczelnią, realizując zajęcia w zmniejszonym wymiarze.

Za zasługi położone w swojej wielostronnej działalności został odznaczony Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Partyzanckim, Medalem Komisji Edukacji Narodowej. Otrzymał też honorowe Odznaki za zasługi w rozwoju województwa poznańskiego, leszczyńskiego, konińskiego i pilskiego, oraz inne medale i odznaki.

Jego ogromna życzliwość, takt i kultura osobista jednały Mu przyjaciół we wszystkich środowiskach, w których się znalazł. Cieszył się szacunkiem i sympatią.

Wojciech Chomicz

Stefan Rosiński
1888 – 1964

W Poznaniu dnia 16 grudnia 1964 roku zmarł profesor nadzwyczajny dr Stefan Rosiński, zasłużony wykładowca ekonomii, wychowawca wielu pokoleń młodzieży akademickiej, przez ponad czterdzieści lat związany z Uniwersytetem i naszą Uczelnią. Był pierwszym kierownikiem Katedry Ekonomii Społecznej utworzonej w Akademii Handlowej w roku 1938 i pierwszym kierownikiem nowo utworzonej w roku 1950 Katedry Finansów i Kredytu w Wyższej Szkole Ekonomicznej.

Radomianin, urodzony w roku 1888 odbył studia uniwersyteckie we Lwowie i w Monachium, gdzie uzyskał dyplom doktorski. W ostatnich latach pierwszej wojny światowej brał czynny udział w pracach naukowych organizowanych przez Naczelny Komitet Narodowy oraz Centralne Towarzystwo Rolnicze w Warszawie. Tamże ukazała się pod Jego współkierownictwem i redakcją praca: *Stosunki rolnicze Królestwa Kongresowego.*

Dalsze koleje życia związały Profesora na stałe z Poznaniem. W grudniu 1919 roku objął urząd naczelnika Wydziału, a następnie dyrektora Departamentu Przemysłu i Handlu w Ministerstwie b. Dzielnicy Pruskiej. Pracując tu, zapoznał się z życiem gospodarczym, z rolnictwem i ze stosunkami panującymi w przemyśle i handlu. Dzięki temu utrwaliło się w Nim przeświadczenie o potrzebie ujmowania zagadnień ekonomicznych w sposób konkretny, na tle faktycznych warunków miejsca i czasu. Pamiętał o tym, gdy przeszedł do pracy w wyższym szkolnictwie ekonomicznym.

W roku 1920 podjął pracę na Uniwersytecie Poznańskim najpierw w charakterze zastępcy profesora, a od 1930 roku docenta habilitowanego. Na Wydziale Prawno-Ekonomicznym wykładał naukę o pieniądzu i kredycie oraz poszczególne działy polityki gospodarczej, a od roku 1938 także zasady ekonomii politycznej. Poza tym od roku 1928 wykładał ogólny kurs ekonomii politycznej na Wydziale Rolniczo-Leśnym tegoż Uniwersytetu.

Już w pierwszych latach istnienia Wyższej Szkoły Handlowej związał się z tą Uczelnią. Swoją działalność dydaktyczną prowadził tu w tym samym zakresie co na Uniwersytecie. Z chwilą objęcia przezeń w roku 1938 kierownictwa Katedry Ekonomii Społecznej w Akademii Handlowej zaczął prowadzić wykłady, seminaria i proseminaria z ekonomii. W tejże Uczelni uzyskał w roku 1945 tytuł profesora nadzwyczajnego.

Aż do roku 1950 kierował nadal tą katedrą. W tym czasie odegrał niemałą rolę w zabezpieczeniu prawidłowego rozwoju Uczelni. W latach 1945 - 1950 zasiadał w kuratorium Uczelni. Był stałym, aktywnym członkiem Rady Profesorów, mającej w swojej pieczy problemy organizacji studiów, treści nauczania, pracy wychowawczej z młodzieżą oraz doboru kadry nauczającej. Od wiosny 1945 roku do 31 sierpnia 1949 roku piastował godność prorektora Akademii Handlowej, współdziałając czynnie w jej niezwykle aktywnym rozwoju.

Funkcje organizacyjne pełnił Profesor także z chwilą przekształcenia Uczelni z Akademii Handlowej w Wyższą Szkołę Ekonomiczną. Został pierwszym dziekanem nowo utworzonego Wydziału Handlowego. Był nim jednak tylko jeden rok. Gdy przekształcono Uczelnię, zlikwidowano dotychczasową Katedrę Ekonomii Społecznej, tworząc w jej miejsce Katedrę Ekonomii Politycznej. Profesor Stefan Rosiński objął kierownictwo nowo utworzonej Katedry Finansów i Kredytu. Kierował nią tylko w roku akademickim 1950/51. Katedrę tę przejął od Niego zastępca profesora, dr Janusz Wierzbicki. W okresie ostrych zawirowań prof. Stefan Rosiński musiał odejść z Uczelni. Postawiono Mu bowiem zarzut braku „klasowego" ujęcia treści prowadzonych wykładów.

Spuścizna naukowa prof. Stefana Rosińskiego obejmuje zarówno prace o charakterze teoretycznym i ogólnoekonomicznym, jak i pozycje poświęcone specjalistycznym zagadnieniom finansów, rolnictwa i handlu. Opublikował kilka oddzielnych rozpraw oraz liczne artykuły, recenzje i noty bibliograficzne. Spośród rozpraw zasługuje na uwagę przede wszystkim praca: *Problem działania ceł w teorii ekonomii* (Poznań: PTPN, 1929, ss. 258). Profesor uznał za konieczne zajęcie się tym zagadnieniem, zwłaszcza że pomimo dużego bogactwa ocen w tej dziedzinie wiedzy, nauka nie zdołała objaśnić wszechstronnie wpływu ceł na stosunki gospodarcze. Zasługą Profesora jest podjęcie próby krytycznego opracowania i usystematyzowania dorobku nauki w przedmiocie działania ceł, z jednoczesnym krytycznym naświetleniem koncepcji wielu ekonomistów. Zaprezentował ciekawie współczesną krytykę teorii klasyków na temat mechanizmu wymiany międzynarodowej, a zwłaszcza roli w niej ceł. W swoich rozważaniach związał ściśle zagadnienie wpływu ceł na stosunki gospodarcze z teorią cen oraz z teorią rozdziału dochodu społecznego.

Sumienna i precyzyjna analiza teoretyczna doprowadzała autora do ważnych z naukowego punktu widzenia stwierdzeń. Jego zdaniem, teoria ceł poczyniła od klasycyzmu olbrzymi postęp. Określiła ona granice i podstawowe założenia, w których obrębie istnieją możliwości ustalenia skutków nakładania ceł. Nauka jednakże nie jest w stanie - wobec różnorodności warunków wymiany - ustalić konkretnych wskazań, które interesowałyby politykę gospodarczą. W rozprawie tej słusznie stwierdził, że teoria nie może bezpośrednio służyć polityce, natomiast za zadanie teorii należy poczytywać tłumaczenie i wyjaśnienie zjawisk rzeczywistości, skutków, jakie powodują określone przyczyny w określonych warunkach (s. 14). Spór zasadniczy: protekcjonizm czy wolny handel - nie może być jednoznacznie rozstrzygnięty. Teoria może jedynie wskazać, w jakich konkretnych warunkach protekcja może być dla danego kraju, a w pewnych sytuacjach dla wszystkich uczestników wymiany, korzystniejsza od wolnego handlu (s. 168).

Do swej idei na temat stosunku teorii do polityki gospodarczej, poruszonej marginesowo w dziale zajmującym się mechanizmem ceł, powrócił Profesor w przyczynku: *Nowe prądy w polityce gospodarczej* („Ruch, Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny" 1938, nr 1). W wyniku rozważań poświęconych tej materii ocenił sceptycznie możliwości nauki w zakresie podpowiadania polityce gospodarczej jej celów lub kierunków, zależnych od światopoglądu oraz pierwiastków emocjonalnych. Obserwacja przedwojennych stosunków podyktowała Mu opinię, że polityce gospodarczej wielu państw nie udało się w owym czasie choćby przybliżyć do generalnego jej celu - stworzenia bezpieczeństwa i stałości warunków życia.

Z rozpraw o charakterze ogólnym zasługuje również na uwagę praca: *Fundamentalne podstawy myślenia ekonomicznego* („Rocznik Akademii Handlowej w Poznaniu", za rok 1947/48). Profesor wypowiedział się tutaj na temat charakteru i granic poznania w nauce ekonomii, współzależności zjawisk ekonomicznych oraz roli czasu w badaniu rzeczywistości gospodarczej. Podkreślił, że nauka ekonomii służy życiu praktycznemu jedynie drogą pośrednią przez poznanie, zrozumienie i wytłumaczenie związków, jakimi złączone są poszczególne zjawiska i całe życie gospodarcze (s. 42). Zaznaczając, że niektórzy ekonomiści opowiadają się za przyjęciem metody poszukiwania w rzeczywistości związków przyczynowych, sam stanął zdecydowanie na gruncie badań określonych zależności funkcjonalnych. Wynika stąd, że żadnego zjawiska w życiu gospodarczym nie można traktować jako odosobnionego oraz że w polityce należy się wystrzegać podejmowania prób realizowania wykluczających się wzajemnie celów. Rolę elementu czasu w myśleniu ekonomicznym wyprowadził Profesor stąd,

że zmiana określonej wielkości gospodarczej wymaga czasu, jak również że przeszłość wpływa na ukształtowanie się stosunków w teraźniejszości.

Poza pracą naukowo-dydaktyczną w obu Uczelniach Profesor brał czynny udział w rozmaitych przejawach życia nauki ekonomicznej w ośrodku poznańskim. W okresie 1921 - 1939 kierował działem ekonomicznym „Ruchu Prawniczego, Ekonomicznego i Socjologicznego", a w latach 1945 1947 był redaktorem „Roczników Akademii Handlowej w Poznaniu". Jako aktywny członek Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego okazywał stale żywe zainteresowanie jego pracami. Był czynnym członkiem Komisji Nauk Społecznych oraz Wydziału Historii i Nauk Społecznych Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk.

Wszelkie obowiązki, wszelkie funkcje sprawowane we władzach uczelni traktował Profesor niezwykle sumiennie i uczciwie ze wzorowym wprost poczuciem odpowiedzialności. Wykładów Jego słuchało się z prawdziwą przyjemnością. Piękny, literacki język, przejrzysta konstrukcja, jasność wywodów, konkretność ujęcia problemów - to niezapomniane ich zalety.

Profesora Stefana Rosińskiego cechowała wielka sumienność i przy tym rzadko w tym stopniu spotykana skromność. Owa skromność, jednocześnie pełen życzliwości, głęboko ludzki stosunek do wszelkich spraw, z którymi się stykał jako profesor szkoły wyższej, zjednały Mu powszechny szacunek i szczerą wdzięczność.

Zbigniew Zakrzewski

Zenobia Knakiewicz

Antoni Roszkowski
1894 – 1939

Niecodzienną postacią był Antoni Roszkowski – duszpasterz i ekonomista, proboszcz i profesor akademicki. Rzadko zdarza się, aby jedna osoba łączyła w sobie tak różne dziedziny. Ksiądz Antoni Roszkowski w latach trzydziestych był honorowym proboszczem w parafii Zgierz pod Łodzią i dziekanem dla okolicznych parafii, profesorem nadzwyczajnym Akademii Handlowej w Poznaniu, docentem i wykładowcą na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego. Zawsze pogodny, żywego usposobienia i żywotny w całej swej działalności stał się wybitną osobowością życia naukowego Poznania.

Kapłaństwo było jego głównym powołaniem, chociaż cały dorobek naukowy dotyczył ekonomii. Nie było w tym żadnej sprzeczności. Zespolił z sobą te dwie dziedziny, oceniając ekonomiczne i prawne instytucje z katolickiego punktu widzenia, a tym samym wnosił nowego ducha do tych nauk. Za swoje osiągnięcia został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi.

Urodził się 8 kwietnia 1894 roku w Żarnowie województwie kieleckim z rodziców Karola i Zofii z Sorboniów. Uczęszczał do gimnazjum w Piotrkowie Trybunalskim. Potem wstąpił do Seminarium Duchownego w Sandomierzu, gdzie w grudniu 1915 roku otrzymał święcenia kapłańskie. Był to burzliwy czas pierwszej wojny światowej, która jednak wtedy omijała środkową Polskę. Po dwóch latach wikariatu wstąpił na Wydział Teologiczny Uniwersytetu Warszawskiego. Z powodu zawieszenia wykładów wrócił niebawem na parafię, aby w następnym roku studia kontynuować. I znowu musiał je przerwać, aby jako kapelan służyć żołnierzom 18 pułku ułanów w wojnie z bolszewikami.

Po zakończeniu działań wojennych, w roku 1921 przeniósł się do Poznania. Wtedy – jak się wydaje – skrystalizowała się Jego droga życiowa. Nie kontynuował rozpoczętych w Warszawie studiów teologicznych, lecz zapisał się na Wydział Prawno-Ekonomiczny nowo powstałego Uniwersytetu Poznańskiego, aby studiować ekonomię polityczną. Uniwersytet Poznański stał się bowiem od samego początku – dzięki osobowości Edwarda Taylora – poważnym ośrodkiem tej dziedziny nauki. Profesor dr Edward Taylor był odtąd aż do końca okresu międzywojennego Jego mistrzem.

Ksiądz Antoni Roszkowski uzyskał w roku 1923 stopień magistra nauk ekonomiczno-politycznych. Doktoryzował się 13 lutego 1924 roku z ekonomii na podstawie pracy: *Poglądy społeczne i ekonomiczne Augusta Cieszkow-*

skiego, napisanej pod kierunkiem prof. Edwarda Taylora. Ukazała się ona drukiem w wydawnictwie: Poznańskie Prace Ekonomiczne. Niedługo potem zaczął wykładać ekonomię i prawo w Seminarium Duchownym w Łodzi. Był tam wykładowcą do 31 marca 1931 roku. Jednocześnie kontynuował studia prawnicze na Uniwersytecie Poznańskim. Stopień magistra praw uzyskał w roku 1926. Po zakończeniu wykładów w Seminarium Duchownym zaczął od 1 kwietnia 1931 roku pracować naukowo w Poznaniu. W roku 1932 opublikował w wydawnictwie: Poznańskie Prace Ekonomiczne swoją pracę habilitacyjną: *Korporacjonizm katolicki*. Została ona przyjęta przez Radę Wydziału Prawno-Ekonomicznego Uniwersytetu Poznańskiego. Po dwunastu latach od rozpoczęcia studiów, ks. Antoni Roszkowski wszedł jako docent do grona nauczycielskiego tegoż wydziału, jak i Wyższej Szkoły Handlowej w Poznaniu. Jako docent ekonomii społecznej wykładał ubezpieczenia społeczne. Z dniem 1 września 1938 roku otrzymał nominację na profesora nadzwyczajnego ekonomii politycznej i polityki społecznej Akademii Handlowej w Poznaniu. Odtąd stał się tzw. własnym samodzielnym nauczycielem akademickim tej Uczelni, przyczyniając się do podniesienia Wyższej Szkoły Handlowej do rangi akademickiej. W Akademii Handlowej i na Uniwersytecie nadal wykładał ubezpieczenia społeczne, a na Akademii Handlowej również skarbowość i politykę gospodarczą. Dorywczo wykładał też w łódzkim oddziale Wolnej Wszechnicy Polskiej w Warszawie.

Działalność dydaktyczna nie była głównym ośrodkiem jego zainteresowań. Zajmował się działalnością naukową i popularyzatorską. Publikował w wielu czasopismach, a mianowicie: w „Ruchu Prawniczym, Ekonomicznym i Socjologicznym"; „Ekonomiście"; „Przewodniku Społecznym"; „Przeglądzie Powszechnym"; „Przeglądzie Katolickim"; „Ateneum Kapłańskim" i „Wiadomościach Diecezjalnych Łódzkich". Dla prac naukowych głównym organem publikacyjnym były trzy pierwsze czasopisma. Pisał zwięźle i przystępnie. W swych pracach naukowych i popularyzatorskich omawiał szeroki wachlarz problemów (np. ubezpieczenia społeczne, kartele), niemal zawsze z katolickiego punktu widzenia. Bibliografia ogłoszona w *Słowniku polskich teologów katolickich 1918 – 1981* (Warszawa: ATK, 1983) podaje 45 jego prac. Nie jest to lista kompletna, gdyż uwzględnia przeważnie duszpasterskie czasopisma, natomiast pomija „Ruch Prawniczy" i „Ekonomistę".

Dla studiów naukowych ks. Antoni Roszkowski wyjeżdżał wielokrotnie za granicę – do Anglii, Belgii, Francji i przede wszystkim do Italii. W roku 1933 korzystał nawet ze stypendium z Funduszu Kultury Narodowej na studia we Francji i Anglii. Głównym przedmiotem jego badań był katolicyzm społeczny. Najważniejszym jego dziełem z tej dziedziny jest wymieniona już praca habilitacyjna. Prawie równocześnie wydał zwięźle

i przystępnie napisany zarys pt.: *Katolicyzm społeczny* (Poznań: 1932). Przedstawił w nim wszystkie tego rodzaju koncepcje wieku XIX i XX wraz z wyznawanym przez niektóre kręgi ustrojem korporacyjnym. Przy zachowaniu własności prywatnej, w szczególności indywidualnych przedsiębiorstw, miał powstać nowy system ustrojowy, aby zapobiec walce klas. Miały powstać tzw. korporacje z osobowością prawną łączące w imię solidarności zawodowej i wspólności interesów wszystkich zainteresowanych w zawodzie, wyposażone w pewien samorząd sprawowany pod nadzorem państwa. Naczelna Izba Gospodarcza miałaby stanowić wstępny element tego ustroju. Szeroką dyskusję związaną z tą problematyką omówił w pracy: *Naczelna Izba Gospodarcza w Polsce i za granicą* (Łódź: 1928).

W sprawie koncepcji korporacyjnej zajął wybitnie negatywne stanowisko, wskazując też na wynaturzony w kierunku totalitarnym podobny system obowiązujący we Włoszech. Jego zdaniem: „Zmiana metodologicznych założeń ekonomiki byłaby możliwa tylko w razie przebudowy duszy ludzkiej". Stwierdzał także, że stan badań nad katolickim ujęciem tej koncepcji ustrojowej „nie wyszedł poza granice pewnego romantyzmu".

Autor stał się znawcą włoskiego faszyzmu. Swoim krytycznym poglądom dał wyraz w artykułach ogłoszonych na łamach „Ruchu Prawniczego, Ekonomicznego i Socjologicznego" w latach 1935 i 1938 oraz w „Przewodniku Społecznym" w 1934 i 1937. Uważał, że korporacjonizm katolicki nie wywarł istotnego wpływu na system faszystowski, potępiał stosunek faszyzmu do własności prywatnej, która nie jest prawem naturalnym, a tylko funkcją społeczną. Zarzucał brak osobowości prawnej korporacji i wskazywał na zastrzeżenia papieża Piusa XI wobec włoskiego systemu.

W bogatym dorobku ks. Antoniego Roszkowskiego na uwagę zasługuje także obszerny artykuł pt.: *Gospodarka planowa i jej rodzaje* („Ekonomista" 1935, tom III). W pewnym związku z nim stoi praca pt.: *Komunizm i jego dążenia w aspekcie katolicko-społecznym*, w której rozprawiał się z tymi ideami w rozwoju historycznym („Przewodnik Społeczny" 1936, nr 8 – 12).

Zbliżał się rok 1939, ostatni rok jego życia. Miał lat 45. Dwie wojny obramowały jego pracę. W roku 1920 przeżył wojnę jako kapelan wojskowy na wschodzie Polski. Przyszła znowu, 19 lat później, od zachodu. Zginął w dniu 6 września 1939 roku koło miejscowości Babsk na szosie warszawskiej od niemieckiej bomby lotniczej. Z prowizorycznego grobu ekshumowano Jego zwłoki 11 października 1939 roku i pochowano na tamtejszym cmentarzu.

Zdaje się, że był pierwszą ofiarą z grona profesorów wyższych uczelni Poznania. Stanął też w pierwszym szeregu duchownych, którzy oddali swe życie w drugiej wojnie światowej.

Karol Marian Pospieszalski

Władysław Rusiński
1911 - 1986

Dnia 16 sierpnia 1986 roku zmarł profesor zwyczajny dr hab. Władysław Rusiński, historyk gospodarczy, wybitny uczeń prof. Jana Rutkowskiego i współtwórca poznańskiej szkoły historii gospodarczej, kontynuator najlepszych tradycji szkoły wychowania społecznego, zapoczątkowanej przez prof. Franciszka Bujaka. Zajmował poczesne miejsce w rozwoju Akademii Ekonomicznej w Poznaniu oraz UAM. Był związany z obu Uczelniami przez ponad czterdzieści lat swojej wielostronnej działalności naukowej, dydaktycznej i organizacyjnej.

Urodził się 24 marca 1911 roku w Nowej Wsi koło Żnina w licznej rodzinie wapiennika. Był jednym z siedmiorga rodzeństwa. Ukończył szkołę wydziałową w Inowrocławiu, a następnie, w wieku lat siedemnastu, podjął pracę w Banku Ludowym w Pakości. Stracił ją w roku 1932 z powodu kryzysu. Nie rezygnując z dalszej nauki, przygotowywał się do egzaminu dojrzałości w trybie eksternistycznym. Maturę zdał w roku 1933 i zaraz podjął studia na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego, utrzymując się samodzielnie z korepetycji i różnych dorywczych prac.

Od samego początku interesował się historią gospodarczą. Duży wpływ na umocnienie tego zainteresowania wywarła osobowość prof. Jana Rutkowskiego, wielkiego uczonego oraz opiekuna i przyjaciela swoich uczniów. Już po dwóch latach od rozpoczęcia studiów przedłożył gotową pracę magisterską pt.: *Uwarstwienie ludności wiejskiej w królewszczyznach Prus Królewskich w drugiej połowie XVII wieku*. Praca ta została opublikowana w roku 1937 w „Rocznikach Dziejów Społecznych i Gospodarczych". Magisterium uzyskał w roku 1937. W tymże roku rozpoczął pracę jako asystent wolontariusz prof. Jana Rutkowskiego. Pod jego kierunkiem, w ciągu dwóch lat, napisał i obronił rozprawę doktorską pt.: *Osady tzw. olędrów w dawnym województwie poznańskim*. Obrona odbyła się w maju 1939 roku. Opublikowanie pracy uniemożliwiła wojna, ukazała się ona dopiero w roku 1947.

Wybuch wojny zastał dr. Władysława Rusińskiego w Gdyni, gdzie w czasie wakacji podjął doraźnie pracę w banku. Został deportowany do Bydgoszczy. Utrzymywał się, podejmując różne prace. W lipcu 1945 roku powrócił do Poznania i zaczął pracować początkowo jako starszy asystent, a później jako adiunkt na Uniwersytecie Poznańskim. W roku 1947 podjął także pracę w Akademii Handlowej. Pozostawał stale pod opieką naukową prof. Jana Rutkowskiego. Z jego inicjatywy rozpoczął badania nt.: *Położenie robotników polskich w czasie wojny 1939 – 1945 na obszarze Rzeszy i „obszarów wcielonych"*. Opracowanie to stało się podstawą kolokwium habilitacyjnego już w czerwcu 1949 roku.

Zastępcą profesora na Uniwersytecie Poznańskim został w roku 1952, profesorem nadzwyczajnym w roku 1954, a tytuł profesora zwyczajnego uzyskał w roku 1958. Na Uniwersytecie prowadził wykłady i seminaria początkowo na Wydziale Prawno-Ekonomicznym, a później na Wydziale Filozoficzno-Historycznym. Jednocześnie zajmował się dydaktyką na Akademii Handlowej, przekształconej w 1950 roku na Wyższą Szkołę Ekonomiczną. W roku 1962 w związku z likwidacją dwuetatowości przeniósł się do Wyższej Szkoły Ekonomicznej, z którą był związany do momentu przejścia na emeryturę w roku 1981.

Profesor pełnił liczne funkcje organizacyjne. Na Uniwersytecie Poznańskim był w latach 1955 – 1958 kierownikiem Studium Eksternistycznego, w latach 1956 – 1962 – kierownikiem Katedry Historii Gospodarczej, a w okresie 1957 – 1962 – zastępcą dyrektora Instytutu Historii. W Wyższej Szkole Ekonomicznej był w latach 1950/51 – 1951/52 kierownikiem Katedry Ekonomii Politycznej i kierownikiem Zakładu Historii Gospodarczej. Katedrę tę w roku 1952 przejął zastępca profesora Wacław Wilczyński. W roku 1957 zakład ten przekształcono w Katedrę Historii Gospodarczej. Był jej kierownikiem do roku 1969. Po ponownej reorganizacji Uczelni w latach 1969/70 katedra ta jako Zakład Historii Gospodarczej weszła w skład Instytutu Ekonomii Politycznej. Do czasu przejścia na emeryturę był kierownikiem tego zakładu oraz wicedyrektorem ds. naukowych instytutu. W latach 1959/60 – 1960/61 pełnił funkcję dziekana Wydziału Ogólno-Ekonomicznego, a w okresie 1962/63 – 1964/65 był rektorem Uczelni.

Główny przedmiot badań Profesora stanowił późny feudalizm w Polsce, tj. okres XV – XVIII wieku. Ponadto zajmował się stosunkami gospodarczo-społecznymi w okupowanej Polsce, ruchem spółdzielczym w Polsce w latach 1918 – 1939, problematyką regionalną Wielkopolski oraz dziejami miasta i regionu kaliskiego. Wszystkie te prace znalazły odzwierciedlenie w ponad dwustu siedemdziesięciu publikacjach.

Problematyka ekonomiczno-społeczna epoki feudalnej stanowi dwie trzecie całego dorobku Profesora. Prace z tego zakresu oparte na wszech-

stronnych i bardzo wnikliwych analizach materiałów, przyniosły Mu wysokie uznanie kręgu specjalistów w kraju i za granicą. Publikował je w periodykach polskich i zagranicznych.

Szczególnie cenne i nierzadko nowatorskie, a zarazem najbardziej precyzyjne, okazały się ustalenia dotyczące genezy i dróg rozwojowych folwarku pańszczyźnianego w Polsce (na tle europejskim), społecznej organizacji oraz czynników warunkujących wykształcenie się takiego, a nie innego modelu gospodarki wiejskiej w czasie od XIV do XVIII wieku. Interesujące są Jego konstatacje na temat rozwoju gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej w Polsce i Europie Środkowowschodniej, a szczególnie jej kryzysu. Zasługą Profesora jest skorygowanie chronologii tego okresu oraz udowodnienie, że kryzys agrarny w Europie Środkowowschodniej w XVII wieku miał w dużej mierze charakter samoistny. Badając problematykę struktury agrarnej Polski i Europy Środkowowschodniej, przedstawił na szerokim tle porównawczym chronologię powstawania pustek, ich rozmiarów i struktury użytkowania. Bardzo istotne są Jego rozważanie dotyczące zasięgu i rozmiarów rugów chłopskich w Polsce i w Europie, rozwoju osadnictwa oraz struktury społecznej ludności wiejskiej, kwestie zniszczeń wojennych z drugiej połowy XVIII wieku. Dzięki tym badaniom wzbogacił wiedzę o gospodarce Polski i Europy w schyłkowym okresie feudalizmu, zweryfikował uprzednie twierdzenie zwłaszcza nauki niemieckiej (poświęcono tam wiele miejsca pracom Profesora).

Duże uznanie przyniosła Profesorowi Jego praca habilitacyjna. Pierwszy bowiem podjął badania dotyczące stosunków gospodarczo-społecznych w okupowanej Polsce. Badania Profesora są nie tylko powszechnie uznane, stały się one nawet źródłem do poznania niektórych aspektów tego zagadnienia.

Będąc orędownikiem spółdzielczości, udokumentował w obszernym studium zarys polskiego ruchu spółdzielczego w okresie międzywojennym. Nie zajmował się jednak szerzej okresem międzywojennym. Sporadycznie wypowiadał się na temat historii gospodarczej Polski po roku 1945. Włączył się jednakże w najbardziej żywotne sprawy ziem odzyskanych. Tematyka Jego badań była szeroka. Stąd podjął nawet próbę syntezy rozwoju gospodarczego Polski Ludowej 1945 - 1965. W ostatnich latach swojego życia Profesor powrócił do badań regionalnych. Na szczególne podkreślenie zasługuje Jego zainteresowanie Kaliszem.

Największą popularność, obok uznania specjalistów, przyniosły Profesorowi skrypty i podręczniki z historii gospodarczej. Kilkakrotnie wydawane i uzupełniane stały się podstawą edukacji tysięcy studentów i innych czytelników w Polsce i za granicą. Profesor nie należał do porywających wykładowców. Jego wykłady były jednak zawsze starannie przygotowane

i ujmowały rzeczowością. Był egzaminatorem wymagającym, ale sprawiedliwym.

Seminaria magisterskie i doktorskie były przedmiotem szczególnej Jego troski. Uczył solidnych podstaw warsztatu naukowego i analizy źródeł. Niektóre idee, zasady i metody wyniósł od swojego Mistrza. Inne wypracował sam. Kult prawdy i faktu historycznego oraz rzetelności wobec źródła stanowiły główne kryterium wyboru metod i technik badawczych. Zwracał uwagę, że uogólniając, trzeba zachować ostrożność. Z przyjęcia tych zasad wypływały duże wymagania w zakresie wysiłku badawczego i prawdomówności. Pod Jego kierunkiem napisano kilkaset prac magisterskich oraz dwadzieścia trzy rozprawy doktorskie. Wśród Jego wychowanków jest wielu profesorów i doktorów habilitowanych. Dużo czasu poświęcał także recenzjom prac na stopnie i tytuły naukowe. Recenzował prace prawie wszystkich historyków gospodarczych w Polsce. Nie unikał akcentów polemicznych, zawsze jednak potrafił dostrzec walory opracowań.

Szczególne miejsce w działalności Profesora stanowiła działalność redakcyjna. Przez prawie czterdzieści lat był związany z redakcją „Roczników Dziejów Społecznych i Gospodarczych". Od roku 1953 pełnił funkcję redaktora naukowego, będąc kontynuatorem działalności swojego Mistrza, prof. Jana Rutkowskiego. Był także redaktorem „Rocznika Kaliskiego".

Za działalność dydaktyczną i organizacyjną otrzymał tytuł Zasłużonego Nauczyciela PRL, Zasłużonego Działacza Kultury, Honorowego Obywatela miasta Kalisza. Był też odznaczony wysokimi odznaczeniami państwowymi. Otrzymał Sztandar Pracy II klasy i Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski. Dla uczczenia Jego działalności naukowej wydano w roku 1978 księgę pamiątkową pt. *Badania nad historią gospodarczo-społeczną w Polsce*, w której zamieszczono niemal pełną bibliografię prac Profesora do roku 1976.

Osiągnięcia swoje zawdzięczał swoim cechom charakteru wykrystalizowanym w młodości w trakcie pokonywania wielu trudności i przeszkód. Należał do ludzi pogodnych, nawet żartobliwych, zwłaszcza w ostatnich latach życia. Wszyscy, którzy się z Nim bliżej zetknęli, cenili Go za uczciwość, punktualność, słowność i prawdomówność. Uznawał, że podstawowe wartości ludzkie i ich poszanowanie stanowią fundament rozwoju człowieka i społeczeństwa. Nie absorbował swoimi osobistymi problemami. Cechowała go niezwykła skromność. Był nieśmiały i starannie unikał podziękowań. Żył również bardzo skromnie, zwłaszcza że miał małe wymagania. Lubił pracę w archiwum i w bibliotece. Męczył Go natomiast udział w zebraniach, posiedzeniach i naradach. Wszystkich, którzy

zetknęli się z Nim, uderzała Jego pasja badawcza i wiara, że systematyczna, dobrze zorganizowana praca musi być wcześniej czy później dostrzeżona i właściwie oceniona, niezależnie od układów personalnych i zakrętów koniunktury politycznej. Jest to bowiem warunek rozwoju społecznego. Można by powiedzieć, że Profesor był w tym zakresie uosobieniem najlepszych cech przypisywanych Wielkopolanom.

Józef Orczyk

Józef Rzóska
1897 – 1972

Trudne były koleje życia dra Józefa Rzóski zmarłego 5 marca 1972 roku. Był wybitnym praktykiem i działaczem, który łączył pracę zawodową z pracą nauczyciela akademickiego. Był człowiekiem czynu i gorącym patriotą oraz wielkim przyjacielem młodzieży. Został odznaczony Śląskim Krzyżem Powstańczym i dwukrotnie Orderem Virtuti Militari V klasy. Urodził się 16 marca 1897 roku w Kamieńcu, powiat Mogilno. Uczęszczał do Gimnazjum św. Marii Magdaleny w Poznaniu. Będąc członkiem Towarzystwa Tomasza Zana i Polskich Drużyn Harcerskich, został relegowany. Przeniósł się do Głogowa i tam zdał maturę w roku 1915. Nie zaniechał działalności oświatowej, prowadził ją wśród młodzieży polskiego pochodzenia. W czasie I wojny został wcielony do armii pruskiej i w latach 1915 – 1918 walczył na froncie zachodnim.

Powrócił z wojny do Poznania. W roku 1918 wszedł w skład Rady Robotniczo-Żołnierskiej w Poznaniu. Był jej aktywnym członkiem. Jako członek Polskiej Organizacji Wojskowej byłego zaboru pruskiego współorganizował powstanie wielkopolskie. Studia historyczne i ekonomiczne podjął w 1919 roku na Uniwersytecie Poznańskim. Były one przerywane w związku z Jego udziałem w akcji plebiscytowej na Śląsku oraz w I i III powstaniu śląskim w roku 1919 i roku 1921, a także udziałem w wojnie polsko-bolszewickiej w roku 1920. Studia ekonomiczne ukończył w roku 1923. W czasie swoich studiów był bardzo czynny w organizacjach studenckich. W latach 1920/21 był prezesem Bratniej Pomocy Studentów i Studentek Uniwersytetu Poznańskiego. Należał do Związku Polskiej Młodzieży Demokratycznej. W roku 1922 został członkiem komitetu redakcyjnego pisma młodzieżowego „Brzask". W roku 1924 został asystentem prof. Edwarda Taylora, kierownika Katedry Ekonomii Politycznej Uniwersytetu Poznańskiego. Pod Jego kierunkiem przygotował rozprawę doktorską pt.: *Niemieckie cła zbożowe*, a po jej publikacji w „Poznańskich Pracach Ekonomicznych" w roku 1926 obronił ją, uzyskując stopień doktora nauk ekonomiczno-politycznych.

Po uzyskaniu doktoratu pracował w Pomorskiej Izbie Rolniczej w Toruniu. W roku 1929 został starostą w Chojnicach. Następnie pracował w Radzie Zrzeszeń Kupieckich w Toruniu. Z ramienia Bezpartyjnego Bloku Współpracy z Rządem został wybrany na posła III kadencji Sejmu RP. Pełnił tę funkcję w całym okresie 1930 - 1935, aktywnie uczestnicząc w pracach Komisji Budżetowej. W latach 1932 - 1939 był zastępcą dyrektora Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń w Poznaniu. Włączył się czynnie do prac samorządowych. W roku 1939 pełnił funkcję ławnika miasta Poznania.

Od roku 1936 zaczął łączyć pracę zawodową z pracą nauczyciela akademickiego. Prowadził lektorat z ubezpieczeń i spółdzielczości na Uniwersytecie Poznańskim. Kontynuował tę pracę w latach 1945 - 1948. W latach 1946 - 1947 prowadził także zajęcia z organizacji przedsiębiorstw i ekonomii w filii Akademii Handlowej w Szczecinie W czerwcu 1945 roku utworzono w Akademii Handlowej Katedrę Organizacji Przedsiębiorstw, powierzając drowi Józefowi Rzósce jej kierownictwo w charakterze zastępcy profesora. W lutym 1948 roku katedrę tę przejął od niego w tym samym charakterze dr Antoni Skowroński. Natomiast drowi Józefowi Rzósce powierzono nowo utworzoną (w lutym 1948 roku) Katedrę Ubezpieczeń. Kierował nią w latach 1948/49 - 1949/50. Potem zaczęto Go szykanować. Katedry Ubezpieczeń nie zlikwidowano. Stała się ona zalążkiem szkoły ubezpieczeń. W latach 1950/51 - 1951/52 opiekę nad nią sprawował prof. Józef Górski. Dopiero w roku 1952 kierownictwo tej katedry powierzono zastępcy profesora drowi Lucjanowi Pokorzyńskiemu.

W roku 1951 dr Józef Rzóska został usunięty z Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Poznaniu i uwięziony. Zanim do tego doszło prowadził w Akademii Handlowej wykłady i seminaria z organizacji przedsiębiorstw i ubezpieczeń. Jego seminaria cieszyły się dużym powodzeniem. Prace dyplomowe i magisterskie napisało pod Jego kierunkiem kilkuset studentów. Tematyka była aktualna, a dr Józef Rzóska przyciągał studiujących swoimi zaletami. Był wybitnym znawcą praktyki i erudytą. Charakteryzował się wysokim poziomem kultury i rozmiłowaniem w literaturze pięknej (mógł przez wiele godzin rozprawiać z prof. Lucjanem Pokorzyńskim o klasyce greckiej i łacińskiej oraz recytować jej dzieła). Tryskał humorem, potrafił gawędzić i rozumiał młodzież.

Na Jego uwięzieniu zaciążyła przede wszystkim działalność w czasie okupacji. Został wysiedlony z Poznania do tzw. Generalnego Gubernatorstwa. W okresie 1944 - 1945 był intendentem szpitala dla umysłowo chorych w Drewnicy pod Warszawą. Przez cały czas działał w Armii Krajowej pod pseudonimem „Rektor" w ugrupowaniu „Obroża". Redagował gazetki i prowadził tajne nauczanie, posługując się nazwiskiem

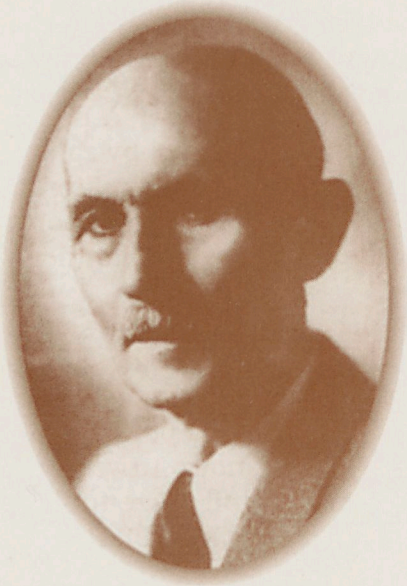
Borzyszkowski. Zrehabilitowano go w roku 1956. Powrócił na WSE w charakterze wykładowcy w Katedrze Finansów i Kredytu kierowanej przez prof. Janusza Wierzbickiego. Ponadto prowadził bezpłatny lektorat z języka niemieckiego zarówno dla studentów, jak i asystentów, ciesząc się szacunkiem i sympatią. Na emeryturę przeszedł w roku 1962.

Doktor Józef Rzóska ma także osiągnięcia naukowo-badawcze. Poza pracą doktorską opublikował wiele artykułów z zakresu ubezpieczeń, administracji i ekonomii. Publikacje te zamieszczał w czasopismach gospodarczych i naukowych, m.in. w „Przeglądzie Ubezpieczeń" i „Rolniku-Ekonomiście". Do najważniejszych Jego publikacji artykułowych należą prace dotyczące samorządu i budżetu oraz sprawy niemieckiej w województwach zachodnich.

Pamięć o Nim, pełną ciepła i sympatii, zachowuje liczna rzesza Jego słuchaczy i seminarzystów, zwłaszcza z okresu lat czterdziestych, ceniąc Go przede wszystkim za prawość, hart ducha, sprawiedliwość i wyrozumiałość.

Hanna Maciejewska

Witold Skalski
1879 - 1961

W historii rozwoju Uczelni poczesne miejsce zajmuje profesor zwyczajny dr Witold Skalski, zmarły 25 lipca 1961 roku. Był pierwszym w Polsce profesorem zwyczajnym z dziedziny rachunkowości. Będąc wybitnym znawcą i wykładowcą rachunkowości zorganizował w roku 1931 Katedrę Rachunkowości i Analizy Bilansów. Była to pierwsza Katedra utworzona w naszej Uczelni. Kierował nią do września 1957 roku. W wieku siedemdziesięciu ośmiu lat przeszedł na emeryturę. Położył szczególne zasługi w dziedzinie organizacyjnej Uczelni w okresie międzywojennym. Umiejętnie łączył także działalność nauczyciela akademickiego z działalnością w praktyce.

Urodził się 28 listopada 1879 roku w Podmojscach, pow. Rzeszów. W roku 1899 ukończył gimnazjum w Samborze, a następnie podjął studia prawnicze na uniwersytetach: w Krakowie, Wiedniu i we Lwowie. Ukończył je w roku 1904 we Lwowie, składając egzamin państwowy. Zaraz potem rozpoczął pracę w Banku Krajowym Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkim Księstwem Krakowskim. Pracował tam do roku 1909. Pracując zawodowo, jednocześnie poszerzał swoje studia. W latach 1907 - 1908 był uczestnikiem Kursu dla Nauczycieli Szkół Handlowych. Po jego ukończeniu został powołany na stanowisko wykładowcy w Akademii Handlowej w Krakowie. W dalszym ciągu pogłębiał i uzupełniał swoją wiedzę teoretyczną. W roku 1911 złożył przed Państwową Komisją Egzaminacyjną w Wiedniu egzamin z zakresu dyscyplin handlowych i prawniczych uprawniający Go do nauczania w wyższych szkołach handlowych, a w roku 1912 egzamin uprawniający do nauczania dyscyplin ekonomicznych w tychże szkołach. W roku 1919 przeniósł się do Poznania. Pracował najpierw w Ministerstwie b. Dzielnicy Pruskiej, a następnie w Banku Przemysłowców w Poznaniu. Bank ten wydelegował Go do Rotterdamu, by założył tam oddział zagraniczny tegoż Banku. Udało Mu się ten oddział założyć. Był jego dyrektorem przez dwa lata, do września 1923 roku.

W trakcie pracy w banku był inicjatorem eksportu polskich towarów do Holandii i Wielkiej Brytanii. Ponadto zorganizował polski pawilon handlowy na targach międzynarodowych w Utrechcie.

Był bardzo aktywny. Zaraz po powrocie do Polski zorganizował na zlecenie Izby Przemysłowo-Handlowej w Bydgoszczy pierwsze w kraju Liceum Handlowe, którym kierował do końca czerwca 1931 roku. Jednocześnie od roku 1927 prowadził wykłady z rachunkowości, analizy bilansów i inne w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu. W roku 1931 Uczelnia powołała Go na stanowisko stałego wykładowcy w zakresie Jego specjalizacji i kierownika nowo utworzonej katedry. Równocześnie powierzono Mu funkcję zastępcy dyrektora Uczelni. Pełnił także funkcję przedstawiciela Rady Profesorów w Kuratorium WSH. W trzy lata później, w roku 1934 został powołany na stanowisko profesora nadzwyczajnego rachunkowości i analizy bilansów przez ministra wyznań religijnych i oświecenia publicznego. W roku 1938 został pierwszym w Polsce profesorem zwyczajnym z dziedziny rachunkowości. Przyznany Mu tytuł i stanowisko były wyrazem szczególnego uznania dla Jego faktycznej głębokiej wiedzy oraz poziomu i zakresu działania. Profesor nie spełniał wówczas warunków formalnych, nie miał bowiem doktoratu. Stopień naukowy doktora nauk ekonomicznych nadał Mu dopiero w roku 1954 minister szkolnictwa wyższego.

Wraz z reorganizacją Uczelni w roku 1938 i przekształceniem jej w Akademię Handlową, do czego zresztą przyczynił się swoim działaniem, został wybrany prorektorem. Pełnił tę funkcję do czerwca 1939 roku. W związku z rezygnacją prof. Antoniego Peretiatkowicza z funkcji rektora Uczelni Rada Profesorów wybrała Go rektorem. Wybuch wojny uniemożliwił realizację tej funkcji. Podzielił los części społeczeństwa Wielkopolski. Został wraz z rodziną wysiedlony. W czasie okupacji przebywał w Warszawie, gdzie pracował w Radzie Głównej Opiekuńczej. W sierpniu 1944 roku został aresztowany i wywieziony do obozu koncentracyjnego w Buchenwaldzie. Przetrwał tam do zakończenia wojny. Schorowany powrócił do Poznania 17 lipca 1945 roku i natychmiast przystąpił do pracy w Akademii Handlowej. Ze względu na stan zdrowia zrzekł się jednak godności rektora na rzecz prof. Józefa Górskiego, który od marca 1945 roku faktycznie pełnił obowiązki rektora. Poza działalnością dydaktyczną w Uczelni, Profesor wykładał również na Uniwersytecie Poznańskim w latach 1949 - 1951.

Profesor prowadził szeroką działalność publikacyjną. W publikacjach tych poza problematyką z dziedziny rachunkowości zajmował się zagadnieniem bankowości, ekonomiki i organizacji handlu, giełd, a nawet języka esperanto. Wśród Jego prac znajduje się 21 pozycji książkowych,

z których kilka doczekało się od trzech do siedmiu wydań. Pisał wiele artykułów i recenzji, które w latach 1935 - 1939 publikował w „Ruchu Prawniczym, Ekonomicznym i Socjologicznym" oraz w „Czasopiśmie Księgowych w Polsce".

Uwzględniając okres, w którym żył i tworzył, trzeba uznać Jego dorobek publikacyjny za szczególnie bogaty i wszechstronny. Wśród Jego prac były rozprawy naukowe, podręczniki i skrypty. Z tych podręczników i skryptów uczyło się wiele tysięcy studentów. Wszystkie Jego publikacje stanowią przykład jasnego i ciekawego wykładu. O ich wysokiej przydatności świadczą wielokrotne wznowienia. Do najważniejszych prac Profesora należą: *Znaczenie księgi głównej w księgowości podwójnej* (1928); *Zasady inwentaryzacji i bilansowania w przedsiębiorstwach handlowych i przemysłowych* (1934); *Ocena działalności przedsiębiorstw na podstawie zamknięć rachunkowych* (1936) i *Jednolity plan kont przedsiębiorstw handlowych i przemysłowych w praktyce* (1946).

Pierwsza z wymienionych pozycji stanowi cenny wkład Profesora do rozwoju teorii rachunkowości. Ma ona charakter rozprawy naukowej mającej na celu wykazanie roli księgi głównej w systemie księgowości. W pracy tej Profesor określił podstawowe zasady funkcjonowania kont majątkowych i wynikowych oraz zasady powiązania księgi głównej z innymi księgami w jeden system ewidencyjny. Bardzo cenna jest także praca druga. Zapoczątkowała ona szeroką dyskusję na temat inwentaryzacji i bilansowania. Książka poświęcona tej dziedzinie rachunkowości przyczyniła się do ujednolicenia w Polsce zasad bilansowania i inwentaryzacji, zgodnie z obowiązującymi normami prawa i orzecznictwem Najwyższego Trybunału Administracyjnego. Trzecia z książek była poświęcona ocenie działalności przedsiębiorstw, będąc jedną z pierwszych prac tego typu w Polsce. Profesor przedstawił w niej w sposób jasny i kompletny metody oceny działalności gospodarczej każdego przedsiębiorstwa na podstawie sprawozdania finansowego i danych z ksiąg rachunkowych. Omówił całość obowiązujących przepisów w zakresie księgowości i bilansu. Na tej podstawie opracował schemat bilansu sprawozdawczego i przeprowadził jego rozbiór, stanowiący wzorzec sposobu dokonywania analizy finansowej. Ostatnia z najważniejszych publikacji Profesora okazała się szczególnie przydatna dla praktyki i kształcenia pracowników finansowo-księgowych dla odbudowujących się po drugiej wojnie przedsiębiorstw. Miała ona charakter podręcznika.

Profesor Witold Skalski był nie tylko wybitnym naukowcem, ale także wielce cenionym dydaktykiem. Jego wykłady cieszyły się dużą popularnością. Były one ciekawe i zrozumiałe. Profesor wykładał zawsze stojąc, stosunkowo cicho, ale dobitnie i wyraźnie formułując swoje myśli. Wię-

kszość definicji i sformułowań wyróżniała się zwięzłością i oryginalnością, tak zresztą jak i Jego publikacje. Profesor cieszył się uznaniem studentów i absolwentów. Wyrazem tego było nadanie Mu w roku 1959 członkostwa honorowego Stowarzyszenia Absolwentów Wyższej Szkoły Handlowej, Akademii Handlowej i Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Poznaniu.

Będąc wielką indywidualnością, nie ograniczał się jedynie do dydaktyki i badań teoretycznych. Profesor doceniał również praktyczny charakter rachunkowości i był przekonany, iż łączenie nauki i nauczania z praktyką jest nieodzowne dla stałego rozwoju tej dyscypliny naukowej. Dlatego też przez wiele lat pełnił funkcję zaprzysiężonego rzeczoznawcy w dziedzinie rachunkowości przy Izbach Przemysłowo-Handlowych w Krakowie, Bydgoszczy i Poznaniu. W roku 1946 brał czynny udział w pracach Podkomisji Organizacji Planowania, Finansów, Rachunkowości i Sprawozdawczości w Warszawie. Był także członkiem Instytutu Naukowego Organizacji i Kierownictwa, Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego oraz Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Szczególnie ożywioną działalność przejawiał w zawodowym ruchu księgowych. Profesor był przez prawie trzydzieści lat członkiem Związku Księgowych, a następnie - Stowarzyszenia Księgowych w Polsce i jednym z organizatorów oddziału tego Stowarzyszenia w Poznaniu. W uznaniu Jego zasług Krajowy Zjazd Delegatów Stowarzyszenia Księgowych nadał Mu godność Honorowego Przewodniczącego Poznańskiego Oddziału Stowarzyszenia Księgowych w Polsce. W uznaniu długoletniej, ofiarnej i pełnej zapału pracy dla dobra Uczelni i jej wychowanków Profesor został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotym Krzyżem Zasługi i Medalem 10-lecia Polski Ludowej.

Profesor miał bogatą osobowość. Cechowała go prostota postępowania, pracowitość, sumienność i niezależność. Na podkreślenie zasługuje Jego zachowanie się wobec licencjata Stefana Żardeckiego. Gdy w trudnym okresie pierwszej połowy lat pięćdziesiątych zabrakło miejsca dla niego, Profesor „przygarnął" go do Katedry Rachunkowości. Osobowość Profesora, Jego głęboka i rozległa wiedza, umiejętność pobudzania u innych zainteresowania rachunkowością sprawiły, że potrafił On grupować wokół siebie zespoły ludzi podejmujących się wykonania bardzo trudnych niekiedy zadań.

Zdzisław Kołaczyk

Antoni Skowroński
1901 – 1988

Dnia 11 maja 1988 roku zmarł w Poznaniu profesor nadzwyczajny dr Antoni Skowroński, wybitny ekonomista praktyk i teoretyk. W swojej ponad pięćdziesięcioletniej pracy był związany z trzema wyższymi uczelniami – w Poznaniu, Gdyni i Szczecinie. Niezwykle umiejętnie łączył pracę naukową z działalnością gospodarczą i społeczną. Urodził się 18 grudnia 1901 roku w Waliszewicach, pow. kaliski. Ukończył Szkołę Realną w Łodzi w roku 1922. Po odbyciu studiów na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego uzyskał w roku 1926 tytuł magistra nauk ekonomiczno-politycznych. Dwa lata później zdobył z tej dziedziny stopień doktora na podstawie, wyróżnionej medalem naukowym Uniwersytetu Poznańskiego, rozprawy: *Władysław Ochendowski jako ekonomista*, opublikowanej w „Poznańskich Pracach Ekonomicznych" pod red. Edwarda Taylora (Poznań: 1928). W tym samym czasie z pożytkiem łączył pracę naukową z działalnością praktyczną w przemyśle spożywczym. Będąc w latach 1930 – 1939 dyrektorem Fabryki Przetworów Owocowych, Win i Wódek, Hartwig-Kantorowicz Sp. Akc. w Poznaniu, przyczynił się do poważnego jej rozwoju. Jak sam podkreślał, wiele zawdzięczał prof. Edwardowi Taylorowi. Dzięki niemu uzyskał gruntowne wykształcenie teoretyczne. Wpływ prof. Edwarda Taylora na działalność praktyczną zwiększały comiesięczne zebrania seniorów. Na zebraniach tych dyskutowano aktualne problemy różnych dziedzin polskiego życia gospodarczego.

W okresie okupacji przebywał w Warszawie, pracując w przemyśle. W lutym 1945 roku powrócił do Poznania w grupie Delegata Rządu. Objął z nominacji ministra aprowizacji i handlu stanowisko dyrektora naczelnego Państwowego Zjednoczenia Przemysłu Spożywczego na województwo poznańskie i zielonogórskie. Na stanowisku tym przyczynił się chlubnie do odbudowy ze zniszczeń wojennych, a następnie do rozwoju tej ważnej gałęzi przemysłu. Następnie, piastował funkcje wiceprezesa,

a później prezesa Izby Przemysłowo-Handlowej w Poznaniu, aż do jej likwidacji w roku 1950.

Swoje umiejętności łączenia działalności w praktyce z działalnością naukową udało Mu się także wykorzystać w okresie powojennym. Gdy w roku 1946 powstała Wyższa Szkoła Handlu Morskiego w Gdyni (przeniesiona w roku 1947 do Sopotu) pospieszył jej z pomocą. W roku akademickim 1946/47 prowadził wykłady w tejże Uczelni z organizacji przedsiębiorstw. W latach 1948 - 1950 kierował najpierw Zakładem, a potem Katedrą Organizacji Przedsiębiorstw Akademii Handlowej w Poznaniu. W pracy tej położył duże zasługi, opracowując oryginalny i nowoczesny program wykładów i zajęć seminaryjnych z nauki o przedsiębiorstwie, jego ekonomice i organizacji. Wypada zaakcentować, że prof. Antoni Skowroński wydał w roku 1949 pierwszą w Polsce książkę poświęconą teoretycznym podstawom nauki o przedsiębiorstwie pt.: *Istota i przedmiot nauki o przedsiębiorstwie* (Poznań: Wyd. W. Wilak, 1949). Niestety, na skutek przyczyn mających swe źródła w przemianach ustrojowych zmieniły się programy nauczania. Nie mógł dalej kontynuować pracy w tej Uczelni, przekształconej na Wyższą Szkołę Ekonomiczną.

W latach 1957 - 1959 kierował Pracownią Naukową Instytutu Przemysłu Drobnego i Rzemiosła w Poznaniu. Równolegle z pracą naukowo-badawczą i dydaktyczną Profesor prowadził aktywną działalność społeczną. W latach 1946 - 1953 był sekretarzem naukowym Oddziału Poznańskiego Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego. Przyczynił się do jego rozwoju, inicjując bogatą i bardzo w owym czasie pożyteczną działalność odczytową. W latach 1957 - 1961 sprawował funkcje prezesa Oddziału Poznańskiego Towarzystwa Naukowego Organizacji i Kierownictwa. Uczestniczył w Radzie Naukowej Międzynarodowych Targów Poznańskich. Był konsultantem i wykładowcą Towarzystwa Wiedzy Powszechnej oraz czynnym członkiem Szczecińskiego Towarzystwa Naukowego i Rady Naukowo-Ekonomicznej przy Prezydium WRN w Szczecinie.

Od roku 1960 związał się trwale z Politechniką Szczecińską. W tymże roku objął kierownictwo Zakładu Ekonomii Politycznej, a od roku 1963 - Katedry Ekonomiki Przemysłu i Przedsiębiorstwa Przemysłowego, przekształconej w końcu roku 1970 w Instytut Ekonomiki Przemysłu. Tytuł profesora nadzwyczajnego otrzymał w roku 1966. Przeniesiony na emeryturę w roku 1972 prowadził jeszcze przez pewien czas wykłady. Do początku lat osiemdziesiątych przewodniczył Radzie Naukowej Instytutu Ekonomiki Przemysłu w Politechnice Szczecińskiej.

Za zasługi w swojej wielokierunkowej pracy prof. Antoni Skowroński był wyróżniony wieloma odznaczeniami: Krzyżem Walecznych, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Honorową Odznaką za Zasługi

dla Województwa Koszalińskiego, Złotą Odznaką Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego, Złotą Odznaką Towarzystwa Naukowego Organizacji i Kierownictwa, Złotą Odznaką Politechniki Szczecińskiej i innymi.

W czasie swej wieloletniej pracy w szkolnictwie wyższym prof. Antoni Skowroński wykształcił liczne zastępy młodych ekonomistów i organizatorów gospodarki. Z Jego poznańskiego, a następnie - szczecińskiego seminarium wyszło około 300 magistrów ekonomii. Był promotorem i recenzentem kilkunastu rozpraw doktorskich i habilitacyjnych. Jego współpracownicy, słuchacze i wychowankowie cenili sobie wygłaszane przezeń wykłady i zawarte w nich poglądy, odbiegające częstokroć od stanowisk oficjalnych i podręcznikowych w kierunku ujęć bardziej praktycznych, popartych rzetelną wiedzą teoretyczną i wielostronnym doświadczeniem w prowadzeniu przedsiębiorstwa w warunkach polskich.

Profesor widział, że istniejący u nas wadliwy system zarządzania nie sprzyjał współpracy ekonomistów z praktyką. Prowadzone badania przedsiębiorstw wykazywały małe zainteresowanie nauką, a kierujący życiem gospodarczym nie odczuwali potrzeby korzystania ze zdobyczy nauki. W tej sytuacji przez cały okres swej aktywności naukowej, dydaktycznej, społecznej i gospodarczej Profesor nie ustawał więc w staraniach o stworzenie koncepcji nauki o przedsiębiorstwie, jako teoretycznego modelu działalności praktycznej, odpowiadającego wszechstronnym doświadczeniom i polskim warunkom gospodarowania. Syntezą jego poglądów, których przedstawienie zapoczątkowała publikacja z roku 1949 jest opracowanie pt. *Nowoczesna nauka o przedsiębiorstwie i jej praktyczna przydatność* (Prace Naukowe Politechniki Szczecińskiej - *Koncepcja nauki o przedsiębiorstwie w ujęciu Antoniego Skowrońskiego*, Szczecin: 1981).

Profesor zawsze akcentował potrzebę respektowania zasady gospodarności, jako podstawy racjonalnego działania przedsiębiorstwa, a nadto konieczność traktowania przedsiębiorstwa jako organizacji przede wszystkim ekonomicznej, dążącej do osiągnięcia dochodu przez zaspokajanie potrzeb odbiorców swoich wytworów. Zwracał przy tym stale uwagę na konieczność kojarzenia w przedsiębiorstwie myślenia technicznego i ekonomicznego i odejścia od coraz bardziej upowszechniającego się prymatu pierwszego nad drugim. Zewnętrznym wyrazem wadliwego postępowania było traktowanie przedsiębiorstwa jako organizacji technologicznej ze szkodą dla jej cech ekonomicznych i psychospołecznych. Rzeczywistość społeczno-gospodarcza Polski schyłku osiemdziesiątych i początku pięćdziesiątych lat potwierdziła w pełni słuszność obaw, przestróg i wskazań Profesora.

W stosunku do swych współpracowników i studentów Profesor był wymagający, ale równocześnie - życzliwy, sprawiedliwy i skłonny do nie-

sienia niezbędnej pomocy. Swą rozległą wiedzą budził podziw i szacunek. Swym bezpośrednim sposobem bycia i dowcipem zjednywał sobie powszechną sympatię. I takim pozostaje w naszej wdzięcznej pamięci.

Andrzej Szpaderski

Stanisław Smoliński
1916 - 1994

Zmarły 6 października 1994 roku profesor zwyczajny dr Stanisław Smoliński, wielce zasłużony dla Uczelni i Wielkopolski, należał do wyjątkowo skromnych i życzliwych ludziom pracowników Uczelni. Takim zachowali Go w pamięci wszyscy, którzy Go znali - współpracownicy, absolwenci i studenci.

Urodził się 21 kwietnia 1916 roku w Krakowie. Studia wyższe podjął w Wyższej Szkole Handlowej w Poznaniu. Wybuch wojny uniemożliwił Mu przystąpienie do egzaminów dyplomowych. W grudniu 1939 roku został wysiedlony do Radomska, skąd przeniósł się do Krakowa. Doświadczył tam więzienia i przymusowej pracy jako robotnik budowlany. W ostatnich latach wojny pracował jako urzędnik w Miejskim Urzędzie Statystycznym w Krakowie. Bezpośrednio po wojnie pracował krótko jako kierownik referatu statystycznego w Biurze Studiów Osadniczo-Przesiedleńczych Ministerstwa Ziem Odzyskanych. Rozpoczęte przed wojną studia ukończył w Poznaniu. Stopień doktora nauk ekonomicznych uzyskał w roku 1949 na Uniwersytecie Poznańskim. Promotorem Jego był prof. Marcin Nadobnik.

Począwszy od 1 września 1947 roku aż do ostatnich dni Profesor pracował w naszej Uczelni, przechodząc kolejno wszystkie szczeble kariery naukowej: od asystenta do profesora zwyczajnego. Przez pierwsze dziesięć lat swej pracy w Uczelni Profesor pracował w Katedrze Statystyki, a następnie zorganizował Katedrę Ekonomiki Przemysłu, którą kierował w latach 1958 - 1969. Począwszy od roku 1958 ekonomika przemysłu stała się Jego podstawową specjalnością naukową. Od roku 1969 aż do przejścia na emeryturę w roku 1981 Profesor był dyrektorem Instytutu Ekonomiki Produkcji i kierownikiem Zakładu Ekonomiki Przemysłu w tym Instytucie. Przejście Profesora na emeryturę było wyłącznie formalne, do ostatnich bowiem dni bywał w Uczelni codziennie. Uczestniczył w pełnym zakresie w pracach Katedry, Wydziału i Uczelni.

Zasługi Profesora Stanisława Smolińskiego dla Uczelni są ogromne w wielu dziedzinach. Przez kilkanaście lat pełnił ważne funkcje organizacyjne. W latach 1951/52 był dziekanem Wydziału Handlowego, a w okresie 1958/59 - 1959/60 prodziekanem Wydziału Ogólno-Ekonomicznego. Prorektorem był w latach 1952/53 - 1955/56 oraz w latach 1962/63 - 1964/65. W latach 1965/66 - 1968/69, w okresie trudnym dla nauki i szkolnictwa wyższego w Polsce był rektorem Uczelni. W tym właśnie czasie Uczelnia gruntowała swoją pozycję naukową oraz przywiązywała szczególną uwagę do jakości kształcenia.

Działalność organizacyjna Profesora nie ograniczała się do Uczelni. Przez około dziesięć lat był aktywnym przewodniczącym Zespołu Dydaktyczno-Wychowawczego w zakresie ekonomiki produkcji w Ministerstwie Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki. Był także niezwykle zasłużonym dla rozwoju Wielkopolski i Ziem Zachodnich działaczem społeczno-gospodarczym.

Charakterystyczną cechą Profesora było przykładanie szczególnej wagi do pracy naukowo-badawczej. Znajdowało to wyraz zarówno w Jego własnej pracy badawczej uwieńczonej licznymi publikacjami, jak i w kształceniu kadry naukowej. W Jego pracy naukowo-badawczej można wyróżnić dwa nurty wynikające zarówno z zainteresowań Profesora, jak i z powiązań z pracą zawodową. Nurt pierwszy stanowiły badania i publikacje z zakresu metodycznych aspektów statystyki. Nurt ten wiązał się z Jego początkowym zatrudnieniem w Miejskim Urzędzie Statystycznym w Krakowie, a od roku 1947 podjęciem pracy w Katedrze Statystyki, gdzie pracował przez dziesięć lat, zajmując się statystyką ekonomiczną. Liczne artykuły (ponad 20), opublikowane w tym czasie, koncentrowały się głównie na problematyce cen, płac i budżetów rodzinnych.

Wraz z przejściem do Katedry Ekonomiki Przemysłu, którą sam zorganizował, w pracy Jego ujawnił się drugi nurt badawczy, oscylujący wokół problematyki przemysłu. Początkowo Profesor skoncentrował się na badaniach stanu przemysłu na Ziemiach Zachodnich, a następnie - na terenie Wielkopolski i w dalszej kolejności - całego kraju w poszczególnych etapach jego rozwoju. W badaniach tych szeroko wykorzystywał dojrzały warsztat statystyczny, co podnosiło rangę tych publikacji. Do najważniejszych z nich należą prace monograficzne, których był autorem lub współautorem. Prace te traktowały o przemianach społeczno-gospodarczych, a głównie przemysłu na Ziemiach Zachodnich w różnych przekrojach czasowych. Ukazywały się one najczęściej jako tomy studiów Instytutu Zachodniego i naszej Uczelni. W latach sześćdziesiątych i siedemdziesiątych przedmiotem prac badawczych Profesora stały się przemiany strukturalne i stan przemysłu w Poznaniu, województwie

poznańskim i w Wielkopolsce. Wyniki tych prac stanowiły części składowe dużych opracowań monograficznych, poświęconych tym obszarom, wydawanych przez PWN.

Profesor coraz bardziej rozszerzał zakres swoich badań, obejmując nimi całokształt problematyki przemysłowej, a w szczególności gospodarkę środkami pracy, problematykę specjalizacji, postępu technicznego, zatrudnienia i płac. W tym zakresie współpracował z ośrodkami naukowymi Paryża, Dijon i Halle, dzieląc się swym dorobkiem i zdobywając materiały do dalszych prac. Współpracował także z praktyką gospodarczą, wykonując na jej rzecz wiele prac badawczych i kierując takimi pracami.

Dorobek publikacyjny Profesora wynosi około 100 pozycji literaturowych, z czego większość stanowią prace oryginalne i monograficzne. Dodać do nich należy udział w opracowaniu i recenzowaniu kilkudziesięciu tematów węzłowych oraz innych prac naukowo-badawczych. Wielkim osiągnięciem Profesora, wspomaganego przez przedstawicieli tej samej dyscypliny wiedzy, było stworzenie ekonomiki przemysłu jako nowej dyscypliny nauki. Godzi się podkreślić, że tym samym uniezależniła się ona w dużym stopniu od treści politycznych tak charakterystycznych dla ówczesnej ekonomii politycznej.

Następną ważną dziedziną pracy Profesora było kształcenie młodej kadry naukowej. Jako długoletni współpracownik Profesora chcę podkreślić charakterystyczny dla Niego sposób postępowania. Jeśli tylko mógł, przyjmował wszystkich, którzy chcieli przyjść do Jego Katedry. Każdemu też pomagał w awansie naukowym. Z drugiej jednak strony – nikomu nie przeszkadzał odejść. Z Jego Katedry, a później z Zakładu Ekonomiki Przemysłu wyszli profesorowie, którzy utworzyli w Uczelni nowe instytuty, takie jak: Instytut Organizacji i Zarządzania oraz Instytut Ekonomiki Pracy i Polityki Społecznej; nowe zakłady, a mianowicie Zakład Ekonomiki Rolnictwa, Zakład Ekonomiki Budownictwa, a całkiem niedawno – nowe katedry: Katedrę Analizy Finansowej i Strategicznej oraz Katedrę Inwestycji i Rynków Kapitałowych.

Osobny nurt pracy Profesora wiązał się z dydaktyką. Był inicjatorem, współautorem i redaktorem podręcznika: *Elementy ekonomiki przemysłu* wydanego w 1979 roku przez PWN i wznowionego w ujęciu zmienionym w roku 1982. Podręcznik ten został wyróżniony nagrodą ministra. Profesor Stanisław Smoliński był także inicjatorem, współautorem i redaktorem przewodników metodycznych dla studiujących ekonomikę przemysłu, materiałów do ćwiczeń z ekonomiki i organizacji przedsiębiorstw przemysłowych oraz wielu wydań skryptów z zakresu ekonomiki przemysłu.

Działalność Profesora była doceniana. Otrzymał wiele nagród ministra za działalność naukową oraz wiele odznaczeń i medali. Był odznaczony

Krzyżem Kawalerskim, Oficerskim oraz Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski. Był wyróżniony tytułem i medalem Zasłużonego Nauczyciela oraz medalem Komisji Edukacji Narodowej. Cenił sobie także Odznakę Honorową miasta Poznania i województwa poznańskiego. Profesor Stanisław Smoliński był przykładem i symbolem odchodzącej już generacji profesorów całkowicie i bez reszty oddanych Uczelni. Całkowicie podporządkował się wymogom pracy na Uczelni. Był człowiekiem wyjątkowej punktualności i wielkiej odpowiedzialności za siebie i powierzony Mu zespół ludzi. Współpraca z Nim była lekcją i przyjemnością.

Charakterystyczną cechą Profesora była umiejętność współżycia, na którą składały się: wielka skromność, kultura osobista, opanowanie, wyrozumiałość i życzliwość wobec ludzi. Wyrażała się ona w pomocy każdemu, kto się o nią zwrócił. Nie ograniczała się do pracowników katedry. W czasie Jego rektorowania dotyczyło to wszystkich pracowników Uczelni. Nie było pracownika, któremu by Profesor odmówił swej pomocy i nie było takiego, któremu by nie pomógł. Takim zwierzchnikiem zostaliśmy obdarowani. To, co nam z siebie dał, tkwi w nas i w ten sposób pozostał i pozostaje z nami.

Ewa Bittnerowa

Tadeusz Szczurkiewicz
1895 - 1984

Profesor zwyczajny dr Tadeusz Szczurkiewicz zmarł 6 grudnia 1984 roku. Był współtwórcą razem z prof. Florianem Znanieckim poznańskiej szkoły socjologicznej. Wywarł duży wpływ na swoich uczniów, wśród których jest 23 profesorów i docentów pracujących w trzech uczelniach akademickich - UAM, Akademii Ekonomicznej w Poznaniu oraz UMK w Toruniu. Urodził się 20 listopada 1895 roku w Pilznie. Mimo iż ogólny zarys twórczości, życie i dzieło oraz wybrane zagadnienia socjologii* Tadeusza Szczurkiewicza zaprezentowano w osobnej monografii, to wiedza o Jego sposobie myślenia, doznawania czy krytycznego postrzegania rzeczywistości wymaga korekty, dalszych przemyśleń i głębszej refleksji teoretyczno-poznawczej. Już jako współpracownik prof. Floriana Znanieckiego Tadeusz Szczurkiewicz wymagał od swoich wychowanków i doktorantów dobrej znajomości różnych systemów socjologicznych, założeń i źródeł tych systemów, a przede wszystkim krytycznego spojrzenia i ustosunkowania się do prezentowanych wywodów. Jego krytyczny sposób widzenia rzeczywistości ujawnił się nie tylko w 45 recenzjach, opublikowanych w „Ruchu Prawniczym, Ekonomicznym i Socjologicznym", w latach 1925 - 1939, lecz również w Jego rozlicznych wykładach i zajęciach seminaryjnych, prowadzonych w okresie międzywojennym, w czasie wojny i po jej zakończeniu. Podczas II wojny wykładał na tajnym Uniwersytecie Ziem Zachodnich działającym w Warszawie. Po wojnie - w latach 1945 - 1966 był profesorem UAM, UMK i WSE w Poznaniu w okresie 1957 - 1966.

Trudno jest w pełni odtworzyć nauczycielski i badawczy trud Profesora. Spisy wykładów Uniwersytetu Poznańskiego, Toruńskiego i Wyższej

---

* Wybrane zagadnienia socjologii Tadeusza Szczurkiewicza, ZN - Seria I z. 153, Poznań: Wyd. AE, 1990; *60 lat socjologii poznańskiej*, praca zbiorowa pod red. A. Kwileckiego. Poznań: UAM, 1981.

Szkoły Ekonomicznej w Poznaniu wskazują na wielką różnorodność godzin wykładowych i seminaryjnych Profesora, ich socjologiczną i filozoficzną problematykę, zmienną w zakresie formy i treści, w tym wiele wykładów monograficznych i specjalizacyjnych. Wykłady i seminaria ściągały studentów innych kierunków, zwłaszcza prawa, psychologii, pedagogiki, historii, polonistyki, nauk ekonomicznych. Zajęcia prowadzone przez Tadeusza Szczurkiewicza olśniewały erudycją Profesora, wszechstronnością, głębią i jasnością ujęcia przedmiotu, gruntowną znajomością referowanych koncepcji i poglądów, i równocześnie głęboko krytycznym do nich podejściem. Inne dokumenty wymienionych uczelni świadczą o liczbie prac magisterskich i doktorskich, wykonywanych pod Jego kierunkiem, które nigdy nie sprowadzało się do formalnego kierownictwa. Formułowane na marginesach przedstawianych prac magisterskich, doktorskich czy habilitacyjnych uwagi i zastrzeżenia były cennymi wskazówkami dla dalszych studiów i badań. Pod kierunkiem prof. Tadeusza Szczurkiewicza stopień magistra uzyskało w obu uczelniach poznańskich 160 osób.

Profesor Tadeusz Szczurkiewicz napisał 2 książki, 8 skryptów, 22 rozprawy drukowane w czasopismach oraz 45 wspomnianych już recenzji. W swoich pracach uzasadnił, a następnie konsekwentnie rozwinął, zagadnienie ontologii społecznej w zakresie rzeczywistości grupy społecznej, środowiska społecznego, teorii dynamiki społecznej oraz faktu współżycia społecznego, jako faktu pierwotnego. Rozstrzygnęły one między innymi toczący się w socjologii spór w zakresie rozdziału zagadnień teoretycznych pomiędzy zakresem przedmiotowym psychologii a zakresem socjologii. Zwracał uwagę na konieczność doskonalenia metod zbierania materiałów empirycznych, budowania teorii, stawiania i weryfikowania hipotez roboczych, stosowania jednoznacznych pojęć i prowadzenia sporów terminologicznych. Uwypuklał to w swoich dwu celnych rozprawach. W pracy: *Znaczenie teorii dla praktyki* – uzasadnił, „dlaczego praktyk żywi wstręt do teorii i wynosi się suwerennie ponad teoretyka oraz dlaczego teoretyk patrzy z pogardliwą wyższością lub przynajmniej z arcyludzką awersją na praktyka, odwołując się w swej antagonistycznej wyższości do źródeł zgoła irracjonalnych". W pracy: *Moda na socjologię* uzasadnił, iż zarówno postawa przesadnego krytycyzmu, jak i postawa przesadnego optymizmu w odniesieniu do socjologii jest nieuzasadniona i szkodliwa dla rozwoju tej nowej nauki.

Profesor Tadeusz Szczurkiewicz pełen dostojeństwa i powagi w życiu codziennym odznaczał się dużym poczuciem często sarkastycznego dowcipu i humoru, zwłaszcza wobec osób ulegających modzie w danej dziedzinie wiedzy. Jak stwierdzał w swoich *Studiach*, moda jest zmienna

i niecierpliwa, prowadzi do przedwczesnych rozwiązań teoretycznych. Żądna nowości bijącej w oczy, narzucającej się, krzykliwej darzy uznaniem każdego, kto taką nowość przynosi. Z tego względu uczeni, a raczej pseudouczeni, zdesperowani przez modę na daną naukę „z natarczywą jazgotliwością cyrkowego impresaria czy ulicznego przekupnia starają się ściągnąć wszystkich naiwnych do swojej budy jarmarcznej, pełnej wszelkiego wysortowanego blichtru, obwieszczają z rozgłośnym a chełpliwym gdakaniem zniesienie przez nich maleńkiego i pustego jajeczka, które rzekomo zdolne jest leczyć wszelkie choroby i likwidować trudności myślowe i praktyczne, wybierają z hałasem drzwi dawno już przez innych otworzone, lansują jako ostatnią nowość, co inni przed nimi lepiej, mądrzej i ostrożniej już robili" (s. 388). Tę umiejętność jednoczesnego i dosadnego wyrażania swoich przekonań przeciwstawił próbom formułowania najczęściej przez praktyka ostrych kontrastów, zwłaszcza w stosunkach międzyludzkich, czy w uzasadnieniu racji. Jak stwierdzał: „Silny kontrast jest zawsze najłatwiejszym chwytem, a zarazem najbardziej demagogicznym środkiem lenistwa myślowego. Twierdzenie: człowiek to istota myśląca, należałoby zastąpić innym, bardziej prawdziwym: człowiek to istota obdarzona między innymi i zdolnością do myślenia, jednak ze wszystkich swoich wrodzonych dyspozycji najmniej chętnie korzystająca z tej właśnie zdolności" (s. 8).

Prezentowane przez Profesora idee cechowała precyzja myśli i głęboka interpretacja wyrażanych przekonań. Logiczna budowa konstrukcji myślowych i dążenie do formułowania jednoznacznych terminów, a także krytyczna prezentacja omawianych teorii z zakresu socjologii czy filozofii charakteryzowały Jego wykłady czy zajęcia seminaryjne. Seminaria magisterskie różniły się od seminariów doktorskich tylko stopniem abstrakcji. Tym też należy tłumaczyć zainteresowanie i entuzjazm słuchaczy różnych kierunków. W czasie prezentacji nawet najbardziej abstrakcyjnych wątków teoretycznych czy metodologicznych z zakresu filozofii czy socjologii Profesor rzadko korzystał z uprzednio przygotowanych przez siebie notatek czy z materiałów źródłowych, gdyż znał je znakomicie, a niezawodna pamięć pozwoliła Jemu swobodnie krążyć po nieznanych słuchaczom wywodach klasyków niemieckich i odkrywać nowe sfery rzeczywistości społecznej, które często stały w wyraźniej sprzeczności z obowiązującą w latach pięćdziesiątych filozofią i socjologią marksistowską.

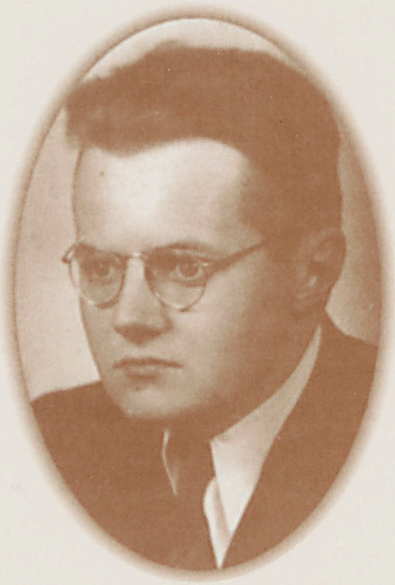
Nie bez przesady twierdził, iż w Polsce jest jedynym znawcą oryginalnych dzieł filozoficznych Immanuela Kanta, Georga W. F. Hegla, Johanna Fichtego, a także dzieł socjologicznych Georga Simmla, Maxa Webera, F. Toemniesa czy Wilhelma Wundta. Jedenaście opasłych tomów Immanu-

ela Kanta, drukowanych na czerpanym papierze i oprawionych w skórę, znajdowało się na centralnym miejscu w Jego stylowej bibliotece. Były one dostępne tylko okazjonalnie wybranym uczniom. Chętnie otaczał się uczniami, prowadził zwykle przy kawie interesujące i niezapomniane dyskusje wielogodzinne, odsłaniając także nieznane karty życia towarzyskiego, kulturalnego i naukowego znanych postaci poznańskiego środowiska uniwersyteckiego. Szczególnym sentymentem cieszyła się osoba Floriana Znanieckiego, z którym łączyła Go szczera przyjaźń i któremu zawdzięczał także swoją karierę naukową.

Profesor był wzorem kulturalnego traktowania studentów i osób, z którymi się stykał. Od współpracowników wymagał lojalności, dyscypliny i rozwoju naukowego. Nie znosił cwaniactwa i tzw. „tumiwisizmu", a wszelkie próby czy nawet bezwiedne omijanie zwyczajów i przyjętych norm w kierowanych przez Niego katedrach traktowane były jako akt wrogi czy nielojalności. W takim wypadku osoba ta najczęściej rezygnowała z dalszej współpracy z Mistrzem. Mimo takich „wypadków losowych" Profesor, wbrew pozorom, był człowiekiem o gołębim sercu, współczujący w nieszczęściu, zawsze służący dobrą radą. Uczniowie prof. Tadeusza Szczurkiewicza do ostatnich godzin Jego życia czerpali z bogactwa Jego wiedzy i mądrości w kształtowaniu i rozwoju swojego warsztatu naukowego oraz w umocnieniu poznańskiej szkoły socjologicznej, której był współtwórcą.

Franciszek Krzykała

Janusz Szpunar
1927 - 1974

Profesor nadzwyczajny dr hab. Janusz Szpunar zmarł w wieku czterdziestu sześciu lat 12 kwietnia 1974 roku. Był przez cały okres bardzo efektywnej swej działalności naukowo-dydaktycznej i organizacyjnej związany z Akademią Ekonomiczną w Poznaniu. Służył jej dosłownie do końca życia. Urodził się 13 grudnia 1927 roku w Płocku. W styczniu 1941 roku został wysiedlony przez okupanta do Parczewa koło Lublina, gdzie ukończył szkołę podstawową. Następnie brał udział w kompletach tajnego nauczania w zakresie szkoły średniej, pracując równocześnie jako robotnik w mleczarni. Maturę uzyskał w roku 1946 w Bydgoszczy. W tymże roku rozpoczął studia w Akademii Handlowej w Poznaniu oraz na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego. Jeszcze przed ukończeniem studiów, w roku 1948 został asystentem wolontariuszem, a w roku 1949 etatowym młodszym asystentem w ówczesnej Katedrze Polityki Ekonomicznej i Skarbowości Akademii Handlowej, kierowanej przez prof. Jana Zdzitowieckiego. Studia na obu uczelniach ukończył w roku 1949, uzyskując tytuł magistra nauk ekonomiczno-handlowych w Akademii Handlowej oraz tytuł magistra nauk ekonomiczno-politycznych na Uniwersytecie Poznańskim. W związku z koniecznością utrzymania rodziny po śmierci ojca, pracował dodatkowo, w latach 1950 - 1951, jako referendarz w Dyrekcji Okręgowej Dróg Wodnych w Poznaniu.

W roku 1951 uzyskał stopień doktora praw na Wydziale Prawa Uniwersytetu Poznańskiego. W roku 1955 został adiunktem w Katedrze Budżetu Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Poznaniu. Habilitował się w roku 1964 na Uniwersytecie Poznańskim na podstawie rozprawy pt. *Zagadnienia opodatkowania ludności*, uzyskując stopień naukowy docenta w zakresie prawa finansowego. W roku 1965 uzyskał stanowisko docenta w Katedrze Ubezpieczeń Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Poznaniu, dokąd jeszcze przed habilitacją został przeniesiony na własną prośbę, ze względu na szczegól-

ne zainteresowania problematyką ubezpieczeniową. Począwszy od roku 1965 do 12 kwietnia 1974 roku prawie nieprzerwanie pełnił ważne funkcje organizacyjne. W latach 1965/66 - 1966/67 był prodziekanem ds. studiów zaocznych, w okresie 1967/68 - 1968/69 - prorektorem ds. nauczania, a w latach 1970/71 - 1973/74 - dziekanem Wydziału Handlowo-Towaroznawczego. W roku 1973 po przejściu prof. Lucjana Pokorzyńskiego na emeryturę, objął kierownictwo Zakładu Ubezpieczeń Wyższej Szkoły Ekonomicznej. W tymże też roku otrzymał tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego.

Profesor Janusz Szpunar opublikował 80 opracowań na tematy podatkowe i ubezpieczeniowe. Wszystkie Jego prace były poświęcone aktualnym problemom, które w literaturze były niedoceniane i pomijane bądź też budziły kontrowersje. Cechują je poważne walory naukowo-poznawcze, logiczny tok wywodów i piękny styl. Poza rozprawą habilitacyjną do ważniejszych Jego publikacji należą prace dotyczące rozwoju podatków od wynagrodzeń (1959), pozafiskalnych tendencji w podatku od wynagrodzeń (1959), polityki podatkowej Polski w okresie kryzysu w latach 1929 - 1933 (1959), podatku i płac (1961), opodatkowania spadków i darowizn (1963). Wśród wielu opracowań z zakresu problematyki ubezpieczeniowej na szczególną uwagę zasługują publikacje: *Elementy podatkowe w ubezpieczeniach* (1967); *Powszechność ochrony ubezpieczeniowej* (1968); *Charakter i struktura składki ubezpieczeniowej* (1972); *Rodzaje strat i awarii w ubezpieczeniach morskich* (1972); *Przesłanki prewencji ubezpieczeniowej* (1973).

Profesor nie ograniczał swych zainteresowań naukowych wyłącznie do tematyki podatkowej i ubezpieczeniowej. Był także współautorem monografii pt. *Poznańska Spółdzielnia Mieszkaniowa na tle wielkopolskiego systemu spółdzielczego* (1967), współautorem opracowania wyników gospodarki budżetowej w województwie poznańskim w roku 1963 (1965) oraz autorem opracowania pt. *Przesłanki rozwoju poznańskiej spółdzielczości mieszkaniowej w okresie międzywojennym* (1967). Recenzował też liczne prace naukowe, wchodzące w zakres Jego zainteresowań naukowych.

Ze szczególnym zamiłowaniem poświęcał wiele czasu i wysiłku pracom typu redakcyjnego. Od roku 1967 aż do chwili swej śmierci był naczelnym redaktorem wydawnictwa Oddziału Poznańskiego PTE, a w obrębie tych wydawnictw głównym redaktorem „Poznańskich Roczników Ekonomicznych". Profesor Janusz Szpunar był także współorganizatorem wydawnictwa Studia Ubezpieczeniowe oraz jego naczelnym redaktorem. Pod Jego kierownictwem i redakcją ukazał się w roku 1973 pierwszy tom tego wydawnictwa, a przed swą śmiercią zdążył jeszcze przygotować do druku tom drugi.

Profesor uczestniczył w pracach Ośrodka Konsultacji i Analiz Gospodarczych PTE w Poznaniu, będąc między innymi współautorem oceny proje-

ktu zagospodarowania śródmieścia miasta Poznania. Był także aktywnym członkiem Komisji Nauk Ekonomicznych Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk oraz członkiem Sekcji Polskiej Międzynarodowego Stowarzyszenia Prawa Ubezpieczeniowego, afiliowanej przy PAN.

Profesor Janusz Szpunar był zamiłowanym dydaktykiem. Prowadził wykłady i seminaria, głównie z zakresu ubezpieczeń gospodarczych. Zajęcia te, niezwykle starannie przygotowywane i prowadzone w sposób przyciągający uwagę słuchaczy, cieszyły się zawsze dużym zainteresowaniem i frekwencją. Wypromował 185 magistrantów i dyplomantów oraz dwóch doktorów. Jednym z nich był niżej podpisany. Szczególne zasługi położył w zakresie organizacji toku nauczania, intensyfikacji procesów dydaktycznych i stworzenia właściwej atmosfery i stosunków w środowisku pracowników Uczelni i młodzieży studiującej. Dbał o przygotowanie materiałów niezbędnych dla prowadzenia zajęć. Był cenionym autorem lub współautorem opracowań o charakterze dydaktycznym. W roku 1972 opublikował skrypt pt. *Ubezpieczenia gospodarcze*. Był współautorem pracy zbiorowej pt. *Ochrona ubezpieczeniowa w gospodarce uspołecznionej* (1970) i wielu innych materiałów dydaktycznych. Ponadto był redaktorem skryptów i poradników dla słuchaczy kursów Szkolenia Ekonomicznego PTE w Poznaniu, a także wieloletnim członkiem Rady Programowej Zaocznych Kursów Ubezpieczeń Gospodarczych, organizowanych przez tę Instytucję.

W dowód uznania dla Jego pracy naukowej, dydaktyczno-wychowawczej i organizacyjnej przyznano Mu Złoty Krzyż Zasługi oraz liczne odznaczenia i odznaki. Kilkakrotnie był wyróżniany nagrodami ministra szkolnictwa wyższego.

Miał bogatą osobowość. Odznaczał się wysokimi walorami moralno-etycznymi. Był człowiekiem prawym, nieskazitelnego charakteru i skromnym. Był zawsze pogodnego usposobienia i niezmiernie życzliwy zarówno dla swoich współpracowników, jak i dla studentów. Był prawdziwym przyjacielem i wychowawcą młodzieży studiującej. Znany był z niezwykłej grzeczności i uprzejmości. Już z daleka przekazywany, a zarazem podtrzymywany ukłon powitania dotyczący właściwie wszystkich osób, których mijał powodował, że przez cały korytarz uczelni, widać było Pana Profesora w stałym ujmującym ukłonie. Miał także swoje hobby. Był fotografikiem-amatorem. Był też zakochany w literaturze sienkiewiczowskiej. Długo mógł rozprawiać o niezwykle subtelnych szczegółach dotyczących, np. poszczególnych dialogów czy wystroju wnętrz opisywanych w tych powieściach. Cieszył się powszechną sympatią.

Tadeusz Sangowski

Zygmunt Szymczak
1907 - 1976

Profesor nadzwyczajny dr hab. Zygmunt Szymczak zmarł 21 maja 1976 roku. Był znawcą bankowości i analizy finansowo-ekonomicznej przedsiębiorstw, zamiłowanym nauczycielem i wychowawcą kilku roczników ekonomistów, długoletnim działaczem Oddziału Poznańskiego Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego, Stowarzyszenia (Związku) Księgowych w Polsce, wieloletnim zasłużonym prezesem Stowarzyszenia Absolwentów WSH i AH w Poznaniu oraz wielu innych organizacji gospodarczych i społecznych.

Zygmunt Szymczak urodził się 1 kwietnia 1907 roku w Łodzi, jako syn Antoniego, majstra włókienniczego, i Władysławy z domu Suchowicz. W Łodzi ukończył Szkołę Handlową, a w roku 1930 złożył egzamin dojrzałości jako eksternista w Liceum Handlowym Izby Przemysłowo-Handlowej w Poznaniu. W roku 1932 uzyskał dyplom nauk handlowych Wyższej Szkoły Handlowej, a w roku 1947 dyplom magistra nauk ekonomiczno-handlowych Akademii Handlowej w Poznaniu. Doktoryzował się w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu na podstawie pracy pt.: *Złoty w gospodarce Polski w latach 1924 - 1939.* Habilitował się w tejże Uczelni w zakresie historii gospodarczej na podstawie rozprawy: *Działalność Banku Cukrownictwa w Poznaniu na rzecz skartelizowanego przemysłu cukrowniczego w Polsce.* W roku 1974 Rada Państwa nadała Mu tytuł profesora nadzwyczajnego nauk ekonomicznych.

Praca zawodowa wypełniała Profesorowi całe życie, a rozpoczął ją już jako szesnastoletni chłopiec. Podczas studiów i po ich ukończeniu pracował w Państwowym Banku Rolnym w Poznaniu. Spełniał tam w latach 1928 do 1951 różne funkcje, dochodząc do stanowiska dyrektora. Po ukończeniu studiów, w latach 1932 - 1938 pracował dodatkowo jako asystent wolontariusz w Wyższej Szkole Handlowej. W trudnych latach wojny organizował pomoc materialną dla pracowników bankowych i ich rodzin ze środków upłynnionego majątku Zrzeszenia Pracowników Państwowego

Banku Rolnego. W roku 1944 brał czynny udział w powstaniu warszawskim.

Po wojnie praca w Uczelni stała się podstawową dziedziną Jego działalności. Początkowo łączył ją z pracą w Państwowym Banku Rolnym, prowadząc wykłady w Akademii Handlowej. W roku 1951 został mianowany zastępcą profesora WSE i przejął w roku akademickim 1951/52 od lic. Stefana Żardeckiego Katedrę Bankowości, utworzoną w roku 1950. Katedrę tę przekształcono w roku akademickim 1953/54 w Katedrę Obiegu Pieniężnego i Kredytu, którą kierował do końca roku akademickiego 1957/58. W trakcie reformowania studiów zlikwidowano tę katedrę, tworząc w 1958/59 Katedrę Finansów z połączenia czterech katedr finansowych. Ostał się z niej Zakład Bankowości, jako jeden z zakładów nowo utworzonej katedry. Prof. Zygmunt Szymczak kierował nim do końca swego życia.

Oprócz pracy dydaktycznej Profesor pełnił ważne funkcje organizacyjne. W roku akademickim 1954/55 był prodziekanem Wydziału Finansów, a w 1956/57 dziekanem tegoż Wydziału. W latach 1958/59 – 1960/61 (do 31 października 1961) pełnił funkcję kierownika Studium dla Pracujących, a w latach 1974/75 – 1975/76 kierownika Podyplomowego Studium Finansów i Rachunkowości. Brał także udział w pracach różnych komisji senackich i wydziałowych.

Poza pracą organizacyjną w Uczelni prowadził szeroką działalność w Polskim Towarzystwie Ekonomicznym. W latach 1962 – 1970 kierował Dyrekcją Szkolenia Ekonomicznego PTE w Poznaniu, gdzie szeroko rozwijał uzupełniające szkolenie ekonomiczne. Na podkreślenie zasługuje także Jego działalność w Stowarzyszeniu Absolwentów Wyższej Szkoły Handlowej i Akademii Handlowej w Poznaniu. Przez cztery kolejne kadencje powojenne sprawował funkcję prezesa Zarządu, wnosząc duży wkład w rozwój Stowarzyszenia i organizację Zjazdu Absolwentów z okazji XXX-lecia Uczelni w roku 1956. Współpracował również z Akademickim Zrzeszeniem Sportowym działającym w Uczelni.

Zainteresowania naukowo-badawcze Profesora obejmowały rozległą dziedzinę historii bankowości. W obszernym studium poświęconym ocenie działalności przedwojennej Banku Cukrownictwa rozpatrzył genezę banków branżowych. Zarysował podłoże gospodarcze rozwoju banku i na tym tle przedstawił kierunki jego aktywności w powiązaniu z interesami przemysłu cukrowniczego i zaangażowanego w nim kapitału. Przedmiotem Jego zainteresowań były także problematyka oszczędności oraz analiza finansowo-ekonomiczna w gospodarce polskiej. Śmierć przerwała Jego studia nad organizacją i funkcjonowaniem systemu bankowego w Polsce Ludowej. Z zakresu swoich zainteresowań naukowych opublikował około

50 prac. Opracował także skrypty i wskazówki metodyczne do nauczania przedmiotu bankowości.

Profesor był cenionym nauczycielem akademickim, nawiązującym łatwo kontakty ze słuchaczami. Na seminariach doktorskich, magisterskich i dyplomowych inspirował kierunki prac i zachęcał swoich uczniów do dalszych studiów. Działalność dydaktyczną prowadził kosztem swego wypoczynku i zdrowia. Nawet w czasie swojej choroby przyjmował studentów na konsultacje w prywatnym mieszkaniu. Pod kierunkiem Profesora kilkuset studentów opracowało prace dyplomowe i magisterskie. Doktoryzował się u niego cudzoziemiec. Jego wychowankowie zajmują odpowiedzialne stanowiska zarówno w administracji gospodarczej, jak i w bankach.

Wyrazem uznania dla zasług na polu pracy naukowo-dydaktycznej, wychowawczej i społeczno-organizacyjnej było nadanie Profesorowi Krzyża Kawalerskiego Orderu Odrodzenia Polski oraz wielu innych odznaczeń. W pamięci tych, którzy Go znali, pozostał jako prawy i skromny człowiek, niestrudzony nauczyciel i wychowawca, szczery przyjaciel młodzieży akademickiej, serdeczny kolega oraz ceniony pracownik nauki i społecznik.

Stefan Ochociński

Edward Taylor
1884 - 1964

Zmarły w Poznaniu 9 sierpnia 1964 roku Edward Taylor, emerytowany profesor zwyczajny i były dziekan Wydziału Prawno-Ekonomicznego Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznania, należał do najwybitniejszych ekonomistów polskich obecne go stulecia. Był twórcą tzw. poznańskiej szkoły ekonomicznej, autorem wielu dzieł z teorii i polityki ekonomicznej, zamiłowanym działaczem ruchu spółdzielczego, niestrudzonym nauczycielem i wychowawcą kilku pokoleń ekonomistów-praktyków oraz pracowników nauki, a także aktywnym publicystą i gorącym polemistą. Odznaczał się przy tym zawsze odwagą w wyrażaniu swych poglądów, nawet wbrew opinii otoczenia.

Urodził się 26 września 1884 roku w Kielcach, tam też ukończył w roku 1903 gimnazjum filologiczne. Studia wyższe odbył na Wydziale Prawnym Uniwersytetu Jagiellońskiego. Zakończył je, uzyskując w roku 1909 stopień naukowy doktora prawa. Odtąd przez 55 lat służył rozwojowi nauk ekonomicznych i kształceniu ekonomistów w Polsce, wywierając pośrednio poważny wpływ na wzrost gospodarczy kraju.

Edward Taylor był uczniem Włodzimierza Czerkawskiego (1866 - 1913), pierwszego w Polsce reprezentanta szkoły psychologicznej w ekonomii politycznej. Zawdzięczał mu w dużej mierze zamiłowanie do badań teoretycznych. Ze swej strony, już jako profesor Uniwersytetu Poznańskiego, przyczynił się istotnie do zachowania w pamięci ekonomistów młodszego pokolenia nazwiska swego nauczyciela, wydając w nowym, własnym opracowaniu *Politykę ekonomiczną* Włodzimierza Czerkawskiego i J. Milewskiego (Warszawa: 1919) oraz dwukrotnie w nowym opracowaniu dawne (z 1905 r.) tłumaczenie Włodzimierza Czerkawskiego *Zasad ekonomii politycznej* Ch. Gide´a (Poznań: 1922 i 1929). Kierował się przede wszystkim chęcią dostarczenia młodzieży studiującej podręczników, których brak dawał się wówczas dotkliwie odczuwać. Przyczynił się w ten sposób do znacznego rozpowszechnienia w Polsce ekonomii psycholo-

gicznej w tradycyjnym jej ujęciu (tłumaczenie Gide´a z uzupełnieniami Włodzimierza Czerkawskiego było najbardziej rozpowszechnionym w Polsce podręcznikiem ekonomii politycznej aż do roku 1939).

Sam Edward Taylor nie przejął poglądów ekonomicznych Włodzimierza Czerkawskiego, stał się bowiem konsekwentnym zwolennikiem angielskiego neoklasycyzmu, ulegając najwyraźniej wpływom teorii Alfreda Marshalla. Ze szczególnym znawstwem i prawdziwym sentymentem odnosił się także do angielskich oraz francuskich twórców ekonomii klasycznej: Adama Smitha, Thomasa Roberta Malthusa, Jeana Baptiste Saya, Jeana S. de Sismondiego, Davida Ricarda i najbardziej chyba ze wszystkich cenionego przez siebie Johna Stuarta Milla*. Najpełniejszy tego wyraz znajdujemy w wykładach z rozwoju myśli ekonomicznej, w których Profesor z prawdziwym upodobaniem rozpatrywał poglądy tradycyjne, a przechodząc do kierunków nowoczesnych nigdy nie pomijał okazji do powoływania się na podobne ujęcia u czołowych przedstawicieli szkoły klasycznej**.

Profesor Edward Taylor przywiązywał ogromne znaczenie do działalności pedagogicznej. Wykłady przygotowywał zawsze niezwykle starannie, pracę seminaryjną prowadził z wielkim oddaniem, nie żałując nigdy czasu na dyskusje ze swoimi uczniami. Skupiał chętnie wokół siebie młodzież z końcowych lat studiów, a z byłymi wychowankami zachowywał długotrwały kontakt.

Do swoich celów życiowych, jakie konsekwentnie realizował, zaliczał Profesor w szczególności: zorganizowanie wyższych studiów ekonomicznych w Polsce; rozwijanie teorii ekonomicznej, przede wszystkim w kierunkach uznawanych przezeń za najważniejsze z punktu widzenia aktualnych potrzeb gospodarki narodowej; doskonalenie metod analizy ekonomicznej, a więc najtrudniejszego i niewątpliwie najważniejszego działu studiów ekonomicznych; rozwijanie polskiego piśmiennictwa ekonomicznego. Każdy z tych celów swej działalności realizował Edward Tay-

---

* Nie pozbawione stąd znaczenia było otrzymane przez E. Taylora, już w ostatnich latach Jego życia, zlecenie z PWN na nowe tłumaczenie *Zasad ekonomii politycznej* J. S. Milla. Jak sam nieraz podkreślał, tłumaczenie to sprawiło mu nie tylko osobistą satysfakcję, ale dało dużo radości (tłumaczenie to zostało wydane w latach 1965 i 1966).

** Wyrazem tego było także zadanie sobie przezeń trudu opracowania kompletu notatek z wykładów ekonomii politycznej Z. Korzybskiego (1831 - 1896), profesora Szkoły Głównej Warszawskiej, wysłuchanych przez ojca Edwarda, który był studentem tej uczelni (Z. Korzybski stał bezkrytycznie na stanowisku poglądów F. Bastiata, uznanego powszechnie za wulgaryzatora ekonomii klasycznej - patrz: *Ekonomika w Szkole Głównej Warszawskiej*. „Ekonomista" 1930, nr 1).

lor z właściwą sobie pasją. Miał znaczne osiągnięcia, nigdy nie uważał jednak, aby udało mu się osiągnąć w pełni to, co zamierzał.

Już początkowy okres pracy zawodowej i twórczości naukowej Edwarda Taylora był wyrazem realizacji tych celów. Zawodowo związał się od roku 1909 z polskim ruchem spółdzielczym w byłym zaborze austriackim, habilitował się zaś w roku 1917 na Uniwersytecie Jagiellońskim z ekonomii politycznej na podstawie rozprawy: *Pojęcie współdzielczości* (Kraków: 1916). To pierwsze studium teoretyczno-ekonomiczne Edwarda Taylora stanowiło w pewnym sensie ukoronowanie jego kilkuletniej pracy zawodowej w Patronacie Spółek Oszczędnościowo-Pożyczkowych we Lwowie i Krakowie (1909 - 1917). W okresie zaborów praca w ruchu spółdzielczym była niewątpliwie tą dziedziną działalności społeczno-gospodarczej, w której najwięcej można było zdziałać dla poprawienia warunków bytu warstw słabszych gospodarczo i zarazem dla rozwoju gospodarczego kraju.

W ruchu spółdzielczym Edward Taylor zajmował się szczególnie spółdzielniami kredytowymi i handlowo-rolniczymi. Rezygnując w roku 1917, już po objęciu wykładów na Wydziale Prawnym UJ, z pracy w małopolskim Patronacie, objął przejściowo stanowisko dyrektora Syndykatu Rolniczego w Krakowie, którego był założycielem. Jednocześnie pracował w wielu innych instytucjach społecznych i spółdzielczych. W całym tym okresie (1910 - 1919) opublikował kilkanaście artykułów - częściowo o charakterze konsultacyjnym, częściowo dyskusyjnym - w czasopismach ruchu spółdzielczego Małopolski (niektóre wespół ze znanym działaczem spółdzielczym - F. Stefczykiem).

Po powołaniu w roku 1919 na stanowisko profesora ekonomii politycznej i skarbowości na Wydziale Prawnym Uniwersytetu Poznańskiego Edward Taylor przestał zajmować się zawodowo spółdzielczością, choć jeszcze do roku 1924 był członkiem Patronatu Związku Spółek Zarobkowych i Gospodarczych w Poznaniu. Uczynił jednakże ze spółdzielczości przedmiot wykładowy na Uniwersytecie Poznańskim, a także w Wyższej Szkole Handlowej, późniejszej Akademii Handlowej w Poznaniu. Jako pierwszy uczynił ze spółdzielczości dyscyplinę ekonomiczną. Problemy spółdzielczości stały się częstymi tematami pisanych pod Jego kierunkiem na Uniwersytecie prac magisterskich z ekonomiki. W Wyższej Szkole Handlowej - Akademii Handlowej prowadził nawet oddzielne seminarium ze spółdzielczości. Po drugiej wojnie utrzymał współpracę z Akademią Handlową, obejmując funkcję kierownika Studium Spółdzielczego, zorganizowanego na zlecenie Związku Społem. W tym okresie Profesor wznowił też dwukrotnie, pod nieco zmienionym tytułem, wydanie małej, lecz bardzo pożytecznej książki *O istocie spółdzielczości* (Poznań: 1946 i 1948, Wyd. I.

Lwów: 1916, oparta na Jego rozprawie habilitacyjnej, było zatytułowane *O istocie współdzielczości*)*.

Spółdzielczość była do końca życia Profesora dziedziną, którą uważał za niezmiernie ważną z punktu widzenia potrzeb rozwoju społeczno-gospodarczego kraju. Duże znaczenie przywiązywał do spółdzielczości spożywców, ale największe, i to połączone z ogromnym, osobistym zaangażowaniem, do spółdzielczości kredytowej, stanowiącej swoistą polską jej odmianę, która odegrała istotną rolę w umocnieniu polskiej gospodarki w zaborze pruskim**. Sceptycznie odnosił się do spółdzielczości produkcyjnej, głównie ze względu na niekorzystne doświadczenia z jej rozwoju w krajach kapitalistycznych.

Jeszcze przed powołaniem na stanowisko profesora Uniwersytetu Poznańskiego Edward Taylor wydał swą drugą, po *Pojęciu współdzielczości*, większą pracę teoretyczną pt.: *Statystyka i dynamika w teorii ekonomii* (Kraków: 1919). Pracą tą Profesor zapoczątkował główny nurt swej dalszej działalności naukowej o charakterze ekonomiczno-metodologicznym. Następnym fundamentalnym dziełem z tego zakresu był przez wiele lat przygotowywany *Wstęp do ekonomiki*, część I: *Ekonomika jako nauka* (Poznań: 1936) oraz część II: *Czynniki i elementy gospodarcze* (Poznań: 1938)***. W dalszej kolejności, już po drugiej wojnie, ukazała się *Teoria produkcji* (Warszawa – Łódź: 1947), a w końcu *Historia rozwoju ekonomiki*, Tom I (Poznań: 1957) oraz II (Poznań: 1958). Wszystkie te prace były wynikiem nie tylko wieloletnich przemyśleń; formowały się one stopniowo w toku powtarzanych corocznie wykładów uniwersyteckich. Profesor Edward Taylor wielokrotnie stwierdzał, że nic nie oddziaływa bardziej krytycznie i zarazem konstruktywnie na treść i kształt poglądów wyrażanych przez autora, jak wyłożenie tych poglądów wobec audytorium uniwersyteckiego, ponieważ to ujawnia z całą wyrazistością wykładowcy, co wymaga jeszcze dopracowania, rozwinięcia, eliminacji itp.

Działalność dydaktyczna odgrywała więc ogromną rolę w twórczości naukowej Edwarda Taylora. Profesor wykładał na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego do roku 1949 historię doktryn

---

* Ostatnie wydanie z roku 1948, było poszerzone o problematykę spółdzielczości w ustroju socjalistycznym.

** Wyrazem tego może być chociażby to, że jedne z ostatnich wyznaczonych przezeń tematów prac doktorskich dotyczyły początków spółdzielczości kredytowych w byłym zaborze pruskim (praca pt.: *Istota, organizacja i gospodarka spółdzielni wielkopolskiego systemu spółdzielczości kredytowej do roku 1918* została przyjęta jako doktorska na Wydziale Ogólnoekonomicznym WSE w Poznaniu w 1962 r.).

*** Drugie wydanie obu części *Wstępu do ekonomiki* E. Taylora ukazało się w roku 1946.

ekonomicznych oraz systematyczny kurs ekonomiki teoretycznej (w pierwszych latach także skarbowość), prowadząc przy tym seminarium ekonomiczne (w pierwszych latach – ekonomiczne i skarbowe). W całym okresie międzywojennym prowadzone były przezeń jeszcze wykłady z polityki przemysłowej, a także okresowo wznawiane wykłady z zasad spółdzielczości i nauki o pieniądzu i kredycie oraz inne. Poza tym prof. Edward Taylor prowadził wykłady polityki agrarnej na Wydziale Rolniczo-Leśnym Uniwersytetu. Wykłady z polityki ekonomicznej, zasad spółdzielczości i inne prowadził też w okresie międzywojennym w Wyższej Szkole Handlowej (Akademii Handlowej) w Poznaniu, a po wojnie – do roku 1949 – już tylko z zasad spółdzielczości. Warto dodać, że po utworzeniu po drugiej wojnie Uniwersytetu Łódzkiego Profesor podjął i na tym Uniwersytecie wykłady z ekonomii politycznej, dojeżdżając systematycznie przez parę lat do Łodzi. Wymagało to ogromnego wkładu pracy, gdyż prowadzenie wykładów związane było z koniecznością egzaminowania słuchaczy. Egzaminy były zawsze przeprowadzane przez Profesora z niezwykłą wprost skrupulatnością.

Jako organizator pierwszego w Polsce uniwersyteckiego studium ekonomicznego prof. Edward Taylor był obciążony ponadto innymi zadaniami. Przypadło Mu przede wszystkim w udziale wypracowanie koncepcji uniwersyteckich studiów ekonomicznych, czemu oddał się z właściwą sobie pasją. W efekcie powstała całkowicie oryginalna konstrukcja poznańskiego studium ekonomicznego, którą objaśniał w licznych artykułach opublikowanych na ten temat (głównie dla informowania opinii społecznej)*. Dalszym zadaniem była właściwa realizacja przyjętej koncepcji kształcenia ekonomicznego. Wiązała się z tym z jednej strony nieustanna troska Profesora o uzyskanie dla kierowanego przez siebie studium najlepszych wykładowców, z drugiej zaś strony chodziło Mu o zapewnienie studentom najlepszych warunków studiowania. Znajdujemy też w gronie nauczających nazwiska tak wybitnych ekonomistów i pedagogów, jak: Jan Rutkowski, Marian Nadobnik, Stanisław Nowakowski, Stefan Zaleski, Janusz Libicki, Stefan Rosiński, Jan Zdzitowiecki, Witold Trąmpczyński, Stanisław Rączkowski, Paweł Sulmicki. Realizacji tego celu służyły również wydawane przez Edwarda Taylora *Wskazówki z zakresu ekonomiki dla studentów Studium Ekonomiczno-Politycznego* (Poznań: 1925). Największą

* Patrz: „Ruch Prawniczy i Ekonomiczny" 1921, s. 402–412; „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny" 1925, s. 1285–1290; „Kurier Poznański" 1926, nr 233, s. 2; *Pamiętnik 1 Zjazdu Ekonomistów Polskich*. Poznań: 1930, s. 110–130; „Kronika m. Poznania" 1958, nr 2, s. 13–22; „Ruch Prawniczy i Ekonomiczny" 1958, nr 1, s. 347–362.

wagę przywiązywał jednak do właściwego doboru samego materiału nauczania.

Nie miejsce tu na szersze omawianie programu poznańskiego studium ekonomicznego, nie można jednak pominąć dwóch prowadzonych przez Profesora przedmiotów nauczania, do których przywiązywał zasadnicze znaczenie: systematycznego kursu ekonomiki teoretycznej oraz rozwoju myśli ekonomicznej. Wydanie podręczników akademickich z obu tych przedmiotów stało się dlań zadaniem realizowanym przez całe życie, którego w pełni, niestety, nie udało Mu się osiągnąć.

Systematyczny kurs ekonomiki obejmował pięć części: wstęp do ekonomiki, teoria produkcji, teoria wymiany, teoria dystrybucji oraz teoria koniunktur (zmian układu gospodarczego). Prowadzone z tego zakresu wykłady na III roku studiów były poświęcone w kolejnych latach akademickich poszczególnym częściom tego kursu (z tym, że zawsze obowiązywał egzamin z całości). Jedynie w okresie przygotowania przed wojną do druku wstępu do ekonomiki Profesor powtarzał przez kilka lat z rzędu wykład tej właśnie części i podobnie w okresie przygotowania po wojnie do druku *Teorii produkcji* – powtarzał przez parę lat z rzędu wykład tej znowu części. Tylko te dwie części zostały też z całej serii systematycznego kursu ekonomiki wydane drukiem, zresztą w postaci samodzielnych rozpraw, wykraczających daleko poza wymagania stawiane podręcznikom akademickim. W miejsce trzeciej części Profesor przetłumaczył, już w okresie powojennym, pracę J. G. Stiglera – *Teoria cen* (Poznań: 1959). Wszystkie części kursu są zachowane poza tym w postaci autoryzowanych przez Profesora skryptów z roku 1932 i roku 1949, przechowywanych na ogół pieczołowicie przez Jego słuchaczy.

Rozwój myśli ekonomicznej, obejmujący cztery zasadnicze części – od starożytności do powstania ekonomiki; od Adama Smitha do roku 1870; kierunki socjalistyczne; renesans i rozwój ekonomiki po roku 1870 – wykładany był w całości w okresie dwuletnim na III i IV roku studiów, stanowiąc w ujęciu Profesora najistotniejszą treść studiów ekonomicznych. Przez rozwój myśli ekonomicznej Edward Taylor rozumiał metodologię albo logikę teorii ekonomicznych i w ten właśnie sposób konsekwentnie prowadził ten wykład, co znalazło wyraz w wydanej przezeń w okresie powojennym *Historii rozwoju ekonomiki**. W odróżnieniu od *Wstępu do ekonomiki* czy *Teorii produkcji* jest to typowy podręcznik akademicki, ze wszel-

* „Rozwój ekonomiki" jest nazwą tak właśnie rozumianego przedmiotu nauczania (samo określenie „rozwój" nie oznacza tu więc „historii"); tłumaczy to sens niezbyt dobrze u nas rozumianego tytułu książki.

kimi zaletami i wadami tego rodzaju pracy, stanowi niemniej dzieło nie mające sobie dotąd równego w polskim piśmiennictwie ekonomicznym.

Powyższe dzieła nie wyczerpują dorobku naukowego Edwarda Taylora. Ogłosił On drukiem ponadto kilka większych prac na tematy polityczno-gospodarcze, ściśle związane z najważniejszymi w danym okresie problemami rozwoju gospodarki polskiej. Były to przede wszystkim dwie prace z dziedziny skarbowości – *Prawo skarbowe Rzeczypospolitej Polskiej* (Poznań: 1920) oraz *Polityka skarbowa i system podatkowy Rzeczypospolitej Polskiej* (Poznań: 1929)* – omawiające m.in. reformy finansowe w Polsce, jakie były związane z unifikacją systemów podatkowych występujących w byłych zaborach. Na ten sam temat Profesor opublikował wiele artykułów w czasopismach gospodarczych, a nawet w prasie codziennej. Drugim zagadnieniem, wywołującym szczególne zainteresowanie u ogółu ekonomistów, były kryzysy pieniężne w Polsce z lat dwudziestych. Tematyce tej prof. Edward Taylor poświęcił dwie prace – *Inflacja polska* (Poznań: 1926) oraz *Druga inflacja polska* (Poznań: 1926) – przy czym pierwsza praca była dziełem łączącym nurt historyczny z nurtem teoretycznym. Profesor wyprowadził w niej ważne prawidłowości o ogólnoekonomicznym znaczeniu (w rozmowach z autorem Profesor wyrażał żal, że niektórych spośród zawartych tam koncepcji teoretycznych nie przedstawił w oddzielnych artykułach, które mogłyby dotrzeć do szerszego kręgu ekonomistów), natomiast druga praca powstała z dokonanego przezeń wyboru opublikowanych na ten temat artykułów. Znaczenie przywiązywane przez Edwarda Taylora do zagadnień pieniężnych wynika również z tematyki pisanych pod Jego kierunkiem prac doktorskich, które w znacznej części poświęcone były problemom walutowym Polski oraz innych krajów europejskich (przy czym napisana pod Jego kierunkiem przed rokiem 1939 praca doktorska o teorii pieniężnej Keynesa wyprzedziła dokonywane w innych krajach omówienie tej teorii).

W tym stanie rzeczy musi budzić zastanowienie pomijanie w tematyce prac Edwarda Taylora niezwykle ważnej problematyki polityki antykryzysowej w Polsce w latach 1930 – 1935. W dorobku naukowym Profesora znajdujemy na ten temat tylko parę i to zupełnie drobnych opracowań artykułowych. Wydaje się, że były dwie tego przyczyny. Przede wszystkim złożoność problematyki kryzysu światowego oraz występującego w tych ramach kryzysu w Polsce wymagały od teoretyka całkowitego oddania się temu jednemu problemowi, na co Edwardowi Taylorowi, zaangażowanemu w szeroko zakrojone i na pewno nie mniej ważne dla rozwoju nauk

* Ta ostatnia pozycja była poprzedzona wydaniem niemieckim pt. *Finanzpolitik und Steuersystem der Republik Polen*. Jena: 1928.

ekonomicznych studia teoretyczno-metodologiczne, nie stało czasu. Drugą przyczyną mogło być jednak również całkowite niepowodzenie, z jakim spotkała się u nas próba dosyć konsekwentnego zastosowania klasycznej metody zwalczania kryzysu za pomocą deflacji, skądinąd zgodnej z poglądami ekonomicznymi prof. Edwarda Taylora*.

W dorobku naukowym Edwarda Taylora, liczącym ogółem 300 pozycji, znajdujemy wiele innych tematów, opracowanych w licznych artykułach, które były ogłaszane nawet na łamach prasy codziennej. Nie było niemal żadnego aktualnego wydarzenia w życiu ekonomicznym kraju, które nie znalazłoby odbicia w Jego publikacjach (przed rokiem 1926 wypowiadał się chętnie także na tematy polityczne, po czym ograniczył się wyłącznie do tematyki ekonomicznej). Opracował on również wiele haseł ekonomicznych w wydawnictwach encyklopedycznych (m.in. w znakomitej *Encyklopedii nauk politycznych,* która nie zdążyła się, niestety, ukazać drukiem w całości przed wojną roku 1939), wyjaśniając w nich właściwym sobie stylem najbardziej zawiłe kwestie przy zastosowaniu niezbędnej liczby słów. Szczególnie duży udział w dorobku Profesora stanowią recenzje. Czytał i następnie wypowiadał się na bieżąco na temat praktycznie wszystkich ukazujących się w Polsce prac ekonomicznych, z dużą odwagą krytykując poglądy wyrażane przez autorów i broniąc swego stanowiska w dalszych polemikach, często ostrych i błyskotliwych (w sumie ogłosił drukiem blisko 100 recenzji i odpowiedzi autorom). Otwartą krytykę uważał bowiem zawsze za zasadniczy czynnik rozwoju nauki i ubolewał często nad tym, że czasopisma nie dosyć miejsca poświęcają przeglądowi wydawnictw, jak i nad często grzecznościowym charakterem publikowanych w nich recenzji.

Ogromną zasługą prof. Edwarda Taylora jest wreszcie działalność popierająca rozwój polskiego piśmiennictwa ekonomicznego. Należą tu tłumaczenia niektórych dzieł wybitnych ekonomistów zachodnich – jak Charlesa Gide´a, E. Cannana, J. G. Stiglera, Johna Stuarta Milla – ale nade wszystko utworzenie własnego wydawnictwa pod nazwą Poznańskie Prace Ekonomiczne (1922 - 1939), poświęconego publikacjom na tematy polityczno-gospodarcze oraz teoretyczno-polityczne, bardzo starannie przygotowywanym przezeń do druku. W tej serii wydawniczej ukazało się ogółem 30 tytułów, w tym 28 prac uczniów oraz 2 własne prace Profeso-

* Nie można tu pominąć faktu, że już w ostatnich latach swego życia Profesor dał do opracowania w postaci pracy doktorskiej temat *Deflacja polska 1930 – 1935,* przyjętej na Wydziale Ogólnoekonomicznym WSE w Poznaniu w roku 1964. Biorąc udział w obronie tej pracy, dosłownie na kilka tygodni przed swoją śmiercią, przyznał całkowitą rację jej tezie, że zastosowanie deflacyjnej metody zwalczania kryzysu w Polsce było nieporozumieniem.

ra. Nie udało się Profesorowi wznowić w okresie powojennym tego wydawnictwa, brał jednak udział w ruchu wydawniczym jako członek rad redakcyjnych wydawnictw Zarządu Głównego i Zarządu Oddziału Poznańskiego Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego.

Odrębny charakter mają w dorobku naukowym Edwarda Taylora opracowania na tematy historyczno-heraldyczne, publikowane w specjalistycznych wydawnictwach. Był to margines twórczości Profesora, związany z Jego zainteresowaniami osobistymi, o którym można by tu nawet nie mówić, gdyby nie bardzo pochlebne recenzje, jakie uzyskiwały Jego prace z tego zakresu.

Zasadniczym ośrodkiem zainteresowania Profesora była nade wszystko praca naukowo-dydaktyczna na Uniwersytecie Poznańskim, a ulubionym miejscem pracy był utworzony przezeń Zakład Nauk Ekonomicznych, obejmujący kilka pokrewnych katedr i wyposażony w świetną bibliotekę (Profesor chlubił się, że w okresie międzywojennym miał w swoim Zakładzie najlepszy w kraju – obok Szkoły Głównej Handlowej – księgozbiór ekonomiczny).

W roku 1939 był zakładnikiem okupanta. W grudniu tegoż roku został wysiedlony z Poznania. Profesor przebył okupację w Kieleckim, pisząc tam swoją *Teorię produkcji*, co umożliwiło wydanie jej w okresie bezpośrednio powojennym. Wrócił do Poznania w roku 1945, reaktywując swój Zakład. Nie udało Mu się jednak odzyskać w całości zagrabionego zbioru. W roku 1949 prof. Edward Taylor został usunięty z Uniwersytetu. W roku 1950 zlikwidowano Sekcję Ekonomiczną na Wydziale Prawa Uniwersytetu Poznańskiego. W roku 1956 powrócił do pracy.

W ciągu kilku lat po roku 1956 Profesor prowadził działalność dydaktyczną zarówno na Wydziale Prawa Uniwersytetu (usiłując nawet wznowić studium ekonomiczne), jak i początkowo także w Wyższej Szkole Ekonomicznej. Największe znaczenie miało prowadzone wówczas przezeń seminarium teoretyczno-ekonomiczne dla zaawansowanych, w którym brali udział pomocniczy pracownicy nauki poznańskich uczelni. Po przejściu na emeryturę w końcu roku 1960 prof. Edward Taylor utrzymywał stały kontakt ze środowiskiem ekonomicznym, uczestniczył chętnie w dyskusjach naukowych, pisał drobniejsze prace naukowe, publikując zwłaszcza pokaźną liczbę recenzji książek wydawanych w kraju i za granicą.

Profesor Edward Taylor brał czynny udział w pracach wielu towarzystw naukowych oraz ogólnopaństwowych instytucji gospodarczych i społecznych: od roku 1920 jako członek Wydziału Historii i Nauk Społecznych Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk i jednocześnie, z małymi przerwami, jako przewodniczący Sekcji Ekonomicznej tegoż To-

warzystwa; od roku 1930 jako członek korespondent, a od roku 1946 członek rzeczywisty Wydziału Historyczno-Filozoficznego Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie i jednocześnie jako członek Warszawskiego Towarzystwa Naukowego (do czasu jego połączenia z Polską Akademią Nauk); w latach 1923 - 1925 jako członek Państwowej Rady Finansowej i Gospodarczej, utworzonej z racji reformy pieniężnej; w latach 1923 - 1929 jako członek Izby Przemysłowo-Handlowej w Poznaniu; w latach 1930 - 1932 jako członek Rady Miejskiej Poznania itd.

Aktywność społeczna Profesora Edwarda Taylora nie spadła w okresie powojennym. W roku 1945 należał do grupy założycieli Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego, w latach 1945 - 1949 był wiceprezesem Rady Naukowej tegoż Towarzystwa, w latach 1946 - 1952 prezesem jego Oddziału Poznańskiego i w latach 1959 - 1961 przewodniczącym Sekcji Ogólnoekonomicznej w Oddziale Poznańskim, w latach 1947 - 1961 był wreszcie przewodniczącym Komisji Nauk Społecznych Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. W latach 1946 - 1947 Profesor był członkiem doradczej Komisji Ekonomicznej przy Centralnym Urzędzie Planowania oraz członkiem Rady Naukowej dla Zagadnień Ziem Odzyskanych. Od roku 1958 był członkiem Rady Naukowej Instytutu Morskiego w Gdyni, a w latach 1958 - 1961 członkiem Rady Naukowej w Ministerstwie Finansów. Po przejściu na emeryturę wycofał się z udziału we władzach towarzystw naukowych, nie zrywając jednak z nimi kontaktów naukowych.

O godności Edward Taylor nie zabiegał. Otrzymał tylko dwa wyróżnienia: w roku 1958 został członkiem honorowym Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego, uzyskując w roku 1961 Złotą Odznakę Honorową Towarzystwa, a w roku 1959 został udekorowany - z okazji jubileuszu 50-lecia pracy naukowej i 75-letniej rocznicy urodzin - Odznaką Honorową m. Poznania, jako zasłużony obywatel miasta. Te dwie odznaki, otrzymane od polskich ekonomistów, których sam w dużej części wykształcił oraz od miasta, z którym związał swoją główną działalność, bardzo sobie cenił, chociaż nie były one na pewno wystarczającym świadectwem jego pracy i zasług. Na co dzień i od święta zwykł nosić skromny znaczek, z trzema literami PPE (skrót od Poznańskie Prace Ekonomiczne), ofiarowany Mu niegdyś przez najbliższych uczniów z okazji 25-lecia pracy naukowej.

Janusz Wierzbicki

Kazimierz Wandelt
1906 - 1984

Emerytowany profesor nadzwyczajny dr hab. Kazimierz Wandelt, zasłużony nauczyciel akademicki zmarł 22 października 1984 roku. Był organizatorem nowej specjalności: ekonomika i organizacja inwestycji i budownictwa w naszej Uczelni, wybitnym teoretykiem i znawcą praktyki gospodarczej, zwłaszcza z zakresu inwestycji i budownictwa. Kazimierz Wandelt urodził się 24 listopada 1906 roku we Frankfurcie nad Odrą w rodzinie robotniczej Leona i Agnieszki z domu Schaetzel. Ojciec Jego był prezesem Polskiego Towarzystwa Robotników w Niemczech. Niestety, osierocił Go, gdy miał 4 lata.

Odtąd warunki materialne stały się bardzo trudne. Szkołę powszechną ukończył w 1920 roku we Frankfurcie. Języka polskiego uczył się tylko w domu. Po przeprowadzeniu się do Poznania w roku 1920 już jako czternastoletni chłopiec musiał podejmować prace zarobkowe. Wykazywał duże zdolności i zamiłowanie do nauki. Przygotowywał się więc na kursach wieczorowych, by zdać eksternistycznie egzamin dojrzałości w Gimnazjum im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu. Zdał go w roku 1932 i następnie zaczął studiować na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego. Studia te ukończył w roku 1936, uzyskując dyplom magistra nauk ekonomiczno-politycznych, a później także magistra praw.

Po ukończeniu studiów pracował na stanowiskach kierowniczych w przedsiębiorstwach przemysłowych na terenie Poznania. W czasie okupacji przebywał w Warszawie, gdzie prowadził zakład drogistowski. Był uczestnikiem powstania warszawskiego, przeszedł obóz w Pruszkowie, a następnie do końca wojny przebywał w Częstochowie.

W roku 1945 powrócił do Poznania i na zlecenie Urzędu Wojewódzkiego zorganizował mleczarstwo w Wielkopolsce. Pełnił też funkcję starszego asystenta prof. Edwarda Taylora w Katedrze Polityki Ekonomicznej na Uniwersytecie Poznańskim. Nauczycielem akademickim UP był do końca

roku 1951. Ponadto w latach 1947 - 1951 był także doradcą ekonomicznym Banku Gospodarstwa Krajowego, Oddział w Poznaniu oraz konsultantem Międzynarodowych Targów Poznańskich i Zjednoczenia Przemysłu Skórzanego.

Pracując pod kierunkiem prof. Edwarda Taylora, doktoryzował się w roku 1949 na Uniwersytecie Poznańskim na podstawie pracy: Teoria niepewności i ryzyko przedsiębiorstwa F. G. Kneighta. Habilitował się w Szkole Głównej i Statystyki w Warszawie w roku 1961 na podstawie pracy: *Istota i rodzaje postępu technicznego* (1960), wyróżnionej na konkursie Zarządu Głównego PTE. Docenturę uzyskał w roku 1961, a tytuł profesora nadzwyczajnego nadano Mu w roku 1969.

Zmienne były Jego losy jako nauczyciela akademickiego. Zaraz po uzyskaniu doktoratu powierzono Mu wykłady z ekonomiki przemysłu oraz planowania i finansowania inwestycji na Studium Ekonomicznym Wydziału Prawa Uniwersytetu Poznańskiego. Gdy w roku 1950 Akademia Handlowa w Poznaniu została przekształcona w Wyższą Szkołę Ekonomiczną, otrzymał w niej stanowisko zastępcy profesora. Zorganizował Katedrę Planowania i Finansowania i był jej kierownikiem tylko przez jeden rok. Później zabrakło dla Niego miejsca. W roku 1952 przeszedł do praktyki gospodarczej, pracując na stanowiskach ekonomicznych. Ponadto w latach 1952 - 1955 był wykładowcą na Studium Prawnym Zarządu Okręgu Zrzeszenia Prawników Polskich w Poznaniu. W okresie od marca 1956 roku do czerwca 1959 roku pracował w Instytucie Przemysłowych Włókien Łykowych w Poznaniu jako kierownik Zakładu Ekonomiki. Jednocześnie pełnił funkcje doradcze w zjednoczeniach i zakładach przemysłowych m.in. w jednostkach podległych Ministerstwu Budownictwa i Materiałów Budowlanych.

W styczniu 1960 roku powrócił do pracy naukowo-dydaktycznej w szkolnictwie wyższym. W tymże roku Politechnika Poznańska powierzyła Mu stanowisko adiunkta i kierownika Zakładu Ochrony Pracy na Wydziale Budowy Maszyn. Po habilitacji został w tejże Uczelni docentem i kierownikiem Katedry Organizacji i Technologii Robót Budowlanych na Wydziale Budownictwa Lądowego. We wrześniu 1964 roku minister szkolnictwa wyższego przeniósł Go do pracy na stanowisku kierownika Katedry Przemysłu Stoczniowego Wydziału Morskiego WSE w Sopocie. Pracował tam do września 1969 roku, mieszkając w Poznaniu. We wrześniu 1969 roku chętnie powrócił do Akademii Ekonomicznej (wówczas WSE) w Poznaniu, zwłaszcza że powierzono Mu tu funkcję organizatora i kierownika Zakładu Ekonomiki Budownictwa i Inwestycji w Instytucie Ekonomiki Produkcji. Był kierownikiem tego Zakładu w latach 1969/70 - 1976/77. Ponadto w latach 1970/71 - 1975/76 pełnił funkcję kierownika

Podyplomowego Studium Ekonomiki Budownictwa. W roku 1977 przeszedł na emeryturę, lecz nie zerwał kontaktów z Uczelnią, pracując w niej na części etatu niemal do ostatnich dni swojego niezwykle pracowitego życia.

Prace badawcze Kazimierza Wandelta dotyczyły zawsze aktualnej problematyki ekonomicznej. Szczególnie interesowały Go dwie dziedziny, a mianowicie ekonomika inwestycji i budownictwa oraz zagadnienie postępu technicznego i organizacyjnego. Ta druga dziedzina stanowiła przedmiot nie tylko Jego wspomnianej już, rozprawy habilitacyjnej, ale także następnych publikacji. Wśród nich wyróżnia się praca: *Studia nad postępem technicznym i organizacyjnym* (1972), wysoko oceniana w kołach naukowych. W swoich pracach Kazimierz Wandelt przeprowadzał oryginalną w literaturze polskiej analizę kategorii postępu technicznego jako zjawiska ekonomicznego.

Profesorowi Kazimierzowi Wandeltowi nauka polska zawdzięcza sformułowanie podstawowych prawidłowości związanych z działaniem i rolą gospodarczą postępu technicznego. W pracy habilitacyjnej naświetlił istotę i odmiany postępu, określając jednocześnie najważniejsze czynniki sprawcze. Biorąc za przykład swoich rozważań przemysł okrętowy, zajął się również stroną metodyczną postępu technicznego oraz analizą procesów, w których się on wyraża, a więc mechanizacji, automatyzacji itp. Zwracał też szczególną uwagę na rolę badań naukowych jako podstawy rozwoju techniki.

Jako nauczyciel akademicki przywiązywał dużą wagę do dydaktyki. Był współautorem ogólnopolskiego podręcznika *Ekonomika budownictwa* wydanego przez PWE w roku 1968. W Wydawnictwie Uczelnianym opublikował kolejno dwa skrypty dla studentów prowadzonej przez siebie nowej specjalności. Były nimi: *Realizacja procesu inwestycyjnego* (1974) oraz *Ekonomika i organizacja procesu inwestycyjnego* (1976). Był promotorem pięciu doktorantów. Prowadził seminaria doktorskie, magisterskie i dyplomowe, kształcąc ponad 180 specjalistów z uprawianej przez siebie dziedziny pracy naukowej. W Jego pracowitym i trudnym życiu kolejne okresy pracy naukowo-dydaktycznej były przerywane pracą w praktyce gospodarczej. Przez całe swoje życie utrzymywał żywe kontakty z gospodarką. Był jej wybitnym znawcą, a pracując w szkolnictwie wyższym, służył jej konsultacjami. Działał aktywnie w stowarzyszeniach zawodowych i organizacjach naukowych. Był m.in. przewodniczącym Sekcji Ustawodawstwa Gospodarczego w Okręgowym Zrzeszeniu Prawników Polskich, gdzie pełnił jednocześnie funkcję przewodniczącego komisji dla zaopiniowania projektów aktów ustawodawczych z zakresu prawa gospodarczego, funkcję zastępcy przewodniczącego Komitetu Naukoznawstwa Polskiej Akademii Nauk.

W uznaniu Jego zasług był wielokrotnie nagradzany i odznaczony. Otrzymał tytuł i medal Zasłużonego Nauczyciela PRL, odznaczono Go Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski i innymi odznaczeniami.

Zmarł nieoczekiwanie, będąc jeszcze w pełni sił i ambicji naukowych. W pamięci tych, którzy go znali pozostał jako człowiek prawy, pracowity, wytrwały w swoich dążeniach i nie poddający się przeciwnościom. Nie chował uraz. Chętnie dzielił się swoją wiedzą.

Henryk Gawron

Stanisław Waszak
1906 - 1974

Z rozwojem Uczelni był związany w sposób szczególny zmarły 15 października 1974 roku profesor zwyczajny dr Stanisław Waszak. Wskutek reorganizacji szkolnictwa wyższego w roku 1950 nastąpiły istotne zmiany w dziedzinie nauczania dyscyplin ekonomicznych w poznańskim ośrodku naukowym. W wyniku likwidacji sekcji ekonomicznej na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego nastąpiło przesunięcie punktu ciężkości do Wyższej Szkoły Ekonomicznej. Aby sprostać nowym zadaniom zachodziła potrzeba wykształcenia funkcji naukowo-badawczych tej Uczelni. W dziedzinie tej ogromny wkład wniósł prof. Stanisław Waszak.

Urodził się dnia 2 sierpnia 1906 roku w Sławsku Górnym pod Kruszwicą, jako syn Kazimierza i Marianny z Juszczaków, w środowisku rolniczym. Szkołę podstawową ukończył w rodzinnej wsi. W roku 1919 rozpoczął naukę w gimnazjum typu matematyczno-przyrodniczego w Inowrocławiu. W roku 1927 złożył egzamin dojrzałości. Studia odbył na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego. W okresie studiów zachował ścisłe związki z umiłowaną ziemią kujawską. Stał się żarliwym propagatorem jej folkloru i kultury, utrzymując się w tym czasie z pracy dziennikarskiej i publicystycznej.

W końcowej fazie studiów (1931) został młodszym asystentem prof. Marcina Nadobnika, kierownika Katedry Statystyki na Uniwersytecie Poznańskim. Pod jego kierunkiem przygotował pracę doktorską, poświęconą skutkom demograficznym I wojny światowej na ziemiach polskich. Wyznaczona na jesień 1939 roku obrona dysertacji nie odbyła się wskutek wybuchu wojny, a praca uległa w czasie okupacji zniszczeniu. Jego zainteresowań naukowych nie przerwał jednak okres wojny. Będąc wysiedlonym w 1939 roku do tzw. Generalnego Gubernatorstwa (Ostrowiec Świętokrzyski, Kielce), korzystał ze zbiorów biblioteki Wydziału Statystycznego miasta Warszawy i opracowywał problemy z zakresu teorii staty-

styki i demografii, które rozwinął w dalszych latach swej twórczości naukowej. W roku 1945, na podstawie nowo przygotowanej dysertacji: *Technika opracowań statystycznych a wiarygodność wyników*, doktoryzował się na Uniwersytecie Poznańskim, a w roku 1951 habilitował się na tejże Uczelni na podstawie rozprawy *Problemy ludnościowe Niemiec w I i II wojnie światowej*. Tytuł profesora nadzwyczajnego uzyskał w roku 1969.

Wskutek zlikwidowania na Uniwersytecie studiów ekonomicznych, straciło tam na znaczeniu nauczanie dyscypliny statystycznej. Stąd Stanisław Waszak przeszedł do WSE, w której w roku 1950 utworzono pierwszą Katedrę Statystyki. Powierzono jej kierownictwo prof. Marcinowi Nadobnikowi. Doktor Stanisław Waszak uzyskał stanowisko zastępcy profesora. W roku 1951 przejął Katedrę Statystyki i kierował nią przez prawie dwadzieścia lat, do chwili powrotu (1970) na Uniwersytet Poznański z powodu wprowadzenia przepisów o jednoetatowości zatrudnienia. Praca w WSE okazała się najbardziej owocna w Jego niezwykle dynamicznej działalności naukowej.

Profesor reprezentował typ statystyka-badacza. Umiejętności te wykształcił stosunkowo wcześnie. Będąc asystentem, podjął bowiem równoległą pracę w Urzędzie Statystycznym miasta Poznania. Stał się jednym z najbliższych współpracowników dyrektora tegoż Urzędu Z. Zalewskiego i objął w roku 1936 obowiązki jego zastępcy. Na tym stanowisku konfrontował teorię z praktyką statystyczną, gromadząc doświadczenia związane z przeprowadzeniem własnych badań naukowych. Proces swego rozwoju naukowego związał z procesem praktycznego wdrażania nauk statystycznych do praktyki statystycznej. Podobnie postępował po zakończeniu działań wojennych. Obok pracy na Uniwersytecie, podjął obowiązki dyrektora tegoż Urzędu (1945 - 1950), przekształcając tę placówkę w prężną jednostkę badawczą w kraju, wyróżniającą się licznymi inicjatywami badań regionalnych. Pełnił funkcję delegata Głównego Urzędu Statystycznego, naczelnego komisarza spisowego w powojennych spisach ludności (1946 i 1950), uzupełniając je własnym dodatkiem w postaci spisu mieszkań w celu oszacowania zasobów mieszkaniowych w zniszczonym Poznaniu. Brał udział w przygotowywaniu aktów normatywnych o reorganizacji statystyki państwowej. Był długoletnim konsultantem i członkiem Rady Naukowej GUS.

Kontakt Profesora z praktyką statystyczną wywarł poważny wpływ nie tylko na Jego twórczość naukową, ale na działalność dydaktyczną. Rozległą wiedzę teoretyczną łączył z bogatym doświadczeniem praktycznym, które zaowocowało, w sposób najbardziej widoczny, w oryginalnych poszukiwaniach badawczych własnych oraz w inspirowanych przez niego badaniach Jego uczniów. Gruntowna znajomość procesu poznania statys-

tycznego sprawiła, że stawiał wysokie wymagania swoim uczniom, oczekując w rozprawach doktorskich umiejętności rozwiązania problemu badawczego opartego na samodzielnie tworzonej dokumentacji źródłowej, poddanej opracowaniu i analizie za pomocą współczesnych metod i technik statystycznych. Wysokie wymagania stawiał także uczestnikom seminariów magisterskich i dyplomowych. Musiały być one oparte na materiale empirycznym. Stwarzało to konstruktywną atmosferę sprzyjającą rozwojowi poszukiwań badawczych, jako niezbędnego warunku dla rozwoju samodzielnej pracy naukowej.

Atmosfera ta w stosunkowo krótkim czasie wyszła poza ramy, utworzonego na Uczelni staraniem Profesora, kierunku studiów „statystyki" (ze specjalnościami: statystyki przemysłu i statystyki handlu), oddziaływając na pozostałe kierunki studiów. Znamienne jest, że przy Katedrze Statystyki już w pierwszej połowie lat pięćdziesiątych powstało zaplecze badawcze w postaci pracowni statystycznej i powołania instytucji pracowników inżynieryjno-technicznych. Było to w skali Uczelni oraz w szkolnictwie ekonomicznym wydarzenie bez precedensu, zyskując z czasem naśladowców w innych katedrach i innych uczelniach kraju, przyczyniając się do ożywienia badań naukowych. Było to możliwe dzięki pełnieniu przez Profesora funkcji dziekana Wydziału Finansów w roku akademickim 1951/52, a następnie prorektora ds. nauki w latach 1956/57 - 1958/59.

Fascynacja badaniami statystycznymi sprawiła, że w stosunkowo krótkim czasie nastąpiło dowartościowanie niedocenianych funkcji naukowo-badawczych. Proces szybkiej reorientacji w kierunku badań empirycznych wśród pracowników Uczelni zawdzięczać należy głównie prof. Stanisławowi Waszakowi jako inspiratorowi i organizatorowi tych badań. Dzięki rozwojowi badań własnych dorobek wykładowców Uczelni powstawał po roku 1950 prawie wyłącznie w zakładach Uczelni, przewyższając swym dynamizmem często zakłady uniwersyteckie.

Profesor przywiązywał duże znaczenie do działalności dydaktycznej. Piękny, literacki język, przejrzysta konstrukcja, jasność wywodów, konkretność ujęcia prezentowanych problemów pozostawiały u słuchaczy zawsze niezatarte wrażenia. Należał do grona tych nielicznych nauczycieli akademickich, którzy proces dydaktyczny opierali przede wszystkim na własnych, oryginalnych wynikach badawczych. Posiadał wyjątkową zdolność myślenia kategoriami ilościowymi oraz łatwość wdrażania słuchaczy do opanowania wielu trudnych problemów, związanych z prawidłowym stosowaniem narzędzi statystycznych. Był zdecydowanym przeciwnikiem traktowania metod statystycznych wyłącznie z formalnego punktu widzenia. Naukę statystyki traktował jako naukę formalną o metodach badania zjawisk empirycznych, w której wyróżniał teorię statystycznego po-

znania i technikę statystyki. Technice statystycznej wyznaczał szczególnie aktywną rolę w badaniu statystycznym. Proces badania statystycznego uważał za najważniejszy dział teorii statystyki. Nadaje to poglądom Profesora swoiste piętno, wyodrębniając poznański ośrodek myśli statystycznej spośród pozostałych ośrodków naukowych w kraju.

Profesor posiadał wielostronnie rozwinięty warsztat badawczy. Pierwszoplanowe miejsce zajmowały w nim studia nad rozwojem ludnościowym Niemiec. Zajmował się, jako jeden z nielicznych demografów europejskich, rolą czynnika demograficznego w związku z tzw. teorią wojny na wyczerpanie, bilansem strat ludnościowych Niemiec w okresie I i II wojny światowej oraz badał możliwość odrodzenia się ich potencjału demograficznego. Bezpośrednio z tymi studiami wiążą się badania nad skutkami demograficznymi obu wojen na ziemiach polskich. Badania te stawiają Profesora w gronie najwybitniejszych znawców problemów demograficznych Niemiec. Swą rozległą wiedzą dobrze służył narodowi polskiemu. Występował jako ekspert na procesie Arthura Greisera, przed Najwyższym Trybunałem Narodowym. Współpracował z Biurem Prac Kongresowych Ministerstwa Spraw Zagranicznych oraz Instytutem Zachodnim. Ogłosił liczne rozprawy i przyczynki w języku angielskim i francuskim, polemizując w nich z tendencyjnymi tezami na temat strat ludnościowych w ostatniej wojnie. Wyniki tych badań spotkały się z szerokim zainteresowaniem za granicą. Nie dane było Mu zakończyć przygotowywanie do druku obszernej monografii analityczno-dokumentacyjnej nt. *Terytorium i ludność Polski pod hitlerowską okupacją*, jako kolejny tom serii *Documenta Occupationis Teutonicae*.

Następną dziedziną badań, stanowiącą swego rodzaju pasję Profesora były studia archiwalne z zakresu demografii historycznej. Geneza ich wiązała się z prowadzonymi na Uniwersytecie Poznańskim wykładami z zagadnień demograficznych Polski. Poznawszy braki w tym przedmiocie, Profesor przeprowadził kilka badań sprawdzających poprawność obliczenia zaludnienia miast polskich począwszy od XIX wieku. Dało to asumpt do bardziej pogłębionych studiów rozwojowych w tym kierunku. Dzięki pomocy finansowej Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk przeprowadził szczegółowe badania archiwalne nad księgami metrykalnymi dla miasta Poznania w XVI – XVIII wieku oraz Wielkopolski z końca XVIII wieku (Elenchy), poprawiając niektóre błędne ustalenia liczbowe. Z okazji przypadającego w roku 1953 700-lecia otrzymania przywilejów samorządowych oraz 1000-lecia istnienia na terenie miasta Poznania osad targowych, ogłosił drukiem rezultaty tych badań. Były one poświęcone zabudowie mieszkaniowej Poznania w XVI i XVII wieku oraz pionierskiemu w demografii światowej studium o rekonstrukcji na podstawie materiałów

metrykalnych dzietności rodziny mieszczańskiej w Poznaniu w końcu XVI i XVII wieku. Ogłoszona w roku 1954, publikacja stawia Profesora na równi ze szkołą francuską (L'Henry, P. Goubert, J. Dupâquier) i szkołą angielską (P. Laslett). Badania nad zjawiskami ludnościowymi kraju w przeszłości stanowiły, szczególnie pod koniec Jego życia, coraz żywszy przedmiot Jego zainteresowań. W tym kierunku stale rozbudowywał warsztat naukowy i prowadził studia metodologiczne, które przedstawiał na posiedzeniach Komitetu Nauk Demograficznych PAN.

Bliskie były również Profesorowi współczesne problemy ludnościowe kraju. Badał je w wielu płaszczyznach. Szczególnie wiele uwagi poświęcał regionowi wielkopolskiemu i ziemiom zachodnim, z którymi łączyły Go więzi emocjonalne. Województwo poznańskie jako pierwsze w kraju otrzymało monograficzne opracowanie procesów demograficznych w okresie powojennym, miasto Poznań natomiast spośród wszystkich miast metropolitalnych w kraju legitymowało się stosunkowo najbardziej wszechstronnym opracowaniem zagadnień ludnościowych. Dysponując dobrze rozwiniętym warsztatem naukowym, mógł wraz z zespołem swych pracowników przystąpić do opracowania własnych tablic wymieralności, na podstawie których opracował wielowariantowe, długofalowe prognozy ludnościowe. Z uwagi na oryginalność przyjętej metody postępowania badawczego były to dociekania w pełni pionierskie. Opracowane przez Profesora prognozy były trafne. Stąd cieszyły się szczególnym zaufaniem i uznaniem ze strony instytucji centralnych. Obliczone w skali krajowej i regionalnej (województw, miast i powiatów) prognozy, tworzyły podstawy do perspektywicznych studiów demograficznych w ujęciu dynamiczno-przestrzennym. Opierając się na nich, Profesor rozwinął interesującą perspektywicznie wizję wyżów i niżów demograficznych oraz ich społeczno-ekonomiczne następstwa (szkolnictwo, rynek pracy, budownictwo mieszkaniowe, zmiany w potencjale demograficznym). W związku z przewidywanym zachwianiem równowagi pokoleń, w licznych swych publikacjach dał wyraz zaniepokojeniu i troski o przyszły rozwój demograficzny kraju.

Na kanwie tych studiów powstały trzy obszerne opracowania analityczne, poświęcone perspektywom rozwoju ludności miasta Poznania i województwa poznańskiego (*Prace Rady Naukowo-Ekonomicznej przy Prezydium WRN w Poznaniu*, t. II) oraz nie opublikowane dla województw: bydgoskiego (*Rozwój demograficzny województwa bydgoskiego w minionym i nadchodzącym dwudziestoleciu*, ss. 510) oraz katowickiego (*Zagadnienia demograficzne województwa katowickiego*, ss. 870).

Jako uczony przedstawiał bogatą osobowość, która obejmowała różne dziedziny wiedzy. Był uczonym o rzadko spotykanej kulturze umysłowej.

Cechowało Go wielkie zaangażowanie i pasja we wszystkich poczynaniach, wszechstronność zainteresowań, wielki humanizm, a nade wszystko głęboki patriotyzm. We wszystkich Jego pracach przebijała troska o dobro narodu. Posiadał naturę impulsywną, konfliktową, a zarazem rzadko spotykaną intelektualną odwagę wypowiadania sądów i opinii – często wbrew poglądom otoczenia. Stąd Jego uczestnictwo na posiedzeniach i konferencjach naukowych budziło często postrach wśród uczestników, a ze względu na wypowiadane słowa prawdy niekiedy wielki aplauz i zadowolenie. Przykładowo, gdy w roku 1951 działały na Uczelni, na wzór radzieckiego Komsomołu, studenckie grupy aktywistów ZMP, oceniając poszczególne wykłady, wystąpił w czasie wykładu wobec nich publicznie, co wywarło tak piorunujący skutek, że zaniechano natychmiast tej praktyki na Uczelni, ku zadowoleniu wszystkich profesorów. Wobec siebie i swych współpracowników stawiał wysokie wymagania w pracy naukowej. Ten krytyczny stosunek i wysokie poczucie odpowiedzialności za słowo publikowane stały się jedną z przyczyn, że bogaty dorobek pracy naukowej Profesora został tylko w części ogłoszony drukiem. Wiele opracowań, które miały się ukazać jako prace zwarte, odkładał na późniejszy okres w celu odpowiedniego dopracowania.

Nadwerężone zdrowie na skutek długotrwałej choroby nie pozwoliło tego dzieła dokończyć. Tkwi w tym wielki tragizm. W najbardziej dojrzałej i twórczej fazie swego pracowitego życia nie dane Mu było dokonać syntezy swych długoletnich dociekań. Olbrzymi warsztat naukowy nie ujawnił do końca swych tajemnic. Zmarł w wieku sześćdziesięciu ośmiu lat, odszedł wybitny syn ziemi wielkopolskiej, na której i dla której ponad 40 lat prowadził żmudną pracę badawczą, i którą ukochał, i z której był zawsze tak bardzo dumny. Pozostał jej do końca wierny. Nasza Uczelnia wiele Mu zawdzięcza. Zasiał w niej ziarno umiejętności poszukiwania prawdy naukowej za pomocą metody statystycznej, które tak obficie zaowocowało po Jego odejściu. Jego nieprzeciętne umiejętności badawcze i inspiracje twórczych postaw wielu uczniów i współpracowników w pracy naukowo-badawczej zaskarbiły Mu wdzięczną i trwałą pamięć u kolejnych generacji pracowników Uczelni.

Stanisław Wierzchosławski

Janusz Wierzbicki
1920 - 1992

Pamięć o Profesorze Januszu Wierzbickim jest ciągle żywa. W siedemdziesiątą piątą rocznicę Jego urodzin i trzecią rocznicę śmierci, w lecie 1995 roku, ukazał się podręcznik: *Finanse publiczne*, którego był pomysłodawcą i współautorem. W podręczniku tym wykorzystano fragmenty rękopisu pozostawionego na Jego biurku w momencie pójścia do szpitala, z którego już nie wrócił. Urodził się 3 września 1920 roku w Poznaniu z ojca Romualda i matki Wandy z Peretiatkowiczów. Zmarł 24 czerwca 1992 roku. Gdy w 1953 roku rozpoczęłam studia w Akademii Ekonomicznej w Poznaniu (wówczas w Wyższej Szkole Ekonomicznej), już w pierwszych dniach można było dostrzec charakterystyczną, lekko pochyloną sylwetkę prof. Janusza Wierzbickiego zmierzającego codziennie do kierowanej przez Niego Katedry Finansów i Kredytu.

Praca wypełniała Jego życie. Podjął ją już w wieku dwudziestu lat. Współorganizował, razem z matką i bratem Zbigniewem, w roku 1941 najpierw dwuletnią a potem trzyletnią Szkołę Handlową w Nałęczowie, której był nauczycielem. Odbywał wyższe studia ekonomiczne w Lublinie, a potem w Poznaniu. Ukończył je w roku 1946, uzyskując dyplom Akademii Handlowej w Poznaniu oraz dyplom magisterski na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego. W listopadzie 1945 roku podjął pracę w Akademii Handlowej w Poznaniu jako asystent prof. Stefana Rosińskiego. W roku 1951 przejął po nim Katedrę Finansów i Kredytu jako zastępca profesora. Był związany z Uczelnią do końca życia, uzyskując wszystkie stopnie i tytuły naukowe do profesora zwyczajnego włącznie.

Jego wszechstronne wykształcenie, systematyczność, umiłowanie pracy naukowej i dydaktycznej oraz rozwinięty zmysł organizacyjny stanowiły podstawę Jego osiągnięć we wszystkich dziedzinach prowadzonej działalności. Twórczość naukowa Profesora była wielokierunkowa. We wczesnych swoich badaniach skoncentrował się na zagadnieniach pieniądza i kredytu. Ten nurt badawczy zapoczątkował pracą doktorską:

O istocie oszczędności i oszczędnościach w Polsce, pisaną pod kierunkiem prof. Edwarda Taylora. Po zlikwidowaniu seminarium prof. Edwarda Taylora opiekę przejął prof. Marcin Nadobnik – obrona odbyła się na Uniwersytecie Poznańskim w roku 1949. Oprócz tej problematyki przez cały okres pracy twórczej zajmował się samodzielnością gospodarczą i finansową przedsiębiorstw. Znalazło to odzwierciedlenie w licznych artykułach, a przede wszystkim w książce: *Zagadnienia akumulacji pieniężnej w gospodarce socjalistycznej* (Warszawa: PWE, 1964).

Począwszy od lat sześćdziesiątych aż do końca swego życia prowadził badania z zakresu gospodarki i finansów lokalnych. Już w roku 1964 opublikował pracę: *Budżety terenowe w Polsce Ludowej* (Warszawa: PWE, 1964). W latach 1975 – 1980 był kierownikiem centralnego programu badawczego: *Finansowe instrumenty aktywizacji gospodarki terenowej*, w którym uczestniczyli nie tylko Jego najbliżsi współpracownicy, lecz także inni z wielu ośrodków naukowych w Polsce. Efektem tej działalności były liczne publikacje zainicjowane przez Profesora oraz opracowania Jego autorstwa. Profesor zajął się zagadnieniami samorządności ze szczególnym uwzględnieniem samorządów terytorialnych. Publikował z tego zakresu własne opracowania. Pobudzał do tych badań zespół, którym kierował oraz pracowników naukowych z innych uczelni w Polsce, organizując konferencje i dyskusje na tematy z tym związane. Owocem tego były liczne artykuły i trzy obszerne prace zbiorowe. Profesor był ich redaktorem i współautorem. Zostały one wyróżnione nagrodami ministra edukacji narodowej i rektora AE w Poznaniu. Publikacjami tymi były: *Finansowe podstawy rozwoju samorządności terytorialnej* (Poznań: AE w Poznaniu, 1985); *Finanse gospodarki terenowej* (Warszawa: PWE, 1989); *Ekonomiczno-finansowe uwarunkowania samorządu lokalnego* (Poznań: AE w Poznaniu, 1992). Korekta tego ostatniego tomu była w pewnej części przeprowadzona osobiście przez Profesora w ostatnich dniach życia w trakcie pobytu w szpitalu (książka ukazała się po Jego śmierci).

Omawiając nurty badań naukowych prof. Janusza Wierzbickiego, nie można pominąć problematyki tzw. inwestowania w człowieka oraz usług infrastrukturalnych. W latach siedemdziesiątych Profesor był prekursorem badań z tego zakresu. Nie zrezygnował z nich do końca życia, a Jego prace z tym związane są nadal aktualne, mimo zasadniczych zmian ustrojowych i gospodarczych. Profesor Janusz Wierzbicki – jako badacz – cieszył się ogromnym autorytetem nie tylko w kraju, ale i za granicą, gdyż był członkiem Międzynarodowego Instytutu Finansów.

Profesor przywiązywał ogromną wagę do pracy dydaktycznej. Wymagał wiele od siebie, od swoich asystentów oraz od studentów. Sam układał szczegółowe programy zajęć z przedmiotów finansowych, prowadził regularnie instruktaże dydaktyczne dla asystentów oraz pisał podręczniki

i skrypty. Był także autorem licznych publikacji związanych z reformą procesu dydaktycznego. Na szczególną uwagę zasługuje Jego pierwszy ogólnopolski podręcznik z finansów: *Finanse i kredyt* (Warszawa: PWN, 1956). Do momentu ukazania się tego podręcznika (a pamiętam to doskonale z mych lat studenckich) studenci zmuszeni byli korzystać z podręczników tłumaczonych z języka rosyjskiego - nasyconych politycznymi dywagacjami ustroju komunistycznego. Następnie opublikował cztery podręczniki z finansów, których był współautorem i współredaktorem bądź redaktorem. Śmierć udaremniła Mu pracę nad wspomnianym już podręcznikiem z finansów publicznych, który ukazał się w roku 1995. Wszystkie te podręczniki charakteryzowały się nie tylko wysokimi walorami poznawczymi, dydaktycznymi i metodologicznymi, lecz także naukowymi. Stąd można znaleźć liczne na nie powołania w publikowanych pracach naukowych.

Profesor, dając z siebie wszystko, aby przygotować studentów do egzaminu i przyszłej pracy, stawiał im wysokie wymagania. Egzaminy przeprowadzane przez Niego stały się legendą. Absolwenci, którzy zdali u Profesora egzamin z wysoką oceną lub chociażby w tzw. pierwszym podejściu, szczycą się tym do dzisiaj.

Ze szczególną wdzięcznością wspominają Profesora uczestnicy prowadzonych przez Niego seminariów magisterskich, doktorskich i regularnie organizowanych zebrań naukowych. Jego szeroka wiedza, troska o rozwój naukowy wszystkich swoich podopiecznych, czas poświęcony indywidualnie swoim uczniom, gotowość służenia pomocą przynoszą nadal owoce. Spotykam nieraz osoby, które, uzyskując stopnie naukowe już po śmierci Profesora, stwierdzają, że to właśnie Jego inicjatywie, pomocy, słowom zachęty zawdzięczają swoje sukcesy. Na podkreślenie zasługują dążenia prof. Janusza Wierzbickiego do tego, aby w zakłamanych czasach reżimu Jego podopieczni zdobywali prawdziwą wiedzę ekonomiczną. Przejawem tego było, między innymi, zachęcenie nas w latach pięćdziesiątych do uczestnictwa w seminariach Profesora Edwarda Taylora, którego był uczniem. Dzięki prof. Januszowi Wierzbickiemu brałam udział w tych seminariach, za co także jestem Mu bardzo wdzięczna. Wielu z grona uczniów naszego Mistrza są profesorami lub zajmują wysokie stanowiska w życiu gospodarczym i społecznym.

Niezwykle aktywną działalność naukową i dydaktyczną dopełnia olbrzymi dorobek organizacyjny. W latach 1951 - 1987 był kierownikiem kolejno: Katedry Finansów i Kredytu, Instytutu Finansów i Rachunkowości oraz Instytutu Finansów naszej Uczelni. W latach 1951/52 - 1953/54 pełnił funkcję prodziekana i dziekana Wydziału Finansów, a w roku akademickim 1956/57 - dziekana Wydziału Handlowo-Towaroznawczego. W okresie 1987/88 - 1989/90 był rektorem Akademii Ekonomicznej, będąc

w czasach przełomu gorącym zwolennikiem i współtwórcą zasadniczej reformy studiów ekonomicznych.

Profesor Janusz Wierzbicki czynnie uczestniczył w pracach rad naukowych powoływanych na szczeblu krajowym i wojewódzkim, m.in., w Radzie Naukowej Ministerstwa Finansów, Radzie Naukowej Instytutu Finansów w Ministerstwie Finansów, Radzie Naukowej Narodowego Banku Polskiego, Radzie Naukowo-Ekonomicznej Prezydium WRN w Poznaniu. Nie można pominąć szerokiej działalności Profesora w Polskim Towarzystwie Ekonomicznym w Poznaniu. W latach 1956 - 1967 był wiceprezesem Zarządu i zarazem naczelnym redaktorem Wydawnictwa Oddziału, publikującym wówczas *Roczniki Ekonomiczne* oraz liczne i wartościowe prace naukowe. W latach 1968 - 1970 działał jako członek Zarządu i Komisji Wydawniczej Oddziału Poznańskiego PTE.

Profesor Janusz Wierzbicki był człowiekiem bardzo skromnym. Pozornie surowy i nieprzystępny był wielkim przyjacielem młodzieży, a w szczególności swoich uczniów i współpracowników. Przychodził do Uczelni codziennie, systematycznie w godzinach południowych (godziny ranne i przedpołudniowe zarezerwował dla własnej twórczości naukowej). Niezależnie od godzin dyżurów każdy mógł przyjść do Niego ze swoimi kłopotami i to nie tylko naukowymi, lecz także osobistymi. Pomagał je rozwikływać. Bezwzględny dla ludzi leniwych, zawsze służył pomocą uczciwie wykonującym swoje obowiązki. Stąd też, gdy stajemy przed problemami trudnymi do rozwiązania, zastanawiamy się jak postąpiłby Nasz Profesor w takich sytuacjach. Profesora Janusza Wierzbickiego cechowała także duża wrażliwość na biedę ludzką. Najlepszym tego dowodem było ufundowanie książeczek systematycznego oszczędzania dla sierot z najbliższego otoczenia oraz wspomaganie działalności Towarzystwa Brata Alberta.

Profesor Janusz Wierzbicki miał bardzo słabe zdrowie, nierzadkie były Jego pobyty w różnych szpitalach. Znosił swoje choroby z wielką cierpliwością, ciesząc się ogólną sympatią lekarzy i pielęgniarek. Lekarze podkreślali Jego ogromną wolę walki o życie, co pozwoliło niejednokrotnie pokonać stan określany przez nich jako beznadziejny. Ze szpitali wracał do Uczelni i pracował dalej - właściwie do ostatnich chwil swego życia prowadził wykłady i seminaria.

Profesor zachował się we wdzięcznej pamięci studentów, uczniów i współpracowników jako człowiek niezwykle pracowity, perfekcjonista i wymagający tego samego od swojego otoczenia. Pisząc wspomnienia, chciałabym, aby przybliżyły one osobowość i dzieło Profesora Janusza Wierzbickiego, tym którym nie dane było Go poznać. Efekty Jego pracy mają charakter trwały. Pamięć o Nim jest ciągle żywa.

Emilia Denek

Józef Zajda
1897 – 1976

Zmarły 28 czerwca 1976 roku docent dr hab. Józef Zajda przykazał swojej żonie, aby na Jego nagrobku wyryto napis: Żołnierz Armii Krajowej, pseud. Janowski. Najważniejszą dla Niego była więc działalność w czasie okupacji niemieckiej. Mieszkając w Warszawie, pełnił w Delegaturze Rządu na Kraj funkcję dyrektora Departamentu Skarbu. Kierował się polską racją stanu. To naczelne kryterium swojego postępowania, jak sam podkreślał, wyrobił w sobie, gdy przez około dziesięć lat (1924 – 1933) pracował w Ministerstwie Skarbu w atmosferze sprzecznych często interesów i konfliktów personalnych. Przejął się również zasadą, że nie jest ważne stanowisko, jakie człowiek zajmuje, ale to, co czyni i czym się zajmuje. Zasadę te ugruntował w Nim Jean Monnet (współzałożyciel EWG), którego poznał w roku 1927 w czasie rokowań o pożyczkę stabilizacyjną dla Polski, będąc odpowiedzialnym za redakcję tekstów pożyczkowych. Towarzyszyła Mu ona przez całe życie. (J. Zajda: *Kierunki polityki walutowej Polski w okresie międzywojennym*. Wstępem i Komentarzem opatrzyła Zenobia Knakiewicz. Warszawa – Poznań: PWN, 1976, s. 8–9, 64–65). W roku 1945 szczęśliwie uniknął aresztowania za działalność w czasie okupacji. Jak mi mówił, mając przy sobie dokumenty dotyczące tej działalności, które wówczas stanowiły materiał Jego obciążający, zdołał ujść osobnikowi śledzącemu Go i będącemu już na Jego tropie.

Urodził się 22 grudnia 1897 roku w Łasku. Tu ukończył Szkołę Handlową, a następnie Szkołę Realną. Studia wyższe rozpoczął w roku 1917 na Uniwersytecie Warszawskim, a ukończył na Uniwersytecie Poznańskim, otrzymując jesienią roku 1921 dyplom nauk ekonomiczno-politycznych ze stopniem magistra prawa. Wiele lat później, w roku 1948, już jako zasłużony działacz gospodarczy i społeczny, doktoryzował się na Uniwersytecie Poznańskim na podstawie rozprawy: *Polityka finansowa Polski w latach 1946 – 1947*. Habilitował się na tymże Uniwersytecie w roku 1960 na podstawie pracy: *Zagadnienia przebudowy systemu finansowego gospodarki narodowej*

(Rozprawy i monografie nr 4, Poznań: PTE, 1960). Niestety, odmówiono Mu nadania tytułu profesora nadzwyczajnego, mimo że spełniał wszystkie warunki merytoryczne. Zaciążyła działalność w czasie okupacji.

W działalności Profesora (tak zwracano się do Niego), można wyodrębnić dwa okresy, a mianowicie czterdziestoletni okres pracy zawodowej (1921 - 1960) oraz ponad osiemnastoletni okres nieprzerwanej pracy dydaktycznej i badawczej (1958 - 1976). Bezpośrednio po II wojnie światowej włączył się aktywnie do prac Rady Naukowej dla Zagadnień Ziem Odzyskanych. Później pracował jako doradca w TASKO w Poznaniu.

W roku 1958 związał się z Akademią Ekonomiczną w Poznaniu. W Katedrze Finansów był najpierw starszym wykładowcą, a następnie docentem etatowym. Pracy tej nie przerwał mimo przejścia na emeryturę w roku 1968. Prowadził wykłady z podstaw gospodarki finansowej przedsiębiorstwa przemysłowego, z zagadnień przebudowy systemu finansowego gospodarki narodowej, rozliczeń międzynarodowych, międzynarodowych stosunków finansowych oraz systemów bankowych państw kapitalistycznych. Dosłownie do ostatnich chwil swego pracowitego życia prowadził seminaria magisterskie i doktorskie. Wykształcił wielu specjalistów zarówno dla aparatu gospodarczego, jak i dla pracy naukowej. Wypromował kilkudziesięciu magistrów i kilku doktorów.

W Akademii Ekonomicznej pełnił wiele funkcji organizacyjnych. W Katedrze Finansów kierował założonym przez siebie Zakładem Finansowania Przedsiębiorstw, a następnie Zespołem Międzynarodowych Stosunków Finansowych. W latach 1963/64 - 1964/65 był prodziekanem ds. studiów zaocznych, a w okresie 1962/63 - 1967/68 kuratorem i kierownikiem Katedry Rachunkowości. Ponadto w latach 1965/66 - 1966/67 kierował Podyplomowym Studium Ekonomiki Przemysłu dla Inżynierów.

Profesor Józef Zajda opublikował kilkadziesiąt prac, obejmujących książki, artykuły i recenzje. Uderza duża rozległość Jego zainteresowań. Pierwsze Jego publikacje ogłoszone w roku 1927 dotyczyły zagadnień związanych z pożyczką stabilizacyjną Polski. Ostatni przygotowany przez niego artykuł - niewiele dni przed śmiercią - był poświęcony aktualnym sprawom walutowym. Do najważniejszych Jego prac (poza pracą habilitacyjną) należą: *Konsekwencje ekonomiczne Traktatu Wersalskiego dla Polski*. [w:] *Problem polsko-niemiecki w Traktacie Wersalskim*, pod red. J. Pajewskiego (Poznań: 1963); *Zysk, oprocentowanie, podatek obrotowy* (Poznań: PTE, 1966); *Międzynarodowe organizacje finansowe* (Warszawa: PWE, 1971); *Systemy bankowe w gospodarce kapitalistycznej* (Warszawa: PWE, 1974); *Rozliczenia międzynarodowe* (współautor), praca zbiorowa pod red. S. Rączkowskiego (Warszawa: PWE, 1977) oraz wspomniane już wydanie pośmiertne: *Kierunki polityki walutowej Polski w okresie międzywojennym* (Warszawa - Poznań:

PWN, 1986). Wydał także skrypt uczelniany – *Rozliczenia międzynarodowe* (Poznań: AE, 1969). Jest charakterystyczne, że najważniejsze prace Profesora powstały w ostatnim piętnastoleciu Jego działalności. Spożytkował w nich bogate doświadczenie wyniesione z praktyki.

W ciągu całego swojego życia łączył umiejętnie działalność zawodową z badawczą i społeczną. Był pragmatystą, wybitnym znawcą teoretycznych i praktycznych zagadnień bankowości, polityki pieniężno-kredytowej, międzynarodowych spraw walutowych i organizacji finansowych w kapitalizmie. Zajmował się także teorią finansów i polityki finansowej w socjalizmie. Swoje rozległe zainteresowania badawcze kierował zawsze w stronę najważniejszych i aktualnych zagadnień gospodarczych, wytrwale i z uporem dążąc do rozwiązywania trudnych i najbardziej palących problemów. Pomagała Mu w tym Jego pełna inwencji osobowość, niezależność umysłu, wszechstronny zmysł krytyczny oraz rzetelność we wszystkich poczynaniach.

Zainteresowania ekonomiczne Józefa Zajdy rozwijały się zarówno w trakcie Jego pracy zawodowej, jak i pracy dydaktyczno-naukowej. Poznał świetnie mechanizm pożyczki zagranicznej w latach dwudziestych. Zajmował się problematyką oddłużenia rolnictwa mającą na celu usunięcie skutków deflacyjnej polityki antykryzysowej lat trzydziestych. Był nawet autorem projektu bonowego, stanowiącego, jak sam podkreślał, próbę zastosowania klasycznego mechanizmu konwersyjnego, zmodyfikowanego odpowiednio do ówczesnych warunków polskich. Działając w Delegaturze Rządu na Kraj otrzymał mandat opracowania projektu uporządkowania obiegu pieniężnego w Polsce po zakończeniu działań wojennych. W projekcie tym założył konieczność możliwie szybkiej technicznie likwidacji Banku Emisyjnego w Polsce oraz ostrej jednorazowej redukcji obiegu tzw. młynarek. Znał świetnie genezę okupacyjnego Banku Emisyjnego i sprawy jego likwidacji. Był świadkiem i współtwórcą wielu ważnych dla gospodarki polskiej spraw.

Tkwiła w Nim pasja działacza i społecznika. Był wieloletnim przewodniczącym Komisji Nauk Ekonomicznych i przewodniczącym Komisji Rewizyjnej Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Wiele energii i sił poświęcał Polskiemu Towarzystwu Ekonomicznemu, będąc przez długi okres członkiem Zarządu i prezesem Oddziału Wojewódzkiego w Poznaniu oraz członkiem Rady Głównej PTE w Warszawie.

Za swoje zasługi był wielokrotnie odznaczany. Otrzymał Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, dwukrotnie Złoty Krzyż Zasługi oraz wiele innych odznaczeń.

Miał bogatą osobowość. Cechowała Go prawość charakteru i pogoda ducha. Serdeczny dla współpracowników, kolegów i przyjaciół, toleran-

cyjny, a nawet pobłażliwy dla studentów stawiał sobie wysokie wymagania. Posiadał zdolność żywego mówienia. Mając duże doświadczenie, ożywiał spotkania swoimi oryginalnymi, pełnymi werwy wypowiedziami oraz interesującymi refleksjami. Cieszył się autorytetem. Cechowały Go hart ducha i siła woli. Stracił nogę w powstaniu warszawskim, wracając z narady. Dzięki sile charakteru nauczył się pokonywać swoją słabość fizyczną i stąd wiele lat później potrafił wejść o kuli na Giewont.

Zenobia Knakiewicz

Zbigniew Zakrzewski
1912 - 1992

Zmarły 19 sierpnia 1992 roku profesor zwyczajny dr Zbigniew Zakrzewski doktor honoris causa Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, miłośnik Poznania i niestrudzony społecznik był całym swym życiem związany z Wielkopolską, Poznaniem i z Akademią Ekonomiczną, w której - począwszy od 15 maja 1945 roku - przepracował przeszło 45 lat swego pracowitego i znaczącego naukowo życia zawodowego. Urodził się 15 sierpnia 1912 roku w Puszczykowie pod Poznaniem. Już jednak w kilka tygodni później miejscem najdłuższego pobytu Profesora stało się miasto Poznań, w którym, odliczając okresy podróży, wakacji, staży naukowych i zawodowych, przeżył łącznie 72 lata z 80 lat swego życia. Miasto to stało się szczególnie umiłowanym przez Niego miejscem. Z pasją śledził jego historię, odtwarzając dzieje miasta i ludzi z nim związanych w kilku powszechnie znanych publikacjach. Profesor był także bardzo aktywnym działaczem Towarzystwa Miłośników Miasta Poznania. Miasto odwdzięczyło Mu się nadaniem tytułu Honorowego Obywatela miasta Poznania, który prof. Zbigniew Zakrzewski otrzymał w roku 1992.

Inną pasją prof. Zbigniewa Zakrzewskiego była muzyka. Polegała ona nie tylko na zagorzałym uczestnictwie melomana w koncertach symfonicznych, ale również na kilku koncertach fortepianowych Profesora dla studentów Akademii Ekonomicznej studiujących w latach pięćdziesiątych, wykonywanych w auli Uczelni. Światowe dzieła symfoniczne były także przedmiotem towarzyskich spotkań pracowników kierowanego przez Niego Instytutu Ekonomiki Obrotu Towarowego (później Instytutu Ekonomiki Handlu Wewnętrznego i Usług). Często w klubie Uczelni słuchaliśmy płytowego odtworzenia światowych dzieł symfonicznych, poprzedzonych krótkim życiorysem kompozytora, dzieląc się wrażeniami i odczuciami.

Profesor kochał przyrodę. Trudno mu było dłużej obyć się bez wędrówek po polach i lasach Wielkopolski. Chodził sam, z rodziną, wreszcie ze

swoimi współpracownikami i studentami. Co najmniej raz w miesiącu zbieraliśmy się nieomal „całym Instytutem" na pieszą wycieczkę ubarwioną ciekawą rozmową z Profesorem na ogół na tematy filozoficzne, kulturoznawcze czy historyczne. Nie były to wycieczki spacerowe. Często przekraczały dystans 20, a nawet 50 km i zawsze Profesor aż do umówionego miejsca przychodził pieszo wraz z małą grupka „wytrwałych", podczas gdy znaczna część uczestników szukała „okazji", by skrócić dystans pokonywany pieszo.

Jak sam Profesor wspominał owa potrzeba chodzenia skłaniała Go, gdy wracał z męczącej narady rektorów z Warszawy, do pokonania części tej trasy pieszo i przyjazdu do Poznania dopiero kolejnym pociągiem. Kontakt z przyrodą uspokajał Profesora, napełniał Go radością, pozwalał przenosić się w świat ducha i zapominać o codziennych troskach. Gdy zdrowie nie pozwalało Mu już na kontynuowanie owych przyzwyczajeń, Profesor niezależnie od pogody chodził ulicami swego miasta, dostrzegając to, czego większość z nas nie widzi. Niejednokrotnie można było Go spotkać przyglądającego się zwieńczeniu budynków, dachom, umieszczonym na nich napisom. Z reguły, gdy spotykał w takich momentach kogoś znajomego, z zapałem opowiadał mu o swoim „odkryciu". To dzięki Profesorowi, my, Jego współpracownicy, nauczyliśmy się patrzeć na miasto i jego ulice ponad poziom wyznaczony naszym wzrokiem i wzrostem.

Nie sposób wspominać Profesora Zbigniewa Zakrzewskiego, uczonego o cechach charakterystycznych dla ludzi renesansu, jak sądzę jednego z niewielu, którzy pozostali takimi w dobie pogłębiającej się specjalizacji i wąskiego uprawiania nauki bez chociażby krótkiego nawiązania do jego pasji i wszechstronności. Już w czasie studiów na Uniwersytecie Poznańskim jego zainteresowania spowodowały, że najpierw ukończył studia prawnicze, a następnie ekonomiczne pod kierunkiem prof. Edwarda Taylora. W tym czasie żywo uczestniczył także w wykładach z nauk humanistycznych i socjologicznych. Owa wszechstronność znalazła odzwierciedlenia w bogatym dorobku Profesora.

Główny nurt zainteresowań naukowych Profesora skupiał się wokół problemów ekonomicznych w sferze obrotu towarowego i handlu. W licznych publikacjach z tego zakresu na szczególną uwagę zasługuje niezwykle oryginalne ujęcie istoty i funkcji handlu wewnętrznego na tle obiektywnie uzasadnionych rozbieżności w ukształtowaniu podaży i popytu pod względem rodzaju towarów, ich struktury wielkościowej, asortymentowej oraz rozmieszczenia w czasie i przestrzeni (*Wstęp do teorii handlu wewnętrznego,* Warszawa: PWN, 1969). Teoria ta opiera się na określonych założeniach metodycznych i pozwala na prawidłowe wyodrębnienie dziedziny handlu spośród innych sfer życia gospodarczego. Oryginalną i cha-

rakterystyczną dla Profesora podbudową dla prezentowanej teorii były gruntowne studia nad rozwojem poglądów i nauki o handlu od początku XIX wieku. Efektem tych studiów było obszerne opracowanie, obejmujące ponad 900 pozycji bibliograficznych i będące syntetycznym przeglądem myśli ekonomicznej z zakresu handlu (*Rozwój polskiej myśli ekonomicznej*, Warszawa: PWE, 1966).

Inną wyraźnie rysująca się grupą problemów w zainteresowaniach naukowych Profesora Zbigniewa Zakrzewskiego, która znalazła odzwierciedlenie w licznych publikacjach, były procesy obrotu towarowego w ujęciu przestrzennym. Szczególną uwagę poświęcał Profesor założeniom i metodyce prawidłowej lokalizacji sieci handlowej, zasadom kształtowania przebiegów towarowych oraz zjawiskom przestrzennym rozmieszczenia popytu konsumpcyjnego (*Obrót towarowy w ujęciu przestrzennym*, Poznań: PTPN, 1962).

Bardzo wyraźnym nurtem badawczym w twórczości Profesora był rozwój myśli ekonomicznej. Znalazł on swoje odzwierciedlenie już w Jego dysertacji doktorskiej (*Witold Skarżyński ekonomista Wielkopolski*, napisanej pod kierunkiem prof. Edwarda Taylora i wydanej w Poznańskich Pracach Ekonomicznych w roku 1938). Nurt ten kontynuował przez całe swoje życie. Można w tym obszarze, poza wspomnianymi już publikacjami, wymienić studium poświęcone problemom metodycznym historii ekonomiki (*Problemy metodyczne historii ekonomiki*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny" 1958, z. 1). Stanowią one próbę opracowania metody badania rozwoju myśli ekonomicznej z uwzględnieniem podstaw bibliograficznych, społeczno-ekonomicznych i filozoficznych oraz stosowanych kryteriów oceny krytycznej. Profesor przedstawił tu swoją koncepcję historii ekonomiki rozumianej nie tylko jako historię doktryn ekonomicznych, a więc sądów oceniających, ale także jako historię czystej teorii. Duży nacisk położył na zgodność tej historii z logiką, ogólną metodologią nauk społecznych i wymaganiami poprawnej dydaktyki.

Poza dziedziną czystej teorii i historii ekonomii prof. Zbigniewa Zakrzewskiego interesowały również problemy długofalowej polityki gospodarczej w dziedzinie rynku i handlu (*Polityka zbytu produktów rolnych*, Poznań: PWN, 1959 oraz *Podstawy polityki rynkowej*, praca zbiorowa pod red. Z. Zakrzewskiego. Warszawa – Poznań: PWN, 1983). Żywo interesował się funkcjonowaniem rynku produktów rolnych i szeroko pojętej ekonomiki handlu wiejskiego. Profesor był inicjatorem oraz kierownikiem i koordynatorem zespołowych badań empirycznych z tego zakresu, opublikowanych w kolejnych wydawnictwach SIB w Warszawie w Serii Rynku Wiejskiego.

Przedstawiony zaledwie krótki zarys, obejmującego kilkaset pozycji dorobku naukowego Profesora, nie odzwierciedla w pełni jego bogactwa,

wszechstronności i nowatorstwa, dających dowód wielkiego talentu naukowego prof. Zbigniewa Zakrzewskiego. Niewątpliwie w polskiej myśli ekonomicznej, szczególnie w nauce o handlu, twórczość Profesora zajmuje poczesne miejsce i na trwałe zapisała się w historii nauki polskiej.

Profesor Zbigniew Zakrzewski nie tworzył swych prac w izolacji. Lubił pracować także zespołowo, dając liczne dowody szacunku i zaufania do swych współpracowników. Niejednokrotnie na zebraniach Instytutu przedstawiał swoje pomysły i hipotezy, nie unikając dyskusji, krytyki, przedstawiania odmiennych poglądów itp. Potrafił tworzyć atmosferę sprzyjającą współpracy w kierowanym przez Niego zespole. Wielki urok osobisty w codziennych międzyludzkich kontaktach, szczerość, ogromna, nie udawana życzliwość, a wreszcie rzeczywista skromność sprawiły, iż gromadził wokół siebie liczne, pełne oddania grono uczniów i współpracowników.

Szczególną kartę w życiu Profesora stanowiła praca pedagogiczna i kontakty z młodzieżą akademicką. Profesor pisze w swych wspomnieniach „... zdradzę po cichu, że lubiłem przestawać z młodymi...". Studenci garnęli się do Profesora. W ciągu długich lat pracy dydaktycznej w Uczelni wypromował ponad 700 magistrantów i 26 doktorów. Prowadził liczne wykłady nie tylko z ekonomiki handlu, lecz także z tak dalekiej dziedziny jak urbanistyka i architektura. Profesorowi nigdy, mimo rozlicznych obowiązków, nie brakowało czasu na wspólne wycieczki z młodzieżą, zjazdy absolwentów czy chwile pogawędki ze spotkanym w tramwaju czy na ulicy studentem bądź absolwentem. Jego indywidualność powodowała, że był przez młodzież akademicką wręcz uwielbiany, a absolwentom charakterystyczna wysoka i szczupła, lekko przygarbiona sylwetka Profesora łączyła się nierozerwalnie z wizerunkiem ukończonej Uczelni.

Również pracownicy Uczelnie żywili dla Profesora wielki szacunek, który przejawiał się, między innymi, owacjami zgotowanymi Profesorowi na wszelkich uroczystościach uczelnianych. W roku 1986 prof. Zbigniew Zakrzewski otrzymał doktorat honoris causa Akademii Ekonomicznej w Poznaniu za osiągnięcia w dziedzinie nauk ekonomicznych Profesor przyjął go z wielkim wzruszeniem i wdzięcznością, podkreślając - co było dla Niego charakterystyczne - swoją wdzięczność i przywiązanie do poznańskiej uczelni. Jak mówił Uczelni zawdzięczam tak wiele, że jestem i będę dozgonnym jej dłużnikiem. Owa postawa skromności, pewnego zażenowania z powodu spotykanych Go zaszczytów, była cechą Profesora. Towarzyszyła Mu także w kilka lat później, w roku 1992, kiedy otrzymał nagrodę im. Edwarda Raczyńskiego wręczoną przez Poznański Oddział Stowarzyszenia Autorów Polskich za kroniki literackie, pamiętniki, a także za pracę bibliograficzną (*Wielkopolanie w kulturze polskiej*).

Szczególne pojmowanie przez prof. Zbigniewa Zakrzewskiego swej służebnej roli wobec środowiska naukowego Wielkopolski, studentów i współpracowników powodowało, iż nie unikał proponowanych Mu funkcji. Ich pełnienie nawet w trudnych okresach traktował jako swój obowiązek. Rektorem był w latach 1959/60 - 1960/61, prorektorem w okresie 1951/52 - 1955/56 oraz 1965/66 - 1968/69, przez wiele lat sprawował funkcję prodziekana i dziekana. Był wieloletnim dyrektorem dużego instytutu. Poza działalnością organizacyjną w Uczelni pełnił liczne funkcje kierownicze w różnych instytucjach. Był prezesem Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego w Poznaniu, członkiem Zarządu i wiceprezesem Towarzystwa Miłośników Miasta Poznania, prezesem Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk oraz współzałożycielem i przewodniczącym Komisji Nauk Ekonomicznych przy PTPN oraz członkiem wielu Rad Naukowych różnych Instytutów, z którymi ściśle współdziałał. Aktywnie współpracował również z Polską Akademią Nauk, przewodnicząc między innymi przez kilka lat Sekcji Ekonomiki Obrotu Rolnego.

Bardzo trudno, w krótkim szkicu, choć tylko przybliżyć Niezwykłego Człowieka, którym był Profesor Zbigniew Zakrzewski. Dla nas, Jego współpracowników i uczniów, ważne było, że w Jego postępowaniu nie było zmienności i przewrotności. Był zawsze sobą, zawsze taki sam, kierował się zasadami moralnymi, nie trzeba było zatem zgadywać, jak postąpi w danej sytuacji. Profesor Zbigniew Zakrzewski, szanowany przez wszystkich, którzy się z Nim zetknęli, a kochany przez uczniów i wychowanków, tworzył wokół siebie niepowtarzalną atmosferę życzliwości. Wykazywał niekłamane zainteresowanie sprawami otaczających Go ludzi. Zawsze gotów pomóc, nigdy nie pozostawał obojętny, tworząc jednocześnie w kierowanym przez siebie zespole klimat twórczej pracy.

Halina Szulce

Jan Zdzitowiecki
1898 – 1975

Profesor zwyczajny dr Jan Karol Zdzitowiecki przeżył 77 lat. Zmarł nieoczekiwanie 24 maja 1975 roku. Był nauczycielem akademickim z powołania, wybitnym uczonym i zasłużonym wychowawcą. Wypromował osiemnastu doktorów. Miał niezwykle bogatą, urzekającą osobowość. Z Akademią Ekonomiczną był związany dwadzieścia pięć lat i przez równie długi okres z Uniwersytetem Poznańskim.

Urodził się 15 stycznia 1898 roku w Chronowie w ziemi radomskiej. Edukację rozpoczął w roku 1907 w polskiej Miejskiej Szkole Handlowej w Radomiu. Ze względu na stan zdrowia przerwał naukę w szkole i kontynuował ją w domu. W czasie pierwszej wojny światowej uczęszczał do szkoły Komitetu Polskiego w Moskwie. Średnią Szkołę – Ziemską Szkołę Handlową ukończył w Słucku w roku 1918, uzyskując złoty medal. W roku 1919 podjął studia prawnicze i ekonomiczne na Wydziale Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu w Lublinie. Uzyskał dyplom tejże Uczelni w roku 1923, a następnie przeniósł się do Poznania, gdzie podjął studia na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego. Był seminarzystą prof. Edwarda Taylora. Dyplom magistra nauk ekonomiczno-politycznych otrzymał w roku 1926. Rozprawę doktorską pt. *Naprawa pieniądza włoskiego* napisał pod kierunkiem prof. Edwarda Taylora i na jej podstawie doktoryzował się w roku 1932 na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego. Habilitował się w roku 1942 na Wydziale Prawa Uniwersytetu Ziem Zachodnich w Warszawie na podstawie dwóch rozpraw: *Faszyzm i włoski system podatkowy* oraz *Pojęcie dochodu w polskim podatku dochodowym*, opublikowanych w latach 1937 i 1939. Profesorem nadzwyczajnym został mianowany w roku 1945.

Profesor Jan Zdzitowiecki był nauczycielem akademickim z powołania. W czasie okupacji niemieckiej nie przerwał pracy dydaktycznej i badawczej. Na tajnym Uniwersytecie Ziem Zachodnich w Warszawie wykładał ekonomię polityczną, skarbowość i prawo skarbowe. Uczył też na tajnych

kompletach młodzież gimnazjalną, udostępniając do tego celu nieraz swoje mieszkanie. W czasie okupacji napisał dwie prace: *Fiskalne metody polityki populacyjnej*, jak i *Xiążę-Minister Franciszek Xawery Drucki-Lubecki 1778-1846*. Ta ostatnia monografia licząca aż 656 stron została opublikowana w roku 1948 w Wydawnictwie S. Arcta.

Pierwszą swoją pracę nauczyciela akademickiego podjął w roku 1927 w Wyższej Szkole Handlowe. Jeszcze przed zakończeniem II wojny prowadził zajęcia w tejże Uczelni od kwietnia 1945 roku. W lipcu 1945 roku objął Katedrę Skarbowości i Polityki Gospodarczej. Wraz z upaństwowieniem Uczelni w roku 1950 zmieniła się nazwa prowadzonej przez Niego Katedry na Katedrę Finansów Publicznych. Zlikwidowano ją w roku 1953, lecz Profesor musiał odejść w roku 1952. Postawiono Mu bowiem zarzut braku „klasowego" ujęcia treści prowadzonych wykładów. W ponurym klimacie wczesnych lat pięćdziesiątych zostały przerwane związki Profesora z Wyższą Szkołą Ekonomiczną, z którą był związany przez 25 lat. Odtąd prowadził zajęcia wyłącznie na Uniwersytecie Poznańskim. Z Uniwersytetem związał się od roku 1945. Początkowo kierował tu Katedrą Skarbowości i Prawa Skarbowego na Wydziale Prawno-Ekonomicznym. Po zmianach reorganizacyjnych Uniwersytetu przekształcono dotychczasową katedrę na Katedrę Prawa Finansowego. Kierował nią do czasu przejścia na emeryturę. Będąc na emeryturze, nie zerwał kontaktu z Uniwersytetem.

Oprócz pracy w obu poznańskich uczelniach Profesor brał udział w działalności innych instytucji naukowych. Był członkiem Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, Międzynarodowego Instytutu Finansów Publicznych, członkiem - założycielem Poznańskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego, a także członkiem - założycielem Instytutu Zachodniego. W organizacjach tych wygłaszał niejednokrotnie odczyty. Uderzało w nich Jego wszechstronne ujmowanie zagadnień, erudycja, znajomość praktyki gospodarczej i stosunków społecznych.

Dorobek naukowy Profesora liczy około stu publikacji, w tym siedem książek, stanowiąc wzór sumienności Autora. Jego monografie mają charakter unikatowy. Na przykład monografia o Franciszku Druckim-Lubeckim stanowi unikatowe opracowanie historii polskiej skarbowości. Po drugiej wojnie światowej główny nurt twórczości naukowej Profesora obejmował problematykę teorii finansów, budżetu państwa, politykę podatkową i prawo podatkowe. Podjął także problematykę integracji Ziem Zachodnich z macierzą i niektóre aspekty polityki Niemiec wobec Polski. Prace te niejednokrotnie nawiązywały do bieżących zdarzeń, a mimo to zachowały swoją aktualność. Profesor opierał bowiem prowadzoną przez siebie analizę na szerokiej podstawie teoretycznej i starał się przewidywać

skutki przyjętego rozwiązania, rozważając je przy tym w różnych płaszczyznach. Profesor uznał niejako za swoją wypowiedź Franciszka Druckiego-Lubeckiego: „Kraj polski dla finansów nie zginie – byle innych nie było przyczyn". Te inne przyczyny stały się przedmiotem Jego szczególnej troski zarówno w działalności pisarskiej, jak i dydaktycznej. Najpełniejszy wyraz znalazły one w *Pamiętnikach* pozostawionych przez Profesora, stanowiąc świadectwa całej niemal epoki.

Zarówno wykłady, jak i seminaria Profesora cieszyły się popularnością wśród studentów. Na prowadzonych przezeń seminariach napisano kilkaset prac dyplomowych i magisterskich. Wypromował osiemnastu doktorów, sprawował naukową opiekę w pięciu przewodach habilitacyjnych. Chętnie podejmował się roli recenzenta w przewodach doktorskich i habilitacyjnych przeprowadzanych na innych uczelniach. Za swoją działalność dydaktyczną i wychowawczą uzyskał nagrodę ministra II stopnia, a za całokształt pracy nauczyciela akademickiego został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Odrodzenia Polski.

Profesor miał bogatą i urzekającą osobowość. Był zawsze sobą. Towarzyszyła Mu niesłychana skromność. Charakteryzowała Go wysoka kultura osobista wypływająca nie tylko z dobrego wychowania, ale także z pracy nad sobą. Młodym ludziom starał się ze wszystkich sił pomagać w pokonywaniu przeszkód na drodze naukowej czy życiowej. Przypominał jednakże, że praca nad charakterem to trudna praca i ciągła praca, a umiejętność obcowania z ludźmi wymaga indywidualnego ich traktowania. Mawiał, że „ludzi nie mierzy się na łokcie". Uczył głównie własnym przykładem. Wiedząc, że młodzież instynktownie wyczulona jest na prawdę i że nad wyraz ją ceni, starał się swoją postawą tę prawdę wyrażać i czynami potwierdzać.

Urzekająca Jego osobowość przyciągała liczne grono uczniów i przyjaciół. Pogoda Jego ducha i dowcip udzielały się otoczeniu. Dobroć Profesora, pobłażliwość i wyrozumiałość były wyrazem mądrości życiowej, realizmu w ocenie ludzi i odpowiednio ukształtowanego charakteru. Nie żałował czasu poświęconego innym osobom. Zawsze skłonny do rozmów i dyskusji, gdy tego wymagały okoliczności i sprawy. Mimo łagodnego usposobienia i dobrego serca Profesor był człowiekiem pryncypialnym. Uważał, że pewne wartości są niezmienne, a ich hierarchia nienaruszalna. Twierdził, że w przeciwnym razie życie społeczne będzie ulegać erozji i degrengoladzie. Umiał trwać na swoim stanowisku i pozostać sobą. Dbał przy tym, aby swoją wypowiedzią, nie urazić interlokutora. O tych, którzy zbyt „scjentystycznie" podchodzili do świata, zwykł mówić, że na mnóstwo pytań potrafią udzielić odpowiedź – z wyjątkiem dwóch najważniejszych: skąd się to wszystko wzięło i do czego zmierza.

Profesor podziwiał świat i całe jego piękno. Dostrzegając jego różnorodność wyraźnie oddzielał rzeczy ważne od mniej istotnych. Starał się, aby otaczające Go osoby widziały świat we właściwych proporcjach. W sztuce tego widzenia pozostał niedoścignionym wzorem. Profesor potrafił się cieszyć urokami życia. Podziwiać czar natury, lubił podróże i robił mnóstwo zdjęć, by utrwalić piękno przyrody. Fotografowanie było Jego hobby. Włochy traktował jako swoją drugą Ojczyznę. Podróżował tam od wczesnej młodości. Każda Jego podróż obok wątku naukowego miała wątek osobistego dotknięcia kultury i obcowania z kulturą starożytnego Rzymu. W niej upatrywał jeden z fundamentów współczesnej kultury europejskiej.

Profesor nie zmieniał swoich poglądów politycznych ukształtowanych przed wybuchem II wojny światowej. Oceniał sprawy i rzeczy, stosując te same kryteria wartości. Był człowiekiem na wskroś uczciwym – wobec siebie i wobec innych. Był zarówno niezastąpionym nauczycielem, jak i niezawodnym przyjacielem. Jego mądrość i postawa zjednywała Mu wielu słuchaczy i przyjaciół. Pamięć o Nim jest ciągle żywa. Wielu Jego uczniów i przyjaciół przed podjęciem decyzji czy wyrażeniem oceny pyta: a jak postąpiłby Profesor?

Eryk Wojciechowski

Stefan Żardecki
1887 – 1963

W 1963 roku zmarł licencjat Stefan Żardecki wybitny znawca bankowości, zasłużony wykładowca, zamiłowany i niestrudzony pedagog. Był przez ponad trzydzieści lat w pełni oddany Uczelni, począwszy od jej powstania w roku 1926.

Urodził się 16 kwietnia 1887 roku w Rawicy na Kielecczyźnie. Do gimnazjum uczęszczał w Radomiu, gdzie w roku 1905 brał udział w walce o polską szkołę. Jako jeden z organizatorów strajku szkolnego został wydalony z gimnazjum i osadzony w więzieniu przez władze carskie. W roku 1906 przyjęto go do nowo utworzonej szkoły polskiej, w której uzyskał maturę w roku 1907. Pozbawiony prawa studiowania w kraju wyjechał na studia wyższe do Belgii. Ukończył je na Państwowym Uniwersytecie w Liége, uzyskując z odznaczeniem tytuł licencjata nauk konsularno-handlowych. Następnie odbył dodatkowe studia na sekcji ekonomicznej Wydziału Nauk Politycznych i Socjalnych Uniwersytetu w Brukseli.

Ukończone przez Niego studia uprawniały Go do podjęcia samodzielnej pracy w bankach i przedsiębiorstwach oraz w szkolnictwie. Praktykę zawodową odbył w firmie: La Frandre w Liége w roku 1910, a w następnym roku w największym banku parysko-niderlandzkim – Banque de Paris et des Pays-Bas w Paryżu. Po dwuletniej praktyce pracował przez kilka lat jako rewident w spółce akcyjnej Singer (obejmującej swym zasięgiem Persję) mającej swoje siedziby w Warszawie, Moskwie i Baku. Łączył to z pracą korespondenta zarówno Banku Dyskontowego Warszawskiego, jak i Rosyjskiego Banku dla Handlu Zagranicznego w Baku. W latach 1918 – 1925 pracował w kilku polskich bankach na stanowisku dyrektora (Bank Kredytowy w Warszawie, Oddział w Poznaniu, Bank dla Handlu i Przemysłu w Warszawie, Oddział w Toruniu) bądź członka Komisji Rewizyjnej (Bank Centralny i Bank Mazowiecki w Warszawie). W roku 1921 był delegowany celem utworzenia Banku Budowlanego w Krakowie. Pracował zawsze na stanowiskach samodzielnych, kierowniczych, doradczych lub

kontrolnych. Niejednokrotnie pracował jednocześnie w kilku instytucjach, będąc przez kilkanaście lat członkiem Komisji Rewizyjnej. Ponadto w latach 1918 - 1921 wykładał w szkołach handlowych w Warszawie i na Państwowych Kursach Handlowych w Chełmie, a w roku 1925 w szkołach i liceach handlowych w Poznaniu.

W roku 1926 podjął pracę jako wykładowca w Wyższej Szkole Handlowej w Poznaniu. Wszedł w skład stałego grona nauczającego i uczestniczył w pierwszym posiedzeniu tegoż zespołu w dniu 10 października 1926 roku. Wykładał arytmetykę handlową, korespondencję handlową oraz organizację i technikę bankową. Prowadził także seminaria związane tematycznie z tym ostatnim wykładem. Pracując w Uczelni, był jednocześnie lektorem na Uniwersytecie Poznańskim oraz uczył w szkołach i liceach handlowych w Poznaniu.

Podczas wojny mieszkał w Warszawie. Przez cały czas okupacji uczył w średnich szkołach handlowych i na tajnych kursach. W latach 1941 - 1944 był także wykładowcą w Szkole Handlowej prof. Edwarda Lipińskiego, która była zakonspirowaną Szkołą Główną Handlową. Ponadto przygotował do druku dwie prace z zakresu bankowości i organizacji przedsiębiorstw. Jedna z tych prac miała być rozprawą doktorską, którą zamierzał obronić na Uniwersytecie w Brukseli. Niestety, rękopisy tych prac zaginęły w czasie powstania, kiedy wojsko niemieckie wysiedlało mieszkańców domu, zatrzymując Go w charakterze zakładnika.

Po zakończeniu działań wojennych na terenie Polski powrócił do Poznania, by podjąć od połowy kwietnia 1945 roku swoje zajęcia przerwane wybuchem wojny. Prowadził je także w Oddziale Akademii Handlowej w Szczecinie. Wszedł też w skład Rady Profesorów Akademii Handlowej. Widząc ogromne zapotrzebowanie na pomoce dydaktyczne, wydał na prawach rękopisu trzy podręczniki: *Arytmetyka handlowa* (ss. 216), *Przedsiębiorstwo bankowe* (ss. 240) i *Bankowość* (ss. 205).

W chwili wznowienia studiów w 1945 roku obowiązywał przedwojenny program. Uznając potrzebę jego modyfikacji, opracowano nowy plan studiów, przyjęty przez Radę Profesorów i zatwierdzony 2 października 1945 roku przez Ministerstwo. Nowy program podlegał ciągłym zmianom, niektóre przedmioty komasowano, a niektóre likwidowano. Dotyczyło to także przedmiotów wykładanych przez Stefana Żardeckiego.

W kwietniu 1951 roku utworzono Katedrę Bankowości, powierzając Mu opiekę nad tą katedrą jako doświadczonemu pedagogowi. Funkcję tę pełnił przez kilka miesięcy. Już w roku akademickim 1951/52 kierownictwo tej katedry przejął zastępca profesora mgr Zygmunt Szymczak. Po dwóch latach, w 1953/54, przekształcono ją w Katedrę Obiegu Pieniężnego i Kredytu z Zakładem Bankowości. Po tych zmianach organizacyjnych

przeniesiono lic. Stefana Żardeckiego jako wykładowcę do Katedry Rachunkowości kierowanej przez prof. Witolda Skalskiego. Prowadził tu zajęcia z grupą studentów studiów II stopnia, kierując ich pracami magisterskimi. Ponadto od roku 1954 prowadził, na zlecenie Ministerstwa Energetyki, badania poświęcone problematyce ekonomicznej tego resortu. Z tego też zakresu pisano pod jego kierunkiem prace magisterskie. Na emeryturę przeszedł w roku 1957.

Profesor Stefan Żardecki, bo tak z szacunkiem zwracali się do niego studenci i absolwenci, zasłużył się także jako współpracujący przez wiele lat z młodzieżą akademicką. Od roku 1928 był kuratorem ogólnostudenckiej organizacji Bratnia Pomoc. Służył wytrwale pomocą i radą w załatwianiu wielu spraw aż do czasu jej likwidacji. Pracy było wiele, gdyż Bratnia Pomoc działała aktywnie, zajmując się niesieniem pomocy materialnej swoim członkom. Zważywszy że główną dziedziną działalności było prowadzenie stołówki studenckiej wymagało to wiele trudu, zwłaszcza po wojnie. Likwidacja Bratniej Pomocy nastąpiła 30 kwietnia 1950 roku na Kongresie w Warszawie. Utworzono wtedy Związek Studentów Polskich. Nie przejął on agend Bratniej Pomocy.

Studenci i absolwenci okresu międzywojennego oraz pierwszych lat powojennych darzyli Stefana Żardeckiego dużą sympatią. Był bowiem serdeczny i życzliwy, nie rezygnując z twardego egzekwowania wymaganego kwantum wiedzy z wykładanych przez siebie przedmiotów. Szacunkiem darzyli Go również ci, którzy wielokrotnie otrzymywali od Niego oceny niedostateczne. Był wymagający, ale sprawiedliwy. Wychowankowie Uczelni zachowali Profesora we wdzięcznej pamięci jako sumiennego i prawego człowieka oraz oddanego im przyjaciela i wychowawcę.

Zdzisław Rembarz

WYKŁADOWCY PRZEDMIOTÓW NAUK TOWAROZNAWCZYCH

„Doświadczenie to przebogata kopalnia, skąd mądry człowiek wydobywa skarby potrzebne do życia".

Cyceron

Wykładowcy przedmiotów nauk towaroznawczych w latach 1926 - 1939

W chwili rozpoczęcia działalności przez WSH przedmioty nauk towaroznawczych objęli pracownicy naukowi Uniwersytetu Poznańskiego z jego Wydziałów Matematyczno-Przyrodniczego i Rolniczo-Leśnego. Do wykładania towaroznawstwa specjalistycznego powołani zostali ponadto fachowcy z różnych dziedzin przemysłu i rolnictwa. Wykładowcami byli: Kazimierz Celichowski, Alfred Denizot, Julian Flatau, Antoni Korczyński, Alfons Krause, Franciszek Magdziarski, Tadeusz Miłobędzki i Jan Wiertelak*.

Nie wszyscy pracowali w Uczelni w całym okresie międzywojennym. Nieprzerwanie byli wykładowcami tylko Kazimierz Celichowski i Franciszek Magdziarski. Wszyscy jednak działali na rzecz rozwoju nowej dyscypliny naukowej, jaką stało się towaroznawstwo. Organizatorem pierwszego Zakładu Towaroznawstwa był profesor dr Julian Flatau. Po jego śmierci profesor dr hab. Jan Wiertalak przekształcił ten Zakład w Katedrę Technologii i Towaroznawstwa.

---

* Wyciąg z artykułu: A. Smoczkiewiczowa i H. Maciejewska: *Początki wyższych studiów towaroznawczych w Poznaniu*. „Kronika m. Poznania" 1988, nr 3, s. 80–87.

Kazimierz Celichowski
1877 - 1954

Doktor Kazimierz Celichowski urodził się w roku 1877 w Kórniku, a zmarł w roku 1954 w Poznaniu. Ukończył Wydział Chemii Politechniki w Berlinie Charlottenburgu i tam uzyskał doktorat z chemii. Pracował kilka lat w przemyśle chemicznym. W latach 1919 - 1939 pełnił funkcję kierownika Stacji Doświadczalnej Wielkopolskiej Izby Rolniczej w Poznaniu. Stąd też wynikały jego zainteresowania zawodowe i ukierunkowanie wykładów na towaroznawstwo rolno-spożywcze. Wykładał w WSH i AH w latach 1926 - 1939 towaroznawstwo ogólne, towaroznawstwo tekstylne (włókiennicze) i rolnicze (spożywcze).

Przyczynił się szczególnie do rozwoju nowej dyscypliny naukowej, jaką stało się towaroznawstwo. Doktor Kazimierz Celichowski był zasłużonym działaczem w wielu dziedzinach rolnictwa. Odznaczał się dużymi zdolnościami organizacyjnymi, szeroką wiedzą fachową i niezwykłą pracowitością oraz ujmującymi cechami charakteru.

Aleksandra Smoczkiewiczowa
Hanna Maciejewska

Alfred Denizot
1873 - 1937

Profesor zwyczajny dr Alfred Denizot był kierownikiem Katedry Fizyki Doświadczalnej Uniwersytetu Poznańskiego w latach 1919 - 1937. Wykładał w WSH w latach 1926 - 1936. Przedmiotem jego wykładów były: fizyka doświadczalna, fizyka techniczna, elektronika oraz problemy technologiczne (radio i inne wynalazki). Urodził się w roku 1873 w Poznaniu i tutaj też zmarł w roku 1937. Studiował na Uniwersytecie w Berlinie i jako fizyk był m.in. uczniem Maxa Plancka. Stopień doktora filozofii uzyskał w roku 1897 na podstawie pracy na temat przewodnictwa elektrycznego szkła. Jako pracownik naukowy spędził kolejno po kilka lat na Uniwersytetach w Halle nad Salą, w Akwizgranie i Berlinie Charlottenburgu.

Od roku 1907 pracował jako docent geometrii wykreślnej na Politechnice Lwowskiej i tam uzyskał w roku 1909 tytuł profesora zwyczajnego mechaniki ogólnej i teoretycznej. Habilitację z fizyki przeprowadził w roku 1910 także we Lwowie. Oprócz geometrii wykreślnej, interesowały Go szczególnie różne dziedziny fizyki, m.in. teoria ruchu względnego ciał, termodynamika i teoria ciepła właściwego ciał stałych. Ogłosił drukiem 53 prace. Profesor Alfred Denizot odznaczał się szeroką wiedzą, umiejętnością jej przekazywania i zainteresowaniami zwłaszcza w zakresie nowości technicznych.

Aleksandra Smoczkiewiczowa
Hanna Maciejewska

Julian Flatau
1870 – 1935

Profesor dr Julian Flatau był kierownikiem Zakładu Technologii Środków Lekarskich Oddziału Farmaceutycznego przy Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Poznańskiego w latach 1922 – 1935. Urodził się w roku 1870 w Płocku, zmarł w roku 1935 w Poznaniu. Studiował w latach 1890 - 1894 w Zurychu, Berlinie i Wiedniu. Stopień doktora uzyskał na podstawie pracy obronionej w Berlinie Charlottenburgu na temat kondensacji kwasu migdałowego z fenolami.
Po studiach pracował naukowo w Szwajcarii (Berno 1894 – 1896) i we Francji (Paryż – Sorbona 1897 – 1902). Osiągnięciem Jego z tego okresu jest nowa metoda oddzielania geraniolu od cytrynolu. Przez kilka lat pracował w przemyśle farb (Warszawa) i następnie przy fabrykacji siarczku sodu (Moskwa 1914 – 1918). W tym okresie prowadził równocześnie wykłady monograficzne na temat terpenów na Uniwersytecie w Moskwie. Po powrocie do Polski pracował początkowo także w przemyśle (Bydgoszcz 1920 - 1921 i Poznań 1921 – 1923) przy produkcji farb, lakierów oraz syntetycznych olejków zapachowych. Zwłaszcza w tej ostatniej dziedzinie uzyskał duże sukcesy. W latach 1926 – 1935 wykładał w Wyższej Szkole Handlowej towaroznawstwo chemiczne i technologię chemiczną. W roku 1932 zorganizował pierwszy Zakład Towaroznawstwa i był jego kierownikiem aż do swej śmierci. Jako pierwszy w Uczelni uruchomił w roku 1934 seminarium dyplomowe i wyższe seminarium towaroznawcze – tzw. rok pracy badawczej. Zapoczątkował także organizację Muzeum Towaroznawstwa w WSH. Jako wybitny specjalista pełnił funkcję zaprzysięgłego rzeczoznawcy do spraw towaroznawstwa przy Izbie Przemysłowo-Handlowej.

Aleksandra Smoczkiewiczowa
Hanna Maciejewska

Antoni Korczyński
1879 - 1929

Profesor dr Antoni Korczyński był kierownikiem Katedry Chemii Organicznej Uniwersytetu Poznańskiego w latach 1919 - 1929. Urodził się w roku 1870 w Krakowie, zmarł w roku 1929 w Poznaniu. Studiował na Uniwersytetach w Karlsruhe, Monachium, Erlangen i w Krakowie (1897 - 1902). Tytuł doktora filozofii uzyskał w roku 1902 na Uniwersytecie w Erlangen, nostryfikowany następnie w roku 1903 na Uniwersytecie Jagiellońskim. Pracę zawodową rozpoczął jako nauczyciel w Stryju. W latach 1909 - 1918 wykładał chemię na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego, a w roku 1919 objął jako profesor zwyczajny Katedrę Chemii Organicznej na Uniwersytecie Poznańskim. W Wyższej Szkole Handlowej wykładał chemię organiczną w latach 1926 - 1929. Profesor Antoni Korczyński jako doskonały teoretyk dał podwaliny pod rozwój chemii organicznej w środowisku poznańskim.

Aleksandra Smoczkiewiczowa
Hanna Maciejewska

Alfons Krause
1895 – 1972

Profesor zwyczajny dr hab. Alfons Krause był kierownikiem Katedry Chemii Nieorganicznej Uniwersytetu Poznańskiego od roku 1930. Urodził się w roku 1895; zmarł w roku 1972 w Poznaniu. Studiował na Politechnice w Berlinie Charlottenburgu i na Uniwersytecie w Berlinie. Tamże w roku 1919 uzyskał stopień doktora filozofii i magisterium nauk wyzwolonych na podstawie rozprawy o związkach selenu. Po ukończeniu studiów pracował jako chemik w zakładach przemysłowych w Zagłębiu Ruhry. Do Poznania przybył w roku 1920 i podjął pracę w Państwowym Zakładzie Higieny, a później na Wydziale Rolniczo-Leśnym Uniwersytetu Poznańskiego. Habilitował się na Uniwersytecie Poznańskim w roku 1928 w zakresie chemii nieorganicznej. Z Wyższą Szkołą Handlową – Akademią Handlową był związany w latach 1935 – 1939. Wykładał początkowo (w latach 1935 – 1936) towaroznawstwo chemiczne, a później technologię i towaroznawstwo chemiczne. W latach 1936 – 1938 prowadził także seminarium dyplomowe i wyższe seminarium towaroznawcze – rok pracy badawczej.

W okresie okupacji przebywał w Warszawie i brał czynny udział w działalności Tajnego Uniwersytetu Ziem Zachodnich. W roku 1945 powrócił do Poznania i objął dawne stanowisko na Uniwersytecie Poznańskim. W roku 1946 uzyskał tytuł profesora zwyczajnego.

W badaniach naukowych zajmował się szczególnie strukturą i systematyką wodorotlenków metali oraz strukturą i aktywnością katalizatorów nieorganicznych. Opublikował wspólnie z uczniami około 650 prac teoretycznych i doświadczalnych. Jego niezwykle szeroka działalność naukowa zyskała mu uznanie w świecie. Był członkiem Polskiej Akademii Umiejętności i członkiem-korespondentem Polskiej Akademii Nauk.

Aleksandra Smoczkiewiczowa
Hanna Maciejewska

Franciszek Magdziarski

1876 - ?

Inż. Franciszek Magdziarski urodził się w Darzewie w roku 1876. Przybył w roku 1919 do Poznania z Charkowa i podjął pracę jako urzędnik Departamentu Przemysłu w Ministerstwie b. Dzielnicy Pruskiej. Pracę w Uczelni podjął z chwilą jej powstania w roku 1926. Ściśle współpracował z drem Kazimierzem Celichowskim, prowadząc ćwiczenia do różnych dziedzin wykładanego przez niego towaroznawstwa w ciągu całego okresu jego pracy w Wyższej Szkole Handlowej i w Akademii Handlowej w latach 1926 - 1939. Ponadto samodzielnie prowadził w latach 1926 - 1939 wykłady z technologii mechanicznej oraz towaroznawstwa metalowego i budowlanego, w latach 1926 - 1929 wykład z zarysu mechaniki, a w latach 1927 - 1930 wykład z technologii mechanicznej. Wraz z drem Kazimierzem Celichowskim przyczynił się szczególnie do rozwoju nowej dyscypliny naukowej, jaką stało się towaroznawstwo.

Aleksandra Smoczkiewiczowa
Hanna Maciejewska

Tadeusz Miłobędzki
1873 - 1959

Profesor zwyczajny dr Tadeusz Miłobędzki był kierownikiem Katedry Chemii Nieorganicznej Uniwersytetu Poznańskiego w latach 1922 - 1929. Urodził się w roku 1873 w Kole, zmarł w roku 1959 w Warszawie. Studiował na Uniwersytecie w Warszawie, gdzie uzyskał w roku 1899 tytuł kandydata nauk matematyczno-fizycznych. Był asystentem na Uniwersytecie i Politechnice Warszawskiej w latach 1898 - 1899. Następnie przez piętnaście lat studiował i pracował w Berlinie oraz w Lipsku (1899 - 1915), a po powrocie do Warszawy został profesorem zwyczajnym w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego (1917 - 1922). W roku 1922 przeniósł się do Poznania i objął Katedrę Chemii Nieorganicznej na Uniwersytecie Poznańskim (1922 - 1929). W latach 1926 - 1929 wykładał w WSH chemię nieorganiczną. Od roku 1929 kierował Katedrą Chemii Nieorganicznej na Politechnice Warszawskiej. Profesor Tadeusz Miłobędzki był świetnym znawcą przedmiotu, odznaczającym się ponadto wybitnym talentem dydaktycznym.

Aleksandra Smoczkiewiczowa
Hanna Maciejewska

Jan Wiertelak
1900 – 1939

W czasie działań wojennych w roku 1939 zaginął bez wieści kierownik Katedry Technologii i Towaroznawstwa Akademii Handlowej, profesor nadzwyczajny dr hab. Jan Wiertalak. Urodził się w roku 1900 w Daniszynie koło Ostrowa Wielkopolskiego. Studiował na Uniwersytecie Poznańskim, specjalizując się w chemii rolno-spożywczej. Doktorat z filozofii w zakresie chemii uzyskał na tymże Uniwersytecie. Po doktoracie przebywał przez jeden rok w Stanach Zjednoczonych, jako stypendysta Fundacji Kościuszkowskiej. Habilitował się na Politechnice Warszawskiej w roku 1936.

Pracę naukowo-dydaktyczną rozpoczął na Uniwersytecie Poznańskim. W latach 1932 – 1933 kierował Katedrą Technologii na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Poznańskiego. W latach 1936 – 1938 wykładał na Politechnice Warszawskiej, dojeżdżając z Poznania. W roku 1936 podjął pracę w Wyższej Szkole Handlowej. W roku 1937 objął kierownictwo zorganizowanej przez siebie Katedry Technologii i Towaroznawstwa. Powstała ona z przekształcenia Zakładu Towaroznawstwa, utworzonego przez prof. Juliana Flataua. Była to trzecia z kolei tzw. stała katedra Uczelni. W tymże roku powołano Go na kierownika nowo utworzonego uczelnianego Instytutu Badania Handlu Wewnętrznego. W lecie 1939 roku został wybrany prorektorem Akademii Handlowej. W latach 1938 – 1939 był prezesem Poznańskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Chemicznego oraz rzeczoznawcą sądowym.

W pracy badawczej zajmował się poszukiwaniem źródeł celulozy w rodzimych roślinach (osty, topole). Część doświadczalna tych badań, ukończona w roku 1939, nie została, niestety, opublikowana. Została jedynie zreferowana na posiedzeniu naukowym Polskiego Towarzystwa Chemicznego w Poznaniu. Również materiały do polskiej bibliografii chemicznej nie zostały przez prof. Jana Wiertelaka ukończone; część z nich ukazała się w „Rocznikach Chemii" (1938).

Aleksandra Smoczkiewiczowa
Hanna Maciejewska

Wykładowcy przedmiotów nauk towaroznawczych po II wojnie światowej

Przemysław Baranowski
1926 - 1992

Dnia 11 września 1992 roku zmarł docent dr Przemysław Baranowski, wieloletni kierownik Zakładu Technologii Instytutu Towaroznawstwa. Był wierny swojej Uczelni przez ponad czterdzieści lat, prowadząc do ostatnich dni swego życia wykłady i seminaria magisterskie.

Urodził się 17 marca 1926 roku w Poznaniu w rodzinie znanego adwokata. Przez cały okres okupacji przebywał w Warszawie. Sytuacja materialna rodziny spowodowała, że podjął pracę w majątku rolnym w Komorowie koło Warszawy, równocześnie uczęszczając do trzyletniej Szkoły Rolniczej w Warszawie, którą ukończył w roku 1943. Po wojnie wrócił do Poznania i podjął naukę w Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcącym im. Gotthilfa Bergera. Po zdaniu matury w roku 1947 rozpoczął studia chemiczne na Wydziale Matematyczno-Fizyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Poznańskiego, uzyskując w roku 1951 dyplom magistra filozofii w zakresie chemii na podstawie pracy na temat korozji metali, napisanej pod kierunkiem prof. Kapitańczyka.

W grudniu 1951 roku rozpoczął pracę jako asystent w Katedrze Towaroznawstwa Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Poznaniu, awansując w roku 1954 na stanowisko adiunkta. Doktoryzował się w roku 1962 na podstawie pracy pt. *Badania nad budową i własnościami aminotlenków sparteiny, lupaniny i ich izomerów* wykonanej pod kierunkiem prof. Macieja Wiewiórowskiego. Uzyskał stopień naukowy doktora nauk przyrodniczych na Wydziale Matematyki, Fizyki i Chemii UAM w Poznaniu. W roku 1968 został mianowany docentem etatowym w Instytucie Towaroznawstwa Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, a w roku 1969 powołano Go na stanowisko kierownika Zakładu Technologii. Na tym stanowisku pracował nieprzerwanie do roku 1991 kiedy to przeszedł na emeryturę. Począwszy od roku akademickiego 1974/75 był także kierownikiem Podyplomowego Studium Gospodarki Magazynowej.

W pierwszym okresie swej działalności naukowej ściśle związał się z prof. Maciejem Wiewiórowskim. Pracując nad alkaloidami łubinowymi, opublikował wiele nowatorskich i interesujących wyników w czasopismach zagranicznych i krajowych. Kolejne kierunki Jego badań wiązały się ściśle ze współpracą z przemysłem. Dotyczyły przede wszystkimi modyfikacji tworzyw sztucznych, oceny jakości kauczuków i gumy oraz modyfikacji farb i lakierów. Z tej dziedziny odbył w roku 1964 staż naukowy w Instytucie Chemicznej Technologii Tworzyw Sztucznych Niemieckiej Akademii Nauk w Lipsku pod kierunkiem znanego uczonego prof. K. Thiniusa.

Przez wiele lat był członkiem Rad Naukowych Centralnego Ośrodka Badawczo-Rozwojowego Przemysłu Elementów Wyposażenia Budownictwa „Metalplast", Ośrodka Badawczo-Rozwojowego Poligrafii i Opakowań oraz Ośrodka Badawczo-Rozwojowego Stosowania i Obróbki Tworzyw Sztucznych „Proplast". Dzięki tej współpracy doszło do wdrożenia w praktyce wyników badań naukowych. Owocem tej działalności było też wiele opracowań publikowanych i nie publikowanych. W środowisku naukowym cieszył się autorytetem. Był często powoływany na recenzenta prac doktorskich w innych ośrodkach akademickich, a sam wypromował dwóch doktorów nauk towaroznawczych.

Miał duże osiągnięcia w pracy dydaktycznej. Wypromował ponad 150 magistrów towaroznawstwa. Był autorem lub współautorem 6 podręczników i skryptów. Skupiał wokół siebie licznych studentów i absolwentów kierunku towaroznawstwa. Był dla nich otwarty, bezpośredni, zawsze służył radą i olbrzymim doświadczeniem. Z dużym powodzeniem opiekował się Kołem Naukowym Młodych Towaroznawców w latach 1955 - 1960. Swoje doświadczenia naukowe i dydaktyczne przenosił na grunt Wyższej Szkoły Oficerskiej Służb Kwatermistrzowskich. Współpracował z tą Uczelnią przez kilkanaście lat, będąc współorganizatorem kierunku towaroznawstwa, współautorem skryptu i wykładowcą przedmiotów towaroznawczych. Za swoją pracę był wielokrotnie wyróżniany nagrodami ministra, a także odznaczeniami państwowymi i regionalnymi.

Uczestniczył w pracach organizacyjnych Uczelni. Pełnił funkcję społecznego Inspektora Pracy i przewodniczącego Senackiej Komisji ds. Wynalazczości i Racjonalizacji. Działał aktywnie w Polskim Towarzystwie Towaroznawczym, będąc przewodniczącym grupy ekspertów. Był także aktywny w Polskim Towarzystwie Ekonomicznym.

Pozostał w naszej pamięci jako wnikliwy i sumienny badacz, ceniony praktyk, wspaniały dydaktyk oraz życzliwy, bezpośredni przyjaciel i kolega.

Jerzy Kwiatkowski

Marian Durski
1918 - 1982

Szczególną postacią wśród towaroznawców był zmarły w dniu 21 marca 1982 roku mgr Marian Durski, związany z Uczelnią przez ponad trzydzieści lat. Był nauczycielem akademickim z powołania. Przyciągał do siebie zarówno współpracowników, jak i studentów. Swoją postawą stwarzał klimat wzajemnego zaufania. Mimo że nie uzyskał stopni naukowych, posiadał głęboką wiedzę i dzielił się nią ze wszystkimi. Charakteryzowała Go duża umiejętność łączenia teoretycznych osiągnięć nauki z potrzebami praktyki gospodarczej. Był twórcą specjalizacji w zakresie tworzyw sztucznych.

Urodził się 19 lipca 1918 roku w Bukowcu Górnym leżącym na terenie Wielkopolski. W roku 1937 ukończył Gimnazjum w Rogoźnie Wielkopolskim. W tymże roku podjął studia chemiczne na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Poznańskiego. Wojna przerwała Jego studia. Ukończył je w roku 1947, uzyskując dyplom magistra filozofii z zakresu chemii na Uniwersytecie Poznańskim. Ciągnęła Go praca nauczyciela akademickiego. Stąd już w czasie studiów rozpoczął pracę jako asystent wolontariusz w Katedrze Chemii Ogólnej na Wydziale Medycznym Uniwersytetu Poznańskiego.

Po ukończeniu studiów związał się z Akademią Handlową w Poznaniu. Podjął pracę jako asystent w Katedrze Towaroznawstwa kierowanej początkowo przez prof. Rufinę Ludwiczak, a po jej przejściu w roku 1948 na Uniwersytet Poznański - przez zastępcę profesora dr. Franciszka Szeląga. Został adiunktem w tej katedrze. W roku 1954 uzyskał nominację na zastępcę profesora. Wiązało się to z powierzeniem Mu funkcji kierownika Zakładu Technologii i Towaroznawstwa Artykułów Przemysłowych. Funkcję tę pełnił w latach 1954/55 - 1957/58. Po zmianach w strukturze organizacyjnej Katedry, w okresie 1958/59 - 1968/69 kierował Zakładem Towaroznawstwa Artykułów Przemysłowych i Opakowań. W latach 1956/57 - 1957/58, gdy dziekanem Wydziału Towaroznawstwa był Fran-

ciszek Szeląg, mgr Durski sprawował funkcję prodziekana tego Wydziału. Nie czynił jednak starań, by uzyskać stopień doktora. Doceniając Jego zasługi i faktyczny stan wiedzy, przeniesiono Go w roku 1961 na stanowisko starszego wykładowcy. Był nim aż do czasu przejścia na emeryturę w roku 1979.

Marian Durski zainicjował i prowadził badania z zakresu tworzyw sztucznych, zwłaszcza polichlorku winylu. Były to prace nowatorskie. W tym bowiem czasie w kraju dopiero zaczęła rozwijać się produkcja tworzyw sztucznych. Wielką Jego zasługą było uruchomienie w roku 1955 nowej specjalizacji w zakresie tworzyw sztucznych. Pierwsze prace wykonane pod kierunkiem Mariana Durskiego dotyczyły stabilizacji termicznej nowego wówczas w kraju tworzywa sztucznego, jakim był polichlorek winylu. Zwracano także uwagę na problem wykorzystania odpadów przemysłowych.

Posiadając dużą wiedzę w dziedzinie związków wielocząstkowych, służył radą i pomocą nie tylko współpracownikom kierowanego przez siebie Zakładu, ale również pracownikom wielu przemysłowych ośrodków badawczych. Na szczególne podkreślenie zasługuje Jego szeroka współpraca z wieloma zakładami przemysłowymi. Współpracując z przemysłem rozwiązywał wiele spraw, przyczyniając się do ulepszenia produkcji, oszczędnego gospodarowania surowcami i wykorzystania odpadów produkcyjnych. Wraz w zespołem współpracowników opracował metody wykorzystywania odpadu korkowego jako napełniacza do polichlorku winylu. Zajmował się też badaniami nad określeniem parametrów charakteryzujących jakość kauczuku naturalnego i ustaleniem metod oceny jakości tego surowca. Przeprowadzone badania znalazły swoje odbicie głównie w uczelnianych zeszytach naukowych.

Marian Durski był doskonałym pedagogiem z zamiłowania. Umiejętnie łączył w prowadzonych wykładach i seminariach teoretyczne osiągnięcia nauki z potrzebami praktyki gospodarczej. Miał duże osiągnięcia w pracy dydaktycznej. Wypromował ponad dwustu magistrów towaroznawstwa. Spośród licznego grona Jego seminarzystów wyrosło wielu znanych działaczy gospodarczych i pracowników naukowych. Jego działalność dydaktyczna, wychowawcza i organizacyjna była doceniana. Był odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski oraz Medalem Komisji Edukacji Narodowej. Otrzymał też Honorową Odznaką Miasta Poznania. Dwukrotnie uzyskał nagrodę indywidualną ministra nauki, szkolnictwa wyższego i techniki.

Marian Durski miał urzekającą osobowość. Był na wskroś uczciwy. Budził zaufanie i stwarzał klimat zaufania. Otwarty i bezpośredni zawsze służył radą i olbrzymim doświadczeniem życiowym swoim młodszym

współpracownikom i studentom. Był ceniony w gronie kolegów, którym okazywał życzliwość i przyjacielskie oddanie. Do końca życia był oddany pracy dydaktycznej i wychowawczej. Pozostawił po sobie trwałą pamięć jako przyjaciel, kolega i szanowany przez studentów nauczyciel akademicki.

Jerzy Kwiatkowski

Maria Górna
1930 - 1983

Zginęła tragicznie na Litworowej Przełęczy 17 lutego 1983 roku docent dr hab. Maria Górna, kierownik Zakładu Towaroznawstwa Artykułów Spożywczych, zamiłowany pedagog, pełen inwencji pracownik naukowy umiejętnie dostrzegający złożone uwarunkowania badanych procesów oraz wynalazca. Maria Górna urodziła się 20 stycznia 1930 roku w Zakopanem. Po uzyskaniu świadectwa dojrzałości odbyła studia chemiczne na Wydziale Chemii UMCS w Lublinie. Ukończyła je w czerwcu 1956 roku. Pracę zawodową rozpoczęła jako nauczycielka chemii i fizyki. Od roku 1960 pracowała jako asystent, a następnie starszy asystent w Zakładzie Higieny i Dietetyki WSWF w Poznaniu. Doktoryzowała się w roku 1964 na Wydziale Rolnym Akademii Rolniczej w Poznaniu, uzyskując stopień doktora nauk rolniczych za pracę z biochemii pt. *Enzymatyczne przekształcanie witaminy Bl2 w jej formę koenzymatyczną in uitro.*

W latach 1970 - 1974 kierowała pracownią w Instytucie Przemysłu Mięsnego w Poznaniu. W roku 1974 rozpoczęła pracę na stanowisku adiunkta w Zakładzie Towaroznawstwa Akademii Ekonomicznej w Poznaniu. W roku 1981 habilitowała się na podstawie pracy pt. *Stresy przedubojowe a jakość i trwałość kulinarnego mięsa bydła,* przedstawionej na Wydziale Technologii Żywności Akademii Rolniczej w Poznaniu. Za tę pracę otrzymała w roku 1982 nagrodę III stopnia ministra nauki, szkolnictwa wyższego i techniki. Po uzyskaniu stopnia doktora habilitowanego i stanowiska docenta objęła kierownictwo Zakładu Towaroznawstwa Artykułów Spożywczych AE w Poznaniu.

Dorobek naukowy Marii Górnej obejmuje ponad 40 publikacji, na które składają się monografia, skrypty, współautorstwo podręcznika, wiele opracowań na zamówienie przemysłu (w tym wiele wdrożonych) i patenty.

Droga rozwoju naukowego Marii Górnej jest przykładem udanego, konsekwentnego przechodzenia od rozwiązywania problemów podsta-

wowych (chemia fizyczna, chemia fizjologiczna, biochemia), dającego warsztat metodyczny i wiedzę o procesach przebiegających na szczeblu molekularnym, do podejmowania tematów technologicznych, bezpośrednio użytecznych w praktyce. Gruntowne przygotowanie teoretyczne i znajomość najnowszych osiągnięć nauki pozwalało Jej znajdować w badanej tematyce nowe problemy naukowe i podejmować nowe badania często w sposób nowatorski. Dzięki umiejętności dostrzegania wielopłaszczyznowych uwarunkowań badanych procesów Maria Górna potrafiła łączyć pozornie odległe zjawiska i widzieć perspektywiczne znaczenie czynników i zjawisk na razie ubocznych. Oprócz zagadnień biochemicznych i technologicznych, w odniesieniu przede wszystkim do mięsa i jego przetworów, interesowała się metodyką badań umiejętnie i odkrywczo, stosując nowe metody chemiczne i analizę sensoryczną.

Uzyskane doświadczenie w toku badań cząstkowych skłoniło Marię Górną do zainteresowania się ogólnymi zagadnieniami towaroznawstwa, problematyką jakości, zanieczyszczenia środowiska, a także kwalitologii. Wyrazem Jej zainteresowań naukowych było aktywne uczestnictwo w różnorodnych imprezach naukowych organizowanych przez Polskie Towarzystwo Biochemiczne, Polskie Towarzystwo Nauk Żywieniowych, Polskie Towarzystwo Towaroznawcze i Naczelną Organizację Techniczną – których była członkiem. W ostatnich latach rozpoczęła też współpracę z zagranicznymi ośrodkami towaroznawczymi, zwłaszcza z ośrodkiem w Lipsku.

Maria Górna miała rzadki dar i umiejętność przekazywania wiedzy. Jedną z ważniejszych przyczyn podjęcia przez Nią pracy w naszej Uczelni była możliwość prowadzenia pracy dydaktycznej i bezpośredniego kontaktu z młodzieżą. Stale doskonaląc i zmieniając program nauczania, potrafiła zainteresować swoimi badaniami spore grono młodzieży, przekazać własny entuzjazm i skłonić do wzorowej pracowitości. Studenci, którzy mieli okazję uczestniczenia w organizowanych przez Nią obozach naukowych, zachowują we wdzięcznej pamięci swą Opiekunkę, która zawsze miała dla nich czas i nowe, często niekonwencjonalne propozycje. Kierowane przez Nią Koło Naukowe Chemiczno-Towaroznawcze odnosiło znaczne sukcesy. Za swoje zasługi w dziedzinie dydaktyczno-wychowawczej została odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi.

Maria Górna odczuwała głęboką potrzebę działalności społecznej. Była działaczem związkowym z przekonania we wszystkich kolejnych miejscach pracy. Działalność tę kontynuowała w naszej Uczelni przez wiele lat, kierując sekcją nadzorującą żywienie młodzieży i pracowników. Była współinicjatorką i organizatorem sekcji informacyjnej o sposobie wykorzystywania nietypowych produktów z paczek i darów zagranicznych.

Przygotowywała wraz z zespołem serię artykułów popularyzatorskich, mających zapoczątkować stały kontakt towaroznawców z konsumentami.

Maria Górna odeszła przedwcześnie, w pełni sił twórczych, zapisała się trwale i chlubnie w historii Instytutu Towaroznawstwa i Uczelni. Zaskarbiła sobie uznanie i szacunek władz i przełożonych. Koleżanki i koledzy nie zapomną Jej życzliwości i stałej gotowości współpracy oraz podejmowania nowych obowiązków.

Jacek Kozioł

Aleksander Lempka
1913 - 1989

Profesor zwyczajny dr Aleksander Lempka zmarł nagle 1 października 1989 roku. Był wieloletnim dyrektorem Instytutu Towaroznawstwa, kierownikiem Katedry i Zakładu Artykułów Spożywczych tegoż Instytutu Akademii Ekonomicznej w Poznaniu. Osobowość Profesora, zalety jego charakteru i umysłu oraz szeroka działalność naukowa i organizacyjna w ciągu wielu lat pracy na kierowniczych stanowiskach w Akademii Ekonomicznej wywarły olbrzymi wpływ na kształt, rodzaj i zasięg studiów towaroznawczych nie tylko w Poznaniu, ale i w całej Polsce. Jako doskonale wykształcony chemik ze szkoły znanego organika prof. Jerzego Suszki z Uniwersytetu Poznańskiego, odznaczał się prof. Aleksander Lempka dogłębnym i wnikliwym spojrzeniem na otaczający Go świat i na przyrodę z całą jej złożonością. Znał bowiem bardzo dobrze tajniki badania materii za pomocą nowoczesnych technik analitycznych i potrafił swoje umiejętności i bogate doświadczenie wykorzystać w szeroko pojętej praktyce życia codziennego. Z takim przygotowaniem badacza i jako człowiek o rozległych horyzontach myślowych nadawał się prof. Aleksander Lempka doskonale na organizatora i kierownika specjalności towaroznawczej na uczelni ekonomicznej.

W poczynaniach swoich Profesor okazał się świadomym i niestrudzonym kontynuatorem koncepcji poznańskiego modelu towaroznawstwa, powstałego już w latach międzywojennych (1926 - 1939) w ówczesnej Szkole Handlowej, a pielęgnowanego nadal przez zespoły nauczające w latach 1945 - 1950 w Akademii Handlowej. Stosując ten model, oparto dydaktykę towaroznawstwa na nauce o strukturze, właściwościach i przemianach pod wpływem warunków zewnętrznych wszelkich składników materii, a w szczególności surowców, produktów i towarów handlowych. Do programów nauczania studentów włączono w szerokim zakresie nauki przyrodnicze i techniczne.

Tak też działał prof. Aleksander Lempka, gdy przejął kierownictwo Towaroznawstwa w Uczelni. Usilnie zabiegał o powiększenie kadry naukowej i dydaktycznej, co w konsekwencji umożliwiało przekształcenie początkowo jednej przedwojennej Katedry Towaroznawstwa w dwie: Towaroznawstwa Artykułów Spożywczych i Przemysłowych oraz Chemii Ogólnej i Analitycznej, a później w samodzielny, na prawach Wydziału, Instytut Towaroznawstwa z zakładami o różnych specjalnościach. Dzięki Jego wieloletnim zabiegom towaroznawstwo, pod nazwą nauki towaroznawcze, umieszczone zostało w roku 1972 w wykazie nauk przyrodniczych Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego i Nauki, a Instytut uzyskał uprawnienia do nadawania stopni doktorskich w zakresie nauk towaroznawczych. Przyczyniło się to bezsprzecznie do rozwoju Instytutu Towaroznawstwa jako samodzielnej jednostki naukowej i do pewnej dominacji poznańskiej specjalności towaroznawczej w całej Polsce.

Profesor mimo swej pozycji naukowej i roli, jaką odgrywał w swojej dziedzinie nauki, należał do ludzi niezwykle skromnych, małomównych, wręcz nieśmiałych. Krótki, własnoręcznie napisany życiorys przedstawia Go jako człowieka z gatunku self-made man. Urodził się 17 marca 1913 roku w Oberhausen w Westfalii w rodzinie górniczej. Pracował już od wczesnej młodości, zarabiając na życie i na naukę. Maturę zdał w Poznaniu jako eksternista. Podjął studia chemiczne na Uniwersytecie Poznańskim w 1936 roku. Zakończenie studiów uniemożliwiła wojna. Jak większość Polaków zgłosił się do wojska i, postępując za wojskiem, znalazł się w kotle wojennym pod Kutnem, a następnie w Warszawie. Powrót do Poznania oznaczał dla Niego nielegalny pobyt w mieście z powodu braku niemieckiego dowodu tożsamości i ukrywanie się w przypadkowych miejscach zamieszkania.

W pierwszym okresie wojny przygarnął Go elektryk uniwersytecki Józef Matz, mieszkający nadal w gmachu Collegium Chemicum. Teren gmachu zajęła centrala niemieckich wojsk lotniczych Luftgaukommando. Wśród dawnego polskiego personelu pracującego w gmachu powstała – mimo istniejącego zagrożenia – podziemna organizacja ruchu oporu. Przystąpił do niej Aleksander Lempka. Organizacja ta wydawała gazetkę „Świat". Niestety, członkowie tego zespołu, rozszyfrowani przez gestapo, stracili życie z wyroku Sądu na sesji wyjazdowej w Lipsku. Uratował się Aleksander Lempka dzięki przytomności umysłu elektryka Józefa Matza.

Dobra znajomość zakamarków gmachu Collegium Chemicum ułatwiała Mu przyjęcie funkcji gospodarza gmachu, powierzonej przez rektora organizującego się już w lutym 1945 roku Uniwersytetu Poznańskiego. Gmach ten, częściowo zburzony i wypalony, zawierał wiele dobra materialnego: urządzenia, meble, aparaturę i cenne odczynniki po czynnym

tamże, także w czasie wojny, uniwersyteckim zakładzie chemicznym prof. Brockmanna, twórcy preparatu tlenku glinu do chromatografii. Tego wszystkiego, a przede wszystkim dostępu do gmachu, bronił skutecznie Aleksander Lempka wraz z małą grupą koleżanek i kolegów, takich jak on zapaleńców. Nie brak było bowiem w czasie powojennej wędrówki narodów zwykłych złodziei i tzw. szabrowników.

W gmachu tym urządził pierwszą przystań dla powracających zewsząd byłych pracowników Uniwersytetu i Collegium Chemicum. Dzięki Jego ofiarnej działalności dla Uniwersytetu został uratowany gmach Collegium Chemicum wraz z jego bogactwem, a dla wielu ludzi złagodzone zostały niedogodności i tragedia wojny przez doraźną pomoc i okazaną życzliwość.

Od roku 1945 związał się na stałe z Collegium Chemicum. Już od 1 lutego 1945 roku uzyskał nominację na asystenta. W roku 1950 został adiunktem w Katedrze Chemii Organicznej kierowanej przez prof. Jerzego Suszkę. Był nim do roku 1955. Oprócz pracy naukowej oddawał się z pasją pracy organizacyjnej nad odbudową gmachu oraz pracy społecznej w studenckiej Bratniej Pomocy. Pracę doktorską z dziedziny alkaloidów ukończył w roku 1952. Uchwałą Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej został mianowany dnia 10 grudnia 1954 roku docentem.

Od 1 marca 1952 roku objął stanowisko zastępcy profesora w Katedrze Towaroznawstwa Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Poznaniu. W ramach podziału zadań powstały w katedrze nowe zakłady, m.in. Zakład Towaroznawstwa Artykułów Rolno-Spożywczych, którym od roku 1961 kierował prof. Aleksander Lempka. Przez kilka kadencji (1954/55 – 1958/59 – 1963/64) był prodziekanem Wydziału Towaroznawczego, a następnie Wydziału Handlowo-Towaroznawczego.

W szkolnictwie wyższym panowały stosunki niezbyt sprzyjające rozwojowi nauki. Profesorowi Aleksandrowi Lempce „liczono" ujemnie jego niezależność w myśleniu i działaniu oraz jego prace w organizacjach studenckich. Stąd nie uzyskiwał zgody na naukowe wyjazdy zagraniczne. Swobodną pracę twórczą, naukową i dydaktyczną utrudniały ciągłe zmiany organizacyjne w strukturach wyższych uczelni, całkowite lub częściowe rekonstrukcje programów nauczania oraz znane „rządy silnej" ręki na najwyższych szczeblach państwowych inspirowane w Komitecie Wojewódzkim PZPR.

Mimo niesprzyjających okoliczności zdołał zgromadzić wokół siebie grupę młodych i zdolnych współpracowników i stworzyć dla nich warunki pracy naukowej oraz kształcenia w kraju i za granicą z możliwością uzyskiwania stopni naukowych. Zespół ten, zwarty i prężny, przyczynił się pod Jego kierownictwem do utrwalenia pozycji towaroznawstwa jako na-

uki w kraju i za granicą. Z tego też zespołu wywodzą się samodzielni pracownicy naukowi Instytutu Towaroznawstwa, specjaliści z różnych nauk stosowanych składających się na towaroznawstwo. Z Jego inicjatywy zostały wydane skrypty dla studentów zawierające materiały szkoleniowe dla oceny towarów spożywczych i przemysłowych. Ponadto dziełem Profesora i Jego zespołu jest podręcznik: *Towaroznawstwo produktów spożywczych*, nagrodzony przez ministra nagrodą II stopnia w roku 1972.

Od zarania swej działalności w towaroznawstwie Profesor nawiązał życzliwe, a nawet przyjacielskie, kontakty z licznymi, pokrewnymi ośrodkami naukowymi w Polsce i za granicą. Przemysł spożywczy, zwłaszcza w Poznaniu, korzystał bardzo często z rad i współpracy z Profesorem, szczególnie odnośnie do prowadzenia badań, a także szkolenia kadr (Centralne Laboratorium Przemysłu Koncentratów Spożywczych, Centralne Laboratorium Przemysłu Ziemniaczanego, Centralny Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Drobiarstwa, Instytut Gospodarki Magazynowej, Instytut Przemysłu Zielarskiego i inne). Instytut Towaroznawstwa zawarł też pierwsze w Akademii Ekonomicznej w Poznaniu kontrakty-zlecenia na wykonanie określonych badań na rzecz praktyki.

Trudno zliczyć, ilu towaroznawców zajmujących odpowiedzialne stanowiska w przemyśle, handlu i nawet administracji wykształcił Profesor. Wykładów Jego słuchały przez wiele lat kolejne roczniki studentów, w archiwach Instytutu znajdują się setki prac magisterskich wykonanych pod jego opieką, a z laboratoriów wyszło wiele badań, których był inicjatorem i które zakończone były promocjami doktorskimi. Sukcesem Profesora było uzyskanie możliwości prowadzenia przewodów doktorskich na Radzie Naukowej Instytutu Towaroznawstwa. Za niepowodzenie w swej działalności, nad którym bardzo bolał, uważał niemożność stworzenia takiej Rady Naukowej w Poznaniu lub Krakowie, która miałaby uprawnienia do nadawania tytułu doktora habilitowanego nauk towaroznawczych.

Przez wiele lat wspólnej pracy dane mi było obserwować prof. Aleksandra Lempkę w różnych okresach Jego życia. Moje pierwsze z Nim spotkanie miało miejsce w lutym 1945 roku, gdy pod Jego kierownictwem razem z innymi młodymi asystentami, zabezpieczałam majątek Uniwersytetu, porządkując i spisując dobytek zniszczonego Collegium Chemicum. Późniejsze z Nim spotkania, nie zawsze łatwe, dotyczyły okresu mej pracy na Oddziale, a później Wydziale Farmaceutycznym Akademii Medycznej w Poznaniu. Przedmiotem sporu była kolejność dokonywanych remontów gmachu Collegium Chemicum. Zbudowano go przed wojną do użytkowania przez chemię i farmację. Profesor Aleksander Lempka, jako współpracownik ówczesnego rektora Uniwersytetu, prof. Jerzego Suszki, był jednym z organizatorów odbudowy zrujnowanego gmachu, w którym

od kwietnia 1945 roku odbywały się zajęcia ze studentami chemii i farmacji. Kolejność wykonywanych remontów zawsze budziła zastrzeżenia nas użytkowników, zwłaszcza że potrzeby zakładów chemii, a szczególnie Katedry Chemii Organicznej, były w moim odczuciu załatwiane poza kolejnością, przed potrzebami farmacji. Prowadziło to do ostrych scysji, w których, niestety, brałam udział jako przeciwniczka prof. Aleksandra Lempki.

W roku 1963 losy związały mnie ponownie z Jego działalnością, gdy przeniesiona zostałam decyzją ministerstwa na kierownicze stanowisko w Katedrze Chemii Ogólnej i Analitycznej w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu. Po utworzeniu Instytutu Towaroznawstwa zostałam jego wicedyrektorem ds. naukowych. Przez 17 lat mojej pracy w Akademii Ekonomicznej przeżyłam wiele niewątpliwych sukcesów Instytutu Towaroznawstwa, które były wynikiem zabiegów i starań prof. Aleksandra Lempki, ale także niezamierzonych niepowodzeń i rozczarowań. Dziś, gdy już nie ma Go wśród żyjących, na ich tle widzę wyraźnie osobowość Profesora jako człowieka i kierownika zespołu ludzkiego.

Chciałabym, aby te moje krótkie zapiski przypomniały Jego postać tym, którzy go znali, cenili, dla których był wzorem i pomocą, a także przybliżyły jego sylwetkę młodym towaroznawcom, którym nie dane było z Nim współpracować i zarazem aby były wyrazami mego szacunku dla postawy i linii postępowania Profesora oraz wdzięczności za lata wspólnej pracy i trudów z nie zawsze łatwymi problemami dnia codziennego.

Aleksandra Smoczkiewiczowa

Stefan Lewalski
1921 - 1973

Dnia 10 stycznia 1973 roku zmarł docent dr Stefan Lewalski, wieloletni kierownik Zakładu Towaroznawstwa Artykułów Przemysłowych, zamiłowany dydaktyk i wychowawca, ceniony specjalista umiejętnie łączący wiedzę teoretyczną z potrzebami praktyki.

Stefan Lewalski urodził się 28 lipca 1921 roku w Poznaniu. We wrześniu 1939 roku jako ochotnik brał czynny udział w obronie Warszawy. Po kapitulacji powrócił do Poznania, skąd wraz z rodziną został wywieziony do Krakowa, gdzie pracował w przedsiębiorstwie budowlanym. Przez cały czas okupacji należał do Armii Krajowej i walczył w jej szeregach z okupantem niemieckim. Za udział w walce o niepodległość Polski został odznaczony Brązowym Krzyżem Zasługi z Mieczami.

Studia chemiczne podjął w roku 1947 na Uniwersytecie Poznańskim, uzyskując tytuł magistra chemii w roku 1953. W roku 1951, jeszcze jako student, został zastępcą asystenta w Katedrze Towaroznawstwa. Po uzyskaniu magisterium i doktoratu awansował na kolejne stanowiska pracownika naukowo-dydaktycznego. Tytuł doktora nauk chemicznych uzyskał na Uniwersytecie Poznańskim w roku 1961 za pracę z zakresu fizykochemii związków wielkocząsteczkowych. W roku 1969 został mianowany docentem i objął funkcję kierownika Zakładu Towaroznawstwa Artykułów Przemysłowych. Brał czynny udział w pracach organizacyjnych Uczelni, uczestnicząc w wielu komisjach senackich i wydziałowych.

Kierował studiami ekonomicznymi dla oficerów służb kwatermistrzowskich. Brał również aktywny udział w pracach społecznych Uczelni, pełniąc przez wiele lat funkcje w Radzie Zakładowej ZNP. Ponadto był członkiem zarządu dwóch towarzystw naukowych: Polskiego Towarzystwa Towaroznawczego i Polskiego Towarzystwa Chemicznego, pełniąc w tym ostatnim funkcję sekretarza Oddziału Poznańskiego.

W pracy dydaktycznej wyróżniał się jako zamiłowany dydaktyk i doskonały organizator zajęć dydaktycznych oraz wychowawca młodzieży

akademickiej. Cieszył się zaufaniem i szacunkiem. Wielu absolwentów towaroznawstwa ukończyło studia pod Jego kierunkiem, uzyskując tytuły magisterskie i wysokie kwalifikacje z dziedziny tworzyw sztucznych. Był wymagający, ale też wymagał wiele od siebie.

Za swoją ofiarną i owocną działalność naukowo-dydaktyczną, społeczną i organizacyjną był wielokrotnie nagradzany i odznaczany. Otrzymał Złoty Krzyż Zasługi, Odznakę Honorową miasta Poznania i inne medale oraz odznaczenia. Prace badawcze doc. Stefana Lewalskiego koncentrowały się na zagadnieniach z dziedziny chemii związków wielkocząsteczkowych, szczególnie polichlorku winylu. Rozpoczął je w roku 1954. W swej rozprawie doktorskiej wykazał współzależność pomiędzy zespołem niektórych właściwości fizyko-chemicznych rozpuszczalników organicznych, a stopniem pęcznienia polichlorku winylu w tych rozpuszczalnikach. Prace te kontynuował po uzyskaniu doktoratu. Miały one duże znaczenie dla poznania właściwości tego polimeru. Wraz z zespołem współpracowników zajmował się także wpływem substancji pomocniczych, a mianowicie plastyfikatorów i stabilizatorów na właściwości wyrobów z PCW. Badania te wykazały, że dla uzyskania dobrych produktów ze zmiękczonego PCW konieczne jest stosowanie mieszanych plastyfikatorów alifatycznych.

Docent Stefan Lewalski zajmował się również właściwym doborem stabilizatorów w przetwórstwie twardego polichlorku winylu, a także wpływem związków nieorganicznych niektórych metali (np. ołowiu i cyny) na stabilność termiczną PCW. Zasadniczym problemem Jego badań w zakresie PCW były zagadnienia dotyczące określenia wpływu właściwości fizyko-chemicznych niektórych napełniaczy nieorganicznych na właściwości użytkowe produktów ze zmiękczonego PCW. Przebadanie wielu związków nieorganicznych pozwalało na szersze ich stosowanie w technologii PCW i umożliwiało otrzymywanie produktów o nowych właściwościach i specjalnych zastosowaniach. Wyniki tych badań zostały wdrożone przez Instytut Badań Jądrowych. Otrzymane materiały odznaczały się dobrą zdolnością absorpcji neutronów termicznych, przewyższając pod tym względem stosowane dotąd podobne tworzywa importowane. Na uwagę zasługują również badania zdolności absorpcyjnej promieni gamma produktów z PCW zawierającego różne napełniacze nieorganiczne.

Docent Stefan Lewalski zajmował się także oceną wartości technicznej nowo wprowadzanych do produkcji rodzajów kauczuku (1967, 1974). Badając starał się ustalić właściwą metodę oceny surowca. Wyniki tych badań zwróciły uwagę na konieczność rozszerzenia stosowanych w ocenach jakości metod organoleptycznych o bardziej obiektywne i przydatne dla przemysłu gumowego metody analityczne. Dzięki tym badaniom prze-

mysł oponiarski zaniechał lub znacznie ograniczył import mało wartościowych gatunków i typów kauczuku naturalnego. Ostatnie zespołowe badania doc. Stefana Lewalskiego dotyczyły oceny wielkości i kierunków zmian zachodzących w kauczuku i gumie pod wpływem czynników zewnętrznych wywołujących tzw. procesy starzeniowe oraz sposobów zapobiegania tym zmianom. Wszystkie swoje badania prowadził bardzo sumiennie. Jego wnikliwość teoretyczna i umiejętności praktyczne w zakresie badań nad PCW i kauczukiem były wysoko oceniane zarówno w zakładach naukowych, jak i produkcyjnych. Był cenionym specjalistą. Wiele Jego badań wykonywanych na zlecenie przemysłu znalazło zastosowanie w produkcji. Przedwczesna śmierć uniemożliwiła Mu dalszą twórczą pracę i zakończenie pracy habilitacyjnej.

Pozostał w pamięci jako zamiłowany dydaktyk, sumienny badacz, przyjaciel młodzieży, oddany przyjaciel i dobry kolega. Był zawsze gotowy nieść pomoc.

Jerzy Kwiatkowski

Witold Meissner
1925 – 1993

Docent dr Witold Meissner, emerytowany zasłużony nauczyciel Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, wieloletni kierownik Zakładu Chemii Organicznej Wydziału Towaroznawstwa i prodziekan Wydziału Handlowo-Towaroznawczego zmarł 25 lutego 1993 roku. Był przez ponad trzydzieści lat związany z Uczelnią.

Urodził się 9 lutego 1925 roku we Wrześni. Po ukończeniu w roku 1946. Gimnazjum i Liceum im. Gotthilfa Bergera w Poznaniu studiował na Uniwersytecie Poznańskim na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym. Ukończył studia chemiczne, otrzymując w roku 1951 tytuł magistra chemii. Stopień naukowy doktora nauk przyrodniczych uzyskał w roku 1959 na Wydziale Matematyki, Fizyki i Chemii UAM w Poznaniu na podstawie pracy z zakresu chemii alkaloidów łubinowych.

Będąc jeszcze studentem, 1 września 1950 roku rozpoczął pracę w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu, przechodząc kolejno wszystkie stanowiska od zastępcy asystenta do docenta w roku 1968. W latach 1959 – 1962 i w roku 1966 kierował Katedrą Chemii Ogólnej, a w latach 1969 – 1982 – Zakładem Chemii Organicznej Instytutu Towaroznawstwa. Przez kilka lat, w okresie 1969/70 – 1976/77 był prodziekanem Wydziału Handlowo-Towaroznawczego, a następnie aż do roku 1980 zastępcą dyrektora Instytutu Towaroznawstwa ds. studenckich. Aktywnie uczestniczył również w pracach dla środowiska naukowego Poznania. Był członkiem wielu towarzystw naukowych i rad naukowych. Przez długi okres uczestniczył w Radzie Naukowej Instytutu Gospodarki Magazynowej w Poznaniu.

Dorobek naukowy doc. Witolda Meissnera obejmuje około 50 publikacji. W początkowym okresie Jego badania naukowe dotyczyły struktury i reaktywności alkaloidów chinolizydynowych. W szczególności skupił się nad hydrolizą układów laktamowych i wyjaśnieniem mechanizmu tej reakcji w zależności od różnych czynników wewnątrz i międzycząsteczko-

wych. Prowadził też liczne badania z zakresu analizy jakościowej i ilościowej alkaloidów łubinowych. Od roku 1969 doc. Witold Meissner zajął się przechowalnictwem towarów spożywczych. Badał poziom alkaloidów w używkach oraz zawartość wody i jej korelację z okresem przechowywania. Dużo uwagi poświęcił też badaniom nad kwasami chlorogennymi, występującymi w kawie i ich przemianom w zależności od pH, światła i temperatury. Wykonał też kilkanaście opracowań dla przemysłu farmaceutycznego i gumowego.

Docent Witold Meissner był bardzo dobrym pedagogiem, wykazując dużą umiejętność pracy z młodzieżą studencką, cieszył się ich szacunkiem i sympatią. Zakres Jego zajęć był bardzo szeroki i charakteryzował się wysokim poziomem. Prowadził wykłady i ćwiczenia ze wszystkich przedmiotów chemicznych przewidzianych planem studiów towaroznawczych. Dla nich też opracował skrypty. Prowadził zajęcia z matematyki dla studiów stacjonarnych i zaocznych. Wypromował kilkudziesięciu magistrów. Był również promotorem trzech prac doktorskich. Za działalność naukową, dydaktyczno-wychowawczą i organizacyjną był wielokrotnie wyróżniany nagrodami ministra szkolnictwa wyższego. Był odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski i uzyskał tytuł honorowy Zasłużonego Nauczyciela PRL.

Docent Witold Meissner budził wielki podziw i uznanie za hart ducha i wolę przezwyciężenia ciężkiego kalectwa, które dotknęło go już w roku 1970. Mimo tego kalectwa był przez 12 lat nadal aktywny zawodowo, pełniąc wiele bardzo ważnych funkcji i wywiązując się ze swoich licznych obowiązków z przykładną sumiennością i gorliwością. Na emeryturę przeszedł w roku 1982, nie zrywając jednakże kontaktu z Uczelnią do końca swojego życia. Życzliwy i bezpośredni, zawsze służył radą i olbrzymim doświadczeniem życiowym zarówno swoim współpracownikom, jak i studentom. Ceniono Go w gronie kolegów za serdeczność i przyjacielskie oddanie. Studenci bardzo Go lubili i szanowali.

Jerzy Skolik

Jerzy Skolik
1928 - 1994

Dnia 30 kwietnia 1994 roku zmarł nagle profesor nadzwyczajny dr hab. Jerzy Skolik, wnikliwy badacz i wybitny specjalista w zakresie analizy stereochemicznej, kierownik Katedry Chemii Produktów Naturalnych na Wydziale Towaroznawstwa, przez czterdzieści lat w pełni oddany Uczelni, której był absolwentem. Urodził się 15 września 1928 roku w Koźlu w woj. opolskim. W latach 1949/50 - 1953/54 odbył dwustopniowe studia wyższe na Wydziale Handlu Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Poznaniu, uzyskując tytuł magistra. Zaraz po studiach - w marcu 1954 roku, rozpoczął pracę w WSE jako asystent w Katedrze Chemii Ogólnej Wydziału Handlu, z którego w roku następnym wyodrębniono Wydział Towaroznawstwa. Adiunktem został w roku 1964 po uzyskaniu w roku 1963 stopnia doktora nauk przyrodniczych. Doktoryzował się na podstawie pracy pt.: *Korelacja pomiędzy zasadowością alkaloidów grupy sparteiny a budową ich cząsteczek*, obronioną na Wydziale Matematyki, Fizyki i Chemii UAM w Poznaniu. Habilitował się na tym samym Wydziale na podstawie rozprawy pt.: *Kompleksowe badania nad strukturą i stereochemią układów bis-chinolizydynowych typu sparteiny*. W dniu 22 października 1976 roku Rada Wydziału Matematyki, Fizyki i Chemii UAM nadała mu stopień doktora habilitowanego nauk chemicznych, uznając pracę za wyróżniającą się. Stanowisko docenta otrzymał w roku 1977, a w roku 1990 zostało mu nadane stanowisko profesora nadzwyczajnego Akademii Ekonomicznej.

W ciągu czterdziestoletniej pracy w Uczelni pełnił wiele funkcji organizacyjnych. W latach 1980 - 1982 był kierownikiem Zakładu Chemii Ogólnej i Analitycznej, a potem Zakładu Chemii Organicznej. Po reorganizacji administracyjnej Uczelni, w październiku roku 1991 przyjął kierownictwo Katedry Chemii Produktów Naturalnych. W okresie trzech kadencji (w latach 1978 - 1980, 1980 - 1984 i 1987 - 1990) pełnił funkcję zastępcy dyrektora Instytutu Towaroznawstwa ds. naukowo-badawczych. Ponadto czynnie

uczestniczył w działaniach wielu senackich komisji. Akademia Ekonomiczna nie była jedynym terenem Jego działalności organizacyjnej. Wiele wysiłku poświęcił również pracy na rzecz poznańskiego środowiska naukowego. Uczestniczył wielokrotnie w przygotowywaniu środowiskowych i międzynarodowych konferencji naukowych (w tym XIV Sympozjum Chemii Produktów Naturalnych IUPAC w roku 1984).

Działalność naukową rozpoczął badaniami analitycznymi dotyczącymi ilościowego i jakościowego oznaczania składników chemicznych w materiale roślinnym. Później skoncentrował swoje zainteresowania na problemach strukturalnych i stereochemicznych złożonych substancji naturalnych, szczególnie alkaloidów łubinowych. Przedmiotem jego wnikliwych dociekań stało się ponadto zagadnienie współzależności właściwości związków chemicznych i ich budowy. W swoich badaniach zawsze korzystał z najnowszych dostępnych Mu technik, gwarantujących pozytywne rozwiązanie subtelnych problemów struktury chemicznej. Wieloletnia praktyka, w posługiwaniu się m.in. techniką spektroskopii w podczerwieni, techniką protonowego i węglowego rezonansu magnetycznego oraz systematyczne pogłębianie wiedzy dotyczącej interpretacji wyników pomiarów, uczyniły Go znawcą i specjalistą w zakresie analizy stereochemicznej. Jego udziałem stało się określenie struktury i przestrzennej konstrukcji cząsteczek wielu alkaloidów, których budowa była wątpliwa bądź zupełnie nieznana. Dotyczy to zwłaszcza podstawowych izomerów sparteiny, ich alkilowych pochodnych, soli imoniowych i soli czwartorzędowych oraz aminotlenków. Dorobek naukowy prof. Jerzego Skolika obejmuje ponad 60 artykułów opublikowanych w chemicznych czasopismach krajowych i zagranicznych oraz ok. 70 komunikatów i referatów przedstawionych na konferencjach i sympozjach.

Profesor Jerzy Skolik był zamiłowanym pedagogiem, w pełni oddanym pracy dydaktycznej. Od pierwszych lat swojej pracy uczestniczył w tworzeniu studenckich pracowni chemii analitycznej, fizycznej i organicznej. Z ogromnym zaangażowaniem i inwencją prowadził wykłady, ćwiczenia i seminaria z przedmiotów chemicznych. Był autorem programów wykładów i ćwiczeń oraz wielu innowacji dydaktycznych z zakresu chemii organicznej. Wniósł szczególny wkład w opracowanie 10 podręczników i skryptów dla słuchaczy kierunku Towaroznawstwa. Z oddaniem patronował działalności Studenckiego Koła Naukowego Towaroznawców. Pod jego kierunkiem napisano ponad 60 prac magisterskich z chemii i towaroznawstwa. Był promotorem trzech prac doktorskich. Cieszył się dużym uznaniem władz Uczelni i studentów. Za działalność naukową i dydaktyczno-wychowawczą był wielokrotnie wyróżniany nagrodami ministra szkolnictwa wyższego. Był odznaczony Medalem Komisji Edu-

kacji Narodowej, Złotym Krzyżem Zasługi oraz innymi odznaczeniami i medalami honorowymi.

Dla współpracujących z Nim pozostał w pamięci jako wzór pracowitości, życzliwości i uczynności, jako człowiek prawy, wielkiego serca, wrażliwy i zatroskany niepowodzeniami innych. Pełen taktu w kontaktach z otoczeniem i nie odmawiający pomocy nikomu, kto o taką pomoc doń się zwracał, zyskał sobie ogromny szacunek, uznanie i sympatię.

Jan Jasiczak

Franciszek Szeląg
1907 - 1973

Wydział Towaroznawstwa Akademii Ekonomicznej w Poznaniu wiele zawdzięcza drowi Franciszkowi Szelągowi. Zmarł nagle w czasie podróży do Jugosławii 27 lipca 1973 roku. Jego szeroka wiedza chemiczna i niezwykłe zaangażowanie w pracy badawczo-naukowej oraz dydaktycznej przyczyniły się do rozwoju towaroznawstwa jako nauki oraz do uzyskania przez nie właściwej rangi wśród nauk przyrodniczych i ekonomicznych. Doktor Franciszek Szeląg wyszedł ze szkoły znakomitego chemika organika prof. Jerzego Suszki. Jako chemik potrafił z całą dociekliwością kontynuować przyrodniczy charakter towaroznawstwa, tak efektywnie rozpoczęty w latach międzywojennych w WSH w Poznaniu.

Doktora Franciszka Szeląga poznałam jako asystenta prowadzącego zajęcia z chemii organicznej w Katedrze Chemii Organicznej Uniwersytetu Poznańskiego. Był doskonałym dydaktykiem, zawsze życzliwy i wyrozumiały w stosunku do kierowanych przez siebie studentów. Niezwykle prawy w swoich przekonaniach, nie miał jednak łatwego życia po II wojnie światowej. Mimo niewątpliwych zasług i predyspozycji na samodzielnego pracownika naukowego był, niestety, odsuwany od należnych mu tytułów i wyróżnień.

Urodził się 30 września 1907 roku we wsi Donatowo w powiecie kościańskim. Po maturze w roku 1926 rozpoczął studia chemiczne na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Poznańskiego, uzyskując w roku 1933 stopień magistra filozofii z zakresu chemii. Doktorat otrzymał na podstawie pracy: *Z badań nad stereochemicznym przekształceniem karbinolowego atomu węgla alkaloidów kory chinowej*, wykonanej pod kierunkiem prof. Jerzego Suszki. W latach 1931 - 1937 prowadził zajęcia z chemii organicznej w Zakładzie Chemii Organicznej Uniwersytetu Poznańskiego. W czasie studiów pracował w Fabryce Superfosfatu Dr Roman May w Poznaniu. W roku 1937 przeniósł się do Zjednoczonych Zakładów Mate-

riałów Wybuchowych i Azotu w Łaziskach Górnych, gdzie prowadził badania nad rafinacją i hydrogenizacją tłuszczów roślinnych i zwierzęcych.

W czasie wojny był bardzo aktywny jako działacz za granicą. Brał udział w kampanii wrześniowej i z wojskowymi grupami przekroczył granicę węgierską. Z Budapesztu, w styczniu 1940 roku, udał się do Francji, gdzie pracował w charakterze referenta w dziale ekonomicznym w Biurze prezydium Rady Ministrów Rządu Polskiego na Emigracji. W tym samym roku przeniósł się do Wielkiej Brytanii, gdzie – pozostając w Biurze Prezydium Rady Ministrów – objął stanowisko zastępcy dyrektora tegoż Biura oraz zastępcy szefa Gabinetu Premiera Stanisława Mikołajczyka. Funkcję tę pełnił do końca listopada 1944 roku. Później, aż do utworzenia Rządu Jedności Narodowej, pracował na stanowisku kierownika Wydziału Administracyjnego. Do służby w Ministerstwie Spraw Zagranicznych został przyjęty w dniu 7 sierpnia 1945 roku, w charakterze I sekretarza Ambasady RP w Londynie. W marcu 1946 roku został mianowany radcą Ministerstwa Spraw Zagranicznych, z przydziałem do Wydziału Brytyjskiego. Po powrocie do Polski i zwolnieniu się na własną prośbę z Ministerstwa, objął w roku 1946 stanowisko referenta-towaroznawcy w Centrali Importowo-Eksportowej Chemikaliów i Aparatury Chemicznej Sp. z o.o. w Warszawie. Z dniem 1 czerwca 1948 roku został kierownikiem Katedry Towaroznawstwa i Technologii Akademii Handlowej w Poznaniu z tytułem zastępcy profesora. Katedrą tą kierował do roku 1961. W latach 1949/50 - 1950/51 pełnił funkcję prorektora, a w okresie 1954/55 1957/58 funkcję dziekana Wydziału Towaroznawstwa.

Wniosek Franciszka Szeląga z roku 1953 do Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej, przygotowany na polecenie prof. dra Zbigniewa Zakrzewskiego (prorektora ds. nauki), w którym występował o nadanie Mu tytułu samodzielnego pracownika naukowego oraz wniosek z roku 1964 o przyznanie tytułu docenta mianowanego zostały, z przyczyn pozanaukowych, załatwione odmownie już w samej Uczelni. Za drem Franciszkiem Szelągiem bowiem „szła" jego działalność w czasie wojny i jego przekonania.

Swoje rozległe doświadczenie w zakresie towaroznawstwa wykorzystywał dr Franciszek Szeląg w licznych opracowaniach dla praktyki gospodarczej, szczególnie dotyczących mleka i tłuszczów. Niezwykle czynny jako starszy wykładowca prowadził dla studentów wykłady i seminaria. Był opiekunem licznych prac magisterskich i autorem kilku skryptów do ćwiczeń dla studentów (m.in. *Metody badania artykułów spożywczych*, 1959). Był także współautorem wydanego pod redakcją prof. Aleksandra Lempki, podręcznika akademickiego: *Towaroznawstwo produktów spożywczych* (Warszawa: PWE, Wyd. I, 1970, Wyd. II 1984).

W ostatnich latach swego życia dr Franciszek Szeląg poświęcił się całkowicie pracy dydaktycznej. Kontynuował tę pracę także po przejściu na emeryturę w roku 1972. Za zasługi na polu nauki i dydaktyki został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski i Honorową Odznaką Miasta Poznania, a za zasługi w czasie wojny Medalem za Zasługi w Obronności Kraju.

Pozostał w pamięci jako na wskroś uczciwy i prawy człowiek, zawsze życzliwy i wyrozumiały.

Aleksandra Smoczkiewiczowa

Maria Wojciechowska
1923 - 1978

Dnia 3 marca 1978 roku zmarła docent dr hab. Maria Wojciechowska - doskonały pracownik naukowo-badawczy, zaangażowany społecznik i wychowawca młodzieży, kierownik Pracowni Mikrobiologicznej w Zakładzie Biochemii i Mikrobiologii Instytutu Towaroznawstwa Akademii Ekonomicznej w Poznaniu.
Urodziła się 25 kwietnia 1923 roku w Siedlcach jako córka Stanisława Noyszewskiego, inspektora Dyrekcji Lasów Państwowych oraz Heleny z domu Popławskiej. Maturę uzyskała w roku 1941 po ukończeniu tajnych kompletów Liceum Przyrodniczego im. Królowej Jadwigi w Siedlcach. Zaraz też podjęła studia medyczne na tajnych kompletach w Warszawie w szkole doc. Zaorskiego oraz na Tajnym Uniwersytecie Ziem Zachodnich i odbywała je do roku 1944. Dwukrotnie ranna w powstaniu warszawskim - aktywnie uczestniczyła w nim jako sanitariuszka. Po wojnie kontynuowała studia na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Poznańskiego. Dyplom lekarza uzyskała 17 stycznia 1947 roku, a stopień naukowy doktora medycyny 21 grudnia 1950 roku na podstawie pracy pt. *Dysgoniczne i eugoniczne prątki gruźlicy w zapaleniu opon mózgowo-rdzeniowych u dzieci.* W latach następnych uzyskała tytuły specjalisty epidemiologa, analityka i mikrobiologa. W roku 1956 została adiunktem w Zakładzie Mikrobiologii Lekarskiej Akademii Medycznej w Poznaniu, później była zatrudniona w charakterze wykładowcy. Od stycznia do lipca 1961 roku przebywała w Paryżu w Instytucie Pasteura na stażu Ministerstwa Zdrowia. Ukończyła tam kurs immunologii ogólnej i serologii oraz odbyła staż laboratoryjny.

Stopień naukowy doktora habilitowanego z medycyny w zakresie mikrobiologii otrzymała w Akademii Medycznej w Poznaniu na podstawie pracy: *Analiza wrażliwości na antybiotyki drobnoustrojów chorobotwórczych wyosobnionych od chorych z Wielkopolski w latach 1962 - 1964.* Na tej podstawie została mianowana 4 marca 1968 roku docentem nauk medycznych w zakresie mikrobiologii. W okresie 20 lat pracy w Katedrze Mikrobiologii

Lekarskiej prowadziła zajęcia dydaktyczne dla studentów Wydziałów Lekarskiego, Stomatologicznego i Farmaceutycznego. Brała również udział jako wykładowca i egzaminator na studiach podyplomowych lekarzy specjalistów-mikrobiologów, analityków i farmaceutów.

W roku 1968 przeszła do pracy w Instytucie Towaroznawstwa w Poznaniu, początkowo w charakterze starszego wykładowcy, a potem docenta etatowego. Do chwili Jej zatrudnienia w Instytucie Towaroznawstwa, zajęcia z mikrobiologii były prowadzone na zlecenie. Nie realizowano z tego zakresu prac badawczych. Dopiero doc. Maria Wojciechowska umiejętnie wykorzystała swoją wiedzę lekarską i mikrobiologiczną dla potrzeb problematyki towaroznawczej, związanej z jakością żywności. Pionierska praca dotycząca organizacji dydaktyki i działalności badawczej w zakresie mikrobiologii żywności w Instytucie Towaroznawstwa wymagała dużej inwencji, wytrwałości i wielu starań. Rezultaty tej pracy są okazałe. Pracownia Mikrobiologiczna została wyposażona, odpowiadając wymaganiom stawianym dla racjonalnego prowadzenia prac dydaktycznych i naukowych. Studenci natomiast otrzymali opracowane przez Nią skrypty do ćwiczeń i wykładów.

Docent Maria Wojciechowska była również od roku 1971 organizatorem zajęć z mikrobiologii w Wyższej Szkole Oficerskiej Służb Kwatermistrzowskich im. M. Buczka w Poznaniu, a także organizatorem i wieloletnim lekarzem w Obwodowej Przychodni Lekarskiej dla Pracowników Szkół Wyższych przy Akademii Ekonomicznej w Poznaniu. Jako lekarz zakładowy zaskarbiła sobie serdeczną pamięć swoich pacjentów i współpracowników. Pełniła również obowiązki członka Senackiej Komisji Zdrowia i Spraw Socjalnych. Była szefem Służby Medyczno-Sanitarnej w Zakładowym Oddziale Samoobrony, prowadząc szkolenia specjalistyczne i podstawowe dla członków ZOS.

Ponad trzydziestoletnia działalność naukowo-badawcza doc. Marii Wojciechowskiej najpierw w Akademii Medycznej, a później w Instytucie Towaroznawstwa obejmowała mikrobiologię lekarską, a następnie mikrobiologię żywności. Prawie wszystkie prace badawcze stanowią przykład naukowego opracowania zagadnień wypływających z potrzeb praktycznej medycyny i towaroznawstwa, głównie artykułów spożywczych i opakowań. Z dziedziny mikrobiologii lekarskiej i immunologii opublikowała około 30 prac. Dotyczą one badań nad prątkami gruźlicy, wpływu witamin w przebiegu choroby drobnoustrojowej leczonej antybiotykami oraz badań nad odpornością na antybiotyki drobnoustrojów chorobotwórczych. Prace z dziedziny immunologii dotyczą zagadnień związanych z wpływem czynników heterogennych na powstanie przeciwciał oraz ich stabilizacji w czasie konserwowania krwi.

Prace wykonane w Instytucie Towaroznawstwa obejmują 12 publikacji. Dotyczą one głównie drobnoustrojów występujących w żywności. W pra-

cach tych zajęła się żywnością od strony metabolizmu drobnoustrojów korzystnych i szkodliwych dla organizmu ludzkiego, przy czym głęboko weszła w zagadnienia produktów biosyntezy drobnoustrojów saprofitycznych, rozwijających się w artykułach spożywczych. Szczegółowo badała metabolizm niektórych drobnoustrojów w zależności od warunków produkcji i przechowywania żywności. Jako mikrobiolog-towaroznawca, z jednej strony, badała możliwość rozwoju drobnoustrojów w danych produktach, w stosowanych opakowaniach, czy w roztworach związków powierzchniowo-czynnych (dodecylowe węglany glukozy, saponiny z roślin użytkowych), a z drugiej strony - oceniała jakość produktów spożywczych, np. mleka, mięsa, przechowywanych w opakowaniach z folii o różnej barierowości.

Na podkreślenie zasługuje zapoczątkowana przez doc. Marię Wojciechowską praca nad kształtowaniem się wyróżników jakości sensorycznej w zależności od rodzaju mikroflory bakteryjnej dla mięsa opakowanego w folię, w okresie jego przechowywania. Pilne potrzeby praktyki gospodarczej spowodowały włączenie się doc. Marii Wojciechowskiej do badań nad substancjami szkodliwymi w żywności o charakterze mykotoksyn. W ten sposób zapoczątkowała w Instytucie Towaroznawstwa badania aflatoksyn. Uzyskane wyniki, dotyczące wyodrębniania i oczyszczania aflatoksyn syntetyzowanych przez *Aspergillus Flavus* na pszenicy i ryżu, wzbudziły duże zainteresowanie środowiska naukowego. Docent Maria Wojciechowska przeprowadziła również badania nad wpływem wybranych związków chemicznych oraz różnego rodzaju promieniowania (np. UV na biosyntezę aflatoksyn). We współpracy z innymi ośrodkami prześledziła wpływ aflatoksyn na rozwój kijanek płazów bezogonowych.

Docent Maria Wojciechowska była aktywną działaczką związkową, szczególnie w Związku Zawodowym Pracowników Służby Zdrowia, będąc członkiem Rady Zakładowej. Od roku 1952 działała aktywnie w Polskim Towarzystwie Mikrobiologów Oddział w Poznaniu. Była członkiem Komitetu Organizacyjnego XIII Zjazdu Polskiego Towarzystwa Mikrobiologów w Poznaniu w roku 1955. W latach następnych pełniła funkcję sekretarza naukowego Poznańskiego Oddziału. Od marca 1976 roku aż do śmierci działała aktywnie w Poznańskim Oddziale Polskiego Towarzystwa Towaroznawczego, w którym pełniła funkcję członka Sądu Koleżeńskiego. Odeszła w pełni sił twórczych, z wielkimi planami pracy badawczej, dydaktyczno-wychowawczej i organizacyjnej. Była dobrą Koleżanką, rzetelnym i prawym Człowiekiem, wciąż skłonna do niesienia pomocy innym. Była obdarzona żywym usposobieniem i doskonałym poczuciem humoru.

Aleksander Lempka

POZOSTALI PRACOWNICY

„Tylko życie poświęcone innym warte jest przeżycia."

Albert Einstein

Ludwik Karolczak
1907 – 1988

Wraz z przejściem Ludwika Karolczaka na emeryturę, 3 marca 1977 roku odeszła z Uczelni legendarna postać pracownika, znającego wiele roczników absolwentów. Całe swoje życie związał z Uczelnią i służył jej tak, jak umiał najlepiej przez prawie czterdzieści lat. Zmarł w 1988 roku. Ludwik Karolczak urodził się 1 sierpnia 1907 roku w Chludowie koło Poznania w rodzinie robotniczej. Po ukończeniu szkoły podstawowej w roku 1921 podjął pracę najpierw jako ogrodnik, później pracował w piekarni, a następnie w Poznańskiej Kolei Elektrycznej. Od roku 1938 rozpoczął pracę w Akademii Handlowej w Poznaniu w charakterze woźnego. Na tym stanowisku zastała Go wojna. Ludwik Karolczak wraz z rodziną mieszkał w służbowym mieszkaniu w gmachu Uczelni. Gmach ten zajęła NSDAP i zatrudniła Go jako palacza. W ten sposób Ludwik Karolczak jako jedyny Polak przebywał przez cały okres okupacji na terenie dawnej Akademii Handlowej. Dlatego też już w czasie walk o Poznań mógł w miarę swych możliwości zabezpieczać gmach i przeciwdziałać rozgrabianiu mienia, co miało miejsce po zakończeniu działań wojennych.

Po wojnie został zatrudniony na stanowisku strażnika. Zamiennie z pedlem Józefem Granatem pełnił z oddaniem tę służbę. Dbał o mienie Uczelni tak jak o swoje własne. Znał nie tylko osobiście wszystkich profesorów i pomocniczych pracowników nauki, kolejne Zarządy Stowarzyszenia Studentek i Studentów Bratniej Pomocy i Koła Naukowego, lecz także licznych studentów współpracujących z organizacjami akademickimi, którzy tak byli związani z Uczelnią, że spędzali w niej całe dnie. Interesował się wynikami egzaminów, pocieszał lub gratulował sukcesu.

Był przez młodzież akademicką lubiany i szanowany za swą postawę, życzliwość i pracowitość. Jego postać, zawsze wyprostowana, w granatowym mundurze strażnika budziła respekt, a jego polecenia i uwagi były

przez studentów honorowane. Liczni absolwenci, a zwłaszcza z okresu powojennych lat, wspominając Uczelnię, łączą ją zawsze z sylwetką Ludwika Karolczaka. Taki pozostanie w naszej pamięci.

Urszula Hoffmann

Maria Marcinkowska
1901 - 1982

Magister Maria Marcinkowska, zasłużona lektorka języka rosyjskiego naszej Uczelni, zamiłowany pedagog i człowiek o dużej wrażliwości społecznej zmarła 13 października 1982 roku. W testamencie przekazała wszystkie swoje oszczędności, dorobek całego pracowitego życia na rzecz Uczelni, wyrażając życzenie, by zostało ufundowane stypendium dla studentów wskazanych przez władze Uczelni. Spełniając ostatnią wolę Zmarłej, Senat Akademii Ekonomicznej w Poznaniu na posiedzeniu w dniu 23 stycznia 1985 roku ustanowił stypendium im. mgr Marii Marcinkowskiej, jako nagrodę dla studentów, którzy osiągną najlepsze wyniki w nauce języka rosyjskiego w każdym roku akademickim.

Maria Marcinkowska urodziła się dnia 24 marca 1901 roku w Pijanowie (Końskie). Niebawem rodzice Jej, Jakub i Anna, wyemigrowali do Symferpolu, miasta gubernialnego na Krymie, gdzie spodziewali się łatwiej znaleźć pracę i mieszkanie. Ojciec Marii Marcinkowskiej, ślusarz kolejowy, dbał o to, aby w domu mówiono po polsku. Obok polskiej edukacji domowej Maria Marcinkowska ukończyła siedmioklasową szkołę rosyjską, a następnie Państwowe Gimnazjum Żeńskie w Symferpolu w roku 1918. Droga do Polski, z okupowanego przez wojska niemieckie miasta, wiodła Marię Marcinkowską morzem przez Konstantynopol i Riwierę Francuską. Do Warszawy dotarła w roku 1919.

Pragnęła pracować jako nauczycielka, ukończyła więc Seminarium Nauczycielskie w Inowrocławiu w roku 1923. W mieście tym podjęła też pierwszą pracę nauczycielską. W roku 1925 złożyła egzamin kwalifikacyjny ze specjalnością języka polskiego. Nie poprzestała na tym, dążyła wytrwale do zdobycia wyższego wykształcenia. Nie przerywając pracy, przygotowywała się eksternistycznie do matury: Złożyła ją w Gimnazjum im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu w roku 1929. Następnie przeniosła się do Poznania, aby móc studiować. Podjęła tu pracę w szkole powszechnej na Jeżycach.

Maria Marcinkowska, nie mając żadnej pomocy finansowej od rodziny, mogła studiować, łącząc pracę z nauką. Opłacała studia i utrzymywała się ze skromnej pensji nauczycielskiej. Dążąc do poprawy swoich warunków materialnych, ukończyła też dwuletni Wyższy Kurs Nauczycielski z rysunków i robót ręcznych. Dzięki temu, pracując dodatkowo, zwiększyła nieco swoje niewielkie dochody. Studiowała na Uniwersytecie Poznańskim pedagogikę i filologię klasyczną. Studia z pedagogiki zakończyła pracą magisterską napisaną u prof. Stefana Błachowskiego pt.: *Ejdetyzm u dzieci szkolnych w Poznaniu* w roku 1939.

Okres okupacji spędziła Maria Marcinkowska w Poznaniu, pracując przymusowo w różnych urzędach niemieckich, m.in. w Urzędzie Katastralnym. Przez pewien czas prowadziła tajne nauczanie dzieci polskich z zakresu historii i języka polskiego. Narastający jednak terror hitlerowski zmusił ją do przerwania tej działalności. W czerwcu 1944 roku Maria Marcinkowska została wysłana na tzw. kopanie rowów. Kopała je przez pół roku najpierw w Bojanowie Starym w Wielkopolsce, a następnie w różnych miejscowościach w okolicy Warszawy. Ciężka praca fizyczna wpłynęła na znaczną utratę zdrowia, powodując długotrwałą chorobę. W czasie walk o Poznań w roku 1945 zostało zbombardowane Jej mieszkanie. Maria Marcinkowska straciła tym samym cały dobytek dotychczasowej pracy i była zmuszona do zamieszkania w pokoju sublokatorskim.

Zaraz po wyzwoleniu miasta zorganizowała naukę w Szkole Podstawowej nr 7 na Jeżycach, w której pracowała przed wybuchem wojny. Po powrocie kierownika tej szkoły do Poznania z byłego Generalnego Gubernatorstwa podjęła pracę w Liceum Pedagogicznym w Poznaniu jako nauczycielka języka rosyjskiego. W tym samym roku, po odbyciu specjalistycznego kursu w Warszawie została kierownikiem Okręgowego Ośrodka Języka Rosyjskiego w Poznaniu. W tym charakterze organizowała kursy dla nauczycieli języka rosyjskiego w województwie i hospitowała lekcje z tego języka. Prowadziła też zajęcia z gramatyki i metodyki języka rosyjskiego oraz kursy tego języka dla pracowników urzędów i instytucji państwowych.

W roku 1950 podjęła pracę w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu jako lektor języka rosyjskiego, na którym to stanowisku pracowała do roku 1969, tj. do chwili przejścia na emeryturę. W całym okresie pracy w Uczelni Maria Marcinkowska działała na polu społecznym. Założyła w Uczelni Ligę Kobiet, której przez kilka lat była przewodniczącą oraz opiekowała się w latach 1963 – 1967 Uczelnianym Towarzystwem Przyjaźni Polsko-Radzieckiej. W latach 1954 – 1958 była radną Dzielnicowej Rady Narodowej Poznań Jeżyce i w czasie trwania tej kadencji pełniła funkcje przewodniczącej Komisji Oświaty i Kultury. W roku 1962 została wybrana

przez lektorów Studium Języków Obcych naszej Uczelni na męża zaufania do Podkomisji Lektorów Wyższych Uczelni Poznania i Torunia przy Wojewódzkiej Komisji Środowiskowej Związku Nauczycielstwa w Poznaniu.

Maria Marcinkowska odznaczała się dobrocią. Zaznawszy niedostatku, była szczególnie wrażliwa na troski materialne młodzieży studiującej. Pomagała jak mogła. Zdarzało się, niestety, że nadużywano Jej wrażliwości. Nie wpływało to jednak na zmianę Jej postępowania.

Wiosną 1980 roku Maria Marcinkowska uległa ciężkiemu wypadkowi na ulicy – została potrącona przez tramwaj. W czasie długotrwałego pobytu w szpitalu była pod opieką Uczelni, gdyż nie miała żadnej rodziny. Po opuszczeniu szpitala Uczelnia umieściła ją w Państwowym Domu Pomocy Społecznej w Śremie, bowiem chora nie mogła już samodzielnie prowadzić dalszego życia. Zmarła w tym Domu i została pochowana na tamtejszym cmentarzu.

W pamięci tych, którzy znali Marię Marcinkowską pozostaje jako człowiek prawy, niezwykle skromny i pracowity z uporem dążący do podnoszenia swoich kwalifikacji, oddany młodzieży akademickiej i Uczelni.

Urszula Hoffmann

BIOGRAMY

„Wiem tylko, że życia nie można zrozumieć
bez miłosiernej wyrozumiałości,
nie można go bez niej przeżyć".

Oscar Wilde

Leon Babiński
1891 - 1973

Leon Babiński urodził się 13 stycznia 1891 roku w Warszawie jako syn Leona i Stefanii z domu Karpińskiej. Do szkoły średniej uczęszczał w Warszawie, gdzie w roku 1909 otrzymał świadectwo dojrzałości w Gimnazjum im. I. Chrzanowskiego. Gdy był uczniem, brał udział w strajkach szkolnych w latach 1905 - 1907. Studiował na Sorbonie w latach 1909 - 1912, uzyskując w roku 1912 dyplom tegoż Uniwersytetu. Następnie podjął studia na Uniwersytecie im. M.W. Łomonosowa w Moskwie, gdzie w roku 1913 otrzymał stopień kandydata nauk. Powrócił do Warszawy i odbył aplikację sądową i adwokacką. Habilitował się w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie w roku 1925, a stanowisko profesora tytularnego otrzymał w roku 1938. Profesorem nadzwyczajnym został w roku 1955, a zwyczajnym w roku 1959. Godnością doktora honoris causa uhonorowała Go Politechnika Szczecińska w roku 1971.

Wyróżnić można dwie główne dziedziny Jego działalności. Od września 1917 roku brał udział w organizowaniu sądownictwa polskiego, pełniąc funkcję sekretarza naczelnego Sądu Najwyższego. Z dniem 1 stycznia 1919 roku przeszedł do pracy w Ministerstwie Spraw Zagranicznych w charakterze radcy prawnego. Pełnił tę funkcję przez dwadzieścia lat, będąc specjalistą w zakresie prawa morskiego i lotniczego. Brał czynny udział w wielu konferencjach międzynarodowych, dotyczących tej problematyki. Przez długi czas był delegowany w charakterze polskiego eksperta do Międzynarodowej Komisji Żeglugi Powietrznej (CINA) oraz do Międzynarodowego Komitetu Technicznego Ekspertów Prawa Lotniczego (CITEJA). W latach 1932 - 1938 był przedstawicielem państwa w Komisji Mieszanej i w Trybunale Rozjemczym dla Górnego Śląska, a w latach 1945 - 1947 radcą prawnym przy Polskiej Misji Wojskowej w Berlinie.

Jego działalność na polu nauki i dydaktyki była również bardzo szeroka. W latach 1919 - 1934 wykładał prawo międzynarodowe prywatne w Wolnej Wszechnicy Polskiej, a w latach 1919 - 1933 w Szkole Nauk Politycznych w Warszawie. Na Uniwersytecie Warszawskim wykładał w roku 1927 historię dawnego prawa polskiego, a w roku 1938 prawo lotnicze. Przez jeden rok wykładał prawo publiczne w Szkole Dziennikarstwa w Warszawie. W okresie dwudziestolecia międzywojennego najbardziej był związany ze Szkołą Główną Handlową. W latach 1921 - 1939 wykładał

w tejże Uczelni prawo międzynarodowe prywatne, a od roku 1926 również prawo morskie.

Druga wojna światowa przerwała Jego działalność dydaktyczno-naukową. Po wojnie związał się z Uniwersytetem Poznańskim. Od listopada 1945 roku do grudnia 1950 roku wykładał prawo międzynarodowe prywatne oraz organizację i technikę służby zagranicznej na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego. W tym samym czasie, w okresie 1946 - 1950, wykładał na Akademii Handlowej w Poznaniu prawo morskie oraz organizację i technikę służby konsularnej. Jako wybitny prawnik został w roku 1947 członkiem Instytutu Prawa Międzynarodowego w Genewie (Institut de Droit International).

Gdy dzięki staraniom rektora Akademii Handlowej - prof. Józefa Górskiego - otwarto w Szczecinie, w końcu roku 1946 (inauguracja odbyła się 26 listopada), Oddział Akademii Handlowej, powierzono Mu stanowisko zastępcy rektora AH dla tegoż Oddziału. Pełnił tę funkcję w latach 1947 - 1948. Otwarcie w Szczecinie tej placówki zapoczątkowało rozwój szkolnictwa w tym mieście i sprawiło, że Szczecin nabrał charakteru ośrodka naukowego. Oddział AH w Poznaniu był bowiem pierwszą placówką szkolnictwa wyższego w Szczecinie. Oddział ten usamodzielnił się jesienią 1948 roku, stając się Akademię Handlową w Szczecinie, która w roku 1950 została przekształcona w Wyższą Szkołę Ekonomiczną. W roku 1955 WSE połączyła się z Politechniką Szczecińską, stając się Wydziałem Inżynieryjno-Ekonomicznym Politechniki Szczecińskiej. Po dalszych zmianach istnieją dwa wydziały ekonomiczne w ramach Uniwersytetu Szczecińskiego.

Profesor Babiński pełnił funkcję rektora Akademii Handlowej i WSE w Szczecinie w latach 1948 - 1951. W latach 1954 - 1955 był dziekanem Wydziału Transportu Wodnego tej Uczelni. Na emeryturę przeszedł w roku 1961. Nadal jednak prowadził wykłady z prawa morskiego aż do roku 1972.

Profesor był ściśle związany ze szczecińskim ośrodkiem naukowym i należał do najbardziej aktywnych jego członków. Wykazywał ogromny zakres zainteresowań - od historii - aż po astronautykę, od pedagogiki - po lingwistykę. Był głównym organizatorem Szczecińskiego Towarzystwa Naukowego. Piastował godność prezesa tej placówki od chwili jej utworzenia w roku 1956, a po rezygnacji z tej funkcji w roku 1970 - godność prezesa honorowego. Należał do wielu towarzystw naukowych, krajowych i zagranicznych.

Profesor pozostawił znaczny dorobek naukowy. Opublikował blisko 300 pozycji, z czego 20 w czasopismach prawniczych za granicą. Pierwsze Jego publikacje ukazały się w roku 1915. Do najważniejszych prac Profeso-

ra należą: *Prawo międzynarodowe prywatne* (*Zarys wykładu*, cz.1), 1934; *Prawo cudzoziemców w Polsce*, 1925; *Organizacja i technika służby konsularnej* (skrypt), 1948; *Zagadnienia współczesnego prawa międzynarodowego prywatnego*, 1958; *Prawo morskie w pracach prawników szczecińskich*, 1959; *Konosament bezpośredni w rozwoju obrotu międzynarodowego* (współautor – J. Siedlecki), 1963; *Prawo transportowe* (współautor – Władysław Górski), 1966; *Międzynarodowa unifikacja prawa przewozu lotniczego na tle Konwencji Warszawskiej*, 1968.

We wspomnieniach pisanych o Profesorze Babińskim podkreślano, że był wybitnym humanistą, człowiekiem ogromnej życzliwości i wielkiego serca.

Zmarł 11 stycznia 1973 roku w Szczecinie.

Zdzisława Drozdowska

Tadeusz Bartkowski
1920 - 1992

Tadeusz Bartkowski urodził się 29 września 1920 roku w Gninie w pow. Grodzisk Wlkp. jako syn Stanisława i Kunegundy z domu Sulikowskiej. Maturę typu humanistycznego zdał w roku 1939. Studia wyższe z geografii podjął w roku 1945 na Uniwersytecie Poznańskim i ukończył je w roku 1948, otrzymując tytuł magistra. Trzy lata później, w roku 1951, doktoryzował się na podstawie rozprawy: *Rozwój polodowcowej sieci hydrogeograficznej Wielkopolski Środkowej*, uzyskując stopień doktora nauk matematyczno-przyrodniczych w zakresie geografii fizycznej. Habilitował się na Uniwersytecie Poznańskim w roku 1960. Profesorem nadzwyczajnym został w roku 1969, a profesorem zwyczajnym w roku 1975.

Pracę na Uniwersytecie Poznańskim na stanowisku asystenta podjął w roku 1946, będąc jeszcze studentem. Funkcję tę pełnił do roku 1953. W latach 1953 - 1955 pracował w Miastoprojekcie w Poznaniu w charakterze kierownika zespołu fizjograficznego, a w latach 1953 - 1958 kierował także zespołem w Geoprojekcie w Poznaniu. W roku 1958 powrócił do pracy na Uniwersytecie Poznańskim, zajmując kolejno stanowiska adiunkta (do roku 1961), docenta (w latach 1961 - 1969), profesora nadzwyczajnego (w latach 1969 - 1975) i profesora zwyczajnego (od roku 1975). Od roku 1975 kierował Zakładem Geografii Fizycznej Kompleksowej, a w latach akademickich 1975/76 - 1980/81 pełnił funkcję dyrektora Instytutu Geografii Fizycznej UAM. Na emeryturę przeszedł w roku 1987, pracując nadal w połowie wymiaru czasu.

W naszej Uczelni pracował w latach 1982 - 1987, kierując Zakładem Ochrony i Kształtowania Środowiska w Instytucie Geografii Przestrzennej. Jego zajęcia dydaktyczne dotyczyły problematyki, dla której utworzono ten Zakład.

Profesor Bartkowski włączył się czynnie w prace Polskiej Akademii Nauk. Był członkiem Komitetu Naukowego przy Prezydium PAN „Człowiek i Środowisko", członkiem Komitetu Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN, członkiem Komitetu Nauk Geograficznych PAN, członkiem Komisji Ekosystemów Miejskich i Planowania Przestrzennego Komitetu PAN „Człowiek i Środowisko". Ponadto był członkiem Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, pełniąc funkcję przewodniczącego Komitetu Fizjograficznego. Był również członkiem władz International Assotiation for Landscape Ecology.

Profesor pozostawił znaczny dorobek publikacyjny w liczbie około 240 pozycji. Doktoryzował 12 osób. Był znawcą i orędownikiem idei ochrony środowiska przyrodniczego człowieka.

Zmarł 19 kwietnia 1992 roku. Został pochowany na cmentarzu na Junikowie.

Zdzisława Drozdowska

Stefan Błachowski
1889 - 1962

Stefan Błachowski urodził się 19 maja 1889 roku w Opawie w Czechach jako syn Konstantego i Marii z domu Niklas. Rodzice przenieśli się do Lwowa, gdzie ukończył szkołę podstawową i średnią. Świadectwo dojrzałości otrzymał w roku 1907. W tymże roku podjął studia na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie. Studiował jednocześnie filozofię, psychologię i polonistykę. W roku 1909 wyjechał na studia do Wiednia, skąd jeszcze w tym roku przeniósł się na Uniwersytet w Getyndze. Pogłębiał tu wiedzę z zakresu nauk biologicznych, filozofii i fizyki. Doktoryzował się w roku 1913 w Getyndze na podstawie pracy napisanej pod kierunkiem prof. Georga Eliasa Müllera, uzyskując stopień doktora filozofii i fizyki. Jego rozprawa doktorska: *Studien über den Binnenkontrast* została opublikowana w Lipsku w roku 1913. Wypada dodać, że w grudniu 1953 roku Centralna Komisja Kwalifikacyjna dla Pracowników Nauki nadała Mu stopień doktora nauk psychologicznych. Habilitował się w roku 1917 na Uniwersytecie Lwowskim. Profesorem nadzwyczajnym Uniwersytetu Poznańskiego został w lipcu 1919 roku, a profesorem zwyczajnym w październiku 1921 roku.

Pracę naukową w charakterze asystenta wolontariusza rozpoczął w roku 1913 na Uniwersytecie Jana Kazimierza. W styczniu 1914 roku został starszym asystentem w Instytucie Psychologicznym i Seminarium Filozoficznym kierowanych przez prof. Kazimierza Twardowskiego. Pracował tu do roku 1919. Od lutego do lipca tegoż roku prowadził jako docent wykłady z psychologii w Bibliotece Uniwersyteckiej we Lwowie. Z dniem 8 lipca został powołany na stanowisko profesora nadzwyczajnego Uniwersytetu Poznańskiego. Dwa lata później otrzymał tamże stanowisko profesora zwyczajnego. Zorganizował Katedrę i Zakład Psychologii oraz Pedagogiki Eksperymentalnej. Był także organizatorem Zakładu Psychologii na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie.

Działalność dydaktyczną prowadził na Uniwersytecie Poznańskim, w Wyższej Szkole Wychowania Fizycznego w Poznaniu oraz w naszej Uczelni. Począwszy od 1932 roku aż do wybuchu II wojny światowej wykładał na Wyższym Kursie Pedagogicznym zorganizowanym przy Wyższej Szkole Handlowej. W roku 1947 wznowił wykłady na Akademii Handlowej i prowadził je do roku 1950. Wykładał psychologię ogólną i pedagogiczną, technologię pracy umysłowej oraz psychotechnikę.

Poza działalnością nauczyciela akademickiego Profesor pełnił funkcje organizacyjne. W latach 1934 - 1937 był dziekanem Wydziału Humanistycznego, w roku akademickim 1937/38 prodziekanem Wydziału filozoficznego, a w 1938/39 prorektorem. W 1930 roku zainicjował wydanie „Kwartalnika Psychologicznego". Był jego redaktorem do roku 1948. Profesor odbywał liczne podróże naukowe. Wielokrotnie reprezentował polską psychologię na międzynarodowych kongresach w Barcelonie, Berlinie, Kopenhadze, Moskwie, Paryżu, Pradze i Wiedniu.

Wybuch II wojny światowej przerwał na krótko działalność Profesora. W październiku 1939 roku został aresztowany przez okupanta i uwięziony jako zakładnik, a następnie w końcu listopada tegoż roku poprzez obóz na Głównej wysiedlony do Ostrowca Świętokrzyskiego. Począwszy od roku 1940 aż do powrotu do Poznania w roku 1945 brał czynny udział w tajnym szkolnictwie. Był organizatorem szkolnictwa średniego, przewodniczącym komisji dla wszystkich stopni nauczania średniego i komisji maturalnych. Wykładał na Tajnym Uniwersytecie Ziem Zachodnich, a w latach 1943 - 1944 pełnił funkcję kierownika prac dla ziem odzyskanych w Biurze Zachodnim Delegatury Rządu Londyńskiego na Kraj w Warszawie.

Wrócił do Poznania w marcu 1945 roku. Brał udział w pracach związanych z odbudową Uniwersytetu Poznańskiego. Od roku 1945 pełnił funkcję prorektora, a w latach akademickich 1946/47 - 1947/48 piastował godność rektora. Kierował Katedrą Psychologii I, a od września 1953 roku Katedrą Psychologii Wychowawczej, która powstała z połączenia z Katedrą Psychologii II, kierowanej przez prof. Stanisława Kowalskiego.

Dorobek naukowy Profesora obejmuje około 70 publikacji wydawanych w kraju i za granicą. Obejmują one monografie, przyczynki naukowe i artykuły popularnonaukowe. Prace te dotyczą różnych dziedzin i zagadnień psychologicznych, w tym także psychologii klinicznej.

Profesor Błachowski współdziałał z wieloma instytucjami naukowymi i społecznymi. Do ostatnich dni swego pracowitego życia pełnił obowiązki przewodniczącego Polskiego Towarzystwa Psychologicznego, którego był założycielem; sprawował funkcję wiceprezesa Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Higieny Psychicznej; był członkiem Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa do Walki z Kalectwem, członkiem Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk i przewodniczącym Komisji Filozoficznej tegoż Towarzystwa, członkiem Komitetu Nauk Pedagogicznych i Psychologicznych PAN, członkiem Zarządu Głównego ZBOWID, honorowym członkiem Polskiego Towarzystwa Psychiatrycznego oraz honorowym członkiem Czeskiego Towarzystwa Psychotechnicznego, członkiem Zarządu Międzynarodowego Towarzystwa Psychologii Teoretycznej,

członkiem Sekcji Wychowania Fizycznego Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego oraz długoletnim prezesem Towarzystwa Filharmonii Robotniczej.

W uznaniu osiągnięć został odznaczony Krzyżem Komandorskim i Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski oraz licznymi medalami.

Profesor został przeniesiony w stan spoczynku w roku 1960. Był bardzo związany z grodem Przemysława i Wielkopolską, będąc jednym ze współzałożycieli Uniwersytetu Poznańskiego. Zmarł w Warszawie 31 stycznia 1962 roku.

Zdzisława Drozdowska

Zygmunt Foltyński
1923 - 1993

Zygmunt Foltyński urodził się 3 marca 1923 roku w Odolanowie k. Ostrowa Wlkp. Studia wyższe podjął w Akademii Handlowej i ukończył je w 1951 roku. II stopień studiów ukończył w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu, uzyskując w listopadzie 1953 roku tytuł magistra ekonomii. Stopień doktora nauk ekonomicznych otrzymał w czerwcu 1962 roku na podstawie rozprawy: *Rola kredytu w polityce gospodarczej Wielkiej Brytanii w latach 1931 - 1960*, napisanej pod kierunkiem prof. Janusza Wierzbickiego. Habilitował się z zakresu ekonomii politycznej w październiku 1971 roku w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu na podstawie pracy: *Rozwój teorii handlu międzynarodowego*, opublikowanej w roku 1969. Profesorem nadzwyczajnym został w lipcu 1981 roku.

Z Uczelnią macierzystą był związany przez trzydzieści cztery lata. Pracę rozpoczął w lutym 1951 roku w Katedrze Finansów i Kredytu w charakterze zastępcy asystenta, będąc studentem trzeciego roku. Adiunktem został we wrześniu 1962 roku, etat docenta otrzymał w kwietniu 1971 roku. Od września 1973 roku pełnił funkcję kierownika Zakładu Ekonomii i Organizacji Handlu Zagranicznego. Zastępcą dyrektora Instytutu Międzynarodowych Stosunków Gospodarczych był od września 1978 roku do sierpnia 1981 roku, a później pełnił funkcję dyrektora tegoż Instytutu. W tym czasie korzystał z urlopu bezpłatnego (od 5 czerwca 1980 roku do 31 sierpnia 1981 roku) z powodu wyjazdu do Stanów Zjednoczonych. W maju 1983 roku, na podstawie umowy z PHZ Polservise wyjechał do Zambii w charakterze specjalisty wykładowcy. Pełnił tę funkcję od 17 kwietnia 1983 roku do 16 kwietnia 1985 roku na University of Zambia w Lusace. Do kraju nie powrócił. Po zakończeniu kontraktu w Zambii zamieszkał w Niemczech. Wygaśnięcie umowy o pracę z Akademią Ekonomiczną nastąpiło 31 sierpnia 1985 roku.

Do głównych Jego publikacji należą dwie książki: *Teoria handlu międzynarodowego*, PWN, Warszawa 1970; *Międzynarodowy system walutowy w gospodarce kapitalistycznej*, PWN, Poznań 1970. Ponadto był redaktorem zeszytów naukowych poświęconych tematyce handlu zagranicznego. Wydawał także we współautorstwie podręcznik: *Ekonomika handlu zagranicznego*, PWN, Warszawa 1980 oraz skrypty poświęcone zarówno międzynarodowemu systemowi walutowemu i rozliczeniom z zagranicą, jak

i marketingowi w handlu zagranicznym. Profesor wypromował dziewięciu doktorów i prowadził seminaria magisterskie.

Obok działalności badawczej i dydaktycznej Profesor Foltyński utrzymywał bliskie kontakty z praktyką gospodarczą. Był prezesem poznańskiego oddziału Stowarzyszenia Socjalistycznego Marketingu, członkiem Komisji ds. Aktywizacji Eksportu przy Polskiej Izbie Handlu Zagranicznego w Poznaniu, członkiem Rady Programowej i Reklamy CZSP w Warszawie oraz członkiem Rady Naukowej Międzynarodowych Targów w Poznaniu. Ponadto w latach siedemdziesiątych XX wieku był organizatorem wielu konferencji oraz seminariów ogólnopolskich i międzynarodowych poświęconych działalności marketingowej firmy na rynkach zagranicznych.

Za osiągnięcia został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi w roku 1976, a we wrześniu 1983 roku Krzyżem Kawalerskim Odrodzenia Polski.

Zmarł w Niemczech 28 maja 1993 roku. Ciało Jego przewieziono do kraju.

Krzysztof Fonfara

Marian Iwiański
1896 – 1991

Marian Iwiański urodził się 4 stycznia 1896 roku w Radziwiliszkach na Wileńszczyźnie jako syn Józefa i Marii z domu Pujkiewicz. Studiował w Wyższej Szkole Handlowej w Poznaniu w latach 1926 – 1930, uzyskując dyplom nauk handlowych. Studia wyższe stopnia II ukończył w roku 1947, otrzymując tytuł magistra nauk ekonomiczno-handlowych Akademii Handlowej w Poznaniu.

W uczelni rozpoczął pracę w roku 1945 i był z nią związany do roku 1969. Był lektorem języka rosyjskiego i przez wiele lat również wykładowcą arytmetyki politycznej i matematyki finansowej. Liczne roczniki studentów rozpoczynających studia po II wojnie światowej bardzo ceniły te wykłady. Pełnił przez kilkanaście lat funkcje kierownika: Zakładu Języków Obcych (1950 – 1955); kierownika Studium Języków Obcych (1958 – 1963) i kierownika Studium Praktycznej Nauki Języków Obcych (1963 – 1968).

Zmarł 4 marca 1991 roku.

Zdzisława Drozdowska

Stanisław Kasznica
1874 - 1958

Stanisław Kasznica urodził się 23 lutego 1894 roku w Warszawie jako syn profesora encyklopedii prawa Szkoły Głównej Warszawskiej. Po złożeniu egzaminu dojrzałości w Gimnazjum Św. Anny w Krakowie rozpoczął studia z chemii i medycyny. Wybór okazał się nietrafny, stąd w roku 1895 podjął studia na Wydziale Prawnym Uniwersytetu Warszawskiego. W czasie studiów (na trzecim roku) wstąpił do tajnej organizacji polskiej: Oświata Narodowa. Niedługo potem aresztowano Go. Osadzono na Pawiaku i w X pawilonie Cytadeli. Został zwolniony za kaucją, lecz dopiero po dwóch latach mógł kontynuować studia. Dyplom ukończenia studium prawnego otrzymał w roku 1901, a rok później uzyskał stopień kandydata nauk prawnych na podstawie pracy: *Teoria państwa Stanisława Orzechowskiego*. Mając trudności ze znalezieniem pracy pojechał do Krakowa (miał obywatelstwo austriackie). Przygotowywał się do egzaminu doktorskiego, który zdał w roku 1904. Był członkiem tajnej Organizacji Młodzieży Akademickiej „Zet".

Będąc doktorem praw, uzyskał pracę w namiestnictwie we Lwowie. Po roku otrzymał stypendium Polskiej Akademii Umiejętności i w roku 1905 podjął studia na seminarium prof. Jerzego Jellinka w Heidelbergu. Po powrocie do Lwowa objął stanowisko kierownika Krajowego Biura Statystycznego w Wydziale Krajowym. W roku 1912 został mianowany profesorem zwyczajnym nauk społecznych w Krajowej Akademii Rolniczej w Dublanach pod Lwowem. Pracował tam do roku 1919. W latach 1913 - 1914 był też posłem Sejmu Krajowego. W czasie I wojny brał udział w Komitecie Pomocy Ofiarom Wojny, utworzonym we Lwowie. Gdy wiosną roku 1918 otworzyła się możliwość działalności niepodległościowej uczestniczył w maju tegoż roku w zebraniu Polskiego Koła Parlamentarnego w Krakowie, na którym proklamowano zjednoczenie i niepodległość Polski. Uczestniczył też pod przewodnictwem Witosa w Zjeździe Narodów Uciśnionych w Pradze.

Po odzyskaniu niepodległości w sierpniu 1919 roku zaproponowano Mu kierowniczą pracę w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych. Zajmował się sprawami przygotowania ustaw dotyczących reorganizacji władz. Będąc na tym stanowisku, otrzymał od prof. A. Peretiatkowicza propozycję objęcia Katedry Prawa Administracyjnego na Uniwersytecie Poznańskim. Niełatwo było Mu podjąć tę decyzję. W rezultacie przejął Katedrę z dniem

1 stycznia 1920 roku jako profesor zwyczajny. Wszedł w wir prac organizacyjnych, opracował statut Uniwersytetu Poznańskiego, przez wiele lat był dziekanem (w latach 1920/21 oraz 1933/34 - 1935/36), piastował godność prorektora w 1931/32, a rektora w 1929/30 - 1930/31.

Łączył pracę nauczyciela akademickiego z intensywna pracą społeczną, parlamentarną oraz pracami o charakterze ogólnopaństwowym. W latach 1922 - 1927 był senatorem RP i wielokrotnie przewodniczył komisjom w sprawach reformy administracyjnej, wnosząc duży wkład w tej dziedzinie, był członkiem Rady Oszczędnościowej, Rady Archiwalnej (w latach 1925 - 1935) i sędzią Trybunału Kompetencyjnego (1935 - 1939).

Na początku II wojny światowej został uwięziony przez okupanta jako zakładnik, a potem poprzez obóz na Głównej wysiedlony do Kroczowa. W maju 1942 roku przeniósł się do Warszawy, gdzie wykładał prawo administracyjne na Tajnym Uniwersytecie Ziem Zachodnich. Napisał też podręcznik: *Polskie prawo administracyjne* (pod pseudonimem A. Łużycki). Był to pierwszy podręcznik prawa administracyjnego w Polsce. Doczekał się trzech wznowień w latach 1945 - 1947.

Profesor jako jeden z pierwszych powrócił do Poznania już 16 marca 1945 roku. Przy współudziale prof. A. Peretiatkowicza i prof. M. Zimmermanna zorganizował wyższe seminarium z prawa publicznego dla asystentów, doktorantów i wyższych urzędników administracyjnych. Dzięki temu seminarium mogło doktoryzować się wiele osób, a wśród nich dwóch doktorantów Profesora. Na propozycję ówczesnego dziekana prof. Zygmunta Wojciechowskiego, organizatora Instytutu Zachodniego, zajął się - pełniąc funkcję prodziekana - utworzeniem Sekcji Prawnej tegoż Instytutu, z której wyłonił się potem Instytut Prawa Publicznego. Sekcja ta wydawała periodyk: „Administracja i Samorząd na Ziemiach Odzyskanych", finansowany przez Ministerstwo Ziem Odzyskanych. Łącznie ukazało się 20 tomów serii A (artykuły) i serii B (teksty przepisów prawnych wraz z komentarzem). Naczelnym redaktorem tego periodyku, do chwili jego likwidacji w roku 1948, był Profesor Kasznica.

Był jeszcze w pełni sił twórczych, gdy z dniem 31 grudnia 1947 roku przeniesiono Go w stan spoczynku. W okresie „zawirowań" nie pomogły starania Rady Wydziału i Senatu Uniwersytetu Poznańskiego. Nadal prowadził, ale w formie prac zleconych, wykłady na Akademii Handlowej aż do chwili jej upaństwowienia i przekształcenia w Wyższą Szkołę Ekonomiczną w roku 1950. Z naszą Uczelnią był związany od 1933 roku. Do 1939 roku wykładał prawo prasowe i autorskie. W latach 1945 - 1949 wykładał prawo administracyjne, a w roku akademickim 1949/50 naukę o organizacji. W działalności Profesora splatało się wiele dziedzin. Jego działania, a mianowicie: praca nauczyciela akademickiego, szeroko pojmowana pra-

ca organizacyjna, działalność praktyczna i społecznika. Urodzony organizator i człowiek czynu, jak zaznaczono w ocenach Jego działalności, większą wagę przywiązywał do rozwiązań w praktyce niż w teorii. Był wybitnym wykładowcą. Pisał głównie artykuły. Brał żywy udział w dyskusjach dotyczących ważnych spraw administracyjnych kraju. Opracowywał projekty ustaw, reform i programów. Służył z całym oddaniem i sumiennością ludziom i umiłowanej Ojczyźnie.

Zmarł w Krosinku dnia 17 listopada 1958 roku, przeżywszy osiemdziesiąt cztery lata. Został pochowany na cmentarzu w Mosinie.

Zdzisława Drozdowska

Piotr Kędzierski
1912 - 1980

Piotr Kędzierski urodził się 12 października 1912 roku w Żążkach w ziemi łęczyckiej jako syn Wawrzyńca. Studiował na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego i w Akademii Handlowej, uzyskując tytuł magistra.

W roku 1945 został wiceprezydentem miasta Poznania i pełnomocnikiem dla Ziemi Lubuskiej. W 1949 roku rozpoczął pracę nauczyciela akademickiego jako starszy asystent na Uniwersytecie Poznańskim. Wykładał podstawy marksizmu i leninizmu na Studium Nauki o Polsce Współczesnej w latach 1948 - 1950, a w Katedrze Prawa Administracyjnego tegoż Uniwersytetu w latach 1950 - 1951.

W marcu 1949 roku został wykładowcą podstaw marksizmu-leninizmu w Akademii Handlowej w Poznaniu. Wykłady te kontynuował w Wyższej Szkole Ekonomicznej do września 1954 roku. Od września 1951 roku pełnił funkcję zastępcy profesora i kierownika Katedry Podstaw Marksizmu-Leninizmu tejże Uczelni.

W październiku 1954 roku został przeniesiony do Warszawy i objął tam pracę w Prezydium Rady Narodowej miasta Warszawy.

Zmarł 8 grudnia 1980 roku w Warszawie.

Zdzisława Drozdowska

Zygmunt Konrad Nowakowski
1912 - 1993

Zygmunt Konrad Nowakowski urodził się 19 lutego 1912 roku w Poznaniu jako syn Kazimierza i Janiny z domu Mieczkowskiej. Po otrzymaniu świadectwa dojrzałości podjął studia na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego. Studiował prawo i ekonomię. W roku 1934 otrzymał tytuł magistra praw. Doktorem praw został w roku 1937 na podstawie rozprawy: *Przejęcie długu według kodeksu zobowiązań*, opublikowanej w roku 1937. Jego promotorem był prof. Alfred Ohanowicz.

Studiował prawo nie tylko w kraju, ale także na uniwersytetach zagranicznych. W latach 1935 - 1936 odbył studia prawnicze w Berlinie, w latach 1937 - 1939 w Paryżu i Strasburgu, a w latach 1945 - 1946 w Oksfordzie.

Pierwszą swoją pracę podjął w roku 1937 na stanowisku asystenta na Uniwersytecie Poznańskim. Wybuch II wojny światowej przerwał Jego pracę naukową. Brał czynny udział w kampanii wrześniowej w Polsce, a później w działaniach wojennych poza granicami kraju (Tobruk, Bardia). Pod koniec wojny został asystentem Polskiego Wydziału Prawa Uniwersytetu w Oksfordzie. Pełnił tę funkcję w latach 1944 - 1947.

Po powrocie do kraju habilitował się w roku 1947 w Poznaniu (po przeniesieniu się ze Szkoły Głównej Handlowej na Uniwersytet Poznański w roku 1945) z zakresu prawa cywilnego na podstawie pracy: *Odpowiedzialność za cudze czyny według kodeksu zobowiązań*, opublikowanej w 1948 roku. W roku 1956 został profesorem nadzwyczajnym, a w roku 1962 - profesorem zwyczajnym.

Z dniem 1 stycznia 1947 roku objął Katedrę Prawa Cywilnego na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego. Z Wydziałem tym był związany do roku 1978. Ponadto w latach 1957 - 1961 wykładał na Papieskim Wydziale Teologicznym w Poznaniu. Po przejściu na emeryturę prof. Alfreda Ohanowicza, w roku 1960 objął kierownictwo Katedry Zespołowej Prawa Cywilnego. Gdy w związku z reorganizacją studiów w roku 1969 utworzono zamiast katedr instytuty i zakłady, objął kierownictwo Zakładu Prawa Cywilnego. W roku akademickim 1970/1971 skorzystał z rocznego bezpłatnego urlopu i zajął się utworzeniem Zakładu Prawa Gospodarczego, a także Instytutu Prawa Cywilnego na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. Profesor, będąc wybitnym cywilistą pol-

skim, wykładał prawo cywilne, gospodarcze i handlowe, prawo rzeczowe, spadkowe i rodzinne.

W Akademii Ekonomicznej w Poznaniu pracował na pół etatu od 1 września 1974 roku do 30 września 1977 roku w Zakładzie Prawa Obrotu Międzynarodowego, kierowanym przez prof. Jana Hołowińskiego. Wykładał prawo cywilne i prawo handlowe państw obcych na kierunku handel zagraniczny.

Profesor Nowakowski pełnił odpowiedzialne funkcje w wielu instytucjach naukowych, publicznych, społecznych i gospodarczych. W latach 1957 - 1961 był posłem w Sejmie PRL, pełniąc kierownicze funkcje w komisjach Sejmowych. Od roku 1952 był arbitrem Kolegium Arbitrów przy Polskiej Izbie Handlu Zagranicznego w Warszawie. Był członkiem wielu organizacji naukowych krajowych i zagranicznych. W latach 1954 - 1961 pracował na stanowisku docenta, a później profesora w Instytucie Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk w Warszawie, zajmując się głównie prawem gospodarczym. Był także członkiem Komisji Towarzystw Naukowych i Popularyzacji Wiedzy Wydziału I PAN. Bardzo aktywnie uczestniczył w działalności Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Był członkiem zagranicznych stowarzyszeń: Lincoln College i Lincoln Society Oxford University, Sociéte de Legislation Comparee w Paryżu, L'Association Internationale de Droit des Assurances w Genewie.

Dorobek naukowy Profesora jest znaczny. Składa się nań ponad 120 publikacji, w tym 16 książek. Ich tematyka dotyczyła prawa cywilnego, gospodarczego obrotu uspołecznionego, rzeczowego, ubezpieczeń majątkowych i osobowych.

Zmarł 26 sierpnia 1993 roku w Poznaniu. Jest pochowany na cmentarzu junikowskim.

Zdzisława Drozdowska

Alfred Marian Ohanowicz
1888 - 1984

Alfred Marian, in Babtismo Aleksander, Ohanowicz urodził się 31 marca 1888 roku we Lwowie jako syn Józefa i Heleny z domu Prokopowicz. Jego ojciec był sędzią Sądu Apelacyjnego. Od XIX wieku rodzina Ohanowiczów należała do polskiej elity ormiańskiej.

Po otrzymaniu świadectwa dojrzałości gimnazjum klasycznego podjął w roku 1906 studia na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie. Ukończył je w roku 1911, uzyskując stopień doktora na podstawie opublikowanej rozprawy: *Ciężary państwowe duchowieństwa w drugiej połowie XV i z początkiem XVI wieku*. Jego promotorem był prof. Oswald Balzer. W latach 1911 - 1913 studiował w Belinie, gdzie uczęszczał na seminaria dwóch wybitnych cywilistów niemieckich - Josepha Kohlera i Kippy.

Po powrocie do Lwowa podjął pracę na stanowisku referendarza c.k. Austro-Węgier. Z powodu wrodzonej wady wzroku został zwolniony ze służby wojskowej. W roku 1918 uczestniczył jednakże w obronie Lwowa, wśród „Orląt Leopolis".

Habilitował się na Uniwersytecie Lwowskim w drugiej połowie 1919 roku. W dniu 4 listopada tegoż roku został mianowany profesorem nadzwyczajnym i kierownikiem Katedry Prawa Cywilnego na Wydziale Prawno-Ekonomicznym, tworzącego się wówczas Uniwersytetu Poznańskiego. Z dniem 10 czerwca 1921 roku został profesorem zwyczajnym.

Profesor Ohanowicz był współtwórcą Uniwersytetu Poznańskiego. Pracował w tej Uczelni, jako nauczyciel akademicki, przez ponad 40 lat, aż do czasu przejścia na emeryturę, nie licząc przerw od Niego niezależnych. Należał do tych profesorów Uniwersytetu Poznańskiego, którzy wsparli pomocą nowo utworzoną Wyższą Szkolę Handlową w Poznaniu. W latach 1932 - 1934 wykładał w tej Uczelni prawo cywilne ze wstępem do nauk prawnych. W następnych latach zastąpił Go tutaj uczeń i jeden z pierwszych Jego doktorów - profesor Józef Górski.

Profesor Ohanowicz pozostawił bogaty dorobek naukowy. Składa się nań 6 monografii, 10 podręczników, 40 artykułów oraz ponad 100 glos i recenzji. Najważniejsze prace monograficzne opublikował u progu kariery naukowej i po przejściu na emeryturę. Z ocen Jego dorobku naukowego wynika, że publikacje Profesora charakteryzowała umiejętność dostrzegania kwestii istotnych dla praktyki i rozpatrywanie problemów spornych przy wykorzystywaniu metody prawnoporównawczej. Jego wpływ na

praktykę prawniczą zaznaczył się w największym stopniu za pośrednictwem znakomitych podręczników i glos. Profesor wywarł ogromny wpływ na cywilistykę uniwersytecką. Wypromował 30 doktorów i kilkunastu docentów. Stworzył poznański ośrodek cywilistyczny i napisał pierwsze w języku polskim podręczniki poświęcone prawodawstwu na ziemiach byłego zaboru pruskiego.

Profesor był znakomitym uczonym, nauczycielem akademickim, społecznikiem, mężem stanu oraz redaktorem naczelnym „Ruchu Prawniczego, Ekonomicznego i Socjologicznego" od chwili jego reaktywowania w roku 1958. W latach 1924 - 1926 oraz w latach 1948 - 1950 był dziekanem Wydziału Prawnego Uniwersytetu Poznańskiego. W latach 1928 - 1933 piastował godność członka Trybunału Kompetencyjnego, a w latach 1930 - 1935 senatora Rzeczypospolitej Polskiej. Przez wiele lat był syndykiem Banku Ziemstwa Kredytowego.

Gdy wybuchła II wojna światowa nie ewakuował się z władzami Uniwersytetu, został w Poznaniu, spełniając z wyboru funkcję depozytariusza mienia Wszechnicy Zachodniej. Okupant aresztował Go i osadził w areszcie na Młyńskiej, a potem w obozie na Głównej. Został wysiedlony do Ostrowca Świętokrzyskiego. W czasie okupacji wykładał na Tajnym Uniwersytecie Ziem Zachodnich w Warszawie.

W czerwcu 1945 roku powrócił do Poznania i objął kierownictwo Katedry Prawa Cywilnego Uniwersytetu Poznańskiego. W roku 1950 został odsunięty od pełnienia funkcji nauczyciela akademickiego i funkcji publicznych. Po przełomie w październiku 1956 roku mógł wrócić na Uniwersytet. Na emeryturę przeszedł z dniem 1 października 1960 roku. Odtąd poświęcił się całkowicie pracy naukowej, działalności w Poznańskim Towarzystwie Przyjaciół Nauk oraz ukochanemu kwartalnikowi - „Ruchowi Prawniczemu, Ekonomicznemu i Socjologicznemu", będącego, wspólnym czasopismem Uniwersytetu Poznańskiego i Akademii Ekonomicznej w Poznaniu.

W roku 1969 uhonorowano Profesora godnością doktora honoris causa UAM, a w roku 1981 obchodzono siedemdziesięciolecie Jego działalności naukowej.

Zmarł 21 marca 1984 roku w wieku dziewięćdziesięciu sześciu lat. Niemal do ostatnich chwil swojego życia był oddany nauce. Odszedł ostatni z profesorów i współorganizatorów Uniwersytetu Poznańskiego, którzy inaugurowali pierwszy w historii UAM rok akademicki 1919/1920.

Zdzisława Drozdowska

Julian Popiel
1919 - 1976

Julian Popiel urodził się 18 października 1919 roku w Winnicy na Ukrainie, jako syn Stanisława i Marii z domu Sokołowskiej. W roku 1946 ukończył studia w Akademii Handlowej w Krakowie, uzyskując tytuł magistra. W latach 1947 - 1948 kontynuował naukę na studiach doktoranckich w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie. Stopień doktora nauk ekonomicznych uzyskał w roku 1959 w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Krakowie.

W naszej Uczelni pracował trzynaście lat, wykładając obieg pieniężny i kredyt. W roku 1951 rozpoczął pracę nauczyciela akademickiego w Katedrze Bankowości utworzonej w roku 1950. Katedra ta została przekształcona w roku akademickim 1953/54 w Katedrę Obiegu Pieniężnego, kierowaną przez zastępcę profesora Zygmunta Szymczaka. W tejże Katedrze otrzymał w roku 1955 stanowisko zastępcy profesora. W trakcie reformowania studiów Katedrę zlikwidowano w roku akademickim 1958/59 i włączono ją jako Zakład Bankowości do Katedry Finansów. W styczniu 1959 roku przeszedł w charakterze zastępcy profesora do Katedry Ekonomii Politycznej, a w październiku 1961 roku do Katedry Ubezpieczeń. Pracował w niej do 1 września 1964 roku.

Sferą zainteresowań naukowych zastępcy profesora dra Popiela były przede wszystkim problemy pieniężno-walutowe. Z tego zakresu opublikował w roku 1956 pracę: *Z problematyki złota w gospodarce socjalistycznej*, 1956. W roku następnym wydał: *Zasady gospodarki finansowej państwowych przedsiębiorstw przemysłowych*.

Zmarł w styczniu 1976 roku.

Zdzisława Drozdowska

Lechosław Siejak
1920 - 1984

Lechosław Siejak urodził się 19 lipca 1920 roku w Poznaniu jako syn Jana i Heleny z domu Wysockiej. Studiował na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego i w Akademii Handlowej w Poznaniu. Magisteruim Uniwersytetu Poznańskiego otrzymał w roku 1946. Dyplom Akademii Handlowej uzyskał w roku 1948, a tytuł magistra nauk ekonomiczno-handlowych Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Poznaniu w roku 1951. Doktoryzował się na Uniwersytecie Poznańskim, uzyskując stopień doktora praw w roku 1959.

Z naszą Uczelnią związał się w roku 1947 i pracował w niej nieprzerwanie przez jedenaście lat. Kolejno obejmował stanowiska: asystenta, starszego asystenta, adiunkta i zastępcy profesora. W roku akademickim 1949/1950 był zastępcą kierownika Instytutu Badań Handlu Wewnętrznego w Poznaniu. Zastępcą profesora w Wyższej Szkole Ekonomicznej został z dniem 1 stycznia 1951 roku. W latach 1950/51 - 1957/58 kierował Katedra Organizacji i Techniki Handlu, która została utworzona w roku 1950. Wykładał organizację i technikę handlu. Pełnił te funkcję do dnia 30 września 1958 roku.

Aktywnie uczestniczył w pracach badawczych Uczelni. Przez wiele lat prowadził badania rynku produktów rolnych. Szczególnie interesował się rynkiem żywca i mięsa. Opracował wykład z zakresu obrotu zwierzętami rzeźnymi i chłodnictwa w przemyśle mięsnym. Z tego zakresu opublikował dwie prace, a mianowicie: *Obrót zwierzętami rzeźnymi*, PWN, Poznań 1953; *Chłodnictwo w przemyśle mięsnym* (współautor), PWG, Warszawa 1956.

Zmarł 17 stycznia 1984 roku i został pochowany w Lublinie.

Zdzisława Drozdowska

Bohdan Winiarski
1884 - 1969

Bohdan Winiarski urodził się 27 kwietnia 1884 roku w Bohdanowie w ziemi łomżyńskiej jako syn Stanisława i Jadwigi z domu Mystkowskiej. Gimnazjum ukończył w Łomży, tamże otrzymał świadectwo dojrzałości w roku 1903. Następnie rozpoczął studia prawnicze na Uniwersytecie Warszawskim, kontynuował je na Uniwersytecie Jagiellońskim i uzupełniał na Uniwersytecie Paryskim, a także w Heidelbergu. Doktorat praw uzyskał w roku 1910 na Uniwersytecie Jagiellońskim. Należał do tajnych organizacji akademickich, w latach 1908 - 1909 był członkiem zarządu Związku Młodzieży Polskiej „Zet", miał trzy procesy i był skazany na 7 miesięcy więzienia. Habilitował się w roku 1922 na Uniwersytecie Jagiellońskim, profesorem nadzwyczajnym został w roku 1922, a zwyczajnym w roku akademickim 1929/30.

Po uzyskaniu doktoratu podjął pracę w Polskiej Szkole Nauk Politycznych w Krakowie, pracując tam w latach 1911 - 1914 jako asystent i wykładowca. Wykładał francuskie prawo polityczne oraz rosyjskie prawo polityczne i administracyjne. W tym samym czasie wykładał ustrój polityczny i administracyjny na ziemiach polskich na Wyższych Kursach im. A. Baranieckiego w Krakowie. W roku 1914 przeniósł się do Warszawy. Objął tam referat komisji prawno-politycznej przy Komitecie Narodowym w Warszawie. W tym samym charakterze pracował później w Piotrogrodzie, wykładając ponadto na Wyższych Kursach Polskich w roku szkolnym 1916/17 historię ustroju politycznego ziem polskich w wieku XIX. Do służby w wojsku rosyjskim był powołany w latach 1915 - 1917. W roku 1917 wyjechał do Paryża jako sekretarz sekcji prawnej Komitetu Narodowego Polskiego. Na początku roku 1919 jako radca prawny wszedł w skład delegacji polskiej na konferencję pokojową. Uczestniczył w tej konferencji i w trzech sesjach Zgromadzenia Ligi Narodów oraz w innych konferencjach międzynarodowych.

W roku 1920 Uniwersytet Poznański powołał Go na zastępcę profesora prawa międzynarodowego na Wydziale Prawno-Ekonomicznym, a po habilitacji został profesorem nadzwyczajnym Uniwersytetu Poznańskiego, a kilka lat później profesorem zwyczajnym. Był pierwszym profesorem prawa międzynarodowego w Poznaniu i organizatorem Katedry tego prawa. W latach 1936 - 1939 sprawował funkcję dziekana Wydziału Prawno-Ekonomicznego. W naszej Uczelni wykładał prawo międzynarodowe w latach 1932 - 1939.

Profesor, będąc nauczycielem akademickim, pełnił także ważne funkcje w organach międzynarodowych. W latach 1921 - 1927 zasiadał w Komisji Komunikacji i Transportu Ligi Narodów, będąc jej wiceprzewodniczącym w latach 1924 - 1926. Był delegatem Polski w Międzynarodowej Komisji Odry w latach 1923 - 1931. Od roku 1925 pełnił funkcję przewodniczącego Komisji Prawa Rzecznego Ligi Narodów. Figurował także na liście asesorów Stałego Sądu Międzynarodowego w Hadze ds. Komunikacji i Tranzytu. Bronił również stanowiska Polski w procesie w sprawie Odry przed Sądem Haskim.

Profesor znajdował jeszcze czas na działalność polityczną. W latach 1924 - 1927 był komisarzem rządu do spraw likwidacji własności niemieckiej na były zabór pruski. W roku 1928 został wybrany posłem na Sejm RP. Pełnił tę funkcję przez dwie kadencje - do roku 1935.

W swojej działalności naukowej Profesor skoncentrował się na zagadnieniach prawa międzynarodowego. Zajmował się także problemami Ligi Narodów. Do głównych Jego prac zaliczono: *Bezpieczeństwo, arbitraż, rozbrojenie* (Poznań 1928), *Principes généraux du droit fluvial international* (Paryż 1933). Profesor unowocześnił dydaktykę przedmiotu, wydając pionierski w Polsce *Wybór źródeł do nauki prawa międzynarodowego* (Warszawa 1938).

Zaraz na początku II wojny światowej Profesor został aresztowany przez okupanta i uwięziony jako zakładnik. Następnie poprzez obóz na Głównej został wysiedlony. W styczniu 1940 roku udało Mu się wraz z synem poprzez Węgry dotrzeć do Paryża. Po klęsce Francji przedostał się do Wielkiej Brytanii.

W dniu 1 kwietnia został mianowany w Londynie przez Władysława Sikorskiego prezesem Banku Polskiego na okres pięcioletni. Będąc w Wielkiej Brytanii, wykładał na Polskim Wydziale Prawa zorganizowanym w Oksfordzie. W latach 1944 - 1945 był członkiem komitetu międzyalianckiego, który zajmował się rewizją Sądu Haskiego. W roku 1945 uczestniczył w delegacji Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej, współpracując w pracach przygotowawczych do inauguracji Organizacji Narodów Zjednoczonych i zwołania I Sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ. W lutym 1946 roku Zgromadzenie Ogólne i Rada Bezpieczeństwa ONZ wybrały Profesora Winiarskiego sędzią w Sądzie Międzynarodowym w Hadze. Sprawował tę funkcję przez 21 lat - do 5 lutego 1967 roku, będąc przez trzy lata (1961 - 1964) prezesem tegoż Sądu.

W roku 1945 Profesor został urlopowany na Uniwersytecie Poznańskim. Mimo to w III trymestrze roku 1946/47 miał cykl wykładów z zakresu sądownictwa międzynarodowego. W roku 1948 musiał zrzec się Katedry Prawa Międzynarodowego UP.

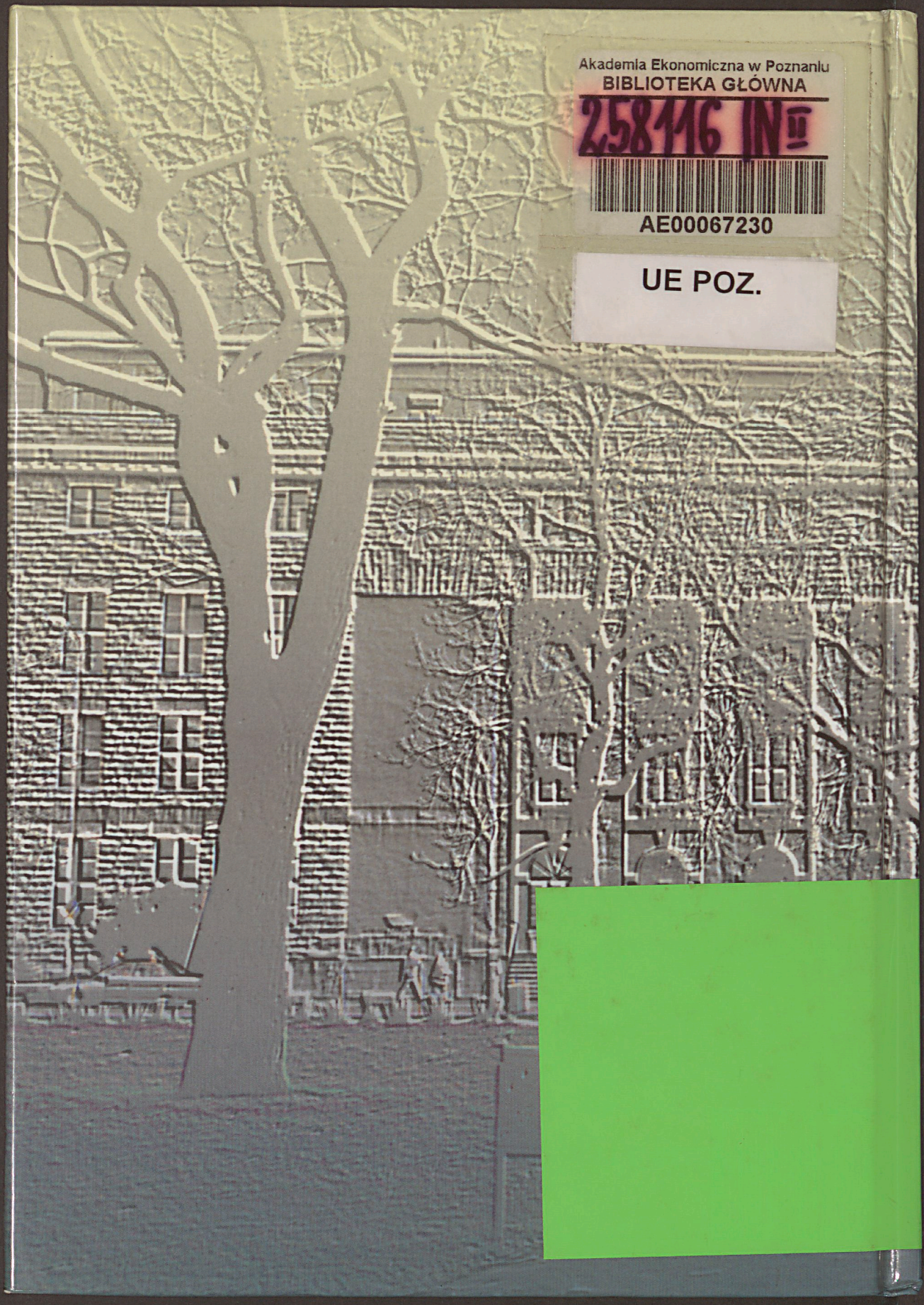
Odejście z Uniwersytetu Poznańskiego nie przerwało Jego pracy naukowej. Mógł więcej czasu poświęcać Instytutowi Prawa Międzynarodowego w Genewie. W latach 1947 - 1948 był trzecim wiceprezesem, a w latach 1963 - 1965 prezesem tego Instytutu, jako pierwszy Polak. Był także członkiem-korespondentem Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie. W roku 1965 Uniwersytet Wrocławski nadał Mu tytuł doktora honoris causa, uznając Jego wybitne osiągnięcia.

Mimo długoletniej działalności na stanowisku zagranicznym Profesor nie wyprowadził się z Poznania. Uczestniczył w pracach Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk i wspomagał bibliotekę prawa publicznego Uniwersytetu Poznańskiego.

Zmarł 4 grudnia 1969 roku w Poznaniu. Został pochowany na cmentarzu junikowskim.

Zdzisława Drozdowska

BIBLIOTEKA AE w Poznaniu

Akademia Ekonomiczna w Poznaniu
BIBLIOTEKA GŁÓWNA
258116 II
AE00067230
UE POZ.